

Ex
Bibliotheca
Joachimi Comitis
Chirplovici
Pro Cancellarii
M. L. L.

HIERONYMI

MAGII

VARIARVM LECTIONVM,
seu Miscellaneorum

LIBRI IIII.

*In quibus multa auctorum loca emendantur, atque
explicantur, & quæ ad antiquitatem co-
gnosendam pertinent, non pau-
ca afferuntur.*

Ad Illust. & Reuer.

ADAMVM KONARSKIVM

Posnaniæ Episc. & Poloniæ Regis

ORATOREM.

*Ex Obvise M. C.
Bazin.*

Adoniam

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS Ex Officina Iordani Zileti. 1564.

*Ex Bibl.
Goach. Com.
Chreptowicz.*

152

MO
ILL. AC REVER. MO

ADAMO KONARSKIO
POSNANIAE EPISCOPO,

ET DIVI

Sigismundi Augusti

Poloniae Regis in Italia

ORATORI,

HIERONYMVS MAGIVS
IVRISC. ANGLARENSIS

S. P. D.

OMINIS non simpli-
cem esse naturam,
ADAME KONAR-
SKI Præful amplif-
sime, Philosopho-
rum facilè princeps
Aristoteles testatur, & nos, si men-
tem adhibuerimus, satis intelligen-
mus. Hinc ille usu venire conten-
a 2 dit,

Epistola

dit, vt nulla res eadem semper nos
oblectet, quòd subinde eiusmodi
animo cupido infideat, quæ muta-
tionem, varietatemq; ipsam expe-
tat, atq; deposcat. Quamobrem au-
gusta illa mundi huius molitoris
effectorisq; Dei administra natura,
non tam vt virium suarum speci-
men quoddam planè admirādum
exhiberet, quàm vt nobis maximè
consuleret, multiplici rerum om-
nium copia, & varietate cuncta lo-
cupletasse videtur. Quocunq; enim
te vertas, quicquid in cernendi sen-
sum cadit, multiplex esse animad-
uertis. Cœlum variis exornatum
stellis; terram hîc montibus emi-
nentem, illhic vallibus lacunosam:
fontibus, riuibus, fluminibus, stagnis,
lacubus ac mari irriguam atq; di-
stinctam: plantis præterea, herbis,
lapidibus, animantibus innume-
ris, multiformibus, uersicoloribus-
que

Nuncupatoria.

que (vt quæ marinis fluctibus continentur, præteream) passim iucundum oculis præbere spectaculum conspicias. Huius solertiam ingeniumq; homines cùm multis aliis facultatibus artibusque, tum uel maximè his, quæ literarum monumentis continentur, foeliciter æmulati sunt; dum non vnā eandemque rem, sed planè innumeras nobis spectandas, inq; varios vsus desumendas proposuerunt. In quibus magna quadam fanè, & incredibili amœnitate ac utilitate respersi Variarum lectionum libri videntur, qui dum grauioribus curis studiisq; oppressi, & quasi confecti respirare, nosq; ipsos colligere uoluerimus, hortorū viridariorūq; oculis atq; animis loco sint. Quorum, siue antiquiores, siue recentiores quæras, quanquàm copia satis ingens circumfertur; ego ta-

Epistola

men, qui hoc ſcriptionis genus multum ſemper probauerim, quòd quàm auctori iucunda confectio ſit, tam etiam leſtori pergrata ac frugifera leſtio eſſe ſoleat; nò ideò ſi quid huiuſmodi ſuccifiuis horis diligentia mea amicorum hortatu aliquando peperiſſem, ſupprimendum abolendumq; eſſe, mihi vnquam in animũ induxi: quin multa in ſua priuatim capita cum collegiſſem, literiſq; tanquàm tyrocinii mei monumenta conſignaſſem, tantisper ea ſupprimenda eſſe cenſui, dum docti alicuius amici iudicium & cenſuram ſubirent, aut mihi ad ea, quæ rudia inchoataq; eſſent, perficienda, & quædam, quæ ſubinde diſplicerẽt, recudenda, ocium aliquando inter innumera, quibus diuexor, moleſtiarum examina, & importuna negocia, concederetur. Verùm dum id fruſtrà iam multos
annos

Nuncupatoria.

annos expecto, illud contigit, ut eorum, quæ à me fuerant animaduversa ac in libros relata, quædam mox & doctis quibusdam viris in mentem venerint, in lucemq; non sine laborum meorum iactura prodierint. Quare diem ulterius extendendam diffundendamq; non esse, cum perspicerem, cōmodum Venetias aduēnit Carolus Sigonius vir omni elegātis doctrinæ genere mirum in modū (quod eius lucubrationes testantur) excultus, & cui nihil eorum, quæ in Græcis Latinisq; auctoribus ad antiquitatem cognoscendā penitusq; illustrandā pertinent, obscurum ac ignotū vnquam videri possit. Huic cū nonnulla ex his libris memoriter, quo eius extorquerē sententiam, recensuissem, tantum abest, ut ille ea improbauerit, ut ex eo, quod illi ostensum esset, exemplo reliqua perpēdens, ut

Epistola

quàm primùm prælo libros hosce
in communem studiosorum vtilita-
tem subdendos curarem, hortatus
sit. Cuius ego iudicium secutus,
mox non sine maximi alicuius pa-
troni tutelari numine id faciendum
esse decreui. Tunc verò tu, A D A-
M E K O N A R S K I Præful optime
atq; amplissime, mihi in mentem
veniebas, cuius dignitate, splen-
dore, atq; auctoritate, exilia hæc,
parumque meo nomine plausibi-
lia illustrarem, & contra nouita-
tis inuidiam, & vetustatis iniuriam
præmunirem. Tu siquidem illustris-
simo loco iure optimo positus, ac
omnibus planè virtutibus, quæ nõ
solum principi viro, sed sancto ac ir-
reprehensibili Episcopo maximè
conueniunt, exornatus, tantum ti-
bi apud omnes Christiani Orbis
nationes nominis, atq; auctoritatis
comparasti, vt quæ tuo tecta sint
præsidio

Nuncupatoria.

præsidio, vel nomen tuum præseferant, nedum illæsa, sed magna quoque dignitatis accessione commendata, & augusta fore uideatur. Accessit eò, quòd postea quàm à Diuo SIGISMUNDO AVGVSTO potentissimo Poloniæ Rege, qui ad seria quæque, & ad rerum summam pertinentia tuo uti solet consilio, in Italiam Legatus aduenisti, ea de te magis magisq; increbuit fama, quæ bonos omnes ad te amandum, suspiciendum, colendumq; pellexerit. Non solum enim hanc legationem ita gessisti, ac geris quotidie, ut diligētiam tuam, & grauitatem, Italorum Principes admirentur, & ingenium incomparabile cognoscant, sed aliis etiam in rebus, ut tota ferè Polonia, & Posnaniæ conueuisti (etenim hæc tuis hodie stat institutis sanctissimis seruandis, & quasi vestigiis persequendis) virtutis

sup

Epistola

tutis pietatisque tuæ monumenta
fanè quàm admiranda, passim relin-
quis. Nam, vt cætera silentio in-
uoluam, literatos homines nouus
quasi sæculi nostri Mœcenas ita hu-
manitate prosequeris, & beneuo-
lencia complecteris ac foues, vt his
etiam cōuictoribus, omniumq; ho-
rarum comitibus, familiariter vta-
ris. Qui enim animum optimarum
disciplinarum studiis excoluisti,
præclareque in te alis virtutis lau-
dem, virtutem ipsam in deligendis
tibiq; asciscendis amicis, & comiti-
bus, non fortunam, cuius boni fe-
rè ludibriis patent, sapiēter seque-
ris. Quare vt tui nominis memo-
ria immortalitati consecretur, effi-
cis. Ex his ego quanquàm grega-
lis, innumeras hasce animi tui do-
tes, & Episcopalis muneris orna-
menta admirari, teq; mirum in mo-
dum amare cum cœpissem, ac mox
quæ

Nuncupatoria.

quæ tui studiosissimus Iac. Brezni-
cius iuuenis mihi propter singula-
rem doctrinam multamq; probita-
tem charissimus, de te sæpe prædi-
cabat, igniculos quosdam addidif-
sent; aliquod animi studiiq; erga
te mei edendum esse argumentum
iudicaui. Ac sensi nihil in præsen-
tia facere me commodius posse,
quàm si hos Miscellaneorum, seu
Variarum lectionum libros, tui no-
minis æternitati dicarem. Maiora
certè, quibus dignus sis, præstabūt
eruditissimi viri, & non parua Polo-
nici nominis ornamenta Martinus
Cromerus, Ioannes Sarius, Mel-
chior Guilandinus, Stanislaus Ilo-
uius, Andreas Patricius, cuius mo-
dò nemini Breznicius meus, Ore-
couius, aliiq; non pauci. Equidem
quæ mea elaborare tenuitas po-
tuit, sedulò præstiti. Quod autem
ad munus hoc cartaceum pertinet,
Præful

Epistola

Præful Illustrissime, illud te scire velim, quæ à me scripta sunt, non adeò pro Delphicis respõsis (vt multorum mos est) habenda esse mihi persuadere, vt non magnam eruditis hominibus habiturus sim gratiam, si non iniquo, & exulcerato animo, sed vt homines humanitatis addictos studiis decet, me, si qua errata offendent (vt fortasse nõ pauca offendent) scriptis suis admo-
neant, & quasi labẽtem subleuent. Tanto autem æquiore animo iustas mihi ferendas esse reprehensiones duxi (dummodò obtrectationibus careant, & nonnihil primæ editioni condonetur) quanto certio-
rem in Remp. literariam, cuius gratia manum his rebus admolari consueuimus, vtilitatem inuehi intelligam. Equidem cum nullo adhuc mortalium tam prosperè ac foeliciter actũ esse video, vt erro-
re

Nuncupatoria.

re penitus cuiusquam scripta vacauerint. Homines sumus, & quæ naturæ nostræ imbecillitate contingunt, non sunt probro danda, aut ad contumeliam vlla ratione trahenda. Opinionē hanc nescio quis malus genius humanis mentibus inuexit, erratis multum de auctorum existimatione detrahi (cum tamen maximos viros, sæpius etiam quàm par est, lapsos videamus) & ideò eum pro hoste habendum esse, qui illa in re literaria commotret. Hi certè mihi communi eruditorum odio (vt quod sentio ingenuè fatear) digni videntur, qui tantum sibi in studiis quibusq; arrogant, vt vel quæ temerè ipsis exciderint, aut sint effutita, inconcussa, sanctaq; esse velint, omnemq; perinde respuant reprehensionem, ac quos à suis scriptis dissidentes intelligant, conuiciis, ac virulentis

Epistola

tis maledictis proscindant. At hos meminisse oportet, hominum esse iudicia libera, eaq; lege libros inuulgari, vt alienæ censuræ aleã subeant. Quòd si quis æquus rerũ æstimator existat, qui nihil sui ipsius amorì det, tantum abest vt errata, quæ admiserit, à quoquam deprehendi ac indicari ægreferat, vt potius tanquàm hominì, qui errãti sibi, viã commostrauerit, aut morbo aliquo intestino cæcoq; laboranti, pharmacum præsidiaque salubria exhibuerit, illi gratiam planè sit habiturus. Atq; hæc eò sanè pertinet oratio, vt mihi infensos esse nolim doctissimos aliquot nostræ ætatis viros, à quorum discrepauissententiis; sed quicquid à me allatum est, vt citra contradicendi libidinem ac solius studio ueritatis, & sedulò factum est, ita æquo, vt certè facturos spero, animo ferant.

Nuncupatoria.

rant. Verùm tu K O N A R S K I Præ-
ful ampliffime (ne te longiore ora-
tione detineam, & in publica com-
moda peccem) hæc qualiacunque
fint, bonam in partem, & tanquàm
studii amorisq̃ue erga te mei, ob-
feruantiaẽ quoq; , & reuerentiaẽ spe-
cimen, & pignus quoddam acci-
pies, & tua dignitate maximaq̃; au-
toritate tueberis, meq̃; clientu-
lorum tuorum albo adscri-

bes. Quod vt facias
te etiam atque
etiam rogo.

Vale.

Patauio Kal. Octob.

M D L X I I I.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΛΕΩΝΟΥ
εἰς Γερώνυμον τὸν Μάγιον.

Ανδρῶν τὸν πανάρισον αἰεὶ δεινὸν ὄρσεο μοῦσα,
Μάγιον Ἀγγλαριῆ, φέγγος ἐοῖο γένους.
Τόν ῥα θεοὶ μακάρων φιλέουσι δοτῆρες ἐάων,
Ἡν διὰ σωφροσύνην, τὴν φρεσὶν ἥσιν ἔχει.
Τοῦνεκ' ἄρ' οἷτ' ἔδωσαν σοφίησγε τὰ βένθεα πάσης
Ἰδμεναι ἐνδυκέως, καὶ καλὰ πολλὰ γράφειν.
Πρῶτον μὲν δεδάηκε νόμους ἀνδρῶν τε θεῶν τε:
Ἔπειτα δ' Ἀριστοτέλους τὴν χαλεπὴν σοφίην.
Πλεῖστα δέ τοι πολέμοιο κακοῦ συνεγράψατο κέρδη,
Οἷς γ' ἂν ἔλοι ῥέα τις, τὸν στρατὸν ἀντιπάλων.
Νῦν δ' ἐκ δαιδαλέων συλλέξας δύσκολα βίβλων,
Αὐτὰ σαφηνίσας, γράμμασι τοῖσιν ἔθη.
Ἄσ' Ἀδάμω θ' ἱέρωτε Κονάρχω φωτὶ ἀρίστῳ,
Μούσης ἀσπασίῳ, ποιμένι Πωσσανίας:
Πρέσβεϊ τε σκηπτοῦχου Σαυροματῶν βασιλῆος,
Ἀρχοῖς Ἰταλίας πᾶσιν ἐπηνεμένῳ.
Τοῦδ' ἐκ καὶ ὑλακομᾶρους νῦν κύνας οὔνομα σάει,
Δάκνειν τόνδε πόνον Μαγίου ἀντομένους.
Χαίρετ' οὖν Γερώνυμος ἀνὴρ θεῖος, ἀμύμων,
Κόσμος παλρίδος ἥς, πίονος Ἀγγλαρίας.

INDEX CAPITVM,
QVAE HIS LIBRIS
CONTINENTVR.

LIBRI PRIMII.

ORMENTA bellica, quibus Bombardis nomen est, non quo passim traditur tempore excogitata, aut in bellicos usus ascita. auctores multi reprehensi

Cap. 1.

Seruii error detegitur, ac Virgilii locus libro septimo Aeneid. declaratur.

Cap. 2.

De apum natura, ac multiplici genere: allata ratio, quare Iustinianus Imperator apes feras esse dixerit, cum Plinius neque feri, neque mansueti generis eas esse scribat. Beroaldi conciliatio partim recepta, partim uerò improbata. Pauli Iurisc. locus declaratus. De uariis columbarum speciebus, & cur idem Iustinianus eas feras ut apes appellaauerit. Cap. 3.

b Multa

I N D E X

Multa, quæ de Gigantum proceritate, & magnitudine prodita sunt, uera esse, non solum ex grauiſſimorum auctorum testimoniis, sed ex his, quæ nostra ætate uisuntur, & miræ magnitudinis ossibus, quæ effossa sunt, demonstratur. Cap. 4.

Hippocratis loca duo pugnancia conciliantur, & cur in miram proceritatem, amplitudinemq; corpora excreſcant, declaratur. Cap. 5.

Naues onerarias remis etiã agi olim consueuisse, Lazarus Bayſius reprehensus, Cap. 6.

Gulielmi Budæi errata duo demonstrantur, & quid Ciceroni, atque aliis auctoribus equum admittere significet. Locum quendam Pandectarum, mutilum lacunosumq; ut Budæus existimauit, non uideri. Cap. 7.

Legem 12. Tabularum de addictis, non fuisse ex Solonis, aut ullius Græci Nomothetæ legibus depromptam. De lege *Σενάχθια* Quibus ex locis, iuribusq; ius Decemuirale collectum sit. D. Augustinus, Seruius, & Accursius notati. Cap. 8.

Ciceronis locus propter lacunam, uerborum

C A P I T V M.

uerborumq; defectum antea obscurus, Plutarchi uerborum adiuumento, illustratus. Cap. 9.

Emendata cōstitutio quædam in lib. Legum nouellarum Theodosii, apud Iul. Frontinum, & in Codice Iustiniani. De Nili alluuionibus, & aggeribus, ac Aegyptiorum fletu Nili irrigationem precantium. Illustrantur Rubricæ C. de Nili aggeribus non rumpendis, & de frumento Alexandrino: & quid Flumen sub titulo de Alexandria Primatibus in eodem C. significet, declaratur. Cap. 10.

Qua ratione ab Horatio dictum sit, lippis, & crudis pila ludere, inimicum esse. Qua lippitudine hic Poëta laboraret, & cur aliquando cū salubribus aquis careret, cœnare recusauerit. Cap. 11.

Quid Latinis, Græcisq; auctoribus animæ amissio significet; & quid causæ sit, ut non potius corporis amissio dicatur, cū anima principem locum obtineat. Serui cur corpora appellentur. Cap. 12.

Auli Gellii locus emendatur, & quæ esset funebrium tubarum forma, à Cæ-
b 2 fellio,

I N D E X

fellio, Capitone, Gellio, Nonio, & cæteris ignorata, item tibiærum: & quem sonum Siticines incinerent, declaratur. Quæ de eisdem tubis, tibiisq; à nonnullis prodita sunt, improbantur; & cur grauem sonum organa musica, quæ inflantur, emittant, demonstratur.

Cap. 13.

Librorum inscriptiones cur tituli appellentur. Becichemi, Alciati, aliorumq; sententia reiecta. Vnde factum sit ut libri permulti nullos, uel adulterinos titulos habeant. Cap. 14.

Cur dies ab antiquis in duodecim horas distributus sit, & Romani hæreditatem omnem, ac pondera, mensurasq; plurimas in duodecim partes diuiserint, ex Galeno declaratum. Cap. 15.

Iustiniani locus in Institutionibus, Ciceronis uerbis declaratus. Cap. 16.

Quem imitatus Virgilius, frigus penetrabile dixerit. Qua ratione frigus urere dicatur. Aristotelis, Seruii, & Galeoti Martii sententiæ reiectæ. Cap. 17.

Musæum Poëtam antiquissimū, dum uentos ex diametro pugnantes induxit, parū Philosophorum regulas obseruasse uideri. Cap. 18.

Carnes

Carnes assas elixis humidiores esse, an sit existimandum. Aristotelis, & Galeni sententiæ, quæ pugnantes uidebantur, nullo negotio conciliatæ. Cap. 19.

Quàm uerè Iustinianus Hippocentaurum esse non posse dixerit. De Centauris, monstrorumq; ortu multa nec passim obuia. Vlpiani sententia reiecta. Cap. 20.

Ciceronis locus illustratus. Animantium multiugam esse distributionem. Cap. 21.

LIBRI SECVNDI.

VA de causa uis quædam famis non tolerabilis, quam Græci βούλιμον καὶ βούπειναν dicunt, in diebus frigidissimis multò facilius, quàm cùm mite

est cælum, uentriculum obsidere consueuerit. Erasistrati, & Gellii incuria atque oscitatio demonstratur. Vocis εὐδία quæ sit significatio. Gellii uersio reiecta, Manardus reprehensus, & Hippocratis locus illustratus. Cap. 1.

I N D E X

Quæ fuerint apud antiquos Diuisiones, quibus, & quando dari consueuerint. Declarata hæc uox in Pandectis; Accursii, Bartholi, Romani, & Tiraquelli error demonstratus. Cap. 2.

Inter Catamitos meritoriosq; pueros ponendum esse discrimen. Mendum, quod Vallæ libris infederat, demitur, & etymologia huius uocis Catamitus, passim recepta reiicitur, ac cur pueri concubini, Catamiti sint dicti, demonstratur. Cap. 3.

Spinthriæ unde sic dicti. Pii Bononiensis, & Sabellici sententiæ improbatæ: emendataque hæc uox in Tranquilli, & Lampridii codicibus. Cap. 4.

Francisci Connani, & Ioannis Ferrarii non leue erratum demonstratur. Cur spadones adoptare posse Iustinianus uoluerit, castratos non itē, quodq; sit horum spadonum impedimētum explicatur, & non nulla de eunuchis afferuntur. Cap. 5.

Statuæ pophyreticæ, quæ angulo cuidam templi diui Marci affixæ uisum tur Venetiis, quibus dicatæ fuerint, ex coniecturis non leuibus indicatum. Cap. 6.

Hians Laurentii Vallæ contextus, uerbo, quod scribarum typographorumq; culpa deerat, restituto, expletur; & clypeus, quo ille contra nonnullas calumnias tegi possit, demonstratur. Cap. 7.

Quo pacto depuretur ferrū, acriusq; ad incidendum fodiendumq; reddatur. Stomoma, quod uulgò aciarium dicitur, qua arte efficiatur. Videri chalibem non stomoma, sed ferrum, tanquam genericam uocem, significare, Latinosq; uocabulo, quo stomoma significant, carere, Hebræos non item. De multis stomomatis generibus à Daimacho enumeratis. Cap. 8.

Quid sit garum, & qui sint lacerti apud Iurisconsultum in. l. Qui penum. ff. de Penu leg. Accursius reprehensus, & eiusdem legis contextus emendatus. Cap. 9.

Quænam illa fuerit machina, qua Archimedes memorabilem Hieronis nauē in mare deduxit, & quid sit ἐλξ apud Athenæum. Cap. 10.

De argenteæ urnæ, qua Aemilii Pauli Papiniani cineres continebantur, inscriptione, quam Bartholomæus Socci

nus mendosam, quasi leguleis fucum facere uellet, in suis commentariis posuit. Et de honore, quo Ro. Imperatores eundem Papinianum prosequuntur. Cap. 11.

Cur Horatius, & Cicero Ianum medium uocent, declaratur, & Chiliadum auctoris sententia reiicitur. Cap. 12.

Iudices qua ratione olim, leuato uelo causas cognoscere dicerentur. Cap. 13.

An antiqui, & quo tempore stapiis sint usi: Galeoti Martii error, imposturaq; demonstratur, & Tortellius defenditur. Cap. 14.

Discrepare auctores in primi diuortii, quod Romæ factum est, anno assignando. Gellii locum, non esse, ut quidam uolunt emendandum. Plutarchi, Tertullianiq; in hac re auctoritas eleuatur, & Gellii sententia comprobatur. à

Caio Iuriscōsulto diuortii allata etymologia reiicitur. De Viriplacæ Deæ sacello, & magistratu, qui de repudiis ius dicebat. Quæ uerba in repudiis, diuortiiisq; solennia antiqui usurparēt. Cap. 15.

Claudii Quadrigarii, Taciti, & Liuii loca, quæ pugnare uidebantur, conciliata, Ant. Iulianus reprehensus. Cap. 16.

C A P I T V M.

Io. Bapt. Pium Bonon. malè interpretari quosdam Tibulli, & Virgiliū uersiculos, magnoq; errore tumulos passim apio coronari solitos, scriptum reliquisse. De uariis coronarum sepulchralium generibus. Cap. 17.

De more Pythagorico in condendis sepulchro cadaueribus seruato. Locus in Plinii naturali historia emendatur. Cap. 18.

Lactantii Firmiani locus quidam indisquisitionem uocatur, eiusq; causa agitur. De pietate in defunctos, & Cœmeteriis, quæ inopum funeribus destinabantur. Cap. 19.

Capiti non parcere, quid apud eundem Lactantium significet, & quæ sit apud obscœni carminis auctorem tertia pœna declaratur. Cap. 20.

Videri scriptores aliquot, Tragicos Poëtas imitari, dum morituros, ut honestè caderent, curauisse dicunt. De proprii corporis post mortem, etiam ubi nullus sit sensus, hominibus infito pudore atque amore. Cap. 21.

LIBRI TERTII.

• VARRONIS epigramma obscurissimū, Homeri imagini ab eo appositum, quod apud Gellium deprauatè legitur, à mendo purgatur, & genuina explicatione illustratur. Cap. 1.

Observatum quibus in locis hastas reconderent antiqui. Virgilii locus declaratur. Milites in armis dormientes, terræ hastas infixas, non iacentes habere consueuisse: atque eam consuetudinem non solū apud Illyrios; sed etiam apud Hebræos esse seruata. In uocis *συνρωτήρ* explicatione discrepasse ab Eustathio Pollucem. Cap. 2.

Quæ fuerint apud antiquos fasciæ crurales, & pedules; quibusq; illi usi sint calceis. Crepidæ unde dictæ. Feminalia, tibialiaq; priscis nulla fuisse. Cap. 3.

De quibusdam, qui prima concubitus nocte, ædium lapsu perierunt, & de Dæmonum amoribus. Cap. 4.

Sanguinem, qui in occiso homine refrixit,

C A P I T V M.

frixit, planeq; fluere desiit, si intra aliquot horas occisor accedat, è uulneribus dimanare. Qui huius rei causas perquisiuerunt, uel rei meminerunt, auctores omnes demonstrantur; & Galeoti Martii, ac aliorum quorundam sententia exploditur. Cap. 5.

Aristotelem super Austri, qui ad nos peruenit, origine, discrepare à cæteris omnibus auctoribus; quin etiam sibi ipsi parum constare. Cap. 6.

Pellium, quibus frigora propulsari solent, quis usus, & quo tempore fuerit apud antiquos. Cap. 7.

Emaculata constitutio in tribus posterioribus Codicis Iustiniani libris.

Azonis error demonstratur. Declaratur quæ sint in eadem constitutione Deliciæ, & apud Catonem tegulæ deliciares. Cap. 8.

Tertiūne Consul, an Tertiò dici oporteat. M. Varronis sententia improbata. Cap. 9.

Veteris fuisse instituti apud Romanos cremare hominum cadauera. Plinius, qui hoc negat, reprehensus.

Cap. 10.

Dissidium, quod inter Tacitum, & sacras

cras literas esse uidebatur, sublatum.

Cap. 11.

Cauisse scriptores, ne Gallos, frugum, uiniq; dulcedine captos, alpes superasse, seq; Italiae superfudisse, affirmarent. Valerius Probus reprehenditur, & constitutio quædam Valent. & Grat. Impp. illustratur. Cap. 12.

De Urbis à Romulo ædificatæ forma. M. Varronis contextus corruptissimus emendatur, & declaratur. De pomærio multa, in quibus complurium auctorum errores demonstrantur. Cap. 13

Quibus olim uestibus in luctu mulieres uterentur. Blondi Foroliuiensis, Urbinatis uiri non indocti, & aliorum sententia improbatur. Cap. 14.

Quæ fuerit antiquorû de aquarum ortu sententia. Aristotelem contradicendi studio immodico, Platonis dicta quædam luxare, atque in absurda sensa detorquere. Cap. 15.

VRIS quæ sit uera etymologia demonstratur, & quæ ab Vlpiano allata est abiicitur.

Cap. 1.

Bartholum iuris interpretum coryphæ-

um in opusculis tribus, quæ sunt, Tyberias, de Insula, & de Alueo fluminis, falsa, & legibus rationiq; minimè consentanea scripsisse. Flumina cur taurinis prædita uultibus, & cornuta fingerentur. Festus reprehensus. Cap. 2.

Quas res emendis uendendisq; pecore, & iumentis stipularentur antiqui, & quas uerborum formulas usurparêt. Varronis uerba quædam declarata. Cap. 3.

Locus in eiusdem Varronis uerbis perplexus declaratur, atque agitur de animalibus sacrificio ineptis. Cur homines corpore uitiati à sacerdotio arceantur. Cap. 4.

Roma cur communis patria à Modestino sit appellata, alio pacto quàm Alciatus

ciatus fecerit, declaratum. Romanum imperium, Orbem ex causa, quam Hegesippus attulit, nō esse dictum. Cap. 5.

Auli Gellii locus expenditur, & Alciati, Ferrarii, aliorumq; Iurisconsultorum error demonstratur. Cap. 6.

De fructibus arboris in confinio uel propè confinium natæ. Caii uerba in Pandectis, & Iustiniani in Instit. emendata. Doctissimorum quorundam uirorum sententiæ reiectæ legibus aliquot declaratis. Agrorum terminos olim fuisse uarios. Cap. 7.

De parricidio, & pœnis, quibus antiqui parricidas afficiebant. Ouidii locus declaratur, & Constantini Imp. lex illustratur. Modestini uerba quædam lectionem à nonnullis allatam non ferre. Quo uirgarum genere, & qua ratione parricidæ cæderentur. Cap. 8.

Pestilentiis, quæ urbes, regionesq; uastasse dicuntur, an & bruta absumpta esse credendum sit. Hippocratis locus, qui multis auctoribus ad uersari uidebatur, quo modo sit accipiendus. Cap. 9.

Consuetudinē, qua ingredientiētes templa, lustrali aqua respergimur, etiam apud Ethnicos fuisse. Cap. 10.

Animas

Animas nostras corporibus egressas, deductoribus egere. Quis eas deducat. Ethnicos Mercurio id muneris tribuere. Cap. 11.

An hominum umbræ sint, quæ circa sepulchra non nunquam uisuntur. Ethnicorum Theologorumq; nostrorum hac de re sententiæ relatæ. De uocatis Dæmoniacis, & à Lycanthropia correptis, qui in sepulchris degunt, & sepulchra noctu oberrant. Cap. 12.

Musicæ in humanos animos inq; corpora ipsa uim esse maximam, ex his, quæ literis prodita sunt, quæq; in dies usu ueniunt, demonstratur. Cap. 13.

Manes, seu potius Dæmones olim etiam æris tinnitu fugari, creditum esse, huius rei cùm apud nos tũ apud Ethnicos quæ ratio adduci possit. Cap. 14.

Aemylii Probi locus in disquisitionem uocatus. Cap. 15.

Carnifices antiquis ominosos, ac magis, quàm nostra ætate inuisos fuisse. Diuum Cyprianum erga carnificem, à quo erat feriendus, munificum fuisse. Caroli V. Imp. constitutione carnifices esse inuiolabiles. Cap. 16.

Locus Aristotelis, sapientis Lyrici, Xeno-

I N D E X

Xenophontisq; testimonio restitutus,
atque illustratus. Cap. 17.

An iurè apud Ciceronem in libro de
amicitia, à Biante remoueatursenten-
tia de amicitia cum futuræ inimicitia su-
spitione colenda. Cap. 16.

Ethnicorum quorundam mos obser-
uatus, qui sepulchris iam conditos de-
functos, funalibus accensis honorare so-
lebant. Cap. 19.

Locus in Commentariis Iulii Cæsa-
ris, quo ille pontis lignei in Rheno con-
structionẽ describit, declaratur. Cap. 20

Apud Clementem Romanũ, & Epi-
phanium per *παλμῶν* interpretem, &
obseruationes, quod hominum genus,
& quæ res significantur. Cap. 21.

HIERO-

HIERONYMI
MAGII

MISCELLANEORVM,
SEV VARIARVM
LECTIONVM,

LIBER PRIMVS.

Tormenta bellica, quibus Bombardis nomen est, non quo passim traditur tempore excogitata, aut in bellicos usus ascita; auctores multi reprehensi.

CAPVT I.

MORTALIVM genus, quo nihil præstantius à rerum omnium architecto atque opifice summo in terris editum est; ad immortalium superiorumque spirituum, atque adeò ad ipsius auctoris sui (si dicere fas sit) diuinitatem proximè accedere videtur, & meritò cælesti
A ori-

Hieronimi Magii

origine censetur : ea enim excogitavit , quæ non humana , sed supra hominis ingenium iure esse creduntur . Nam ut multa omittā , quæ in stuporem oculos mentemq; omnium abducere possunt , equidem nunquam satis miratus sum æneorum tormentorum , quibus Bombardis est nomen , inuentionem , eorumque horrificam vim , unde urbium euerfiones , atque exercituum clades neutiquam uulgares emanarūt , indiesq; emanant . Mouent humanas mentes tonitrua , fulminaq; è nubibus extrusa perterrent , eadem arbores scindunt deiciuntq; , turres operosaq; ædificia demoliuntur , nihilq; non obuium perfodiunt : eadem planè , tormenta bellica tonitruis suis , tremendisq; eiaculationibus præstare uidemus . Quòd si Archidamus Agesilai filius , cùm Catapultæ iaculum (ut Plutarchus in Apoph. Laconicis retulit) tunc primùm ex Sicilia aduectum uidisset , exclamauit , O Hercules , uiri perijt uirtus . quid superioribus sæculis , cùm tormenta hæc omnium , quæ post hominum memoriam excogitata sunt , perniciosissima , primùm conspecta fuerunt , homines dixisse arbitramur ? Profectò non modò uirorum uirtutem opesq; , sed ualidas quasq; structuras , ualidosq; urbium arciumq; muros , deiectum abolitumq; iri , confestim exclamasse credendum est . Verùm quis

nam

nam mortale hoc fulmen primò procudere au-
sus sit, nullus est, qui literarum monumentis
liquidò testatum reliquerit; quod optima ra-
 tione factum esse censent nonnulli, quando qui-
 dem qui tot malorum, quot hodie uidemus, ui-
 derunt superiora sæcula, omnisq; uisura est po-
 steritas, causam præbuit, & totius quasi Or-
 bis necem accersuit, indignus fuit, qui per ho-
 minum ora uolitaret. Quidam Salmoneum
 Aeoli filium quiddam Bombardis simile, quo
 Iouis fulmen imitaretur, adinuenisse au-
 tumant, de quo Virgilius Aeneid. lib. VI.
 sic cecinit.

- » Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas,
- » Dum flammæ Iouis, & sonitus imitatur
Olympi.
- » Quatuor hic inuectus equis, & lampada
quassans.
- » Per Graiûm populos, mediæq; per Elidis
urbem
- » Ibat ouans, diuûmq; sibi poscebat honorem:
- » Demens qui nimbos, & non imitabile ful-
men
- » Aere, & cornipedum cursu simularat e-
quorum.

Alij, ut Franciscus Petrarcha, Robertusq;
 Valturius testatum reliquere, Archimedem
 Siracusanum, qui mathematicas cogitationes

Hieronymi Magii

ad machinarum usum summa fœlicitate con-
uertit, æneum, quo de agimus, tormentum
reperisse crediderunt; hoc (nisi fallor) argu-
mento ducti, quòd Plutarchus in Marcelli ui-
ta dicat, eo tempore, quo Siracusas oppu-
gnabat Marcellus, Archimedes machinas
plures instruxisse, quæ immensæ magnitudi-
nis saxa incredibili fragore, ac celeritate, in
Romanas copias eiacularantur. Quorum sen-
tentia haudquaquam recipienda uidetur. Si
enim ita res haberet, Plutarchus Liuiusq;
qui multi sunt in Archimedis miro ingenio ex-
plicando, deq; machinis ipsius non siluerunt,
et nihil, quod in obsidione Siracusarum ge-
stum sit, prætermiserunt, longè (ut par est)
maiora de machinis illis prædicassent, & to-
nitrui fulminisq; imitationem, ignisq; inter
eiaculandum coruscationem fumidam, profe-
ctò silentio non inuoluissent. At, inquires, in-
credibilis Plutarchi fragoris meminisse, idq;
ad rem declaranda satis uideri. Verùm ego re-
spondeo, nec quidem satis esse ad Bombardam
appingendam uideri, si instrumèta illa ab Ar-
chimede excogitata, saxa etiam fulminis mo-
re eiacularata esse, Plutarchus scriptum reliquis-
set: siquidem Vegetius lib. 4. cap. 22. Balli-
stas atque Onagros, quibus nullum tormento-
rũ genus ualidius reperiretur, maiora saxa ful-
minis

minis more contorquere ait, & infrà cap. 29.
 more fulminis quicquid percussissent, aut dissol-
 uere, aut irrumpere consueuisse: quas tamen
 machinas longè à Bombardis & forma et usu
 abesse, nemo est qui nesciat. Adde quòd Roma-
 ni cæteroquàm non oscitantes, id genus tormen-
 ta Romam asportassent, imitati essent, & ad
 bellicos usus traduxissent. Tradit Athenæus
 lib. 6. cap. 8. Romanos à Græcis machinas in-
 strumenta quæ; expugnandis urbibus apta didicis-
 se, eos quæ; ea in re superasse. Verùm, si dijs pla-
 cet, Romanos Archimedis machinas despexis-
 se dicamus: quid autem de Græcis ipsis existi-
 mandum est? nunquid & hi Archimedis mi-
 rum illud inuentum nihili olim fecisse uideri
 possunt, cum apud eos tot tanti quæ; Mechanici
 reperirentur? An Heron, Pappus, Athe-
 næus, Biton, atque alij huius farinæ auctores,
 qui mechanica conscripserunt, quorum libros
 manuscriptos legimus (nullibi enim ad hanc
 usque diem cusi extant, quòd mechanica, præ-
 sertim, quæ ad antiquitatem pernoscendam spe-
 ctant, non sine magno sæculi nostri dedecore
 in toto Christiano Orbe, cunctas quæ; apud natio-
 nes frigeant) negligentes adeò, parum quæ; ocu-
 lati fuisse uidentur, ut mirum hoc instrumen-
 tum libris suis, quemadmodum cætera anti-
 quorum, quæ quæ; eorum ætate in usu erant, non

Hieronimi Magii

apposuerint? Et nedum non appositum, sed nul-
lam ab his de eo factam mentionem uideas.
Heron tamen uasculi cuiusdam igniuomi me-
minit, quod etiam delineat, in usum militum,
qui scalis admotis urbium muros conscendunt,
ad terrendos scilicet propugnatores, quo mi-
nus illis scandentibus, impedimento sint: il-
ludq; appellat ἀγγεῖον πυροβόλον; quod tantum
abest à Bombardæ usu atque adeò tormenti, cui
uulgò sclopeto, archibugioq; nomen est, ut tu-
bis igniuomis, quibus milites utuntur, si ip-
sis infixas hastas dempseris, ansamq; prope
calcem addideris, persimile uideri possit. Cor-
nazzanus, qui de Re militari uernaculis car-
minibus opus inelegantius, quàm quod à no-
stræ ætatis hominibus legendum uideatur, o-
lim edidit, lib. 3. cap. 2. Bombardam casu à
Coloniensi quodam Chimiste adinuentam di-
cit. Hic enim, ut ille inquit, nitro, cinnaba-
ri, & allumine confectum in mortario asser-
uabat puluerem latere contectum, qui eò fortè
scintilla dilabente incensus, superimpositum
laterem, ualide supra domus tabulata expu-
lit. Qua ille re animaduersa, cinnabaris alu-
minisq; loco, sulphur, & contusos carbones
addidit, igneq; iniecto, ualidiorem multò eia-
culationem fieri cognouit: quo experimento
edoctus, bellicam mox machinam confecerit.

Vrbinas

Urbinas ille ἀππίτος, qui libros de Inuentoribus rerum conscripsit, lib. 2. cap. xi. si non labitur memoria (ab hinc enim multos annos malè feriatuſ curiosuluſq; opus non dum uetustum perlègi, non nullaq; ex eo ſubnotaui) diuerſa, nulloq; pacto credibilia de puluere illo uiri Germani Chimiçæ artiſ periti, literiſ prodidit. ait enim puluerem fuiſſe ſulphureum, nultamq; nitri mentionem facit. Siquidem ſulphur dum flammam alit, flatum, quo quidquam expellat, neutiſquam emittit. Omniſ uerò tormentarij pulueriſ uiſ, ex factitiſ nitro, quod dum exurit, in ſpirituſ reſoluitur, prodiſ: ſulphur uerò, & carboneſ, ad ignem excipiendum meliuſq; alendum adhiberi, tam apertum eſt, quàm quod apertiſſimum. Reſ etiam experimento patère poteſt; ſi quiſ nanq; ſulphuri carbonibuſq; in pulueriſ faciem contuſiſ ignem admoueat, nihil præter pinguem ac malè olentē flammā inde prodire cognoſcet.

VERVM quantum attinet ad tempuſ, quo id factum ſit, primumq; Bombardæ bello uiſæ ſint, uſuiq; fuerint, non ſatiſ certò conſtat (quæ enim de Salmoneo & Archimede feruntur, fabulam ſubolere intelligiſ) quòd quæ ætate machina hæc inuenta ſit, literarum ſtudia, quæ à Gottica barbarie cladem acceperāt, iacerent. Laurentiuſ Valla lib. 2. cap. 34.

Hieronymi Magii

suarum elegantiarum, quas ille anno à Christo nato millesimo quadringentesimo trigesimo octauo scribebat, ut ipse met testatur in frà libro 3. cap. 14. non multum ante sua tempora Bombardam in usu esse cœpisse, his uerbis fidē facit, Nuper, inquit, inuenta est machina, quam Bombardam uocant, idest nō multo tempore abhinc. Iampridem Bombarda in usu est, &c. Platina in uita Urbani VI. huius nominis Pontificis summi, qui in pontificem lectus est anno humanæ salutis 1378. huius Pontificis tempore, prælio, quod post captam Clodiam inter Venetos, & Genuēses factum est, Bombardam primū inuentam, & in bellicos usus conuectam, scriptum reliquit. Sic. n. ait; Hac etiam arte Barbadigus usus est, inuenta tum primū à quodā Theutonico Bombarda, quæ fuit à sono, & tonitru sic dicta. Nulla erat Scapha Venetorum, nullus Lembus, qui non duas Bombardas, & eo amplius haberet: quibus multi Genuenses ut à re insolita, nec ad præcauendum scita opprimebantur. hæc ille. Raphaël Volaterranus lib. 30. Commentariorum urbanorum, eadem de re in hæc uerba loquitur, Loco uerò Onagri simul & Arietis, æreas machinas, quas ex sonitu Bombardas uocant, ingentis ponderis saxa igne impulsas, euomentes habemus: quæ quidem

dem machina primùm à Germanis dono Vene-
tis data, cùm ij apud Clodiam fossam Genuen-
ses obsiderent &c. Auctor ille Urbinas, de
quo suprà, similiter huius machinæ usum
primùm Venetis ostensum fuisse ait eo bello,
quod ad fossam Clodiam gestum est, nempe an-
no humanæ salutis 1380. Florentinæ olim
historiæ uernaculus conditor, & suæ Reip. scri-
ba lib. I. eodem anno primùm conspectas fuisse
Bombardas, memoriæ consignauit: eademq;
produnt Blondus Foroliuiensis, omnesq; au-
ctores, quos mihi legere contigerit, qui hac
de re loquuntur. Qui eo tempore primùm uisas
Bombardas dixere, errant, ut patet ex his, quæ
Petrarcha scripta reliquit in lib. De Remedijs
utriusq; fortunæ, Dialago 99. sua enim ætate
non solum Ballistas aliasq; machinas usurpa-
tas demonstrat, sed & Bombardas ipsas, qua-
rum tanquam notissimarum mentionem facit;
& satis constat ex Matthæi Palmerij Chro-
nologia aliorumq; auctorum scriptis, Petrar-
cham anno à Christo nato 1374. obiisse. Ad-
de quòd historia rerum gestarum Alphonsi XI.
Castellæ Regis, edocet, Barbaros anno ab eius-
dem Christi natalibus 1343. Bombardas in-
formes tamen (dolia nanque igniuoma ap-
pellantur) & multis antea sæculis in bello usur-
passe, quod & Hispanus quidam adnotauit.

Hieronymi Magii

Ne autem nos mendacij insimules, adeas Petri Sublancie Episcopi (Leonem hanc urbem appellant) libros de rebus gestis Alphonsi Regis, qui Tolentum expugnauit. Quanquam autem Barbaros illos huiusmodi bellicis tormentis usos esse, negare non est cuiquam integrum, nihilominus sæculis illis, alijs nationibus cognita fuisse, præsertim Christianis, haudquaquam uerisimile uidetur: de his enim perpetuum ad Petrarchæ usq; ætatem, si Petrum Sublacensem Episcopum exceperis, silentium cum apud alios scriptores tum apud historicos, quos alioquì huiusmodi tormentorū meminisse oportuit, uidere poteris. Quin Aegidius Colūnius Romanus, qui olim Lutetiæ Parisiorum Philippi Pulchri Gallorum Regis ætate, sacras literas publicè interpretabatur (cœpit uerò Philippus hic regnare, si Chronologijs credimus, anno ab Orbe redempto 1285.) libro 3. De Regimine Principum, Parte 3. Cap. 18. ubi de Trabucchis alijsque tormentis bellicis agit, nihil omnino de Bombardis loquitur; quæ profectò si tunc uspiam in usu fuissent, silentio ab eo non inuoluerentur. Sunt autem Trabucchi, machinæ lithobolæ (eiusdem generis ferè sunt & Briccolæ uocatæ) quibus auorum nostrorum memoria, uasti molares in hostes iaciebantur; quibus Tur-

charum

charum Imperatorem dum Eubæam expugna-
ret, usum esse, atq; his nedum saxa prægran-
dia sed etiam equorum integra cadauera putre-
scientia, intra urbem esse eiaculatum constat :
quanquam & maximis ea in oppugnatione
Bombardis muros quatiebat. Huiusmodi Tra-
bucchos, seu Briccolas aliquot, se olim Ale-
xandriæ in Aegypto conspexisse, mihi narra-
uit uir Clarissimus Thomas Contarenius, mari-
timarum terrestriumq; copiarum Venetæ Reip.
superioribus annis Imperator. Non.n. harum
usum Bombardæ statim, atq; omnino postea ex-
cusserunt, quod non solum propugnantibus, sed
etiâ oppugnâtib; nullo planè præ Bombardis
ipsis sumptu usui esset: quas penè abolitas, qua-
si ab inferis reuocare, ualidioresq; atq; utilio-
res reddere, multis uarijsq; additamentis niti-
mur in libris de Militarib; technis, quos manu-
scriptos, superioribus diebus Michaëli Medi-
næ Hispano, summo Philosopho, & Theologo
dedimus, Consaluo Ferrando Cordubæ, Sues-
sanorum Duci Illustrissimo, nostriq; sæculi He-
roi maximo, offerendos. Hic enim ob incom-
parabilem rei militaris scientiam, atq; in bo-
narum literarum studiosos non mediis fidius
uulgarem amorem, amicis in consilium adhi-
bitis, maximè dignus esse uisus est, qui diutur-
nis nec infructuosis (nisi fallor) meis in bellica-

Hieronymi Magii

~~rum~~ rerum studio laboribus potiretur. Antequàm huic capiti coronidem appingamus, illud non est ignorandum, Briccolis ex editioribus locis turribusq; ipsis saxa eiaculari consuevisse (missilia nanque, teste Vegetio lib. 4. de Re militari cap. 29. quanto de excelsiori loco exeunt, tanto longius penetrant) cuius rei nos admonet liber tertius Iuris municipalis Florentinorum, in quo ciues priuatim in turribus Briccolas habere, prohibentur.

Seruii error detegitur, ac Vergilii locus libro septimo Aeneidos declaratur.

CAP. II.

SERVIVM Vergilij enarratorem, virum fuisse doctissimum, nemo est qui nesciat; eius tamen lucubrationes, quæ ad ætatem nostram pervenerunt, insignibus scatent erroribus, quorum partem maximam audaculorum quorundã culpa, qui bonos auctores margineis additamentis polluant, partim eius incuria ut fit, atq; oscitatione, natam esse crediderim. Philippus Beroaldus, uir suæ ætatis in literarum mansuetioribus studijs maximus, iusto fermè opusculo, dum penè adhuc puer esset (ut Nicolaus Burtius in libello, cui titulum indidit, Bononia illustrata, attestatur) huius

huius Vergiliani enarratoris errores profecutus est. Sed hunc plures Seruij lapsus, quos lector non indoctus facile animaduertere potest, fugerunt. E quibus unus est, quem pridem inter legendum obseruavi. Virgilij libro VII. Aeneidos de Lauinia uersus est,

» Iam matura uiro, iam plenis nubilis annis.

Inquit ad hunc locum Seruius, Non est hîc iteratio, sed secundum ius locutus est, in quo & ex annorum ratione, & ex habitu corporis ætas probatur. Primum ergo ad habitum, secundum ad annos pertinet. hæc ille. Nunc an iura nouerit Seruius, dispiciamus. Iustinianus Institut. De nuptijs. §. I. in hæc uerba loquitur, Iustas autem nuptias inter se ciues Romani contrahunt, qui secundum præcepta legum coeunt, masculi quidem puberes, fœminæ autem uiripotetes, etc. Et infra sub titulo, Quibus modis tutela finitur, Pubertatem autem, ueteres quidem, non solum ex annis, sed etiam ex habitu corporis in masculis æstimari uolebant. Nostra autem maiestas dignum esse castitate nostrorum temporum existimans, bene putauit, quod in fœminis etiam antiquis impudicum esse uisum est, idest inspectionem habitudinis corporis, hoc etiam in masculos extendere. Et ideo sancta constitutione promulgata, pubertatem in masculis post decimum quartum

Hieronimi Magii

quartum annum completum, illicò initium accipere disposuimus, antiquitatis normam in fœminis bene positam, in suo ordine relinquētes, ut post duodecimum annum completum, uiri potentes esse credantur, &c. Ex his igitur liquidò constat ueteres, ac recentiores, in fœminis, quantum ad pubertatis argumentum attinet, annos spectasse, habitum uerò corporis non item; quòd habitum curiosius quærere (ut etiam Theophilus Antecessor existimat) indecorum esse putarent: tametsi Plato Dialogo de legibus x. i. in hanc sententiam loquatur, Conuenientiam uerò (inquit) ætatis ad nuptias, & è contra, iudex nudos omnino mares, nudas quoq; ad pubem usq; fœminas conspiciens, iudicet, &c. Quod tamen ad Romanorum leges translatum fuisse, nullibi constat. Seruius uerò de Romanorum iure, ut par est, sensit: alioquì ineptus fuisset omnino, si Vergilium secundum Platonicum ius loquutum esse censuisset, dum eum secundum ius loquutum esse scriberet. Non est tamen ignorandum, ad Vallem Egeriæ, ut Blondus in calce libri primi Romæ triumphantis scriptum reliquit, ad sextumdecimum ab urbe lapidem, prope oppidum Cinthianum, templum fuisse Fortunæ uirilis, ad quod uirgines uiripotentes à parentibus perductæ, conuenire solerent, quas tem
pli

pli illius sacerdos omnino nudatas, undique inspicere consueuisset, ut corporis uicia apparentia indicaret. Quæ res nihilo magis Seruio adstipulatur. Non igitur Virgilius secundum ius loquutus est, nec Romanorum iura, ex habitu corporis, scæminarum ætatem probari unquam uoluerunt. Quamobrem contra Seruij sententiam, Vergiliano uersui iterationem inesse, existimandum est; quam adfabrè æmulari, atque expressisse uidetur Ouidius libro 14. Metam. de Canète Pici uxore sic inquires,

» Hæc ubi nubilibus primū maturuit annis,
 » Præposito cūctis Laurēti tradita Pico est.
 Nec longè ab ea abest Claudianus libro 1. de Raptu Proserpine, sic scribens,

» Iam uicina toro plenis adoleuerat annis
 » Virginitas.

Puellas hasce nobiles ac uiripotentes, Græci βαθυζώνους appellant. Pindarus Ode 3. σὺν βαθυζών διδύμοις πασι λήδας. Cuius uocis illa ratio est, quod ante primum concubitum, zona uirginalis solutio fieret, de qua plura cum alij tum uerò Antonius Iustus ciuis atq; affinis meus, optimus Iurisconsultus, honestarumq; omnium disciplinarum cultor haud in elegans, in Commētarijs suis in Lodouici Ariostii Satyram, quæ est ad Annibalem Malegucium à doctissimo illo Poëta exarata.

De apum natura, ac multiplici genere, allata ratio, quare Iustinianus Imperator apes feras esse dixerit, cum Plinius, neq; feri neq; mansueti generis eas esse scribat. Beroaldi conciliatio partim recepta, partim uerò improbata: Pauli Iurisconsulti locus declaratus. De uariis columbarum speciebus, & cur idem Iustinianus eas feras ut apes appellauerit. CAP. III.

AP V M feram esse naturam Caius .l. v. ff. de Acquir. rer. dom. et Iustinianus Imperator, siue Tribonianus potius, Theophilus, & Dorotheus sub Iustiniani persona loquētes, Institutionibus de Rerū diuisione . §. Apum. manifestè affirmāt. Sed Plinius lib. 7. cap. 56. Naturalis historiæ, neq; placidas, neq; feras esse apes, sed media inter placiditatem, & feritatem natura præditas dicit. Huius uerba sunt infra scripta; Damæ, inquit, mansuescunt rarò, cum feræ iure dici non possint. Complura nanq; sunt neq; placida nec fera, sed mediæ inter utrunque naturæ; ut, in uolucris byrundines, apes in campo, in mari delphini, &c. Idem lib. 11. cap. 5. de apibus sic ait, Præterea cum sint neq; mansueti generis, neq; feri &c. & infra cap. 18. apes & rusticas

et apum plura esse genera testatur. Varro autem in feras & cicures diuidit. Aristoteles quidem in hanc sententiam loquitur lib. 5. de Hist. animal. Genera apum plura: optimum, quæ breues, uariæ, & in rotunditatem compactiles sunt. Secundum, quæ longæ, & uespis similes. Tertium, qui fur nuncupatur. grandis hic & aluo est ampliore. Quartum, fucus præcipua magnitudine &c. Et libro 9. Genera, inquit, apum plura, ut dixi: duo principum, alterum rufum, quod præstantius est, alterum nigrum, magisq; uarium, duplo amplius ape utili. Tertium genus, quod optimum. breue hoc, & in rotunditatem compactile, & uarium. At quartum longum, crabronibus simile. Præterea quod fur appellatur, nigrum hoc, aluoq; ampliore est. Quin etiam fucus, qui omnium maximus est, sed sine aculeo, & ignauus. Differunt inter se apes parentibus natæ urbanis, & quæ rustico montanoq; uictu educatis prodierint. Sunt enim hæ syluestres horridiores aspectu, & iracundiores, & minores, sed opere, ac labore præstantiores. Hæc Aristoteles. De apum generibus eadem ex Aristotele Columel. cap. 3. lib. 10. Varro uerò Rei rusticæ libro. 3. Differunt, inquit, inter se quæ feræ & cicures sunt. nunc dico feras, quæ in syluestribus lo-

Hieronymi Magii

cis pascitant, cicures quæ in cultis. Syluestres minores sunt magnitudine, & pilosæ, horridæ, puluerulentæ. Hæc Varro. Eandem apum sectionem approbasse uidetur Paulus Iurisconsultus cum inquit, Si apes feræ, in arbo re fundi tui, apes fecerint &c. quæ uerbale guntur in. l. Si apes. ff. de Furtis. feras nanque ad differentiam cicurum, dixisse censi potest. Quæ res me fluctuantem diutius exagitarunt ac torserunt. Demum uolente Deo sum ad Beroaldi commentaria delatus in Apuleij librum. 8. de Asino aureo, in quibus ille perfunctoriè, qui hominis mos est, in prædictam litem delapsus, pacata omnia reddere conatur, & inquit, Cæterum Plinius non tam Iurisconsultorum obseruationem spectans, quam mores apium, & ciuitatem, quæ hominum causa genitæ sunt, quarum mel, & cera usibus humanis seruiunt, scitè & eleganter dixit apes neque placidas haberi neque feras, sed intermedias, atque meditullio placiditatis, & feritatis collocatas. Hæc Beroaldus. Verum quis unquam tam illiteratus fuerit, ut animalium naturam ad placiditatem aut feritatem quod attinet, ex ciuitate, atque utilitate diiudicari contendat? Quotus quisq; est, qui Plinium ea de causa apes mediæ esse inter placiditatem & feritatem naturæ, censuisse dicat,

dicat, quòd hominum causa genitæ sint? nul-
lus profectò. quandoquidem, si ad hanc regu-
lam animalium naturas exigamus, uniuerſa
nec placida nec fera eſſent, quæ hominum cau-
ſa cum rebus omnibus, ut Chryſippus inquit,
idemq; Plinius in Proœmio libri. 7. item. 20.
& 22. teſtatur, edita ſunt à natura. Si ciui-
litatem ſpectemus, ueſpæ etiam, formicæ, &
grues, quas animantes ciuiles Ariſtoteles ap-
pellat lib. 1. cap. 1. de Hiſtoria animalium,
nec placidæ nec feræ dicendæ erunt, ſed in me-
ditullio collocatæ. Ciuiles, inquit Ariſtoteles,
appello animantes, quæ labori communicant:
idem quarum opus communi efficitur opera,
munusq; idem omni eſt, quod non omnibus gre-
galibus competit. Ciuilis generis eſt homo,
apis, ueſpa, formica, grus: quarum aliæ ſub
duce degunt, ut grues, ut apes: aliæ nulli ſub-
ditæ imperio ſunt, ut formicæ, & alia innu-
mera penè genera, &c. Præterea cùm ea-
dem de delphinis, hyrundinibusq; , quas ani-
mantes apibus exæquat Plinius, dici non poſ-
ſint, nempe quòd ciuiles non ſint, et cera mel-
leq; uſibus humanis non ſeruiant; meritò pla-
cida feraq; ſimul animalia, delphini, hyrundi-
nesq; , Beroaldi ratione non erunt. Illud rectè
habet apud Beroaldum, ſcilicet quòd Plinius
apum mores ſpectauerit, eorumq; ratione nec

feras nec placidas dixerit. Si quis enim earum naturam diligentius intueatur, ac perpendat, in Plinij sententiam haud ægrè pedibus ibit. nam feræ illæ dici non possunt, quando hominis conspectum non refugiunt, sed placidorum in morem animalium inter homines degunt, præsertim quæ assiduo eorum interuentu, qui aluearia curant, delinitæ fuerint: ac etiam si in agris uel sub saxis, aut in arborum cauatis uetustate truncis mellificent, loca auia non quærunt, & inaccessa, quasi nullo hominum timore perculsæ, nec uisa, aut degustata ab homine mella deferunt, aut aliò transferunt, sed quasi alueis humana arte incluse, eodem loco persistunt, ac mitescunt. Columella cap. 3. lib. 10. Nam quanto, inquit, grandior apis, atque rotundior, tanto peior; si uerò seuerior, maximè pessima. Sed tamen iracundia nōtæ melioris, facile delinitur assiduo interuentu eorum, qui curant aluearia. Nam cum sæpius tractantur, celerius mansuescunt, durantq; si diligenter, &c. Quamobrem rectè inquit Portius in Com. ad Glossam. 6. §. Pauonum. sub prædicto titulo De rerum diuisione, apum naturam non adeò esse feram, quin mutari possit. Atquæ placidæ etiam iure dici non possunt, quandoquidem factò examine, aliquando abscedunt, alioq; commi-

grant,

grant, & alueis inclusæ, in sylvas interdum
 aufugiunt, sæuiunt in homines aculeis, eo-
 rumq; contactum refugiunt. Eadem ferè de
 delphinorum byrundinumq; natura dici pos-
 sunt, cum & placiditatis & feritatis argu-
 menta præseferant. Plinius igitur quantum
 ad apum spectat naturam, rectè loquutus est,
 apes in uniuersum cum Caio, & Iustiniano
 nunquam, alioquì dicturus feras, sed potius
 cum Aristotele, harum alias urbanas, alias
 uerò rusticas (nam cap. 18. lib. 9. apes etiam
 rusticas uocat) aut cum Varrone feras, &
 cicures. Quam diuisionem & Paulus Iuris-
 consultus, uti supra diximus, approbasse ui-
 detur, feras apes uocans, non quidem ratione
 iuris dispositionis, sed potius, ut de quo apum
 genere loqueretur, demonstraret; quasi ille sic
 dicat, Si apes non urbanæ mitesque iam fa-
 ctæ, sed agrestes, syluestresq;, & quæ homi-
 num curam nunquam agnouerunt, in arbore
 fundi tui apes fecerint, &c. Atq; hanc Pau-
 li mentem fuisse arbitror. Si enim secus sen-
 tiamus, eum Caio, Iustinianoq; aduersari di-
 cendum esset, cum apes feræ, ad differentiam
 placidarum dici soleant. Verùm Caius Iusti-
 nianusq;, qui non ut Plinius atque Aristot-
 eles naturalem historiam contexunt, sed iu-
 ra explicant præscribuntq;, apes omnes in-

Hieronimi Magii

ter feras animantes retulerunt, quò sciri posset cuius'nam essent uel in syluis agrisq; repertæ, uel cùm ex alueis dilapsæ, in naturalem laxitatem se recipiunt, alienisq; arboribus insederint. Nam alioquì non adeò rudes erant, ut quæ Aristoteles, Varro, & Plinius scripta de apibus reliquerunt, ignorarent, aut tanquam absurda contemnerent. Qua ratione factum est ut columbarum etiam, quas partim feras partim uerò placidas esse constat, feram in uniuersum esse naturam Iustinianus. S. mox sequenti, decernat. Quòd autem columbæ & placidæ & feræ reperiantur, testis omni exceptione maior sit Aristoteles: Problemate nanque 44. sectionis 10. in animalium genere, quæcunque domestica sunt, ea etiam fera reperiri ait, non autem è conuersò. Lege quæ idem scripta reliquit de columbis, cap. 13. libri 5. De natura animalium. Athenæus cap. 16. libri 9. Dipnosoph. Columbarum, inquit, unum est genus, & species quinque, columba, uinago, phaps, palumbes, turtur. Varro Rei rusticæ lib. 3. cap. 7. duo columbarum genera constituit, unum agreste, quod in turribus, & uillæ culminibus, à quibus sunt columbæ appellatæ, degere propter timorem, et nidificare solet: Alterum genus clementius, quod cibo domestico contentum, gallina-

gallarum more inter homines solet uersari, nidosq; passim construere. Ex his duabus stirpibus miscellum fieri genus tertium, fructus causa. Clementiorum columbarum species præter eas, quas Thuscia habet, Venetijs plurimas peregrinas uidimus, ut quas Cyprias uocant, Thurcas, Monighinas, & alias. Omnes autem, seu placidas, seu agrestes quæsieris, sub uno ferarum nomine in iure comprehendere oportuit, quòd, quanuis in turribus, peristerotrophijs, intraq; domesticos parietes eas habeamus, tamen sæpe aufugere soleant apum more, nouasq; sedes, et loca auia quærere, unde lites poterant suboriri, quibus sanctione obuiam ire necesse fuit. Quanquàm negotium aliquatenus nobis faceffit quod legitur infra in eodem titulo, in. §. Gallinarum. inquit enim Imperator, gallinarum, anserumq; feram esse naturam, neutiquam censeri. nosq; id ex eo posse intelligere, quia aliæ sunt gallinæ alijsq; anseres, quos feros appellamus. Ad quam normam si rem exigamus, uides admitti dissidium, columbasq; ipsas, quas domi, aut etiam in peristeronibus alimus, pro feris non esse habendas, eo quòd aliæ sint columbæ, quas feras uocamus. Verùm dicendum est Iustinianum Iurisq; consultos sequutos esse Varronem, qui loquens de columbis, præter

Hieronymi Magii

prædictas, quas ob allatam rationem pro feris habere par est, nullas alias agnoscit. Nam licet inueniantur uinago, phaps, palumbes, et turtur, quæ Athenæo, atque alijs sub uno columbarum genere sunt, non tamen à Latinis auctoribus columbæ (si memoria fideli utor) appellantur; ideoq; nulla de ipsis ratio habita est. Vnde etiam dicendum est, ne nomothetas incuriæ atque oscitationis insimulare aliquis meritò possit, rationem illam in prænotato. §. Gallinarum. positam, non pro solida perpetuaque ut fieri solet, quasi ea tanquam Lydio lapide aurum, ita animantium placida natura depræhendatur; sed insimul gallinarum anserumq; domesticorum placidam naturam, quæ in feram nunquam, ut omnibus in confesso est, denegerat, nomothetas illos eò impulsisse, ut ipsas feras non esse, nec pro feris unquam habendas, existimarent. Quæ ratio in columbis, apibusq; minimè uiget, cum quanuis feræ columbæ, feræq; apes, præter eas, quæ in hominum dominio sunt, reperiantur (quod uerum esse suprà grauissimorum testimonio scriptorum fuit demonstratum) tamen quæ placidæ habentur, maxima impermutabiliq; placiditate, qualem quantamq; in gallinis anseribusq; quotidie spectamus, præditæ non sint. Sed hac de re satis superq;.

Multa

Multa, quæ de Gigantum proceritate, & magnitudine prodita sunt, uera esse, non solum ex grauissimorum auctorum testimoniis, sed ex his, quæ nostra ætate uisuntur, & miræ magnitudinis ossibus, quæ effossa sunt, demonstratur. Cur hodie nulli generentur Gigantes. Homerum super humanæ staturæ contractione perperam Philosophari. CAP. IIII.

AETERNVM, atque increatum esse mundum, haud ignobiles Philosophi memoria prædiderunt. Quorum opinio et si quibusdam rationi consentanea uidetur, tamen quia fidei nostræ orthodoxæ aduersatur, abiicienda, prorsusq; exturbanda est. Mundus enim præter quàm quòd à sacris scriptoribus, creatus à Deo Optimo Maximo, & demum interiturus, uel nouam à depuratione faciem accepturus, citra errorem creditur; etiam ipse suam necem sensim aduentantem, uel hoc maxime argumento demonstrat, quòd homines nunc breuiiores statura educat, qui recens dum esset, & florente iuuenta, maximos & proceros protulit. Qua de re probè et lepidè Esdras lib. 4. cap. 5. sic locutus est, Et interrogauit et dixi, Cum iam indicaris mihi uiam, loquar coram

Hieronymi Magii

coram te ; Num mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc iuuenis est, iam senectuti appropinquat ? Et respondit ad me, et dixit, Interroga eam, quæ parit, & dicet tibi. Dices enim ei, Quare quos peperisti nunc, non sunt similes his, qui ante te, sed minores statura ? Et dicet tibi & ipsa, Alij sunt, qui in iuuentute uirtutis nati sunt, et alij, qui sub tempore senectutis, deficiente matrice, sunt nati . Considera ergo & tu, quoniam minori statura estis præ his, qui ante uos : & qui post uos, minori quàm uos, quasi iam senescentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereunt . hæc ille . Verùm cum nonnulli staturæ corporum facta esse fieriq; indies decrementa negent, & quæ de Gigantibus narrantur, commentitia esse, & aniles fabulas putent ; fuerit operæ precium hîc sub uno aspectu omnia ponere, quæ à nobis de Gigantibus sunt properè apud scriptores obseruata . Vt autem à sacris literis sumamus exordium, Moses Genes. cap. 6. ante cataclysmum Gigantes fuisse dicit, quorum ortum ita explicat, Postquam enim, inquit, ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæq; genuerunt, isti sunt potentes à sæculo uiri famosi. Quæ uerba multis errandi ansam præbuerunt, existimantibus Angelos mulieribus se miscuisse, indeq; progenitos esse

esse Gigantes. Lactantius Firmianus lib. 2. de origine erroris, ait Angelis Deum permississe ut in terra commorarentur, hac tamen lege, ne terrestribus commacularentur, alioquin fore ut cœlestia amitterent: eos uerò nihilominus paulatim à Diabolo ad mulierum congressus esse pellectos, atque ideò coinquinos, in cœlum postea non esse receptos. Qua de re Hilarius in Explicationibus suis ad Psalmum 132. cuiusdam extitisse librum testatur; atq; ait Angelos illos, filias hominum concupiscentes, cum de cœlo descenderent, in Phœniciæ maximè excelsum montem Hermon conuenisse, montisq; nomen interpretatum, Anathema esse. Scriptum Simphorianus Camperius reliquit Praxis lib. 2. cap. 7. multos affirmare, Dæmones in Succubi forma, uirili semine accepto, eodemq; sub imagine Incubi in sulcos muliebres eiaculato, Gigantes ipsos genuisse. Dæmones auttē alia peragere, frequentes Theologi affirmant, quibus Diui Augustini testimonium ex libro. 15. de Ciuitate Dei deesse non uidetur. Iosephus quoq; illustris auctor lib. 1. Antiq. cap. 5. testatum reliquit, ex Dæmonum cum mulieribus concubitu procreatos fuisse Gigantes. Sed causam hanc ortus Gigantum commentitiam esse, prænotatumq; Mosis locum ægrè Gigantum historiam astruere,

Hieronymi Magii

astruere, nemo non uidet. Vt enim rectius sententium interpretum consensus est, filij Dei apud Mosem, pro Angelis accipi non debent: & per Gigantes ibi, non proceræ monstrosæq; magnitudinis homines, sed potius bellicosos præpotentesq; significare nobis uoluisse, sanctitate atque antiquitate reuerendus auctor, uidetur. Hunc locum quòd altercationes admittat missum faciamus, & ad alia indubitata ueniamus. Capite 13. Num. exploratores à Mose missi in terram Chanáan, Terra, inquiunt, quam lustrauimus, deuorat habitatores suos. Populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est: ibi uidimus monstra quædam filiorum Enach de genere Nephilim [alibi, giganteo] quibus comparati, quasi locustæ uidebamur. hæc illi. Vt autem tradunt Hebræorum Rabbinii, Enach, uel potius Anach, uir fuit Gigantea proceritate præditus, à quo omnes Gigantes Anachim dicuntur. à quibus non abhorrent, quæ Theodoritus habet Quæstione 26. ad lib. Num. In hanc enim loquitur sententiam, Quam dicit esse generationem Enach? Hic, ut uerisimile est, propter magnitudinem corporis, famatissimus erat, & uulgatissimus, genere uerò patrem omnino repræsentabat. hæc Theod. Alij uerò dicunt Gigantes Enachim dictos, ab Enochia ciuitate. siquidem

Berofus

Berosus libro citato literis prodidit, fuisse circa Lybanum urbem Enos dictam, Gigantum domicilium. Ex quo patet etiam post cataclysmum fuisse Gigantes; unde & Noha filiosq; eius, & uxores, à quibus prognati erant, Gigantes fuisse quidam autumant, quibus adstipulatur Berosus, aut quisquis ille fuit, qui libros Berosi titulo insignitos conscripsit, inquit libro primo Noha Gigantem fuisse. Gigantes fuisse apertius probatur cap. 2. Deuteronomij, sic enim ibi legitur, Dixitq; Dominus ad me, Non pugnes contra Mohabitas, nec ineas aduersus eos praelium, non enim dabo tibi quicquam de terra eorum, quia filijs Loth tradidi eam in possessionem. Emin primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, & ualidus, & tam excelsus, ut de Enachim stirpe, quasi Gigantes crederentur, & essent similes filiorum Enachim. Et infra, Non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filijs Loth dedi eam in possessionem. Terra Gigantum reputata est, & in ipsa olim habitauerunt Gigantes, quos Ammonitæ uocant Zommim, populus magnus, et multus, & proceræ longitudinis, sicut Enachim, quos deleuit Dominus à facie eorum. Infra etiam cap. 9. fit mentio Enachim. Iosue cap. 14. Da ergo mihi montem istum, quem

Hieronymi Magii

quem pollicitus est Dominus, te quoq; audiente, in quo Enachin sunt, & urbes magnæ atque munitæ. Et paulò post, Nomen Hebron antea uocabatur Cariatharbe: Adam maximus ibi inter Enachim situs est. Quo loco, Hieronymus in lib. De locis Hebraicis, Adami sepulchrum describi existimat: unde nonnulli magnitudinem ad corpus referunt, quibus suffragari uidetur Methodius Martyr, qui ait Adamum genuisse Seth Gigantem secundum similitudinem suam. Cuius etiam loci adminiculo Thalmudistæ in libro Cambedrim in cap. huius initij, Ebacdynema deliramentum illud, sicut alia multa, de Adami corpore protulerunt, nempe adeò procerum fuisse, ut à terra ad cælum usque pertingeret. Vt tamen Epiphanius lib. 1. contra Hæreses Tomo 3. se legisse affirmat; alijq; non pauci, nec indocti testantur, Adam non in Hebron, sed propè Hierusalem in Caluariæ loco, cui Hebraicè Gulgota nomen est, tumultatus fuit. Quod si uerum sit, non solum multorum Theologorum, sed etiam Iuris nostri Pontificij auctorum interpretumq; sententia improbanda esset, qui in Decr. Causa. 13. Quæst. 2. cap. Hebron. Adami sepulchrum in Hebron fuisse censuerunt, uulgatam Bibliorum uersionem, & Hieronymi auctoritatem sequuti, nec animaduertentes

tes uocem, *Adam*, *Hebræis* et *Adamum* *Protoplastum*, & hominem significare: quibus etiam aduersantur *Hebræorum* *Rabbini* (si modo horum nugamenta digna uideri possunt, quæ in testimonium proferantur) qui ita uertendum esse contendunt, Nomen *Hebron* antea fuit *Kiriath Arbam*, homo maximus inter *Anachim* &c. E quibus unum memoria teneo *Rabbinum* *Solomonem*, qui ad hunc locum, in hanc loquitur sententiam; Hoc nomen *Arbam*, nomen est Gigantis, qui est homo magnus in Gigantibus &c. Alij *Kiriath Arbam*, pro ciuitate quatuor, accipiunt (*Arbam* enim quatuor significat) quod in ea quatuor uiri sepulti sint, scilicet *Anach* pater, et *Achiman*, *Scisai*, & *Thalmai*, eius tres filij, quorum mentio habetur in citato cap. 13. Num. his uerbis, Ascenderuntq; ad Meridiem, et uenerunt in *Hebron*, ubi erant *Achiman*, et *Scisai*, et *Thalmai* filij *Enach*. ut male etiam in citato cap. *Hebron*, *Hebron* ciuitas trium uirorum esse dicatur. Sed hac de re Theologi nostri decernant. *Deuteronomij* cap. 3. *Og* regem *Basan*, Gigantem fuisse legitur. hæc enim ibi de eo habentur, Solus quippe *Og* rex *Basan* restiterat de stirpe Gigantum. Monstratur lectus eius ferreus, qui est in *Rabbath* filiorum *Ammon*, nouem cubitos habens

Hieronymi Magii

habens longitudinis, et quatuor latitudinis, ad mensuram cubiti uirilis manus. Præterea lib. 1. Regum cap. 17. literis est consignatum, fuisse spurium quendam in castris Philistinorum nomine Goliath è Geth, altitudinis sex cubitorum, & palmi. In Iudith etiam historia, Gigantum mentionem factam esse uideamus. hæc enim in ea cap. 16. leguntur, Non enim cecidit potens eorum à iuuenibus, nec filij Titan percusserunt eum, nec excelsi Gigantes opposuerunt se illi, sed Iudith &c. Diuus Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 9. uastiora amplioraq; priscorum hominum corpora quàm sua essent ætate, attestatur, & inter cætera hæc quoque protulit, Vidi, inquit, ipse non solus, sed aliqui mecum in Vticensi litore, molarem hominis dentem, tam ingentem, ut si in nostrorum dentium modulos minutatim concideretur, centum nobis uideretur facere potuisse. Sed illum Gigantis alicuius fuisse crediderimus. nam præter quòd erant omnium multò maiora tunc corpora, Gigantes longè cæteris anteibant. Sicut alijs, nostrisque deinde temporibus, rari quidem, sed nunquam fermè defuerunt, qui modum aliorum plurimum excederent. &c. Idem inferius, Verùm, ut dixi, antiquorum magnitudinis corporum, inuenta plerunque

runque ossa, quoniam diuturna sunt, etiam multò posterioribus sæculis produnt. Idem in frà cap. 23. Romæ paucis ante annis quàm ea urbs à Gotthis vastaretur, fuisse fœminam dicit, corpore quodam modo Giganteo, quæ non ex maximis orta esset parentibus, ad quam uisendam mirabiles fierent mortalium conuentus. Quod pertinet ad molarem illum hominis dentem, formæ similitudine deceptum esse Augustinum crediderim, (non enim centuplo corporibus nostris maiora Gigantum fuisse corpora, quod ex dente illo argui uides, est existimandum) molaremque illum Elephanti, aut marinæ beluæ fuisse. Nicephorus lib. 12. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 37. scriptum reliquit, natum Theodosio imperâte, hominem quædâ in Syria, forma Gigantea, proceritate cubitorum quinque, & unius prætereà palmi, Antonium nuncupatum; alterum uerò in Aegypto hominem adeò paruum, ut perdici similis uideretur. Sua quoque ætate se hominem uidisse Syro antedictò persimilem, quem breuis admodum staturæ mulier peperisset.

SED iam ad Ethnicos scriptores ueniamus. Herodotus lib. I. auctor est, sub terra inuentum fuisse Orestis cadauer, longitudinis cubitorum septem. Plinius quoque naturalis hi

Hieronymi Magii

storiæ lib. 7. cap. 16. posteritati prodidit, in Creta, terræ motu abrupto monte, inuentum fuisse corpus hominis stans 46. cubitorum, quod alij Orionis, alij uerò Etionis fuisse traderunt. Etionis loco, quidam legunt, Oti. Idem testatum reliquit, sua ætate sub Imperatore Claudio, aduectum fuisse ex Arabia hominem nouem pedum longitudinis, nouemq; insuper unciarum, idest brachiorum quatuor, & $\frac{7}{8}$. Ad hæc corpora quædam in Sallustianis hortis, non fuisse maiora brachijs quinque, & $\frac{1}{8}$. quæ eisdem planè uerbis Solinus cap. 5. retulit. Philostratus lib. 5. hæc Apollonij Thianæi uerba retulit, quæ ad astruendam de Gigantibus fidem, non parùm conducere uidentur, Ego, inquit, Gigantes fuisse dico, multisq; locis, disruptis tumulis, eiusmodi corpora ostendi: non tamen, ut fertur, cum Dijs pugnassee credo, sed forsàn Deorum ædes, ac templa uiolasse &c. Non ab similia affert idem Solinus cap. 14. loquens de Phlegræ his uerbis, Illhic siquando, ut accidit, nimbis torrentes excitantur, & aucta aquarum pondera ruptis obicibus, ualentius se in campos ruunt, eluione ossa etiamnum feruntur detegi, quæ ad instar sunt corporis humani, sed modo grandiori, quæ ob enormem magnitudinem, monstruosi exercitus iactant extitisse, &c.

Pausa-

Pausanias quoque, uasta fuisse antiquorum corpora demonstrat, licet à fabulis, et mendacijs parùm distare quæ scribit, mihi uideantur. eam enim tali ex Aiakis cadauere, fuisse magnitudinẽ refert, ut si quis secundum symmetriam, & naturalem partium humani corporis inter se competentiam ratiocinetur, incredibili proceritate corporis præditum fuisse Aiacem cùm uitam inter homines uiueret, necessario colligat. Sed Pausaniam Calderini opera Latinè loquentem audias, De illius corporis magnitudine (inquit Pausanias) Mysus quidam ita mihi referebat. aiebat enim mare ad eam tumuli partem, quæ litus respicit, inundasse, aditumq; admonumentum parasse non difficilem; cadaueris quoque magnitudinem uel ex hoc me aduertere iubebat, quòd ipse pedis illius talo pro disco uteretur, ac præcipuè genuum ossibus, quæ medici molas uocant, &c. Idem inferius refert in Asterij insula, ante Milesiorum urbem sita, cadauer Asterij iacuisse (fuisse uerò hunc Anaëtis, qui ex terra natus sit, filium existimatum) quod nihilo decem cubitis breuius esset. Hic uerò Anac fortasse ille est, cuius in sacris literis, ut suprà uidimus, mentio habetur. Multa enim Græci ex Hebræorum fontibus hauserunt, suasq; ad fabulas detorserunt. Gellius lib. 3.

Hieronymi Magii

Noctium Atticarum cap. 10. Varronis ex Hebdomadibus sententiam sequutus, an ultra septem pedes humana excrescere possint corpora, ambigere uidetur. Sic enim loquitur, Præter hæc modum esse dicit summum adolescendi humani corporis, septem pedes: quod esse magis uerum arbitramur; quàm quod Herodotus homo fabulator, in primo historia- rum, inuentum esse sub terra scripsit Orestis corpus, cubita longitudinis habens septem, quæ faciunt pedes duodecim, & quadrantem, nisi si (ut Homerus arbitratus est) uastiora, prolixiora q; fuerint corpora hominum anti- quorum, & nunc, quasi iam mundo senescen- te, rerum atque hominum decrementa sunt. Hæc Gellius. Plutarchus in Theseo, ipsius Thesei corpus magnum fuisse demonstrat, lo- quens in hanc sententiam, Locum effodit, quo factò apparuit magni corporis sepulchrum, & iuxta pilum, atque ensis. Loquitur autem de eius sepulchro. Sed nec minus uetusta de- sunt effossorum ingentium cadauerum exem- pla. literarum nanque monimentis proditum est, Clementis pontificis Maximi, & Henri- ci III. ætate, anno humanæ salutis M D. Ro- mæ adinuentum fuisse Pallantis corpus, tan- tæ proceritatis, ut murorum urbis pinnas ere- ctum, uertice pertingere posset. Galeoti Mar- tij

tij ex cap. 36. de doctrina promiscua, uerba re-
 tulisse sit satis, Nam Gigantes (inquit) fuisse,
 sacra narrat historia, & Romæ tempore
 Henrici III. inuentum est cadauer Pallantis,
 quem Turnus occidit, tantæ magnitudinis, ut
 longitudine sui, Romanos muros æquaret, etc.
 Nec uerò, si huius magnitudinis cadauer ef-
 fossum credamus, Pallantis id fuisse minùs fue-
 rit existimandum, quòd Virgilius libro *Ae-*
neidos XI. eius corpus exustum fuisse arguat,
 » *Arsurasq; comas obnubit amictu.*
 cùm satis constare possit, illud de Pallantis con-
 crematione κατὰ πρόληψιν moris fuisse à Poë-
 ta prolatum. Præterea Ioannes Boccacius
 lib. 4. *Geneal.* ut Gigantes fuisse, creditu faci-
 le sit, hanc de Gigantis maximi cadauere nar-
 rat historiam, mihi quidem fabulosam. Inquit
 enim sua ætate, rusticos quosdam in Sicilia non
 procul à Drepano fodientes, maximum adinue-
 nisse antrum, in quo sedens esset Gigantis ca-
 dauer, quod leua contum cuiusuis nauis malo
 maiorem teneret. Quo in cineres, ut uetustissi-
 mis cadaueribus usu uenit, statim soluto, plū-
 bum, quod conto inerat, plusquàm mille, &
 quingentas libras excessisse; dentes libras no-
 uenas, cranei uerò partem multa frumenti mo-
 dia excepiisse. Autq; Boccacius idem, facta
 supputatione, Gigantis illius proceritatem ul-

Hieronymi Magii

tra ducentos cubitos processisse, unde Polyphemum fuisse creditum sit. Melchior Guilandinus Borussus, amicus meus, uir præter omnium disciplinarum absolutam cognitionem, in plantarum fossiliumq; omnium, cæterorumq;, quæ ad rem medicam pertinent doctrina, primi nostra ætate nominis, superioribus diebus, cum uarijs de rebus mecum cõmentaretur, è re nata, facta Gigantum mëtione, mihi narrauit, se, cum anno à Christo nato 1559. in Aphricam captiuus esset perductus, Iuliæ Cæsare caluariâ Gigantis miræ magnitudinis uidisse, quam Hispani duo identidem captiui, dum aratro terram proscinderent, exarassent, & ad Regem Assanum Hariadeni Aenobarbi filium miraculi, & adipiscendæ libertatis ergò, magno mortaliũ cõcursu conueberent: quos tamen spes fefellit, cum Rex Barbarus, & qui omnino ἀνοῦτος nulla re minus quàm antiquitatis studio, atque admiratione afficeretur, pro libertate quinos ipsis Venetos aureos persolui iusserit. Huius autem caluariæ ambitum spithamarum fuisse undecim, idem retulit, seq; ab Hispanis illis, cum mox diligentius de re percuntaretur, audiuisse, eodem loco, quo caluaria illa reperta esset, reliqua etiam cadaueris ossa miræ, ut symmetriæ ratio exposcebat, magnitudinis superfuisse. Alexander

der Centellius Romanus, Abbas multa probitate insignis, mihi postea cum Ioanneandrea Anguillario Poëta percelebri eadem de re loquenti, narrauit, se in Calabria, in agro Rhegino, cum iuxta templum, cuius ille Antistes est, altius terram effodi cisternæ cōstruendæ gratia, ruderaq; multa egeri curaret, cadauer uetustissimum non uulgaris magnitudinis inuenisse, longitudinis nimirum brachiorum quinque, cuius ossa uetustatis iniuria, nimioq; humore delibuta, facile confraëta sint. superesse tamen etiam nunc pedum ossa cum dentibus aliquot, quæ ut testis possim esse oculatus, se ad me perferenda curaturum, sanctè recepit. Americus Vespucius Florentinus, uir magno cū animo tū ingenio præditus, qui incognitas Orbis partes, maris pericula haudquam reformidans perlustrauit, Gigantum insulam (sic nanque hodie nuncupatur) inuenit, in qua, ut alij etiam, qui ad eam appulerunt, attestati sunt, quanquam proceræ magnitudinis homines sint, nullus tamen brachiorum quinque longitudinem implere conspiciatur. Cum Carolus huius nominis quintus Imperator, Bononiam imperij diadema à summo Pontifice accepturus, aduenisset, seruum habuit à pedibus, uisendæ magnitudinis, qui tamen proceritatem brachiorum quatuor non

Hieronymi Magii

excedebat : cuius nos sepulchrum modumq; in eadem urbe in quodam sacello superioribus annis spectauimus. Venetijs in Cruciferorum Ecclesia asservatur os femoris Diui Christophori, licet parte ex altera comminutum, tantæ magnitudinis, ut eorum, quæ de uiri huius proceritate legimus, fides, uisu astrui possit. Nostra etiam ætate Paulum III. Pont. Max. ossa quædam humana mostrosæ magnitudinis habuisse, non obscuræ fidei Aulici mihi narrarunt. Causam, cur nostra ætate gigantes non generentur, Mundi esse senectam, ut supra dicebamus, manifestum est. Plinius quoque lib. 7. cap. 16. hoc exustioni ascribit. sic enim ait de hominis proceritate loquens, In plenum autem cuncto mortalium generi minorem in dies fieri, propemodum observatur; rarosq; patribus proceriores, consumente ubertatem seminum exustione, in cuius uices nunc uergat æuum. Quam rem & Vergilium animaduertisse crediderim, dum & frugum semina degenerare, minoraq; in dies fieri dixit, sic enim cecinit Georgicorum libro 1.

- » Vidi lecta diu, & multo spectata labore
- » Degenerare tamen, ni uis humana quotannis
- » Maxima quæq; manu legeret. sic omnia fatis

» In peius ruere, ac retro sublassa referri.
Quamquam Aristoteles lib. I. Meteor. terram
locis duntaxat quibusdam, non autem uniuersam,
nec eodem tempore, senescere, & rursus
iuuentutem adipisci scribit. cuius iuuentus se-
nectusq; , animalium plantarumq; iuuentuti,
& senectuti minimè sit comparanda. Quem
sequutus auctor libri De Mundo ad Alexan-
dram, siue Theophrastus, siue alius eius sæcu-
li Philosophus fuerit (Aristotelis certè opus
non esse, liquidò constat) ait terram, naturam
nihil uetustescentem æquè custodire, licèt ter-
ræ motionibus concutiatur, profluuie obrua-
tur, & per partes exuratur. Mundi igitur
uel uniuersi, uel huius inferioris senectus, ad-
uentansq; exustio, ex qua siccitas inuehitur,
seminumq; ubertas, atq; innata uis calorq; in-
sumitur, decrementi causam afferunt. Quæ res
Empedoclem impulit, ut sui æui homines, præ
illis primis, instar obtinere infantium, ut Plu-
tarchus lib. 5. cap. 27. De Placitis Philoso-
phorum scriptum reliquit, affirmare non sit ue-
ritas. Homerus quoque, quem Iustinianus
noster in Pandectarum Proæmio, omnis uir-
tutis parentem appellat, humana in dies de-
crescere corpora, Iliad. lib. 5. ubi de Aenea à
Diomede uulnerato loquitur, & libro 12. ubi
de Aiace, itemq; Hector, haud obscure de-
mon-

Hieronymi Magii

monstrat; sic enim inquit, ut unum duntaxat locum adducamus.

» ἑκτὼν δ' ἄρπάζας λαῶν φέρεν, ὅς ῥα πυλάων
» εἰσῆκει πρόθεν πυρρινὸς παχύς. αὐτὰρ ὕ-
περθεν

» ὄξυς ἔην. τὸν δ' οὐκ ἔδ' ἄνερ δῆμον αἰρίσω,
» ῥηϊδίως ἐπ' ἄμαξαν ἀπ' οὐδεὸς ὀχλίσειαν
» ὅιοι νῦν βροτοὶ εἰσὶ. &c.

Idest. Hector autem rapiens lapidem porta-
bat, qui portas

» Stetit ante, deorsum crassus, sed superne
» Acutus erat. hunc neque duo viri ex popu-
lo optimi

» Facile ad plaustrum à terra prouoluerent,
» Quales nunc homines sunt.

Quæ Homeri loca Plinius, Gellius, ipseq; Iu-
uenalis obseruarunt, sic nanque hic loquitur
Satyra 15.

» Nam genus hoc uiuo tunc decrescebat Ho-
mero,

» Terra malos homines, nunc educat atque
pusillos.

Homerum æmulatus Vergilius, sic inquit li-
bro Æneidos 12. de Turno loquens,

» Saxum antiquum ingens, campo qui fortè
iacebat

» Limes agro positus, litem ut discerneret
aruis:

» Vix illum lecti bis sex cervice subirent,
 » Qualia nunc hominum producit corpora
 tellus.

» Ille manu raptum ualida torquebat in ho-
 stem.

Fuit q; tanta Virgilij auctoritas, ut Augusti-
 nus libro 15. de Ciuitate Dei cap. 9. ad astruen-
 dam de priscorum hominum statura fidem,
 hos uersus adnotarit. Idem Vergilius Geor-
 gicorum libro 1. quod ad rem attinet sic ce-
 cinit,

» Ergo inter sese paribus concurrere telis

» Romanas acies iterum uidere Philippi.

» Nec fuit indignum superis, bis sanguine
 nostro

» Aemathiam, & lætos Aemi pinguescere
 campos.

» Scilicet & tempus ueniet cum finibus illis

» Agricola incuruo terram molitus aratro,

» Exesa inueniet scabra rubigine pila,

» Aut grauib. rastris galeas pulsabit in-
 anes,

» Grandiaque effossis mirabitur ossa sepul-
 chris.

Lucretius ante Virgilium eandem rem his est
 uersibus profecutus libro 2.

» Sic igitur magni quoque circum mœnia
 mundi

Hieronymi Magii

- » Expugnata dabunt labem putresq; ruinas
- » Omnia ; debet enim cibus integrare novando,
- » Et fulcire cibus, ac omnia sustentare :
- » Nequicquam quoniam nec venæ perpetiuntur
- » Quod satis est, neque quantum opus est natura ministrat :
- » Iamq; adeò effæta est ætas, effætaque tellus,
- » Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit
- » Sæcla, deditq; ferarum ingentia corpora partu.

Verùm quod spectat ad Homerum, dicendum videtur, eum aut malè esse Philosophatum, dum à Troiano bello ad suam ætatem luculentum decrementum hominis staturam passam esse demonstrat (& si non me latet, eum hyperbole, quæ Vergiliana etiam minor sit, usum fuisse) aut numerosis propè sæculis ætate à Troiano bello abfuisse. Quod si verum sit quotquot de Homeri ætate loquuntur scriptores, prorsus errarent ; siquidem non multos admodum annos inter Troianum bellum, & Homeri tempora enumerant. Herodotus centum septuaginta octo annos post Ilij expugnationem natum esse Homerum, memoriæ consignavit

gnauit, τῶν δὲ, inquit, πρῶτῶν ὕστερον γέγονεν ὁμηρος ἑτέσιν ἑκατον ἐξήκοντα ὀκτώ. Cassius, ut Gellius refert lib. 17. Noctium Atticarum, cap. 21. memoriæ in Annalibus mandavit, Homerum uixisse post Troianum bellum annis centum, & quadraginta. Cornelius uerò Nepos, eodem Gellio ibidem referente, dicit, ante Romam conditam annis circiter centum & sexaginta. Solinus cap. 53. humanis rebus excessisse post Ilium captū anno 272. Archilocus uerò in libello de Temporibus, Homerum Meonium (multi siquidem fuerunt Homeri) à Troiano excidio anno 500. floruisse dicit.

PLUTARCHVS, qui omnium sententias diligenter est perscrutatus, in eiusdem Homeri uita, quosdam dixisse ait, natum fuisse Homerum Troiani belli tempore, eiusdemq; spectatorem fuisse: Alios uerò, centum annis post, alios centum quadraginta. Quosdam non integros octoginta annos inter Troiani belli tempora, & Homeri genesim enumerasse, plures uerò in hanc conuenire sententiam, annis centum post bellum Troianum, esse natum. Sed omnes falsa prodidisse dicere, temerarij hominis, rerumq; omnium prorsus ignari fuerit. Vnde reliquum est, male philosophari Homerum, qui centum anno-

Hieronymi Magii

*rum aut paulò maiore curriculo, hominũ pro-
ceritatis decessionem minimè obscurã factam
existimavit. Equidem cùm adhuc scholasticus
essem miroq; antiquitatum studio tenerer, mul-
ta antiquorum sepulchrorum solia cum Pisis,
tum in alijs Italiæ urbibus observavi, sumq;
permensus, quæ tamen parum aut nihil, & si
ante mille aut eo amplius annos facta erant,
longitudine à nostri sæculi solijs arculisq; se-
pulchralibus aberant. Superioribus annis vi-
di ego Pisauri unà cum Ioanne Ricciardesco
Iurisconsulto integerrimo, ac ciue meo, tunc
urbis illius Prætore, in præclarissimo Vr-
binatum Ducis armamentario æreas galeas,
in agris Metauro adiacentibus, ubi Asdru-
bal cum exercitu cladem accepit, effossas, quæ
ab ijs, quas modò milites nostri gestare solent,
ad magnitudinem quod attinet, non discrepa-
bant. Et nihilominus, uti omnes certò sciunt,
tempus illud, quo prosperè à Romanis ad Me-
taurum cum Asdrubale pugnatum est, ab æ-
tate nostra longo sæculorum agmine dissitum
esse constat. Quo fit ut dicere par sit, innume-
rabilia propè sæcula, non brevia annorum in-
terualla, in humanis corporibus luculenta, uel
saltem sensilia decrementa parere. Si quis er-
go humanæ staturæ seram, obscuramq; con-
tractionem diligentius spectet, haud profectò
rationi*

rationi consentaneum esse dixerit, in tam breui temporis spacio, humanæ proceritati, sensibile quicquam, exustionis uel temporis iniuria potuisse decedere.

Hippocratis loca duo pugnancia, conciliantur, & cur in miram proceritatem amplitudinemq; corpora excrecant, declaratur. CAP. V.

SVPERIORA me admonent, ut hîc quædã, S de causa incrementi corporum asseram. Auicenna Tractatu 2. partis prioris Canticorum, Causæ, inquit, magnitudinis membrorum sunt, fortitudo, & potentia formativæ, & etiam nutriendæ. Aristoteles etiam incrementum corporum à forma fieri non à materia, contra Empedoclem probat: quod & eruditissimus Varchius meus aliquando adnotavit. Crescere nanque perfectio est, & perfectiones in composito, à forma sunt, imperfectiones uerò à materia. Idem lib. 3. de Part. anim. cap. 6. calorem esse ait, qui augendi uim obtineat. Medicorum princeps Hippocrates in libro de Aëre, aquis, & locis, incrementum à temporum anni temperata mistura, aërisq; clementia proficisci ait; in hanc enim loquitur sententiam. Longè enim pulchriora, & maiora

Hieronimi Magii

ra omnia nascuntur in Asia, estq; regio ipsa
hac nostra multò mansuetior: sunt mores homi-
num benigniores, & cultiores. Causa uerò ho-
rum est, temporum anni temperata mixtura,
siquidem in medio solis ex ortu sita est ad Au-
roram, à frigiditate ac caliditate omni remo-
tior. Incrementum autem & benignitatem
inde proficisci, omnibus in confesso est, cum
nihil sit præcellens & cogens uolenter, sed
per omnia æqualitas uigeat &c. Infra uerò in
Asia homines esse ait magnitudinis eximie,
quibus tamen uirilitas, audacia laborisq; to-
lerantia non insint, huiusq; rei causam præbe-
re tempora ipsa anni, quæ non magnas muta-
tiones faciant neque caloris neque frigoris,
sed semper æqualia permaneant, cum regio
proximè accedat ad temperaturam optimæ
constitutionis. Infra uerò sibi ipsi aduersari ui-
detur, sic inquit, Quicumque regionem mon-
tanam asperam, nudam, & non aquosam in-
colunt, his mutationes temporum contingunt
magnæ, & diuersæ, unde & hominum formas
magnas progigni conuenit, qui et ad laborem,
& ad uiriliter agendum à natura præstent,
quibusq; feritas & immanitas non mediocri-
ter à natura sint congenitæ. Hæc ille. Vides
ubi mutationes magnæ, & diuersæ sint, cor-
pora gigni magna, cum contrà idem Hippo-
crates

crates suprà, temporum anni temperatam mi-
 sturam, & æqualitatem, cùm non magnæ mu-
 tationes fiant, incremento corporum causam
 suppeditare, manifestè dicat. Quin tantum ab-
 est ut mutationes temporum ad hominum pro-
 ceritatem conducere uideantur, ut morbos po-
 tius, eodem Hippocrate attestante Aphorif-
 morum part. 3. Aphorismo 1. & in lib. de
 Humoribus, pariant. mutatio nanque, ut Ga-
 lenus ait in lib. Artis med. naturæ est inimi-
 ca. Existimaui aliquando Hippocratem cùm
 de montanis hominibus loqueretur, magnitu-
 dinem accipere quantum spectat ad latitudi-
 nem, & profunditatem, non quantum ad pro-
 ceritatem (& horum etiam ratione magnitu-
 dinem dici, fidem facit Galenus in explicatio-
 nibus suis in Aphorismum 54. particulæ 2.)
 cùm illud subdat, scilicet homines illos alpi-
 nos ad laborem, & uiriliter agendum à natu-
 ra præstare. nouimus enim huiusmodi corpo-
 ra, non solum in hominibus, sed etiam in iu-
 galibus, maiore prædita esse robore, neruo-
 siusq; in labores conari; cum contrà procera,
 cito flaccescant, ac labore conficiantur, suaq;
 mole etiam feriata planè corruant. Verùm
 postea animaduertens Gallos Germanosque,
 qui huiusmodi regiones incolunt, proceris &
 ad laborem ferendum uiriliterque agendum
 D aptissimis

Hieronymi Magii

aptissimis præditos esse corporibus, hanc abie-
ei sententiam, censuique non unam esse altius
excrescendi causam, ideoque pugnantiam Hip-
pocratis uerbis inesse nullam. Alpinorum ue-
rò hominum corpora, immodica esse proceri-
tate, frigoris mutationisque et humoris ratione.
Etenim haud obscurum est propter ἀντιπε-
ρασιν frigoris, ad augeri corporis calorem, un-
de uentres hyeme naturæ sunt calidissimi, fa-
meque eo tempore maximè urgemur. Calorem
uerò in huiusmodi locorum incolis, propter mu-
tationes augeri, idem Hippocrates in eodem
libro testatur. Mutationes uerò morbos ipsis
non conciliant tum propter robur duritiemque
corporum, tum propter assuetudinem. Vitru-
uius lib. 6. cap. 1. Septentrionibus subie-
ctos, sanguine abundare ait. Alexander A-
phrod. Probl. 2. libri 2. Scythis calorem in-
teriora tenere, partibusque insidere principibus
testatur. Cum ergo calor ad interiora pro-
pter frigoris contraobstantiam se colligat,
roboreturque, ac adaugeatur; calorque, Ari-
stotele libro 3. de Part. anim. cap. 6. attestan-
te, augendi uim obtineat, meritò ad proceri-
tatem editiora illa loca, de quibus Hippocra-
tes loquitur, conducere uidentur, quòd pro-
pius ad mediam aëris regionem frigidissimam
accedentia, uentisque afflata, frigida sint. Ad-

hæc sperma ipsum eadem ratione & spirituosius, & calidius harum regionum hominibus inest. Cum autem, ut Physicorum omnium consensus est, spermatis calor spiritusq; , fundendi ampliandiq; uim obtineat, meritò à primis fœtus rudimentis embryoni insitus, fundendo, alimoniam attrahendo, digerendoq; , plurimum ad magnitudinem adipiscendam con-
 ducet. Aristoteles Problemate 8. sectionis 14. nobis maximè adstipulatur dum in hanc loquitur sententiam, Fit igitur ut qui loca inhabitant calida, refrigerentur, qui frigida concalescant. Vtrobique tamen corpora magna adolescunt, eo quòd, qui frigida colunt, insito calore abundant, qui calida, calore loci refoventur: quippe cum in calidis & à calore incrementum sequatur, frigus autem uim astringendi constipandiq; habeat. Cum igitur alteri principium intra se uehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impedian-
 tur, meritò utriq; augeri possunt plenius, &c. Quem partim sequutus Plinius lib. 2. Nat. hist. cap. 78. in Aethiopia propter ignium nisum, in aduersa uerò glaciali mûdi plaga propter humoris alimentum, corpora esse pro-cera testatur. Ac profectò humorem, incre-
 menti maximi non solùm in animalibus, sed etiam in plantis causam præbere, in confesso
 D 2 est.

Hieronimi Magii

est. Vnde altissimorum montium arbores, quarum humor à Sole non exhauritur, quarumq; insitus calor ex dicta iam causa roboratur, in miram assurgunt proceritatem. Vitruuius lib. 2. cap. 10. scriptum reliquit, quod & nos sæpe uidimus, arbores in ea Appennini parte, quæ Septentrionem spectat, ex humore nimio, Solisq; defectu, crassiores fieri: & infrà lib. 6. cap. 1. refrigeratas regiones, quòd absint à Meridie, ipsisq; humor non exhauriatur à caloribus, quin eo affluant, homines alere ait corporibus præditos amplioribus, ideoq; sub Septentrionibus gentes esse immanibus corporibus. Plinius uerò lib. 7. cap. 2. Maxima, inquit, in India gignuntur animalia. Indicio sunt canes grandiores cæteris. Arbores quidem tantæ proceritatis traduntur, ut sagittis superari nequeant. Hæc facit ubertas soli, temperies cæli, aquarum abundantia. Hæc ille. Humorem autem proceritati causam præbere, ipse met Hippocrates in eodem libro affirmat dum in hanc loquitur sententiam, Atqui cum multus aër ab aquis regionem occupet, ob hanc ipsam causam, quod ad formam ac corporum speciem attinet, Phasiani sunt à reliquis hominibus longè diuersi: sunt enim magnitudine ingenti. Et hoc quia utuntur aëre maximè humectato, & quod apud ipsos anni tempo-

tempora non uarias habent neque ad æstum, neque ad frigus permutationes &c. Ex qua ratione fit ut longè maiora animalia in mari, quàm in terris uisuntur, quòd Aristoteles Problemate 54. sect. 10. obseruauit. Plinius quoq; lib. 9. cap. 2. magnitudinis immensum maris beluarum, causam euidentem esse ait, humoris luxuriam. Terra, Plinio eodem auctore, nullum animal Elephanto maius habet. Elephas uerò, teste Aristotele, quadruplo maior est boue. At quantò maiora Oceanus alit monstra? Horum nonnulla ad eam excrescunt magnitudinem, ut nisi ossa templorù parietibus miraculi gratia, affixa conspiceremus, quæ de ipsis narrantur, fide prorsus indigna uideantur. Vnde non immeritò, monstrosa Neptuno tribuit antiquitas, & Orion Neptuni de stirpe, Gigas fuisse fertur: quod & Martius De Doctrina promiscua cap. 36. obseruauit. Latiorē locum præterea, amplumq; alimentum, non modicū facere ad magnitudinem corporis, affirmat Aristoteles Problemate 14. sectionis 10. Quamobrem alio ampliore præditæ mulieres quanquàm humiles, fœtus edunt maximos procerosq;e. Huius etiam rei parentum proceritas, non modica habet momenta, magnos enim fœtus, à magnis prodire parentibus conspiciamus. Numerosæ

Hieronymi Magii

igitur, adipiscendæ proceritatis sunt causæ; hæ nimirum, ut ex suprâ relatis est manifestum, Fortitudo et potestas formativæ virtutis, seu calor spiritusq; , qui in spermate continetur amplissimus; amplissima alimonia: temporum anni temperata mistura, aërisque clementia, fortes aëris mutationes: frigus: aëris calor, igniumque nifus: humoris luxuries non solum in aëre, sed etiam in alimentis: alui amplitudo. Harum causarum si multæ coierint, gignuntur Gigantes, non quidem eius magnitudinis, cuius, recens creato mundo, gignebantur, sed miræ proceritatis homines, quales nostra ætas vidit, habereq; dicitur Gigantum vocata insula, ab Americo Vesputio primum lustrata. Verum antequam caput hoc reprimo, illud etiam afferre libet, quod Aristoteles in lib. De Generatione animalium scriptum reliquit, scilicet perficiendi cuiusq; animalis certam esse magnitudinem tum ad maius tum ad minus, quem terminum non supergrediuntur, ut vel maiora vel minora evadant (Seneca in Quæstionibus naturalibus, crescendo legem appellat) atq; ut idem lib. 2. de Anima literis prodidit, omnes res naturales habere tam in qualitate, quàm in quantitate quendam terminum, quandamq; præstitutam mensuram tam in parvo quàm in multo, ultra quem

quæ eas aliter inueniri sit ἀδύνατον. Si ergo nostra ætate aliqua corpora communem excedēt magnitudinem, atq; exilitatem, id non in immensum neque ad minimam paruitatem fiet. Neque etiam hîc illud silentio inuoluendum esse uidetur, fieri aliquando in iumentis monstrosas magnitudines. Eam ob rem legere est apud Liuium libro primo Dec. I. bouem olim in Sabinis cuidam patri familiæ miranda magnitudine ac specie esse natam, cui monumentum miraculo, fuerint Romæ in uestibulo templi Dianæ fixa per multas ætates cornua.

Naues Onerarias remis etiam agi olim consueuisse. Lazarus Bayfius reprehensus.

CAP. VI.

LAZARVS BAYFIVS, uir non contemptendæ eruditionis, quin de literis benemeritus, in libro de Re nautica sic inquit, de longis abundè diximus, de Onerarijs, paucis disserendum. Quæ Onerariæ dictæ, quòd essent oneriferæ idoneæ, et ea ratione πολυγού dicuntur à Græcis. Polybius in primo ἔχων ἑκατὸν ἑκοσι σκάφη καὶ τὰ ἀγορὰν σχεδὸν ἐν ὀκτακοσίαις ναυσὶ φορτηγούς. Liuius Dec. 3. lib. 7. Naues, quas Liuius tutandis comitatibus habuerat, partim machinationibus onerat, appara-

Hieronymi Magii

tuq; mœnium oppugnandorū; partim tormen-
tis, & saxis, omniq; telorum missilium gene-
re instruit. Onerarias quoque, non eas solūm,
quæ remis agerentur. Quibus uerbis declara-
tur, Onerarias non solere remis agi. Hæc Bay-
sius: qui omnem antiquitatem obseruasse atq;
excussisse hoc loco minimè uidetur, quando qui-
dem non solūm uelis, uerūm etiam remis, One-
rariæ, φορτηγοί à Græcis uocitatæ (Thucydi-
des, ut Pollux adnotauit lib. 1. cap. 9. portato-
rium, Onerariam uocat, & Plautus in Mer-
catore, Gerariam) cursum conficiebant. Quod
uerum esse, dubio procul demonstrat Homerus
Odys lib. 9. sub Vlyssis persona, sic canens,

κύκλωπας γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ
σηκῶ,

χλωρόν ἐλαΐνεον, τὸ μὲν ἔκταμεν ὄφρα φοροίη
αὐανθὲν. τὸ μὲν ἄμμες εἴσκομεν εἰσορόωντες
ὅσωνθ' ἴσον νηὸς εἰκοσόροιο μελαίνης,
φορτίδος Ἀρείης, ἥ τ' ἐκ περάα μέγα λαΐτμα.
τόσον ἔην μῆκος, τόσον πάχος εἰσοράασαι.

Idest, si uerbum uerbo reddas,

Cyclopis enim iacebat magnus contus iux-
ta caulam

Viridis, oleaginus, quem quidem inciderat
ut portaret

Exsiccatum: hunc quidem nos comparau-
mus inspicientes,

Quan-

Quantus malus navis uiginti remorum nigrae

Onerariae, latae, quae transit magnam undam, Tanta erat longitudo, tanta crassitudo ex visu coniiciendo.

Vides quam ualide hic Homeri locus contra Bayfii observationem pugnet. Ut ergo omnis error absit, dicendum est, Onerarias maximas, quae nulla nisi uentorum ui impelli possent, ut etiam hodie fit, remis agi non consueuisse (nunc tamen triremium forma Onerariae naues aedificantur, quas uernaculo sermone Galeas grossas uocant, quae remis etiam aguntur, quamuis mole Onerarijs non sint inferiores) minores uero ut haec, quae uiginti remorum essent, & remis, & uelis, & ut nauigandi ratio atque usus exigebat, maria sulcasse.

Gulielmi Budæi errata duo demonstrantur, & quid Ciceroni, atq; aliis auctoribus equum admittere, significet. locum quendam Pandectarum mutilum, lacunosumq; ut Budæus existimauit, non uideri. CAP. VII.

GULIELMVS Budæus homo doctus & diligens, qui Pandectarum libris situ & tene-

Hieronymi Magii

tenebris obsitis, non parum lucis attulit, quo nomine Iurisconsulti omnes illi maximè debemus, in suis annotationibus quodam loco sic inquit, Admittere equum, interdum pro conscendere accipitur, ut apud Ciceronem in secundo de Finibus, Num etiam cum P. Decius se deuoueret, & equo admissso in mediam aciem Latinorum irrueret, &c. Cum adolescens adhuc è Grammaticorum scholis non essem egressus, atque in hunc Budæi locum incidissem, statim eum lapsum esse animaduerti. eo nanque loco, equum admissum, non pro conscenso, sed pro concitato, & celeri accipi debere satis demonstrat Valerius Maximus sic uocem interpretatus lib. 5. cap. 6. de eodem P. Decio scribens, Caput, inquit, suum pro Reip. salute deuouit, ac protinus concitato equo, in hostium agmen, patriæ salutem, sibi mortem quærens, irrupit. Concitato equo, ut uides, dixit, pro eo, quod Cicero habet, Admissso. Quin ipse met Cicero rem totam aperit, dum lib. 3. De Natura Deorum loquitur in hæc uerba, Rebantur enim fore ut exercitus Imperatorem equo incitato se in hostem immittentem persequeretur, id quod euénit etc. Idem lib. 1. de Diuinat. de P. Decio, Post triennium autem cum Consul esset, deuouit se, & in aciem Latinorum irrupit armatus. Quo eius facto
superati

superati sunt & deleti Latini. Vbi uides uerbum Irrupit, equi concitationem admittere. Cæsar quoque lib. I. Belli Gallici eodem significatu uerbo ipso, quo de agitur, usus est, Consi-
dius, inquit, equo admissso, ad eum accurrit, di-
cit montem, quem à Labieno occupari uolue-
rit, ab hostibus teneri, &c. Penelope Ovi-
diana.

» Hic lacer admissos terruit Hector equos.
Magno Francisci Philelphi errore, qui lib. 36.
suarum epistolarum, Amissos legit, qui alios
etiam, neque infimi ordinis scriptores assecclas
habet, præter Egnatium non obscuræ homi-
nem famæ, qui in obseruationibus in Ouidij
Heroid. admissos in eodem uersu legendum es-
se contendit. Prædictis, Ouidij eiusdem lucu-
lenti testimonium accedat ex lib. I. Meta-
mor. ubi sic ait,

» utq; monebat

» Ipse amor, admissso sequitur uestigia passu.
Admissum passum pro celeri, quasi se ipsum
Apollo ad cursum acrius concitasset, dictum
esse perspicis. Abhinc multos annos cum hac
de re ad Franciscum Robortellum, uirum de
Græcis Latinisq; literis, deq; morali Philoso-
phia bene meritum, retulissem, illeq; ut aman-
tissimum præceptorem decuit, ingenium me-
um esset exosculatus, ac laudibus etiam, ut me
arden-

Hieronymi Magii

ardentio^{re}m in literarum studia redderet, esset profecutus, nescio quo fato postea factum est, ut in eius amici libris, Francisci Floridi quædam de re, longa admodum præcedente præfatione, scripta sint. Idem Budæus in annotatione ad hæc uerba legis 2. De Origine iuris, Populi consensu partim in carcere necati. Ita rursus respub. suum statum recepit.] sic scriptum reliquit, Desunt hîc haud dubiè quatuor uerba. Addo igitur, Partim in exilium acti. nunquam enim hæc particula partim, non geminata reperitur. hæc ibi. Ac cùm Ciceronis auctoritatibus particulae geminationem ostendit, rem ex Liuiio intelligi posse dicit, qui refert ex Decemuiris, de quibus Pomponius Iurisconsultus loquitur, Appium, & Oppium in uincula coniectos, spontanea morte iudicium præuenisse, eorum uerò collegas exilij causa solum uertisse. Cui & auctoris innominati ex cap. 21. libri De Viris illustribus, quem quidam Plinio Cæcilio, quidam Cornelio Nepoti, quidam uerò nouissimè Probo adscribunt, testimonium addo, qui ait in Decemuiros illos omnes aut morte, aut exilio fuisse animaduersum. Verùm quanquam Budæi additamentum satis probabile uidetur, inuenio tamen calamo exarata & membranacea exemplaria quædam, quæ refragantur, cùm uerba à Budæo

dæo

deo addita, minimè habeant, nec alia præter
ea, quæ in olim uulgata editione habebantur:
deinde quia Lucretium uideo lib. 5. et 6. hanc
particulam, partim, citra geminationem usur-
passe, apud quem deprauatum esse contextum,
cùm ratio carminum obsistat, dicere cuiquam
non fuerit integrum. Priore loco sic inquit
Lucretius,

- » Et partim mutant cum tempestatibus unda
 - » Raucifonos cantus cornicum sæcla uetusta,
 - » Coruorumq; greges, ubi aquam dicuntur,
 - » & imbres
 - » Poscere, et interdum uentos, aurasq; uocare.
- Posteriore uerò,
- » Hunc homines fontem nimis admirantur,
 - » & acri
 - » Sole putat subter terras feruescere partim,
 - » Nox ubi terribili terras caligine texit,
 - » Quod nimis à uera longè est ratione remo-
tum.

Cicero lib. 2. de Diuinat. A nobilissimis, in-
quit, ciuibus, partim etiam à se omnibus re-
bus ornatis, trucidatus iacêret. Idem de Ami-
citia, Sed nihil est quod illi non persequantur
his argumentis, partim fugiendas esse nimias
amicitias, neque necesse sit unum sollicitum es-
se pro pluribus. Valerius Maximus lib. 2. de
Institutis, Pars capitali iudicio damnata. nec
alia

Hieronymi Magii

alia simili postea uoce respondet, quod idem est ac si, partim, dixisset. Permultas, quas habeo auctoritates, missas facio, ne testibus uti non necessarijs uidear.

Legem xii. Tabularum de addictis, non fuisse ex Solonis aut ullius Græci nomothetæ legibus depromptam. De lege *Σεσάχθεια*. Quibus ex locis iuribusq; ius Decemuirale collectum sit. Diuus Augustinus, Seruius, & Accursius notati. CAP. VIII.

DECENVIRALIBVS legibus, quibus duodecim tabulis est nomen, cautum fuit, ut si quis ob pecuniam debitam, quam soluere nō posset, adiudicatus, addictusq; esset, eius corpus in partes secatum creditoribus distribueretur. de qua lege Cicero in lib. de legibus, & Gellius lib. Noc. At. 20. cap. 1. Hanc, cum acerbam nimis sæuitiaq; insignis sit (quanquam Sextus Cæcilius apud Gellium, eam pænæ huius sæuitia in terriculamentum, & ne ad eam perueniretur excogitata, sancitam esse contendit) & à Romanorum ingenijs quodammodo aliena, longeq; ab humanitate abesse uideretur, quidam Iurisconsultus ἀμυντος omnino, non ex Decemuirorum penore urbis'ue moribus

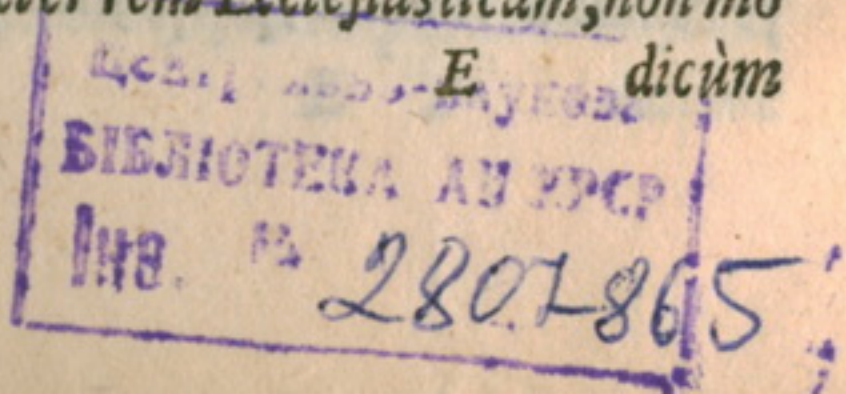
bus depromptam mihi affirmabat, sed potius
 ex Solonis, Draconis'ue legibus (huius nan-
 que leges sanguine scriptas, ob sævitiam, quos-
 dam dixisse) deductam censebat. Eam ego ex
 Solonis Draconis'ue legibus minimè fluxisse,
 sed ex urbis potius manasse institutis, contrà
 differebā. satis enim constare ex Liuij lib. 2.
 multò ante quàm legati Romani in Græciā le-
 gum causa mitteretur, consueuisse necti debito-
 res, inq; eos uerberibus priuatim dæseui.
 Adhæc nuspiam esse lectum, Draconem Solo-
 nem'ue huiusmodi legem sanxisse; quin tantum
 abesse ut Solon in obæratos sæuiendum esse cen-
 suerit, ut potius Σεισάχθειαν legem (hanc
 Legati illi Romā haudquaquā attulisse uiden-
 tur) qua alieni æris onera subleuaret, et graua-
 tos à uinculis tutos rederet, tulerit. Cùm Dio-
 dorus Siculus De antiquorum gestis fabulosis
 lib. 2. scriptū reliquerit, Aegyptiorū legibus
 sancitum fuisse, ut debitorum bona, nō corpora
 essent creditoribus obligata, eamq; legem ui-
 deri Solonem ad Athenienses transtulisse, quā
 Σεισάχθειαν appellauerit, dū decerneret ne ob-
 usuras (inquit Diodorus) ciuium corpora ne-
 cterentur. De qua lege scribit etiam Plutar-
 chus in Solone, in lib. de Vitan. usu. in Poli-
 tics, & in libello De Fortuna et uirtute Ale-
 xandri. Satis ergo constare non ex Solonis,
 aut

Hieronimi Magii

aut Draconis legibus, eam de addictis sanctionem esse ductam, sed aliunde derivatam. His ille tandem acquieuit. Quantum autem ad rem attinet, sciendum est, ex legibus regijs et ex moribus populi Romani, ut ex Alicarnassensi lib. 2. & 10. cognoscimus, multa in 12. Tab. translata fuisse; quin, ut Servius literis prodidit, ex Faliscorum legibus aliquid in easdem fuisse conuectum; sic enim ait in explicatione ad hunc uersiculum lib. 7. *Aeneid.*

Hi Fescenninas acies, æquosq; Faliscos.
Romani missis Decemuiris, à Faliscis collegerunt iura fœcialia, & nonnulla supplementa 12. Tabularum, quas habuerunt; nam ab Atheniensibus decem habuerunt tubulas. hæc ille. Præterea non est negandum, licet hic Servius, Liuiusq; libro 3. Decadis primæ, Atticarum dūtaxat legum, ex quibus 10. Tabulæ Romæ descriptæ, & ad rumores hominum, propositæ, correctæ mox sint, faciant mentionem (sic enim ait Liuius, Iam redierant Legati cum Atticis legibus. eo intentius instabant Tribuni &c.) ex alijs quoque Græciæ urbibus Decemuirale ius collectum uideri. Cuius rei hæc habeo argumenta. Idem Liuius libro citato; Missi, inquit, Legati Athenas Sp. Posthumius Albus, A. Manlius, P. Sulpitius Camerinus: iussiq; inclytas leges Solonis descri-

describere, & aliarum Græciæ ciuitatum instituta, mores, iuraq; noscere &c. Pomponius in Pandectis sub titulo De origine iuris. l. posteriore. §. Exactis. sic ait, Placuit publica auctoritate decem constitui viros, per quos peterentur leges à Græcis ciuitatibus &c. at in hoc labitur Pomponius, quòd contra historiariarum fidem, decem fuisse à Romanis missos legatos dicit, cùm tres solùm fuerint. Gellius lib. 20. cap. 1. de eisdem 12. Tab. Eas, inquit, Leges, cùm Sextus Cæcilius, inquisitis, exploratisq; multarum urbium legibus, elegantiori, atque absoluta breuitate uerborum scriptas diceret, &c. Iustinianus Instit. De Iure nat. gentium, & ciuili, Et non ineleganter in duas species ius ciuile distributum esse uidetur, Nam origo eius ab institutis duarum ciuitatum, Athenarum scilicet, & Lacedæmoniorum fluxisse uidetur &c. Quæ cum non satis perspecta haberet Diuus Augustinus, aut fortasse (quod magis putandum est) memoriæ uitium pateretur, non sine errore lib. 2. De Ciuitate Dei, cap. 16. Romanos à Lacedæmonijs iura accepisse negauit, Seruij, ut opinor, relata auctoritate ductus, & Liuij uerbis illis, Iam redierant Legati cum Atticis legibus. Eruditissimi sanctiq; uiri, qui his libris De Ciuitate Dei præter rem Ecclesiasticam, non mo-

Hieronymi Magii

dicum rem literariam promouit, uerba hæc sunt, Si autem à Dijs suis Romani uiuendi leges accipere potuissent; non aliquot annos post Romam conditam, ab Atheniensibus mutarentur leges Solonis: quas tamen non ut acceperunt, tenuerunt, sed meliores, & emendatiores facere conati sunt. quanuis Lacedæmonijs Lycurgus leges ex Apollinis auctoritate se instituisse confinxerit: quod prudentes Romani credere noluerunt, propterea non inde acceperunt. Hæc Augustinus. Cui magis obstat Ammianus Marcellinus, qui libro 16. rerum gestarum testatum reliquit, leges Sumptuarias ex Rhetris Lycurgi, idest Axonibus, Romam translatas, diu fuisse obseruatas, demumq; senescentes à Iuliano Imperatore paulatim fuisse reparatas. Sanè errat quoq; Seruius dum inquit ex 12. Tab. decem Romanos ab Atheniensibus habuisse (hoc idem cum Seruio censuit etiam Accursius noster in Glo. sua ad prænotatum Iustiniani locum) cum nullus, quòd equidem meminerim, auctor numerum legum Athenis allatarum protulerit, & Liuius harum mentione, tanquam ex principe Græciæ urbe perlatarum, contentus, dicat mox institisse Tribunos, ut tandem scribendarum legum initium fieret, decemq; postea fuisse conditas tabulas, propositasq; publicè, &

ad rumores hominum de unoquoq; capite edito, fuisse correctas. Nisi si, scriptiorem decem tabularum, solam è Græca lingua uersionem, Liuius significare existimandum sit, cum Pomponius dicat in prænotato. §. Exactis leges in tabulis Decem æneis, uel eboreis perscriptas, fuisse pro rostris propositas, ut possent apertius perspicui. Nam si Græcè scriptæ fuissent propositæ, à paucis legi potuissent, cum eo tempore Græcarum literarum non admodum periti essent Romani. Gellius lib. 11. cap. 18. à Decemuiris duodecim tabulas scriptas fuisse dicit. Idemque lib. 17. cap. 21. ab ijs primò decem fuisse tabulas conscriptas, mox duas alias additas, testatur.

Ciceronis locus propter lacunam, uerborumq; defectum antea obscurus, Plutarchi uerborum adiuumento, illustratus.

CAP. IX.

IN libro Ciceronis secundo de Legibus, hæc uerba leguntur, Hoc uerò nihil ad Pontificum ius, & è medio est iure ciuili, ut per æs, & libram hæredem testamenti soluant, & eodem loco res sit, quasi ea pecunia legata non esset, si is, cui legatum est, stipulatus est id ipsum, quod legatum est, ut ea pecunia ex stipu-

Hieronymi Magii

latione debeatur: sit q; ea * non doctum
 hominem sanè, cuius fuit Accius per familia-
 ris: sed mensem credo extremum anni, ut ue-
 teres Februarium, sic hic Decembrem seque-
 batur. Hæc Cicero. Quæ ante asteriscum uer-
 ba sunt, nullo pacto ijs, quæ sequuntur cohæ-
 rent. Priora nanq; de sacris perpetuis dicta
 sunt, posteriora uerò ad ius Manium faciunt.
 Asteriscus ergo inter ea, quæ tractationis de
 sacris perpetuis calcem facerent, et caput de
 Manium iure habebant, locatus est. Sed quem
 nam dicit Cicero sequutum fuisse Decembrem
 mensẽ, aut ad quid sequutum, et de qua nam
 re hîc & in uerbis, quæ uetustate penitus ob-
 soleuerunt amissaq; sunt, loquutus est? Dicen-
 dum est de inferijs, parentalibus, et Decio Bru-
 to: quod apertè satis, et luculenter demonstrat
 Plutarchus in Problematibus dum Ciceronis
 dictum, ex hoc, ut in confesso est, loco citans,
 in hanc sententiam loquitur, Quid est, quòd
 cùm cæteri Romani Februario mortuis infe-
 rias mittere, & parentare consueuissent, De-
 cius Brutus, ut Cicero scribit, id Decembri fa-
 ciebat? & quæ sequuntur. Vides non parum
 lucis è Plutarchi uerbis Ciceronis contextui
 alioquì obscurissimo accedere.

Emendata Constitutio quædam in lib.

Legum nouellarum Diui Theodosii, apud Iulium Frontinum, & in Codice Iustiniani. De Nili alluuiionibus, & aggeribus, ac Aegyptiorum fletu Nili irrigationem precantium. Illustrantur rubricæ C. de Nili aggeribus non rumpendis, & de Frumento Alexandrino, & quid Flumen sub titulo de Alexandria Primatibus in eodem C. significet, declaratur.

C A P. X.

IN libro legum nouellarum Diui Theodosii, sub titulo, De Alluuiionibus, et paludibus, legitur Constitutio, quæ in sui media ferè parte hæc habet uerba, Ideò suggestionem tui culminis admittentes, non Aegyptijs solis, nec de limitantibus alluuiionibus loquimur; sed quod salubre est orbi terrarum, atq; omnibus prouincijs promulgamus, &c. Eadem in libro Iulij Frontini, de Controuersis limitum, habetur, & hæc eadem uerba continet, non sine mendo, quod etiam legitur in doctissimi uiri, omniq; encomio maioris, Pauli Manutij Aditamentis ad Calepini Lexicon, quibus eiusdè constitutionis uerba ex Frontino inferta sunt. Pro eo enim, quod est Limi, legendum est Ni-

Hieronymi Magii

li. quod conijcio ex. l. 3. C. de Alluionibus et pal. quæ ex eadem profluxit. sic enim ibi scriptum cernere est,

Impp. Theod. & Valen. A. A. Cyro P. P. Ea, quæ per alluionem, siue in Aegypto per Nilum, siue in alijs prouincijs per diuersa flumina possessoribus acquiruntur: neque ab ærario uendi, neq; à quolibet peti &c. huc etiam illa spectant, quæ in. l. præcedenti leguntur,

Imppp. Archad. & Honor. & Theod. A. A. A. Casario P. P.

Si quos inundatio Nili fluminis reddidit ditiores &c. Vbi etiam illud est animaduertendum contextui prænotatæ legis tertiæ, mendum insedisse; quod fuit in causa ut Accursius nescio quid de uitio somniaret, & comminisceretur. Pars autem mendosa hæc est, Ne uel alluionum ignorare uitia, uel rem noxiam possessoribus uideamur inducere &c. Cùm potius, ut nos admonet idem liber legum Nouellarum Diui Theodosij, ita sit legendum, Ne per alluionum ignorantiam, uetitam rem, & maximè noxiam, possessoribus, uideamur indicere. Accedit eò quòd uerba illa, Sed quod salubre est orbi terrarum, atque omnibus prouincijs, promulgamus. satis demonstrant, uerba, quæ præcedunt, priuatim ad loci uel regionis unius alluionem spectare potuisse,

potuisse, ideò non esse, limi, legendum. Cum autem, si alibi uspiam, fiant maximæ iuxta Nilum alluiones, terræq; immodica accrementa, meritò, de huius fluminis alluionibus uerba facta esse, potest intelligi. Quod autem maiores quàm alibi, fiant circa Nilum alluiones, testatur Aristoteles, qui libro primo Meteor. ait, uideri Aegypti regionem indies singulos magis, magisq; exaruisse, à Nilòq; omnem adaggeratam aduectamque esse. Quod ipsum & Seneca Naturalium quaestionum lib. 6. cap. 25. existimauit. quo loco etiam sic loquitur, Tantum enim (si Homero fides est) aberat à continenti Pharos, quantum navis diurno cursu metiri plenis lata uelis potest: sed continenti admota est &c. Strabo lib. 1. Itaque Aegyptus uniuersa sub Herodoto, fluuij munus appellari iure potuit, & si non uniuersa, ea saltem, quæ sub agro est inferiore, qui Delta nuncupatur, &c. Nilus enim (hunc Gellius lib. 10. cap. 7. fluminum, quæ ultra imperium Romanum fluerent, prima esse magnitudine dixit) auctu magno quotannis, ut Herodot. lib. 2. Diodorus primo, & alij testantur, per Aegyptum spatiat, limum trahit, alluionesque, ut par est, magnas, agrorum limites confundens, facit; unde excogitatam primò ab Aegyptijs geome-

Hieronymi Magii

triam, cum apud Herodotum libro citato, tum apud Iamblichum, Strabonemq; lib. 17. Geograph. legimus. Cicero lib. 2. de Natura Deorum, de eiusdem Nili alluione, Aegyptum, inquit, Nilus irrigat, & cum tota æstate, obrutam oppletamq; tenuerit, tum recedit, molitosq; & oblimatos agros ad serendum relinquit, &c. Vlpianus quoque. l. 1. §. Ripa. ff. De fluminibus, Nilum incremento suo Aegyptum operire testatur. Ex alluione flumen hoc nomen esse sortitum, nonnulli dixere, ut Nilum antiqui, quasi νεὸν ἰλόν, hoc est nouum limum uocauerint, quod nouum lutum quotannis aduehat. Cum uerò inundatio Nili, quædam sit stercoreatio, præsertim cum amplissima est, meritò Aegyptij Isidis sacra celebrantes, Nili irrigationem fletibus solebant implorare. Quò respexisse Statius uidetur, cum inquit,

» melius uotis Mareotica fumat

» Coptos, & ærisoni lugentia flumina Nili. Nisi potius, lucentia, legendum sit. Ad quem locum Lætantius, siue, ut alij malunt, Luëtantius enarrator, sic inquit, Coptos ciuitas Mareotica Aegypti, in qua Io uersa in Isidem colitur, cui sacris Sistro celebratis Nilus exæstuat. Lugentia.] De sacris Isidis tractum, quia prouentum frugum quæerunt Aegyptij usque
ad

ad ueros planctus, nam irrigatio Nili, supra dictorum fletibus imploratur. hæc ille. Ex incrementi autem mensura, Aegyptij frugum copiam, aut penuriam præuident: siquidem, ut Plinius lib. 5. cap. 11. posteritati prodidit, cum Nilus ad duodecim cubitos intumuerit, prouincia famem sentit, in 13. etiam num esurit. 14. cubiti hilaritatem afferunt: 15. securitatem: 16. delitias, & hoc iustum dictum esse ex observatione incrementum. Quæ res in Nili statua antiquitate uisenda, quæ Romæ in Vaticano conspicitur, puerulis sexdecim eam quasi scandentibus, supremoq; copiae cornu manu præferente, significata est ab antiquis. Plinius lib. 35. cap. 7. Inuēnit eadem Aegyptus in Aethiopia, quem uocant Basaltem, ferrei coloris, atque duritiæ, unde & nomen ei dedit. Nunquam hic marmor repertus est, quàm in templo Pacis, ab Imperatore Vespasiano Augusto dicatus. argumento Nili sexdecim liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti summi incrementi augentis se amnis eius intelliguntur. hæc ille. Propter uim autem latè se effundentium Nili aquarum, magnis præmunire Aegyptum molibus, & exaggerationibus oportuit, quæ ff. de Extraordinarijs criminibus. l. Saccularij. chomata appellantur, idq; ideò ut terra feri posset. Iustinus lib. 2. Sic inquit,

Hieronymi Magii

quit, *Aegyptum autem, quæ tot Regum, tot
seculorum cura, impensaq; munita sit, & ad
uersus uim decurrentium aquarum, tantis in-
structa molibus, tot fossis concisa, ut cum his
arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus
coli, nisi excluso Nilo non potuerit: nec posse ui-
deri hominum uetustate ultimam, quæ siue
exaggerationibus Regum, siue Nili trahentis
limum, terrarum recentissima uideatur &c.*
*Legere ne pigeat quæ de aggere hyrundinum
miro opere constructo iuxta Copton oppidum,
Plinius lib. 10. scripta reliquit: de quo & Be-
cichemus Epistolicarum quæstionum Centuria
prima cap. 63. Aquæ Nili stagnantes, aper-
tis admitti molibus, & fossis excludi consue-
uerant. Plinius lib. 5. cap. 9. Cum steteret a-
quæ, apertis molibus admittuntur. Ut quæq;
liberata est terra, seritur &c. in quem usum
erant commata & diacopi, quo Nilus in cam-
pos commodè admitteretur, aut intra alueum
compesceretur, quarum uocum mentio est
in citata. l. Saccularij. de quibus Budæus
in Annotationibus, & Beroaldus ante ipsum
in Commentarijs in Apuleium de Asino au-
reo, è quibus multa desumpsit Budæus. Earum
fossarum meminit Suetonius in Augusto cap.
18. qui eas longa uetustate oblimatas, fuisse
Augusti cura deterfas, quo Aegyptus fera-
cior,*

cior, & urbicæ annonæ habilior redderetur. Est à nonnullis memoriæ consignatum, Romanos rei frumentariæ gratia, fossas, alueosq; à singulis regionibus Aegypti, ære publico in Nilum perfodiendos curauisse, quibus frumenti uis ingens Alexandriam, ac demum Romam conueheretur, incredibiliq; sumptu alueorum illorum aggeres ut seruarentur curasse: quo spectasse existimant Impp. Honor. & Theodosium C. de Nili aggeribus non rum pendis, ubi lege lata decernunt, absumendos esse flammis, delicti patrati loco, qui aggeres, et ualla fluentis Nili uiolauerint. Quâquàm probabilius fortasse ob prædictos potius aggeres eam editam esse sanctionem, dici aliquis existimabit. Et si scio frumentum Alexandriam conuehi consueuisse, unde in libro Codicis undecimo titulus est, De frumento Alexandrino. Et in titulo mox sequenti, qui est, De Alexandria Primatibus, Corporati ciuitatis Alexandrinæ, repurgandi fluminis onere liberantur. quo in loco flumen pro fossis prædictis accipio, quibus aqua excluderetur, uel admitteretur, aut etiam per quas in Nilum, & Alexandriam frumentum, et mox cū in alias regiones, tum Romam conueheretur. Suetonius enim huiusmodi fossas Augusti cura ad feracitatem regioni conciliandam, &

urbicæ

Hieronymi Magii

urbicæ eam annonæ habiliorem reddendam, cum oblimatæ essent, deterfas dicit, ut supra retulimus; à cuius deterfionis, repurgationisque onere, Corporati ciuitatis Alexandrinæ liberantur. Hegefippus lib. 4. cap. 27. in portum Alexandria maximum, quæ ad usum totius Orbis proficerent, conuectari, necessarium fuisse ait; & regionem Aegypti feracem, totum orbem terrarum frumento alere atque instruere necessarijs mercibus, scripsit.

Qua ratione ab Horatio dictum sit, lippis, & crudis pila ludere, inimicum esse. Qualippitudine hic Poëta laboraret, & cur aliquando, cum salubribus a- quis careret, cœnare recusauerit.

C A P. XI.

CUM Gregorio Angelerio Iurisconsulto eruditissimo, meique amantissimo, animi gratia, Horatii hos uersus lib. 1. Sermonum Satyra 4. legebam.

- » Hinc muli Capuæ clitellas tēpore ponunt:
- » Lusum it Mæcenas, dormitum ego Vergiliusque;
- » Nanq; pila lippis inimicum & ludere crudis.

Videbatur perspicacis ingenij uiro, & à Musis

sis haudquaquam alieno, non admodum esse re-
 ete ab Horatio dictum, crudis inimicum esse pi-
 la ludere, cum hoc ludi genere corpus pluri-
 mum, ut in confesso est, exerceatur, calorq; na-
 turalis, ut Galenus testatur in Com. ad A-
 phor. 48. particulæ 2. Aphorismorum, exer-
 citij beneficio commoveatur, ualidaq; fiant
 quæ in membris sunt uirtutes naturales, ani-
 males, & vitales. Vnde tantum abesse ut lude-
 re crudis sit inimicum ille dicebat, ut potius
 ad cibi concoctionem, cruditatesq; abolendas
 egregiè conducere uideretur. Qua in re quid
 ego sentirem, ut audacter proferrem, deq; Ho-
 ratij lippitudine, si quid scitu dignum haberem,
 subticere nollem, amicè rogauit. Cui me olim
 quædam ad eos uersus spectantia subnotasse di-
 xi, atque ex hypomnematis hæc retuli, quæ
 Miscellaneis nostris digna uisa sunt. Neuti-
 quam est ambigendum, crudis pilæ ludum
 exercitiumq;, esse incommodum. cum Gale-
 nus lib. 4. cap. 5. De Symptomatum causis, in
 hanc sententiam loquatur, Sic etiam, inquit,
 ex ijs, qui cruditatibus abundant, nouimus
 quosdam dum quiescerent, nihil perpeti; dum
 uerò uel balneis, uel Soli se exponerent, hor-
 rere; idq; multò magis si exercitarentur. Nā
 & Sol, & balneum, & exercitatio, ad mo-
 tum excitant excrementa alioquì quiescentia,
 quem-

Hieronymi Magii

quemadmodum & ex animi affectibus ira. Porro à se ipsis ad motum insurgunt excrementa, si uel calefiant, uel extenuentur, uel in spiritum degenerent. Neque mirum uideri debet, ea minùs corpus infestare dum quiescunt: dum uerò mouentur & plurimùm ledere, & concutiendo, horrorem, rigorem, & febrim inducere. Etenim dura corpuscula, quæ oculis extrinsecùs incidunt, si clausis genis particula quieuerit, aut parum omnino, aut nihil molestiæ inferunt: si uerò moueatur, intolerabili dolore cruciant &c. Apud Celsum quoque libro primo cap. 2. legimus, ijs, qui crudis abundant, quietem somnumq; cruditatis præsidia esse optima. siquidem, ut Galeni sententia est lib. 4. de Sanitate tuenda, & Methodi 7. quiete crudi humores concoqui, non irritari solent. Crudis igitur, clarissimorum testimonio medicorum, ac non obscura ratione, pila ludere inimicum est, propter exercitationem ipsis incommodam; præsertim cum in hoc ludo corpus permoueatur atque agitetur. Paulus Aegineta lib. 1. cap. 17. loquens de exercitationum generibus, eam, quæ corico, & parua pila fit, celerem uocat. Galenus in libro de paruæ pilæ exercitio, ait hoc ludo omnes ex æquo corporis partes exerceri, si quis uelit; si malimus unam præ cæteris exercere

cere, id etiam licere. Iulius Pollux lib. 9. cap. 7. quod est, De Symposiorum ludis &c. pilæ ludum laboriosum esse demonstrat. eum adeas, nam ipsius uerbis perlectis, ludum huiusmodi non solum crudis, sed & lippis incommodum inimicumque esse, cognosces. Athenæus quoque libro primo. Dipnos. Cap. 8. multa dicit intentione, multoque labore opus esse ad ludum exercitationemque pilæ, & robore ad reuolutiones in caput. Nunc ad Horatium: crudus enim intelligitur Virgilius, cum Horatius suprâ, se lippum esse fateatur. Lippis quoque pilæ lusum inimicum esse eadem de causa, scilicet propter humorum, qui oculos uexant, agitationem, nemo ibit inficias. Adde quod Aristoteles Problemate 11. Sectionis primæ, corpora, quæ uehementer incalescunt, ac humore priuantur, aridis lippitudinibus infestari ait. Talem uerò fuisse Horatiij lippitudinem crediderim, cum ipse met non uno in loco se biliosum fuisse arguat. Biliosos autem ob carnis caliditatem, & siccitatem, siccas lippitudines inuadere, testatur Hippocrates manifestè in libro De aqua, locis, & aëre. Cui astipulatur Galenus in explicationibus ad Aphorismum 13. particulæ 3. dum in hanc sententiam loquitur, In calidis uerò naturaliter, & cholericis sicca opthalmia erit. Sicca dicitur, cum

Hieronymi Magii

cū nihil ab oculis mittitur. Et mox, Chole-
ricis autem sicca ophtalmia euenit propter ca-
liditatem capitis, & siccitatem sui. hæc ille.
Satis ergo patet Horatium sicca laborasse lip-
pitudine. Lippitudinis ratione factum est (ut
hic alter huius Poëtæ locus in eadem Saty-
ra. 5. declaretur) ut cænare, cū aqua esset
insalubris, noluerit. sic enim ait.

» Hic, ego propter aquam, quod erat deter-
rima, uentri

» Indico bellum, cænantes haud animo æquo

» Expectans comites. &c.

Quam rem Iacobus Taurellus, uir doctissi-
mus, olim in Perusino Gymnasio ad eius sobrie-
tatem indicandam, dum publicè Horatium in-
terpretaretur, adnotandam esse censuit; & si
alioquē de Lyricorum more, hic Poëta in uini
potatione suadenda multus sit, seq; bibacem
planè demonstrat, quod antea ab Anacreon-
te in eius, qui typis cusi sunt, uersibus, & ab
Alcæo Poëta Mitileneo, apud Athenæum
lib. 1. Dipnos. cap. 17. & ab alijs alibi fa-
ctum uidemus. Quanquam non me latet Hip-
pocratem, Aphorismo 31. part. 6. dixisse,
meri potionem dolores oculorum soluere; &
Galenum in Com. ad eum Aphorismum testa-
ri, se iuueni cuidam sicca lippitudine malè af-
fectum, cui oculi quasi sicci, uenæ autem tur-
gentes

gentes essent, ut balneo, & modica uini potione uteretur, præcepisse. Quod me tamen de mea non deijcit sententia, cum Hippocrates in libro de Visu, ad lippitudinem annuam & popularem, inter cætera, aquæ potum conducere dicat, idemq; Galenus loco prænotato, dicat sanguinem coagulatum, qui in oculis decumbit, potu uini, quod propriè coagulata dissoluit, suumq; ob motum citissimum à uenis eijcitur, fundi ac depelli, si alia corporis plenitudo non adsit, à qua Horatium immunem, ob literarum studia, desidemq; uitam, cum & biliosus esset, neutiquam fuisse credendum est; alioquin à mero saltem modico, quod citra abstinentiæ iacturam fieri eo casu poterat, non abstinuisset. Huc spectant hi eiusdem uersus ex Epistola ad Valam lib. I.

» gelida cum perluor unda

» Per medium frigus.

Et infra,

» Collectos'ne bibant imbres, puteos'ne perenneis

» Iugis aquæ: nam uina nihil moror illius oræ.

Iam igitur patet ex prædictis qua lippitudine Horatius laborauerit, et cur lippis pilæ ludus sit inimicus. Quibus etiam et hoc accedat, noxium esse id genus ludi lippitudinibus, pro-

Hieronymi Magii

pter oculorum exercitium citumque varias in partes deflexum, quibus rebus oculi uexantur. Hæc autem usuuenire ludentibus, nemo est, qui nesciat, & Galenus in libro de Paruæ pilæ exercitio, loquens in hanc sententiam, demonstrat, Quod uerò, inquit, etiam oculos exercere oporteat, hinc discere datur, si in memoriam reuocauerimus, quod nisi quis pilæ momentum, quo feratur, diligenter præuideat, necesse est ut ab eius præhensione aberret, &c.

Quid Latinis Græcisque auctoribus, animæ amissio significet, & quid causæ sit ut non potius corporis amissio dicatur, cum anima principem locum obtineat. Serui cur corpora appellantur.

C A P. XII.

PUBLICA autem iudicia hæc sunt, Lex Iulia maiestatis, quæ in eos, qui contra Imperatorem uel Remp. aliquid moliti sunt, suum vigorem extendit: cuius pœna, animæ amissionem sustinet, &c. Verba hæc sunt Iulianiani Imperatoris in Institutionibus sub Rubrica, De publicis iudijs, quæ cum pridem legerem, accipiebam animam cum Accursio nostrisque Iureconsultis, pro animato corpore,

pore, quandoquidem, ut ille ait, anima non in hominis, sed in Dei potestate consistit. Cui concinere uidebatur hic Iuuenalis ex Satyra 9. uersiculus,

» Quorum animas hic farre suo custodit, & ære.

Idest, ut quibusdam placet, animata corpora. Verum cum postea animaduertere Latinos auctores, qui elegantius loquuti sunt, Græcosq; simili loquendi modo usos fuisse, ut Sallustum in Catilina, ubi inquit, Quod si uirtuti uestre fortuna inuiderit, cauete ne inulti animam amittatis. Et Probum in Epaminonda, ubi de eius obitu loquitur; Homerum Iliad lib. 24. Musæum in libello de Herone, & Leandro, & alios; cæpi rem attentius pressiusq; considerare, & animam pro uita accipiendam censui. eamq; rem cum alijs argumentis, tum his Sallustij eiusdem ex Catilina uerbis demonstrari intellexi, sic enim inquit, Nam ferè quem quisque uiuus pugnando locum ceperat, eum amissa anima, corpore tegebat &c. Vnde morientes animam efflare dicuntur. Alioquin anima pro animato corpore sumitur. Lucretius lib. 4.

» Nam certè ex uiuo Centauri non fit imago,

» Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Atque ita etiam pro homine apud Hebræos non semel hac vox usurpatur, ut Numer. cap. 19. Act. Apost. cap. 27. & alibi. Quam rem Chrysostomus Homilia 49. in cap. 24. Matthæi, Epiphanius in libro, cui titulus est, ἀνυπόστατος, aliq; adnotarunt. Si Nonio Marcello credimus, anima etiam pro corpore, seu cadauere aliquando accipitur, ut apud Vergil. Aeneid. XI. ubi ait,

» Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis

» Hanc patriam peperere suo, decorate supremis

» Muneribus.

Sed hæc satis aperta. Illud uerò non modica difficultate obstructum uidetur, morientem hominem, animam dici amittere, non è diuerso, corpus. Cum enim anima in hominis compage principem locum obtineat, & à dissolutione supersit; potius dicendum uidetur, hominem, qui morte corripitur, corpus amittere, quàm animam. Aristoteli nanque lib. I. de Anima, tex. com. 90. anima magis corpus continere uidetur, quàm corpus animam. ad quem locum Auerroës inquit, animam magis esse dignam, quæ causa sit copulationis corporis, quàm è contra. Idemq; Aristoteles lib. primo De partibus animalium cap. ultimo,

corpus

corpus totum, animæ gratia conditum dicit. Quin quanquam homo ex anima & corpore constat, tamen animam ipsam non corpus, hominem esse, Cicero in Somnio Scipionis testatus est. Tu uerò (inquit) enitere, & sic habeto, te non esse mortalem, sed corpus hoc. Nec enim tu is es, quem forma ista declarat, sed mens cuiusq; is est quisque, non ea figura, quæ digito monstrari potest. Hæc ille. Plotinus quoque in libro, cui titulum indidit, Quid est animal, quid homo. animam ipsam, uerum esse hominem censuit. in quorum sententiam discessit Macrobius lib. 2. cap. 12. Com. in Somnium prænotatum. Quid ergo dicendum est? censuerim hunc loquendi modum usurpari, quòd tunc anima pro spiritu, & uita, non autem pro ipsa anima rationali accipiat, uel quia corpus solum in cernendi contrectandiq; sensum cadit, solumq; nostrum esse uidetur. quam sententiam nobis suadet Seruius in explicationibus ad ea uerba Palinuri libro 6. *Aeneidos Verg.*

» Nunc me fluctus habet, uersantq; in litore uenti.

Dum sic inquit, Quia secundum Philosophos corpus solum nostrum est, quod nobiscum oritur, nobiscum perit. Anima enim generalitatis est, & adeò non est nostra, ut etiam in

Hieronymi Magii

alia corpora plerunq; transeat. Ergo, Me, corpus meum, quod est hominis proprium. Est autem Homeri, αὐτοὺς δ' ἐλώρια τεύχε κύνεσσιν. hæc Servius. Qua fortasse ratione, servi, qui in nostro sunt dominio, corpora à Græcis appellantur. Athenæus Dipnos. lib. 5. cap. 8. ex Moschione, qui De naue Hieronis Syracusij commentaria scripsit, sic habet, Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικὸς μόνος αὐτὸ κατήγαγε δι' ὀλίγων σωμάτων, κατασκάδοντας γὰρ ἑλικας, τὸ τηλικούτον σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν κατήγαγε. πρῶτος δ' Ἀρχιμήδης ἔρε τὴν τῆς ἑλικος κατασκάδην. Idest, Archimedes Mechanicus solus paucorum corporum adiumento (is enim Helicem comparauit) tantam nauim in mare deduxit. Primus autem Archimedes Helicis usum excogitauit. Tamen si in Latina Athenæi uersione, uideamus uocem σωμάτων ad instrumenta referri. Quod à doctissimo interprete non sine aliqua ratione, aut auctoritate factum esse non est uerisimile. At rem citra controuersiam manifestam ostendit Epiphanius libro prænotato dum in hanc loquitur sententiam. Et consuetudo, inquit, solet seruos, corpora uocare. Dominus, inquit, centum corporum: immo etiam animas habentium. Quandoquidem uerò dominium hominum, corporibus dominatur, & non animabus, propterea seruos, merito

ritò corpora uocauerunt cum anima, ut corporum usum ostenderent. hætenus Epiphanius.

Auli Gellii locus emēdatur, & quæ esset funebrium tubarum forma, à Cæselio, Capitone, Gellio, Nonio, & cæteris ignorata, itē tibiæ, & quem sonum Siticines incinerent, declaratur. Quæ de eisdem tubis tibiisq; à nonnullis prodita sunt, improbantur, & cur grauem sonum organa musica, quæ inflantur, emittant, demonstratur.

CAP. XIII.

UT AVLVVS Gellius retulit Noctium Atticarum lib. 20. cap. 2. Marcus Cato in Oratione, quam inscripsit, Ne imperium sit ueteri, ubi nouus uenerit, sic loquutus est, Siticines, & liticines, & tubicines. Sed Cæsellius Vindex, inquit Gellius in Commentarijs lectionum antiquarum, scire quidem se ait, Liticines lituo cantare, & tubicines tuba; quid isthuc autem sit, quod Siticines cantant, homo ingenuæ ueritatis, scire se negat. Nos autem in Capitonis Attei Coniectaneis inuenimus, Siticines appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, hoc est uita fundtos, & sepultos. Eosq; habuisse proprium genus tubæ,

Hieronymi Magii

qua canerent, à cæterorum tubicinum proprie-
tate differens, quos Sicinistas uulgus dicit &c.
Eadem ferè habet Nonius Marcellus. Sed in
qua re proprium illud genus tubæ à reliquis
tubis differret, & quid diuersum Siticines à tu-
bicinibus canerent, neuter, nec ullus alius scri-
ptor explicat. Quæ res ne amplius in obscuro
decumbat, aliqua à nobis afferenda sunt in
medium, si tamen prius lectorem monueri-
mus, uideri corruptum esse Gellij contextum
eo loci, ubi inquit, Quod Siticines cantant.
Non enim quod, sed, quo, est legendum, cum
de instrumento, non de modo loquatur. Quam
rem satis intelligimus ex eo, quod Gellius ex
Capitone subiicit, scilicet, Siticines habuisse
proprium genus tubæ, qua canerent, à cæte-
rorum tubicinum proprietate differens. Est
igitur sciendum tubas illas fuisse cæteris la-
tiores, ac longiores, quales in antiquorum se-
pulchris aliquando exculptas uidimus; ipsosq;
Siticines graue canere consueuisse. Longitudi-
nem quidem maiorem, quàm in cæteris tubis
esset, demonstrat Ouidius libro 2. Amorum,
Elegia 6. ubi loquens de morte Psitaci, aliasq;
aues, ut defuncti funus faciant, alloquens, sic
canit,

» Horrida pro mæstis lanietur pluma capillis,
» Pro longa resonent carmina uestra tuba.

Vides

Vides tubæ longitudinem signari. Latiores uero cæteris eas fuisse, ostendit Galenus lib. 3. De Symptomatum causis, eo loci ubi de flatibus loquitur, qui in uentre inferiore fieri solent. Porro, inquit, sunt alij bombosi, bombis latissimarum tibiæ non absimiles. quales habere solent ij, qui Tymbaustæ, idest, Siticines nominantur: quæ ob materiam, ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, & uia quâ spiritus transit, latitudo, sonum efficit grauiorem. Atquæ huiusmodi flatus in crassis intestinis consistunt. ubi uacua fuerint ab excrementis. Quod si humor quispiam in his continetur, accedit hinc quoque bombo forma quædam; uocantq; omnes eiusmodi sonum, uel potius murmur, Græcè borborygmon, etc. Licet uerò de tuba non quatur, quia tamen & tubis Siticines utebantur, nullo pacto ambigendum est, eos sicut tibiæ, ita etiam tubas latiores habere consueuisse: quo grauior, nempe lugubris, sonus emitteretur. Siticines autem grauiorem incinere sonum consueuisse, demonstrat etiam Aristoteles lib. 5. de generatione animalium, dum in hanc loquitur sententiam, Spiritus enim calidus, crassitudine sua, grauitatem efficit uocis. Frigidus præ sua tenuitate contrarium facit, quod uel in tibijs patet. qui enim calido utun-

Hieronymi Magii

tur spiritu, & talem emittunt qualem Sitici-
nes & lamentantes, grauiorem sonum inspi-
rant tibiis, &c. Siticines uerò lamentantesq;
αἰάζοντες ab Aristotele ibi nuncupantur, quos
Apuleius lib. 1. Floridorum, Monumentarios
dictos, fidem facit his uerbis, Is igitur Anti-
genidas cum esset in tibicinio adprimè nobi-
lis, nihil æquè se laborare, & animo angi &
mente dicebat, quàm quòd monumentarij Co-
raulae, tibicines dicerètur, &c. Quo loco ex iti-
nere adnotandum est, non conuenire Dio-
nem | Chrysostomum in nomine, huius enim
sententiæ uerba habet in 9. Oratione, Dixit au-
tem paulò ante hæc tempora Philosophorum
quidam non malus, Ismenum ob hoc maxime
indignari solitum, quòd Siticines appella-
rentur tibicines. At nequaquam res est in-
dignatione digna, ut mihi quidem uidetur. ni-
hil enim mortuis detrimenti afferunt Sitici-
nes, neque illis sunt molesti. hæc Dio. Nunc
ad rem. Verùm & si in uniuersum grauis so-
nus feralis lugubrisq; erat; fuit nihilominus
in usu Lydia harmonia acuta stridulaq;. Re-
fert Plutarcus in lib. De Musica, Platonem
Lydiam harmoniam deprecari, quòd acuta,
uehemens, & stridens sit, aptaq; complora-
tionibus. Primaq;, inquit Plutarchus, eius
constitutio, lugubris quædam res traditur fuis-
se, ac

se, ac primum Olympum funebre tibia carmen
in funere Pythonis, Lydio ritu cecinisse, in
primo Musicæ scripsit Aristoxenus, etc. Idem
Plutarchus in Polit. ex Platone eodem, modu-
lationem, et cantum Lydium, lætulosum, con-
quectulosumq; esse testatus est. Accedit eò Pol-
lucis quoque testimonium, qui libro 4. loquens
de tibijs, sic ait, si Latine eius uerba exprimas,
Paratretæ lætui conueniebant, acutè & len-
tè inflatæ, &c. Ad tibias lugubres quod at-
tinet, non est ignorandum, scriptum eodem li-
bro reliquisse Pollucem, Phryges lugubrem ti-
biam inuenisse, qua ab ipsis accepta Cares usq;
sint. Lætantius, siue Lætatijs Grammaticus
ait, Siticines usos Phrygio modo, inuento à
Pelope Phrygio, apto ad euocationem anima-
rum. γίγρæstibias, Phœnicum inuentum, lu-
gubres fuisse, ostendit Iulius Pollux libro cita-
to (de his & Athenæus lib. 4. cap. 24.) sic
& Dydimus dum ita scribit, οἱ πρὸς τὸν αὐλὸν
ἀδόμενοι θρήνοι, ὃ γὰρ αὐλὸς πένθιμος. Funebres
tibias Flamini audire, illicitum fuisse Festus
ait lib 6. nihilominus ex Massurio Sabino a-
pud Gellium lib. 10. cap. 15. patet, funus exe-
qui Flaminem, religione minimè fuisse impe-
ditum, in quo citra dubium hæ tibie audie-
bantur. Tales autem erant aduncæ, quod satis
indicat Papinius libro 6. Thebaidos, dum sic
canit,

canit,

» Cum signum luctus cornu graue mugit a-
dunco Tibia.

Hæ tibiæ ex ebore fiebant, Propertius,

» Tibia Mygdonijs luget eburna sonis.

Quæret hîc fortasse aliquis, cur Galenus, Ari-
stotelesque Siticinum mentionem facientes,
tibias duntaxat, non tubas nominauerint? ac
cur etiã Cicero in Miloniana oratione loquens
de funere Clodij, tibiæ non tubæ memine-
rit, ubi inquit, Sine cantu, sine tibijs &c. &
Alex. Aphrod. Probl. 76. libri primi, lugeti-
bus tibiæ cur adhiberentur cû quærat, nullam
tubæ mentionem faciat? Quantum spectat ad
Aristotelem, Galenum, & Aphrodiseum, re-
spondeo eos tibiæ solùm meminisse uideri,
quòd hæ essent frequentiores, cû minoribus
funeribus popularium, aut si libet etiam nobi-
liorum hominum, puerorumq; adhiberentur;
tubæ contrà rarius conspicerentur, quòd in
maioribus funeribus nobiliorum usurparen-
tur. Singulis hæc auctoritatibus probasse sit
satis. Ouidius Tristium lib. 5. Elegia prima,
» Interea nostri quid agant nisi triste libelli,
» Tibia funeribus conuenit ista meis.
Suam enim extenuans fortunam Ouidius, ti-
biam sibi non tubam, conuenire dixit. nam ut
inquit Propertius,

Tibia

» *Tibia funesta tristior illa tuba.*

Et ipsemet lib. 3. Fastorum,

» *Cantabat mæstis tibia funeribus.*

Matthæus Euangelij cap. 9. Cùm, inquit, uenisset Iesus in ædes primatis, uidissetq; Tibicines, & turbam tumultuantem, dicit illis, Sedcedite, non enim mortua est adolescentula. Vides, licet puella primatis esset filia, tamen tibicines, non tubicines funeri fuisse adhibitos, nimirum, quantum coniectura assequi licet, ratione ætatis defunctæ. Persius Satyra 3. funus describens patricij uiri, tubicinem non tibicinem facit adesse. inquit enim,

» *Hinc tuba, candelæ, tandem beatulus alto*

» *Compositus lecto, crassisq; lutatus amomis*

» *In portam rigidos calces extendit.*

*Quod pertinet ad Ciceronis locum, facere ille uideri potest tibiæ, non tubæ mentionem, ut Deorum ira Clodio etiam mortuo illatam infœlicitatem, augeat: quasi dicat, nec tibiæ quidem, quæ minoribus populariumq; hominum funeribus adhibentur, adfuerunt. Verum quanquàm, quæ dicta sunt, uera esse in faciem, ac subsistere uidentur, est nihilominus animaduertendum non solum maiorum natu populariumq; funeribus tibiæ esse adhibitas, sed etiam nobiliorum. Cicero enim lib. 2. de Legibus sic inquit, Honoratorum uirorum lau
des*

des in concione memoranto, easque etiam ad cantus, ad tibicinem prosequuntor: cui nomen *Nænia*. quo uocabulo etiam Græci, cantus lugubres nominant. Hæc ille. Testantur quoque Festus lib. 12. & Nonius ubi de Præficis, & *Nænia* (hic quidem uerbis Varronis ex libro 4. de Vita Pop. Rom.) *nænias* in funere ad tibiā cani consueuisse. Communes autem funeribus omnibus *nænias* fuisse, est existimandum. Vnde in Miloniana oratione, quem cantum et quas tibiās Cicero significare uoluerit, iam manifestè intelligis. Putauerim itaque tibicines funeribus quibuscunque adhibitos olim fuisse, eamque ob rem frequentem funebrium tibiārum inueniri mentionem, tubæ non item. Ex quibus patet Franciscum Aligerum Florentinum, Gregorium Giraldum Ferrariensem, multosque alios errare (horum opinionem refert eruditissimus Manutius in lib. de Legibus Romanis, nec improbat) qui aiunt, tubicines adhiberi consueuisse funeribus hominum ætatis prouectioris, puerorum uerò tibicines; & eorum, quæ relata sunt, nullam habent rationem. Verum quid de Atteio Capitone dicemus, qui de Siticini- bus scribens, tubæ duntaxat facit mentionem? Putauerim id eum fecisse, non quòd frequentiores tubis tibiās esse, Siticinesque ipsis uti ignora-

ignoraret, sed quo diuersitatem tubæ adnota-
ret, & si cum diuersæ etiam horum à reliquis
tibiæ essent, earum etiam meminisse debuit.
His satis proq; ingenij nostri captu explica-
tis, reliquum esse uidetur, ut aliquid de causa
grauitatis cantus tibiæ, tubarumq; , bre-
uiter tamen, dicamus. Aristoteles quidem, ut
uides, crassum instantis aërem, eam esse affir-
mat: Galenus uerò instrumenti latitudinem;
qui etiam Artis medicinalis cap. 69. sic in-
quit, Eo, inquit, modo, neq; acuta natura uox
sine angustia faucium, neque grauis sine lati-
tudine fieri potest. Idem Com. 23. in lib. 3.
Hippocratis de Morbis vulgaribus, ad part.
32. uocem sonoram, & acutam, à siccitate ef-
fici organorum testatur: quæ res etiam causam
præbere mihi uidetur acutæ echticorum uoci,
licet Aristoteles Problemate 37. sectionis 19.
paucitati aëris uelociter lati id tribuat, qui
fortasse et siccitatem tracheæ, talē uocem si-
mul in echticis efficere non negasset. Sanè gra-
uitatem uocis sonique, cum latitudine organi
crassus aër unā, parere uidetur. Cum uerò ar-
cta aër permeat uia, tenuis prodit, quod per-
spicere potes hyeme. Si enim aperto ore exuf-
flaueris, spiritum cernes in nebulæ aut fumi
morem satis crassum: si uerò compressis labijs;
adeo idem spiritus tenuis erit, ut oculorum sen-
sum

Hieronymi Magii

sum effugiat. Idemq; usuuenit in musicis organis, quæ uel follibus, uel ore inflantur: nam si os, quod flatum primò accipit, nimis sit contractum, acutum sonant, tenui nimirum, & cito aëre, fractoq; ingrediente. Si uerò patens latumq; sit, grauem mittunt sonum, ob crassum, lenteq; latum. Pariter cùm eadem organa incaluerint inaruerintq;, acutum sonant. Sed hæc hætenus.

Librorum inscriptiones, cur tituli appellentur. Becichemi, Alciati, aliorumq; sententia reiecta. Vnde factū sit, ut libri permulti nullos, uel adulterinos titulos habeāt. CAP. XIII.

CUM olim Alciati commentaria legerem ad Titulum Pandectarum De Rebus creditis si certum petatur, animaduerti doctum cæteroquē hominem censere, Titulum inde dictum, quòd factum, nomen, & memoriam tueatur auctoris. quam ille nominis notationem mutatus est à Marino Becichemo Scodrensi, qui Epistolicarum quæstionum Centuria prima, Cap. 49. sic inquit, Titulus autem dictus est, quasi tutulus, eo quòd factum, nomen, & memoriam tueatur auctoris. Sic Becichemus. Quæ sententia passim recepta est, uideturq;

deturque his Varronis uerbis ex lib. 6. de
Lingua Latina posse comprobari, Tutulati, in
quit, dicti sunt, qui in sacris capitibus habere
solent ut metam. Id tutulus appellatur, ab eo
quod matres familiâs, crines conuolutos, ad
uerticem capitis quos habent uti uelatos, di-
cunt tutulos; siue ab eo quod tuendi causa ca-
pilli fiebat; siue ab eo quod altissimum in ur-
be, quod est arx, eares tutissima, tutulus uo-
catur. Hæc Varro. Cui adstipulatur Festus
lib. 18. qui titulos, milites esse dictos scriptum
reliquit, quasi tutuli essent, dum patriam tue-
rentur. Verum ego librorum inscriptiones, ti-
tulos dictas existimo, à Flaminicarum capi-
tis ornamento, quod uitta purpurea innexa cri-
nibus fiebat. Idem Festus lib. 17. Tutulum uo-
cari aiunt Flaminicarum capitis ornamen-
tum, quod fiat uitta purpurea innexa crini-
bus, & extructum in altitudinem, &c. Quan-
quàm inuenio apud Iulium Pollucem lib. 4.
ubi loquitur de calceamentis uestibusq; Tragi-
cis, & Comicis, lenas etiam, meretricumq;
matres uittam quandam purpuream capiti in-
duere consueuisse. Quia ergo inscriptiones in li-
brorum capitibus fiebant non sine ornamen-
tis, & rubro colore, dictæ sunt tituli, quasi tu-
tuli, à similitudine uidelicet ornamenti capi-
tis Flaminicarum. Quod autem librorum ti-

Hieronymi Magii

tuli rubro colore scriberentur, satis est ex Martiale, & Ouidio manifestum. Ita enim hic ait in principio lib. Tristium,

» Nectitulus minio, nec cedro carta notetur.

Ille uerò Epigrammate 146. ad Luperum de libro,

» Rasum pumice, purpuraq; cultum.

Legum quoque tituli eodem exarabantur colore, & ut quidam uolunt, etiam earundem initia seu primæ literæ, quamobrem rubricæ dicti sunt. Vnde Iuuenalis Satyra. 14. maiorum leges rubras dixit, et Persius Satyra 5. Massurij rubricam. Non solum autem librorum legumq; tituli rubro scribebantur colore, sed etiam sepulchrorum. Plinius lib. 33. Naturalis historiæ Cap. 7. ait minium in uoluminum scriptura usurpatum, clarioresq; literas uel in auro, uel in marmore, uel etiam in sepulchris fecisse. Quia uerò librorum tituli minio conscribebantur, plurimumque exornabantur antiquitus, dum scribæ librarijque spaciū & tituli & ornamenti ab ijs, quos uulgò à minio, Miniatores appellamus, scribendi, relinquunt, factum est, ut antiquorum libri non pauci, ad nostram ætatem, uel absque titulis, uel cum spurij inscriptionibus, peruenierint. Multos ego manuscriptos membrana-

branaceosq; libros, & reuerendæ uetustatis tales conspexi, superioribusq; annis Ferrariæ apud Ioannembapt. Giraldum, uirum eruditissimum & amicum meum, Heronis librum *περὶ πολεμικῶν ὀργάνων*, ullo absque titulo legi: cumq; ille cuius esset auctoris, se prorsus nescire diceret, ego qui eundem librum Bononiæ in Bibliotheca Diui Saluatoris unâ cum Corrado meo, & Ioanne Andrea Sartorio legissem, Heronis esse indicaui.

Cur dies ab antiquis in duodecim horas distributus sit, & Romani hæreditatem omnem, ac pondera, mensurasq; plurimas in duodecim partes diuiserint, ex Galeno declaratum.

CAP. XV.

SEMEl tædium lectionis auctorum omnium ei, qui uelit inter doctos haberi, deuorandum esse, non sine causa eruditissimi uiri censuerunt. multa enim, quæ aliquando usui esse possunt, in ijs libris delitescent, quos à facultate, quàm consecramur, longè uidemus esse sepositos. Quod cùm uerum esse mihi compertum sit, legeremq; ideò Galeni lib. De cuiusque animi peccatorum notitia atque medella, in eum incidi locum, in quo scitè atque ele-

Hieronymi Magii

ganter, cur dies in duodecim horas ab antiquis, à Romanis uerò hæreditas (quam rem nemo Iureconsultorum nostrorum obseruauit) cum pluribus & mensuris & ponderibus, in duodecim partes secetur, declarauit. Loquitur autem in hanc sententiam, agens de diei horarum numero duodenario, Porro, inquit, numerum hunc tanquam omnium utilissimum delegerunt. dimidium enim continet, & duplum, & quartum, & sextum, & duodecimum, quæ nullus alius post ipsum numerus, usq; ad uigesimum quartum, continere uidetur. Hunc etenim tanquam longiorem repudiarunt, & duodenarium numerum ueluti commodatum iudicantes, in tot particulas totius diei tempus diuiserunt. Hanc autem partitionem ex usu esse alij multi, & Romani ipsi experientia comprobantes, atque utentes, ostendunt: siquidem hæreditatem omnem, cum testamentum condunt, in dodecim portiones distribuunt, & ponderum, ac mensurarum, quibus in uita opus est, plurimas, in duodecim partes diuidunt. Hæc Galenus. Vides quàm bene rem auctor hic doctissimus explicet. Sanè quod de mictu duodenario animalis cuiusdam in Aegypto Serapidi dicati, ab Hermete Trismegisto obseruato traditur, unde dies in duodecim horas sit diuisa, horæq; ab

urina

urina sint dictæ, fabulam olet. Spectant ad ea, quæ de diuisione hæreditatis dicta sunt, allata à Iustiniano Instit. de hæredibus instituentis. §. Hæreditas et. §. Et si plures. cū his, quæ tum ab alijs interpretibus, tum à nobis in nostris Annotationibus scribuntur, quæ cū cuius obuia sint, consultò hîc missa facimus.

Iustiniani locus in Institutionibus, Ciceronis uerbis declaratus. CAP. XVI.

NON exilem continere difficultatem uide-
 ri potest Iustiniani locus Instit. De iure
 naturali, gentium, & ciuili. §. Sed ius qui-
 dem. Verba Triboniani, Theophili, & Doro-
 thei Græcorum Iureconsultorum, qui Institu-
 tiones hasce composuerunt, semperq; sub Iu-
 stiniani persona loquuntur, hæc sunt, Sed quo-
 ties non addimus nomen cuius sit ciuitatis, no-
 strum ius significamus. Sicuti cū Poëtam di-
 cimus, nec addimus nomen, subauditur apud
 Græcos egregius Homerus, apud nos Vergi-
 lius. Nullo pacto hæc uerba, Imperatoris per-
 sonæ, aut etiam Græcis Iureconsultis, quadra-
 re uidentur, siquidem Græcus fuit Iustinianus,
 semperq; in Græcia uixit, ut non obscuris scri-
 ptorum monumentis est manifestum. Cur in-
 quit, Apud Græcos egregius Homerus, apud

nos Vergilius? At dices ideò hæc uerba proferri quòd Romanorum esset Imperator, unde sub initium Proëmij, seu potius Epistolæ, quæ eisdem Institutionibus præfixa est, se Principem Romanum, non autem Constantinopolitanum, aut Græcorum appellat. Quæ ratio & si plausibilis est; potest tamen & infrascriptis Ciceronis uerbis, quæ mihi prima capeffenti iuris elemēta, et hoc loco hæsitanti, lectio obtulit, huiusmodi exturbari difficultas. Sic enim inquit lib. 2. De natura Deorum, Mutuemur hoc quoq; uerbum, dicaturq; tam æther Latine, quàm dicitur aër: etsi interpretatur Pacuius,

» Hoc, quod memoro, nostri cælum, Graij perhibent æthera.

Quasi uerò non Graius hoc dicat. At Latine loquitur, siquidem nos non quasi Græcè loquentem audiamus. Docet idem alio loco,

» Graiugena de isto aperit ipsa oratio. Hæc Cicero. Sic ergo hoc loco dicere possumus, Iustinianum quia Latine loquitur, quasi Latinum illis uti uerbis, par esse.

Quem imitatus Vergilius, frigus pene-
trabile dixerit. Qua ratione frigus
urere dicatur. Aristotelis, Seruii, &
Galeoti Martii sententiæ reiectæ.

CAP. XVII.

VERGILIUS libro primo Georgicorum,
docens, ad conciliandam terræ pinguedi-
nem, quo pacto & cur steriles agros incende-
re profit, inter cætera sic inquit,

» Seu plures calor ille vias, & cæca relaxat
» Spiramenta, novas ueniat quæ succus in
herbas,

» Seu durat magis, & uenas astringit hian-
tes;

» Ne tennes pluuiæ, rapidius potentia So-
lis

» Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus ad-
urat.

Cùm, teste Aristotele in Meteor. & Galeno
lib. 3. de Simplic. med. fac. cap. 5. frigus den-
sandi constipandiq; uim facultatemq; habeat,
uidebitur fortasse semidocto alicui, malè fuis-
se à Vergilio frigus dictum penetrabile, cùm
magis epithetus calori conuenire uideatur,
qui, eodem attestante Philosopho, aperiendi
raraque faciendi corpora, facultatem uirtu-
temque continet. Verùm non ita rem habere

Hieronymi Magii

cum experimentum, tū Lucretij uersus (hunc imitatus esse Vergilius haud dubiè uidetur, cum frigus penetrabile dixit) satis demonstrant. sic enim cecinit ostendere uolens difficile admodum esse creditu, quidquam in rebus solidi reperiri:

» Permanat calor argentum, penetraleque frigus

» Quando utrunque manu retinentes pocula rite

» Sensimus infuso lympharum rore supernè. Infrà uerò idem Philosophus (non enim est cur eum Poëtam appellemus, quando nihil præter uersus, poëticum habet) frigus manale appellat, ignem uerò penetralem, ut perspicuum esse possit, pari penetrandi ui & frigus & calorem pollere, recte q; à Vergilio frigus dictum esse penetrabile. Illud uerò non æquè perspicuum est, cur frigus adurere Vergilius dicat, cum nihil magis igni, cuius propriè munus exustio est, frigore sit inimicum? Nec uerò solus hic Poëta huiusmodi uim frigori tribuit, sed etiam Lucanus, qui sic ait,

» Vrebant montana nives.

Et Cornelius Tacitus lib. 13. Ambusti multorum artus ui frigoris, & quidam inter excubias exanimati sunt, &c. Multi etiam alij, quos breuitati consulens silentio inuoluo, talem

lem in frigore uim agnoscunt, ex qua ratione, si Pompeio lib. 14. credimus, pruina nomen accepit, quod fructus scilicet, ac uirgulta perurat. Seruius quidem locum his uerbis declarat, Hoc ad Solem, & ad frigus pertinet; nam uno sermone duo diuersa conclusit, quæ tamen unum effectum habent. nam & frigoris finis, est caloris initium; et summus calor, frigoris est principium. unde quasi unus effectus est et frigoris et caloris. hæc Seruius frigide nimis, & insipide. Aristoteles uero libro 4. Meteor. ad rem quod attinet, in hanc loquitur sententiam, At, inquit, frigus agens est, uelut corrumpendi et labefactandi uim obtinens, uel ut ex accidenti quippiam molitur, quemadmodum supra docuimus. Siquidem frigus aliquoties & calefacere, & comburere dicitur, non more quidem caloris, sed quod calor in unum conducatur, aut certe aduerso teneatur conatu. hæc Aristoteles. Hunc sequutus Galeotus Martius, eius tamen suppresso nomine, sic loquitur sub fine cap. 3. lib. de Doctrina promiscua, Sed frigus nunquam urit, licet uterq; Poëta (loquitur autem de Virgilio, & Lucano) dixerit: ueruntamen causam præbet incendij: nam adueniente frigore uehementi, id caloris, quod sparsim in folijs & herbis, & alijs huiusmodi, natura locauit, adueniente

contra-

Hieronimi Magii

contrario colligitur in unum, & fortius iam, quæ prius fouebat, exurit. Exustio ergo à calore fit, causam præbente frigore, &c. Sed hi, ut Lucretij uerbis utar,

» Magnopere à uera lapsi ratione uidentur. Non eo inficias, calore innato præditas esse plantas herbasq; omnes, testantibus Aristotele ipso lib. 2. de Part. animal. cap. 3. et Galeno lib. 3. de Simplic. medic. facul. cap. 5. et ratione ipsa suadente: siquidem alimentum è terra attrahunt, alterant, concoquuntq; , crescunt, germinant, fructusque generant, quæ munera caloris esse, nemo negat: sed tantum ipsis inesse, quantus, si in unum à frigore compellatur, ad exurendum satis sit, mihi non fieri ullo pacto uerisimile, audacter affirmo. minor enim hic est quàm qui nedum exurere, sed & sensu percipi possit: siquidem plantæ non multo indigent calore ad alimentum conficiendum, cum, ut Aristoteles inquit citato cap. 3. suis radicibus alimentum iam confectum è terra hauriant, non ipsæ conficiant: quocirca excrementum neutiquam contrahunt, cum terra caloreque eius perinde ac uentre utantur. Modicus ergo ille calor omnino, quàm per ἀντιπερισσῶν unitus, exurendo est ineptus. Idq; uerum esse inde facile intelligitur, quòd licet homo calore maximè affluat, quem

quem tactu statim sentimus, cutimq; frigori peruiam habeat, non tamen dum manus aut pedes frigore corripuntur, calorem adaugeri sentit, aut exustionem se pati intelligit. Cum, si res, ut Aristoteles Martiusq; arbitrantur, haberet, & calorem intra manus pedesq; in algoribus adaugeri maxime, sensuque exustionem percipi oporteat. Adhuc in maximis caloribus, cum adeo Solis aestu incalescunt herbae arboresq;, ut is sensu percipiatur, non tamen haec exuruntur, si radicibus humoris copia suppetat. Est ergo dicendum, ob restinctum caloris innati in herbis plantisque, nullam amplius uiuidi humoris fieri attractionem, humoremq; insitum a frigore depelli, unde necessario euenit, ut haec tanquam ignis calore adustae inarescant, & ideo adustae dicantur. Quod uerum esse, haec Ecclesiastici uerba cap. 43. fidem faciunt, eo loci, ubi de Aquilone sermo est, Et deuorabit montes, et exuret desertum, & estinguet herbam sicut ignis. Ita enim legendum est, si Graeci contextus fidem sequi uelimus, non autem, Viride sicut ignem. ut habet uulgata uersio. Huc accedit Varro lib. 4. De Lingua Latina, qui sic ait, Virgultum dicitur a uiridi: id a ui quadam humoris, quae si exaruit, moritur. Quod autem frigesacta siccantur inq; plus aequo frigesactis, calor, qui pro-

Hieronymi Magii

propriam rei naturam tuebatur, commemoratur, unde corruptioni locus sit, est admodum manifestum, si quis Aristotelem lib. 4. Meteor. & Galenum lib. 3. De Simplic. med. facul. cap. 13. legat. Huc etiam spectant è Damocratis Clinico uersus infra scripti, qui ab eodem Galeno lib. 10. de Compositione phar. sec. loc. cap. 4. referuntur, de herba Iberide uocata, & Latinè ita sonant,

- » Aestate pendent folia, donec multa hyems
- » Sarmentitiâ deducat hæc ad imaginem, &
- » Deiecta, & exiccata depereant gelu.

Cum igitur frigus calorem plantis innatum extinguat, omnemque euocet humorem, penitusque inarescendi causam præbeat (quod & calor efficere alia ratione solet) meritò ex quadam similitudine, comburere dicitur; non autem quòd per ἀντιπερίσσειαν à frigore calor insitus in unum compulsus, adeò exardescat, ut partes, quibus obducitur, in ignis morem exurat.

Musæum Poëtam antiquissimum, dum uentos ex diametro pugnantes induxit, parum Philosophorum regulas obseruasse uideri. CAP. XVIII.

ANTIQUISSIMVS, pariter atq; elegantissi-

gantissimus Poëta Musæus, in libello De Herone, & Leandro, sic scriptum reliquit,

» μαρναμένων ἀνέμων, ζεφύρω δ' ἀντέπνεεν
Δῖρος

» καὶ νότος ἐς βορέην μεγάλας ἐφένκεν ἀπειλάς.
Idest, Pugnantis uentis, Zephyro autem
contra spirabat Eurus,

» Et Notus in Boream magnas immisit minas.

Cum hi uenti ex diametro inuicem opponantur, haud rectè factum à Musæo uidetur, dum eos uno eodemq; tempore unà flantes, quasi pugnam conferentes, magnamque ideò cientes tempestatem, inducit. siquidem qui Philosophicas res diligentius pertractant, id fieri non posse affirmant; ipseque Philosophorum princeps Aristoteles lib. 2. Meteor. ubi latè de uentis agit, huiusmodi insimul flatus fieri posse negat, dum in hanc loquitur sententiam, Sic autem ordinatis uentis, manifestum est quòd simul flare contrarios quidem non est possibile: secundum enim diametrum. Alter igitur cessabit uiolentiam passus. Non sic autem positos ad inuicem nihil prohibet. Hæc ille. Sed huiusmodi non pauca apud antiquos reperiuntur, temporum culpa, quibus omnes naturæ recessus non erant perlustrati. Huic Musæi errato simile & illud uideri potest Alcæi Poë-

Hieronymi Magii

tæ Mitilenæi, qui potum per asperam arteriam ferri, pulmonemque eo perfundi existimavit. in hanc enim sententiam cecinit, ut legere est apud Athenæum libro 1. Diognos. cap. 17. & lib. 10. cap. 9. ex Comitiij uersione.

» *Vino pulmonem irriga,*
» *Flammata surgunt astra perfidæ Canis,*
» *Sitiunt calore cuncta, tempus est graue.*
Per asperam nanque arteriam non potus dilabitur, sed spiritus ultro citroque com meat, ut ex humanorum corporum dissectione tam apertum est, quam quod apertissimum. οἷοι φέροις uerò poculentis esculentisq; destinatur, quam gulam Latini appellant. Verum, ut apud Gellium lib. 17. cap. xi. relatum legimus, non solum Alcæus, sed Plato, Hippocrates, Philistio Locrus, & Dioxippus Hippocraticus, commentum de potus in arteriam pulmonemque influxu, crediderunt, ipseque Plutarchus, quanquam Erasistrato iurè reclamante, in eorundem sententiam partim discessit.

Carnes assas elixis humidiores esse, an sit existimandum. Aristotelis, & Galeni sententiæ, quæ pugnantes uidebantur, nullo negotio conciliatæ.

CAP. XIX.

ARISTOTELES Meteor. lib. 4. de Hepsefi, idest elixatione; ac optesi, idest assatione agens, assas carnes elixis humidiores esse affirmat; quod nimirum quæ assantur crusta quadam obducantur, unde meatus porique obstruuntur, insitusq; humor euocari nequit: cum contra in his, quæ elixantur, humor ab aquæ elixantis calore euocetur, & quasi exurgatur. Quod uerum esse experimenta satis ostendere uidentur. Si quis enim assas carnes, non tamen admodum excoctas, scindat, humorem quendam planè aqueum statim abundè effluere animaduertet; quod tamen elixis scindendis non usuuenit, cum humor insitus in elixantem aquam, ac in ius abierit: cuius rei haud obscurum præbet argumentum ius ipsum, quod carnem sapit, idque magis uel minus, quo magis aut minus caro hepsesim fuerit passa. Verùm quanquàm citra controuersiam, Aristotelis sententia uera esse uidetur, super ea tamen ambigere fluctuareque semidoctus fortasse lector cogetur, cum Galenum contra-

rium

Hieronymi Magii

rium planè sentire uiderit . in hanc enim lo-
quitur sententiam lib. 3 . de Alimentorum
facultatibus, cap. 1 . Quæ nanque, inquit, as-
santes, aut in sartagine frigentes mandunt, ea
corpori siccius dant alimentum : quæ uerò in
aqua præcoquunt, humidius : quæ in patinis
condiuntur, inter hæc media sunt &c. Sed dis-
sidium aboleri posse uidetur, si dicamus Ari-
stotelem de insito proprioque carniū cocta-
rum humore esse loquutum, Galenum uerò de
adscititio, extrinsecusque illapso . Cum enim
rem medicam pertractet, coctas ipsas carnes
non absolutè quales ex se sint (qui Philoso-
phorū mos esse consuevit) considerat, sed dun-
taxat pro ut se habent ad corpus humanum,
quod medico faciendum esse ipse met demon-
strat De Simplic. med. facul. lib. 1 . cap. nouis-
simo ; lib. 2 . cap. 20 . & lib. 3 . cap. 4 . & 5 .
Adhæc dicendum etiam uidetur Galenum lo-
qui de carnibus perfectè assatis, ac planè exuc-
cis (artem nanque parandorum obsoniorum,
quæ medico plurimū conuenit , & de qua
nonnulli medicorum libros etiam antiquitus,
ut apud Athenæum patet lib. 12 . cap. 4 . edi-
derunt, melius Galenus ipse callebat) quæ iu-
cundiores & gratiores quàm humidiores, ac
aqua illa manantes , esse solent , quanquàm
non ita concoctioni expositæ . Illud uerò pror-
sus

sus indubitabile est, aquam dulcem potabilemque; non solum alimenta humidiora reddere; sed etiam ulcera squalida, & quæ supra modum inaruerint, emollire, udaq; efficere, ut citato lib. I. de Simplic. med. fac. cap. 7. idem testatur: qui capite mox sequenti & hoc literis prodidit, ab aqua feruenti corporibus exustis, siccitatem uti ijs, quæ ab igne sunt assa, neutiquam conciliari.

Quàm uerè Iustinianus Hippocentaurum esse non posse dixerit. De Centauris monstrorumque ortu multa, nec pasim obuia. Vlpiani sententia reiecta.

C A P. XX.

CUM in uillam agri Anglarensis, cui Campana nomen est, montanam quidem, at aucupijs, uenationibusque; & lucorum umbra ingentium æstate gratissimam, concessissem; essetque mecum Paulus Ligijs, iuuenis legalis Philosophiæ studiosissimus, inclinato in postmeridianum tempus die, ut obrepentem somnum amoliretur depelleretque, anagnostis ille cæpit fungi munere. Anglare nanque digrediens, mutos quosdam magistros in enchiridij formam contractos, sibi comites asciuerat, inter quos Iustiniani erant Institutiones.

H In

Hieronymi Magii

In his sub titulo De inutilibus stipulationibus, quæ adscribimus, tunc uerba legebat, At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, stipulatus fuerit, ueluti Stichum, qui mortuus sit, quem uiuere credebat, aut Hippocentaurum, qui esse non possit; inutilis erit stipulatio. Hic cœpit ille subdubitare, & in eam facile adduci sententiam, ut Iustinianum, seu potius ueros harum institutionum auctores, lapsos crederet, dum ideò stipulationem subsistere negant, quòd Hippocentaurus esse non possit. Cuiq; enim, qui literas nosset, satis constare, Claudium Cæsarem, ut est à Plinio lib. 7. Naturalis historiæ cap. 3. relatum, scriptum reliquisse, Hippocentaurum olim in Thessalia esse natum, eodemq; die interyisse: eundemq; Plinium, eius Principatu illi ex Aegypto in melle allatum, se uidisse testari. Esse igitur posse Hippocentaurum, atque ideò stipulationis robori locum esse, dicendum uideri, ille discendi studio contendebat, et ecquid ego hac de re sentirem sciscitabatur. Respōdi Institutionum auctores receptam scriptorum multorum sententiam sequutos, qui Hippocentaurus, seu Centauros conficta esse monstra, nunquamq; in rerum natura fuisse, censuerunt; eaq; etiam ratione non ualere stipulationem sciuisse, quia, et si huiusmodi monstra

stranascantur (similia nanq; aliquando monstra diuersique etiam generis fieri, illis minime obscurum fuisse, nemo negabit) non tamen ullo pacto uiuere possunt; statim nanque edita emoriuntur. Qua ratione uerba hæc à Vergilio 6. *Aeneidos* prolata Seruius affirmat,

» Centauri in foribus stabulant, Scyllæque biformes.

Sic enim scriptum reliquit, Bene in foribus, quia, & quæ contra naturam possunt creari, statim pereunt, &c. Verùm quæ tunc memoriæ lapsu omisi de Hippocentauris monstrisq;, & ad hunc locum spectare uidentur, refero. Lucretius lib. 4. commentitia monstra hæc esse affirmat, sic enim canit,

» Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo

» Esse queunt duplici natura, & corpore bino.

» Ex alienigenis membris compacta potestas:

» Hinc illhinc par uis, ut non par esse potissit,

» Id licet hinc quanuis hebeti cognoscere corde.

» Principiò circū tribus ætis impiger annis

» Floret equus: puer haud quaquam, sed sæ-

Hieronymi Magii

pe etiam nunc

» *Vbera mammarum in somnis lactantia
querit.*

» *Post ubi equum ualida vires ætate senecta*

» *Membraq; deficiunt fugienti lægida uita,*

» *Tunc demum puerili æuo florente iuuentus*

» *Occipit, & molli uestit lanugine malas.*

» *Ne fortè ex homine, & uterino semine e-
quarum*

» *Confieri credas Centauros posse, nec esse*

» *Aut canibus rapidis succinctas semima-
rinas*

» *Corporibus Scyllas, & cætera de genere
horum,*

» *Inter se quoniam discordia membra uide-
mus.*

*Idem hoc ipsum citato libro affirmat, his uer-
sibus,*

» *Omne genus quoniam passim simulachra
feruntur,*

» *Partim sponte sua, quæ fiunt aëre in ipso,*

» *Partim quæ uarijs ab rebus cunque rece-
dunt,*

» *Et quæ conficiunt ex harum facta figuris.*

» *Nam certè ex uiuo Centauri nō fit imago,*

» *Nulla fuit quoniam talis natura animai.*

» *Verùm ubi equi atque hominis casu conuē-
nit imago*

Hære-

„ Hærescit facile extemplo quod diximus
ante,

„ Propter subtilem naturam, & tenuia te-
sta.

Cicero lib. I. Tusculanarum Quæst. Is pla-
nè, inquit, perspiciet, inter Hippocentaurum,
qui nunquam fuerit, & Regem Agamemno-
nem nihil interesse, &c. Idem lib. I. de Na-
tura Deorum, Quis enim Hippocétaurum fuis-
se, aut Chimæram putat? Sic Cicero. Cui ad-
stipulatur Ovidius lib. 4. Tristium, Elegia 7.
sic canens,

Quod precor esse liquet: credam prius ora Me-
dusæ

Gorgonis anguineis cinctâ fuisse comis.

Esse canes utero sub uirginis, esse Chimæram,

A truce quâ flâmis separat angue Leam:
Quadrupedesq; homines cum pectore pecto-
ra iunctos,

Tergeminumque uirum, tergeminumque
canem.

Hammonius in lib. περὶ ἐπιμνησίας, Quod, in-
quit, possibile est, & contingit aliquando es-
se; ridiculum fuerit si quis dicat esse impossi-
bile: repugnantia enim loquetur. Quod au-
tem non possibile est esse, neque esse contingit,
ut non possibile est, neque contingit Centau-
ros esse, ergo impossibile est esse, &c. Ioannes

Hieronimi Magii

quoque Chrysostomus Homilia 7. ad cap. 3. Epistolæ ad Colossenses, Hippocentauros, monstrasse ficta testatur. Aristot. lib. 2. Phys. ait quod quæadmodum non inuenitur planta, quæ ex uite & olea composita, uinū ac oleum producat, ita nō inuenitur animal ex homine, & tauro conflatum. Palephatus in lib. De non credendis Poëtarum fabulis, & Lucanus in Phar. pariter negant Centauros esse. Orosius lib. 1. cap. 14. hæc, quæ ad rem nostram pertinent, scripta reliquit, Sed, inquit, Thessalos Palephatus in libro primo incredibilium, prodit ipsos à Lapithis creditos, dictosq; fuisse Centauros, eo quod discurrentes in bello equites, ueluti unum corpus equorum, & hominum uiderentur, &c. De Centauris Diodorus Sic. lib. 5. & Seruius ad illud Georgicorum 3.

» Frena Peletronij Lapithæ, girosq; dedere. Plutarchus tamen in libro, cui titulus Latinis uerbis inditur, An brutis ratio insit, existimare uidetur, Minotauros, Aegipanes, Sphinges, Centaurosque ex promiscuo hominum cum brutis coitu nasci. Thales etiā idem usuuenire demonstrauit; traditum nanque est, cum in Periandri armento monstrum ex equa natum, quod pectore tenus humana præditum esset effigie uidisset, surridentē monuisse, ne pastoribus

storibus, quibus uxores deessent, uteretur.
 Rabbi Eleazer, uir impendio delirus, in expli-
 cationibus suis ad cap. 2. Genes. ait ex pro-
 miscuo Prothoplasti cum brutis, iumentisque
 omnibus coitu, monstrosos homines editos es-
 se. quam rem retulisse, mihi erat religio, nisi
 prius ab Hispano quodam pio uiro, ex Franci-
 scanorū familia, lib. 3. Fortilitij fidei (hunc
 enim ille titulum operi suo adscripsit) rela-
 tam animaduertissem. Eadem obscœna & à
 piorum mentibus arcenda opinio, nugacibus
 quoq; Thalmudistis insedit, ut ex his, quæ ipsi
 in libro Hyobamud, in citatum cap. 2. Genes.
 ad ea uerba, Hoc nunc os ex ossibus meis,
 & caro ex carne mea] literis prodiderunt,
 perspicitur. Sed ad Centauros atque ad rem no-
 stram redeo. Galenus lib. 3. de Usu partium
 corporis humani, cap. 1. optimis demonstrat
 argumentis, absurdam, atque impossibilem es-
 se Ceutaurorum procreationem; cui illud in
 postremis non habetur, substantiam hominis,
 & equæ permisceri non posse. Eius prolixum
 nimis sermonem, breuitati studens omitto.
 Aristoteles libro 8. de Historia animalium
 cap. 28. ea animalia, quæ diuersi generis sunt,
 si coierint, tunc generare affirmat, cum eadem
 ferendi uteri tempora habuerint, et corporum
 magnitudinibus non multum discrepauerint.

Hieronymi Magii

Atque idem testatur lib. 2. de Gener. anim. cap. 5. illud etiam addens, prolificam fieri admissuram, si animalia natura non multum distant. Et infra lib. 4. cap. 3. ouem ex homine uel canem, & è conuerso, progigni posse negat, quòd uteri gestationis tempora non congruant. Quanquam autem monstra quasi ex homine, & bruto conflata uisuntur aliquando, talem tamen affirmat uerè non esse mistionem; Iam, inquit, puerum capite arietis, aut bouis referunt, idemq; in cæteris membrum nominant animalis diuersi, uitulum capite pueri, & ouem capite bouis natam asseuerant. Quæ omnia accidunt quidem causis supradictis, sed nihil ex his, quæ nominant est, quanuis similitudo quædam generetur, &c. Cur mulieres nonnunquam bruta pariant, legere ne pigeat apud Thadæum Flor. in explicat. in Ioannitiij Isagogas ad cap. 18. Verùm res non fictæ sed factæ his, quæ relata sunt, maximopere aduersari uidentur. Scriptum enim Volaterranus in Commentarijs urbanis reliquit, sub Pio huius nominis III. Pont. Maximo, in nostra Hethruria puellam quandam quòd cum cane adamato stupri consuetudinem habuisset, grauidam esse factam, ac semicanem fætum edidisse, hoc est pedibus manibus, ac auribus caninis, cætera uerò hominem;

nem; remq; expiationis gratia ad Pontificem fuisse delatam. Memoriae proditum est, Avenione anno salutis humanæ 1543. ex simili concubitu editum esse monstrum humano quidem capite præditum, sed auriculis, collo, brachijs, manibus, ueretro, partibusq; alijs quibusdam caninis; puerperam uerò fassam esse, se à cane initam, ideoq; mox Pridie Cal. Aug. iussu Francisci Gallorum Regis unà cum cane amasio, uindicibus flammis facinus expiasse. Multa etiam alia non absimilia feruntur. Ego ut monstra huiusmodi interdum enasci non nego, ita Aristotelis, Lucretij, Galeniq; sententiam non desero. Fieri autem talia, non ex bruti, sed hominis spermate, cum Accursio, doctisq; uiris existimo, causam discordis formæ præbentæ muliere, quæ dum iniretur, animal, cuius forma fœtui conciliata sit, cogitatione menteq; cōplectebatur. Vim autem fœtum intra uterum effigiandi, fœminæ concipientis cogitationi inesse, testatus est Hippocrates, qui ut Diuus Hieronymus in Quæstionibus super Genesim refert, mulierem adulterij suspitione laborantem, eo quòd infantem enixa esset, qui nullo pacto eius uirum facie referret, hac liberauit ratione, quia pictura infanti non absimilis, eius cubiculo inesset. Quo argumēto Quintilianus, quod & ab Alciato observatum uidimus,

Hieronymi Magii

dimus, matronam defendit, quæ Aethiopem enixa erat, cum eius coloris icunculam in thalamo haberet. Meminitq; Augustinus rei non dissimilis lib. 10. de Ciuitate Dei, ubi rem à Iacob excogitatam approbat, qui quemadmodum Geneseos cap. 30. scriptum legimus, ut in grege unicolore, fœtus uersicolores ederentur, uarij coloris uirgas in canalibus, ad quos potus gratia oues arietesq; accedebant, ponebat, ut in ipso calore coitus & admissura, oues ex earum intuitu fœtibus, quos conciperent, diuersos colores conciliarent. Adde quòd non sine ratione mulierum cogitationi adscribuntur pomorum nonnullorum, carniū quoque & uini formæ & colores, quibus infantum quorundam cutem respersam uidemus. quo fit ut in eandem cogitationem humana monstra, brutorum membris prædita, reijcere possimus. Ex uocata nanque imaginatione, propter motum in spiritu naturali, & uitali, ac humoribus, consequitur multifariam mutatio in humano corpore. Quin si Auicennæ lib. 6. de Naturalib. part. 4. & Algazeli credimus, humana anima nobilior, & semota à corporis passionibus, cogitationibus maximo-pere affixa, cum principiorum superiorum, quibus materiæ obtemperant inferiores, oleat naturam, quippe quæ ab illis ortum ducat, eò excellen-

excellentiæ processit, ut ad eius nutum impe-
 riumq; exterior etiam materia permutetur.
 Quam tamen vim in anima Peripateticos non
 agnoscere nouimus, quibus agentia et patien-
 tia communicare debent in materia; quod ani-
 ma munia extra corpus exercente, non usuue-
 nit: ut etiam censuit Thomas Garbus lib. 2.
 Summæ medic. scien. Tract. 4. Quæst. XI. ne
 alios commemorem. Sanè ipse Auicennas
 lib. 18. de Animalibus, ait mulieres aliquan-
 do ex cælesti (ut uoce protrita utar) impres-
 sione, monstra gignere. Astrologi quoque mon-
 strorum ortum astris tribuunt, præsertim ijs,
 quæ Arietem constituunt. Domitius Vlpia-
 nus, ut cernere est in. l. Quæret aliquis. ff. de
 Verborum significatione, monstra Fato fieri
 opinatus est, ut mihi quidem uidetur non sine
 errore, primùm quia fati commētum iam mul-
 torum, nouissimè uerò Iulij Sirenij uiri erudi-
 tissimi scriptis sublatum est: deinde quia Ari-
 stoteles libro 2. Physicorum, monstra casu fie-
 ri, explosa eorum sententia, qui à fortuna ea
 prouenire putabant, contendit. Quanquàm,
 si propriè loquamur, nec casu quidem monstra
 fieri dicendum uidetur: siquidem, ut Philoso-
 phorum consensus est, effectus à casu proma-
 nantis propriè sumpti causa, exterius habe-
 tur, monstrorum uerò interius, cum si cogita-
 tionis,

Hieronimi Magii

tionis, de qua supra loquebamur, causam re-
tè excipiamus, monstra fiant ex materiae lu-
xurie nimia, uel (ut eorum, è quibus hæc deli-
bamus, uerbis utamur) ex suis qualitatiuis,
& quantitatiuis dispositionibus. Idem Aristo-
teles libro posteriore de Ortu, et interitu cap.
6. quæ nec semper, nec magna ex parte gi-
gnuntur, ea spontè & fortuitò prodire ait.

Quærent Aristotelis interpretes in explica-
tionibus ad finem libri 2. Physicorum, Vtrum
monstra à natura, uel à casu profluant: Et non-
nulli bifidam monstrorum distinctionem affe-
runt: alia enim esse dicunt aggregata ex indi-
uiduo alicuius speciei & monstruositate: alia
uerò indiuidua, quibus illa euenit monstruosi-
tas. Posteriora, à natura proficisci, priora
non item. Nonnulli monstra quidem à natura
particulari nuncupata edi; alij contrà ab uni-
uersali. Peripatetici turmatim in eam sece-
dunt sententiam, ut affirmant, monstra à natu-
ra effici, enutrirì, augmentumq; accipere, ue-
rùm non secundum naturam; latius nanq; pa-
tet uerborum sententia cum dicimus, aliquid
esse à natura, quàm cum secundum naturam:
siquidem non solùm habitus, dispositiones, &
formæ à natura dimanant, uerùm etiam pri-
uationes, monstra, & corruptiones, ut probe
ac lepidè à Themistio, & Simplicio in Expli-
cationi-

cationibus in prænnotatū Physicorum librum, est adnotatum. Auerroës monstrorum causam, alium naturæ modum appellat. Monstrosos partus rarius in homine quàm in animalibus, quæ uno nixu plures edunt catulos, conspici ait Aristoteles lib. 4. de Gener. anim. cap. 4. quia singulare, perfectumq; fœtum edat: eamq; ob rem in regionibus, quibus mulieres perfœcundæ sunt, ut in Aegypto, plura edi monstrosa. Illud hîc non fuerit silentio inuoluendum, quod ad Iustiniani locū prænnotatum maxime pertinet; è monstris ipsis nonnulla uiuere, nonnulla statim in lucem edita emori: quandoquidem, ut Aristoteles scriptum reliquit, si monstra parum à sua natura secesserint, uiuere solent, alioquin intereunt, uidelicet cùm quod præter naturam, partibus uiuendi principibus accidit. Id autem Hippocentauris euenire, suprâ ex Plinio, & Seruio didicimus. Vndè meritò hos esse in rerum natura non posse, dixit Iustinianus, et si quis Hippocentaurum dari stipuletur, stipulationem neutiquam subsistere affirmavit, cùm huiusmodi monstra uspiam uixisse, ueris ullius sermonibus, aut scriptionibus compertum non sit, quin multi, ut suprâ ostendimus, gigni non posse contendunt. Alexander Aphrodis. Probl. 44. libro 2. ob inopiam uel exuperantem materię

Hieronimi Magii

materiæ modum, monstra uiuere non posse scriptum reliquit.

Ciceronis locus illustratus. Animantium multiugam esse distributionem.

C A P. XXI.

CICERO lib. 2. de Natura Deorum, sic scriptum reliquit, Cùm igitur aliorum animantium ortus in terra sit, aliorum in aqua, in aëre aliorum: absurdum esse Aristoteli uidetur, in ea parte, quæ sit ad gignenda animalia aptissima, animal gigni nullum putare. Sidera autem æthereum locum obtinent, qui quoniam tenuissimus est, et semper agitur, & uiget, necesse est quòd animal in eo gignatur, idem quoque sensu acerrimo, & mobilitate celerrima esse. Quare cum in æthere astra gignantur, consentaneum est in ijs sensum inesse, & intelligentiam. hæc Cicero. Quod hic de Aristotele dicitur, haudquaquam uerum uidetur: præter nanque duo animalium genera duobus in elementis, terra scilicet & aqua, nullum aliud hic Philosophus uspiam agnoscere animal uidetur. Quin Meteor. lib. 4. apertè inquit, in terra & aqua duntaxat animalia reperiri, in aëre autem et igne non item. quod ipsum eius Paraphrastes (siue is Ale-

Alexander Aphrodis. ut vulgò creditum est, fuerit; siue alius innominatus, ut *Victorius* censuit lib. 25. *Variarum lect.* cap. 22.) arbitratus est. in hanc enim loquitur sententiam, Quòd autem uolatilia in terra fiant, cognoscere non est difficile. Sic *Paraph.* Quamquam sibi ipsi *Aristoteles* constare non uideatur, qui lib. 3. de *Gener. anim.* cap. XI. sic loquitur, si nostris utatur uerbis, Plantas enim terræ incolas quispiam esse statuerit, aquæ aquatile animalium genus, aëris pedestre, &c. Verùm hac partitione non ex sua usum esse sententia, inconfesso est. Cum ergo ex *Aristotele*, eiusq; enarratore pateat manifestè, animalia solùm terræ, & aquæ uernacula reperiri; & præterea nuspian, *Ciceronem*, qui talia de *Aristotele* proferat, quadriugamque ei animalium sectionem tribuat, parùm in *Aristotelis* librorum lectione uersatum, aut memoria non admodum fideli usum, suspicari aliquis posset. Verùm ego dixerim *Ciceronem* quæ attulit hausisse ex eo *Aristotelis* Tractatu, cuius meminit *Plutarchus* lib. 5. de *Placitis Philosophorum.* cap. 20. dum in hanc loquitur sententiam, Est, inquit, *Aristotelis* Tractatus quidam, in quo animalium genera, quadripartita esse dicit, Terrestria, Aquatilia, Volatilia, Cælestia.

Etenim

Hieronimi Magii

Etenim cœlestium quoque orbium dici animalia, non secus atque terræ. Hæc Plutarchus. Vides quàm manifestè clareq; Plutarchus Ciceronis loco affulgeat, eumq; notæ eximat. Hanc Aristotelis distributionem sequutus videtur Ovidius libro 1. Metamor. cum sic caneret,

» *Neu regio foret ulla suis animalibus orba,*
» *Astra tenent cœleste solum, formeq; Deorum;*

» *Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ;*
» *Terra feras cepit, uolucres agitabilis aër.*
Tametsi Iacobus Cruceus Bononiensis in suis Annotationibus uelit, Ouidium in his uersibus,

» *Quæsitisq; diu terris ubi sistere posset,*
» *In mare lassatis uolucris uaga decidit alis.*
innuere, aues terestria potius, quàm aërea esse animalia, id suadente Apuleio, qui in hæc uerba loquitur, Immo si sedulò animaduertas, ipsæ quoq; aues terrestre animal non aërium rectius perhibeantur. Semper enim illis uictus omnis in terra, ibidem pabulum, ibidem cubile: tantumq; aëra proximum terræ uolando transuerberant. Cæterum cùm illis fessa sunt remigia pennarum, terra ceu portus est. Varro lib. 4. de Lingua Latina triplicem animalium facit diuisionem, ea locans in
aëre

aëre, aqua, & terra. Cui Moses, atq; Evangelistæ adstipulantur, dum aves cælo, idest, aëri tribuunt. Ex cuius etiam partitionis ratione Iustinianus (cùm Iustinianum laudo autorem, ueros Institutionum scriptores mente complector) Institutionibus sub Titulo De Iure naturali gent. & ciu. §. I. & infra De Rerum diuisione. §. Feræ. aves in Cælo nasci dixit. cum tamen Iureconsulti in Pandectis ubi similia proferunt, pro, Nascuntur, habeant, Capiuntur, ut. l. I. De Acquir. rer. dom. & in. l. Si apes. sub Titulo de Furtis, perspicitur. Quod consultius ab his factum uidetur, dum multas aves ac fortasse maiorem earum partem, in terra nidificare animaduverterent; quarum nullam habuit rationem Iustinianus, ut cognoscere etiam licet ex §. Apum. eodem Titulo de Rerum diuisione, in quo sic ait, Itaque apes, quæ in arbore tua consederint, antequam à te alueo includantur, non magis tuæ intelliguntur esse, quàm uolucres, quæ in arbore tua nidum fecerint etc. Sanè Platonici, siue etiam Socratici, aëri tribuunt dæmones, animalia corpore aërea, animo passiva. à quorum sententia non longè abest Martianus Capella, qui à medio aëris limite ad montium usq; terræq; confinia, Hemitheos, Heroës, Manesq;, quos Agatos, & Cacodæmonas uocat Graia discre-

tio, uersari scriptum reliquit. Sed Diuus Thomas Materia 16. De Malo. Quæstione 1. nulum aëreum animatum esse contendit; cum corpus organicum esse nequeat, nisi terminū, figuramque adipisci possit, quod in aëre fieri non uidemus; ex quo fit, ut Dæmones naturā nullo præditos esse corpore dicendum sit. Verum hæc alterius loci sunt.

Libri primi Miscellaneorum

FINIS.

HIERONYMI

M A G I I

MISCELLANEORVM,

seu Variarum Lectionum,

LIBER SECVNDVS.

Qua de causa uis quædam famis non tolerabilis, quam Græci βούλιμον καὶ βούπειναν dicunt, in diebus frigidissimis multò facilius, quàm cùm mite est cælum, uentriculum obsidere cōsueuerit. Erasistrati, & Gellii incuria, atque oscitatio demonstratur. Vocis εὐδία, quæ sit significatio. Gellii uersio reiecta, Manardus reprehensus, & Hippocratis locus illustratus. CAP. I.

RASISTRATVS medicus apud antiquos non incelebris, libro διατρέσεων primo, uim quandam famis, quam Græci βούλιμον καὶ βούπειναν appellant, in diebus frigidissimis faci-

lius multò, quàm lenibus mitibusq; fieri, me-

Hieronymi Magii

moriæ prodidit : atque eius rei causas, cur is morbus eo plerunque tempore corpora inuadat, nondum sibi cognitas esse fassus est. Erasistrati autem uerba ab Aulo Gellio Noctium Atticarum lib. 16. cap. 3. relata, super hac re sunt infra scripta, Ἀπορον δὲ καὶ δέομενον ἐπισκέψεως, καὶ ἐπὶ τούτου, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλευμιῶντων, διατὶ ἐν τοῖς ψύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπλωμα τοῦτο γίνεται, ἢ ἐν ταῖς ἐυδίαις. Idest, Dubium est, indigensq; considerationis, tum in hoc, tum in cæteris famelicis, quare in frigoribus magis huiuscemodi casus accidat, quàm serenis temporibus. Sic enim Erasistrati uerba interpretatur Gaza, qui, ut Iacobus Constantius, & Andreas Alciatus testantur, Græca omnia, quæ apud Gellium leguntur, Latinitate donauit. Licet autem causas non afferat Erasistratus, nec Gellius in hac re suum exacuere uoluit ingenium; ut qui non admodum esset eruditus, et, si nonnullis credimus, grammaticum non excesserit. Poterat tamen uterque hac de re aliquid apud Aristotelem cognoscere, qui Problematè 4. sectionis 8. in hanc loquitur sententiam, Cur tempore, inquit, frigido maximè uis illa famis intolerabilis incidat, qui caninus appetitus uocatus est, & hyberno potius quàm æstiuo? An quòd uitium hoc ob inopiã sicci alimenti solet acci-

accidere? Tempore autem frigido, & hyber-
no, cum calor in angusta se contrahit, ocius
interdum deficit alimentum. quod cum defue-
rit, uitium id esuriendi accidere consentaneum
est. At si in ea cibi uitiosa cupiditate resolu-
tio imbecillitasq; secuta est, materia statim
interna corporis à collecto calore colliquescit:
quæ si ad locum cibo à natura destinatum in-
fluxerit, pro cibo seipsam corpori applicabit.
Hæc ille. Qui locus licet omnino rem non ape-
riat, non sine tamen incuriæ atque oscitatio-
nis nota cum ab Erasistrato, tum ab A. Gellio
fuit omissus. Nos autem licet rem medicam
non profiteamur, aliqua afferre conabimur,
quibus res ipsa penitus explicetur. Primum
igitur de cibi appetentia nonnulla præscriben-
da sunt. Natura, ut Galenus lib. 4. de Vsu
partium corporis humani, cap. 7. scriptum re-
liquit, omnibus alijs animalis particulis, uen-
triculo excepto, nullum eorum, quæ desunt,
sensum largita est, sed eas in plantarum mo-
rem, dum assiduè ex uenis alimoniam sibi de-
sumerent, nutriri uoluit. Soli uerò uentricu-
lo, præsertim eius partibus, quæ ad orificium
pertinent, sensum indigentia ad cibum animal
excitantem, conciliauit. Quod non sine ratio-
ne fuit comparatum. Siquidem cum, eodem
Galeno attestante, totius corporis particulae,

Hieronymi Magii

nutrimentum ex uenis à caua prognatis trahant, ipsa autem rursus caua, ex uenis epatis, hæ rursus ex his, quæ sursum ad portas feruntur, illæ rursus ex uentriculo & intestinis; cum autem nulla iam amplius particula supersit, à qua uentriculum capere oporteat, hunc ipsum extrinsecus desumpta alimonia replere, fuit animali necessarium. Quamobrem cibi facta est appetentia animalis; in alijs uerò partibus, idest uenis, suctio, & quæ naturalis nuncupatur appetentia; quæ haud aliter, ut Galenus auctor est lib. 3. de Symptomatum causis, cap. 7. quàm in plantis perficitur. Quæ res maximè fuit necessaria. Cum enim, teste eodem, loco citato, & in libro de Dissolutione continui sub principium, ac in libro de Marasmo, siue de tabe, à quolibet animali melior, & tenuior pars per cutem effluat, atque in aërem abeat, cogente ad id innati in nobis caloris perpetua in humorem actione, quo fit ut corporis substantia, partesq; inaniantur, atque imminuantur, ex qua sanè inanitione imminutioneque, ad mortem citra dubium uia sterneretur, idcirco nutrimenta à partibus, uenisq; & à uentriculo, qui circa os (ut idem Galenus ait prænotato cap. 7. & lib. 4. et itè 6. et 9. de Usu par. corp. hum.) abundantiori præ cæteris partibus, ob nervos eò

à cerebro pertingentes, sensu præditus est, maximopere exiguntur. Quinque igitur motibus cibi naturalis fit appetentia, Aëtio Serm. 9. cap. 20. & Galeno eodem cap. 7. auctoribus, qui se inuicem comitantur, scilicet primum inanitione, inanitarum partium naturali appetentia, uentriculi suctione, suctionis sensu, demum omnium nouissima animali appetentia. Atq; hæc quidem ex naturæ præscripto.

DEPRAVATA uerò appetentia fit, si uehementiæ modus excedatur, ac tunc, ut Galenus ait, à nonnullis canina appetentia uocatur, cum uel ob acidi humoris uitium uentriculus mordicus infestatur, uel ubi totum corpus immodicè dissipatum, assidua indiget nutritione. Quippe frigidi humoris uitium rosionem, quæ suctioni proportionem respondeat, inducit: ac appetentiam haud aliter quàm naturale pathema excitat; atque cibi magis quàm potionis desiderium adfert, idq; propter refrigerationem. Quo fit ut ad famem excitandam frigus in uentriculo non parum conferat, nam & uacua reddit corpora, ac ipsorum tunicas cogens, constringensq; famem suscitatur. At inter potissimas continentesq; causas, quibus fames impeditur, calor numeratur, quippe solidiora corpora laxando dissoluit, atque ad attractionis functionem reddit imbecilliora: hu

mida uerò fundendo, supra modum extendit. Igitur caninae appetentiae causa una est acidorum humorum uitium, altera uerò, ut dictum est, plurima per totum corpus inanitio. Hæc Galenus, qui Com. 21. sect. 2. Aphor. caninae famis causam dicit esse, uentriculi intemperiem frigidam, & acidos humores, os ipsius irritantes, cui Aëtius concinit Serm. 9. cap. 21.

FIT præterea in uentriculo βούλιμος, id est ingens fames, de qua Galenus citato cap. 7. lib. 3. de Sympt. causis, in hanc loquitur sententiam, Accidit adhæc βούλιμος, id est uehemens fames, ita enim uocant; estq; huius particulæ symptoma, cum simul & penuria, imbecillitate, & refrigeratione afficitur, &c. Loquitur autem de uentriculi ore, cui Aëtius probè astipulatur Sermone prænotato, cap. 16. inquiens βούλιμον ex uentriculi frigiditate oriri, indigentia, ac uirium imbecillitate; huiusq; symptomatis sæpenumero causam præbere longas per niues peregrinationes, totum corpus uentriculumq; luculenter refrigerantes. Idem Galenus Com. 21. in lib. 2. Aphor. bulimi meminit, inquit, si Latino sermone utatur, Passio βούλιμος nominata, est casus potentiae ex frigiditate exteriori, qui à fame quidem inchoauit, sed non habet eam amplius adiun-

adiunctam, &c. Eadem ferè habet Avicenna lib. 1. Fen 1. Doct. 3. cap. 3. & lib. 3. Fen 13. Tract. 1. cap. 19. & Tract. 2. cap. 12. Quamobrem Franciscus Valeriola Physicus eruditissimus & Galeni nobilis explanator, miratur quid Alexandrum Trallianum impulerit, ut diceret lib. 2. cap. 23. βούλιμον à nimio calore enasci, cum reliqui omnes & Arabes & Græci, à frigiditate proficisci, quod et res ipsa docet, affirmaverint. Minimè autem est ignorandum, βούλιμον à Canina appetentia differre; quòd perpetuò in canina appetentia fames urgeat, in bulimo non item; quanquàm à fame inchoavit, sed prostrata tandem ventriculi facultate perit, à frigiditate exteriore, deleta sentiendi potestate; tum etiam quòd illa ab acidis succis ortum ducit, hæc sine his consistere potest, ut Galenus citato Com. 21. in 2. Aphor. testatum reliquit. Est igitur satis manifestum βούλιμον de quo Erasistratus agebat, à frigore proficisci. unde non mirum si in diebus frigidis hoc symptoma multò facilius accidat, quàm cum mite, clemens tepidūq; est cælum. Tamen si et calorem etiam huic symptomati, sed propter frigoris ἀντιπερίστασιν, causam parte aliqua præbere dicendum est, cum Galenus, & Aëtius, ut suprà perspicere licet, ventriculi etiā inopiæ βούλιμον ascribant, quæ
non

Hieronymi Magii

non nisi à nimio calore, ut prænotato Aristotelis loco, ex q; Galeni ipsius dictis de animali appetentia, & ex his, quæ scripta reliquit Meletius in libro de Natura hominis, satis liquet, efficitur. Quam rem & Avicenna suadet, sic inquit lib. 3. Fen 13. Tract. 2. cap. 12. Fames autem secundum plurimum est à superfluitate caloris in corpore toto, & in extremitatibus eius — Caliditas enim cum dominatur corpori, resoluit, & cogit uenas uti suctione post suctionem, donec perueniat ad os Stomachi capiendo quod aggregatum est &c. Qua ratione crediderim Alexandrum Trallianum adductum, ut βούλιμον à calore nimio ortum habere diceret, præsertim cum hoc eodem loco Avicenna, in causa canini appetitus, agnoscat calorem superfluum in ore uentriculi resoluentem, & instaurationem exposcentem. Vt idem Trallianus senserit, βούλιμον à calore quidem nimio ex frigoris antiperistasi adaucto, ortum ducere, perfici autem mox à nimio frigore uentriculum obsidente, sentiendiq; potestatem abolente. Quod si uerum sit, quantum ad ortum spectat, calorem communem habebit βούλιμος cum canina appetentia (et si ab acidis etiam succis hæc enascitur) nec iure mirari uidebitur Valeriola.

NON est ergo in obscuro bulimi causa, nec

res

res consideratione multa indiget, ut Erasistratus censuit.

HIS pro ingenij nostri captu explicatis, proximum uidetur, ut aliquid de uoce Ἐδία, qua usus est Erasistratus, scribamus. Gaza, ut uides, uerba Erasistrati, ἢ ἐν ταῖς ἐνδίας, uertit, Quàm in serenis temporibus. qui tamen apud Hippocratem Aphor. 12. part. 3. uocem ἐνδιος, ad teporem in sua uersione retulit. Gellius ipse in uocis eiusdem interpretatione, serenitatem placiditati iunxit, inquiring, Quàm cùm placidum serenumq; est. sed malè uterque, ut mihi uidetur: siquidem nullam habuit Erasistratus rationem serenitatis, quia opposuit uerba ἐν ταῖς ἐνδίας, uerbis illis ἐν τοῖς ψύχεσι. quorum significatio est, In frigoribus. Frigora autem, ut neminem latet, serenitatem sepius non excludunt, & calidibus teporibusque opponuntur. Sanè Aristoteles lib. 2. Meteor. Aparētian frigidissimum niuosumq;, serenum esse dicit, serenos etiam esse affirmans Thrasciam et Argestem uentos, ut quotidie experimur, neutiquam tepidos, & qui locum inter Septentrionarium, Zephyrumq; medium occupant. Sunt autem hi decepti à uocis etymo. cùm enim ex ἐν, quod est bonum, & διός, idest Iouis, hoc est aëris, confletur; serenitasq; ipsa, & placiditas bonum aërem

Hieronymi Magii

aërem efficiant, ideò serenitatem placiditatemq; significari existimauerunt. Eustathius Constantinopolitanus in Com. in 4. Odys. ad rem quod attinet, in hanc sententiam loquitur, Respondet igitur proportionē εὐδίας, idest meridianus, ad εὐδίας, idest εὐαέριος [hoc est boni aëris] cuius scemininum εὐδία, idest εὐαερία, idest bona aëris constitutio. Idem in 16. Iliad. εὐδίαν, & αἰθρίαν, idest serenitatem, idem significare ait. Cum igitur uox bonum aërem significet, & non simplici de causa aërem bonum appellemus, factum est ut una eademq; uox εὐδίας, & εὐδία uariè ac multipliciter ab auctoribus usurpetur, ut pro bona die, pro serenitate nonnunquam, aliquando pro tranquillitate, & aëris malacia, uentorumq; carentia: interdum pro tepore: item pro miti, leniq; aëre: præterea pro tempore lento, ut est à quibusdam non indoctè obseruatum. Hippocrates loco superius citato hac uoce temporem significauit cum inquit, ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἐπομβριος, καὶ εὐδίας γένηται; τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες &c. hoc est, Si uerò hyems Austrina, pluuialis, & tepida fuerit; uer autem siccum, & Aquilonium, mulieres quidem &c. De qua uoce notum satis est quanta exorta fuerit lis & digladiatio inter Manardum & Leonicensem; existi-

existimāte Manardo eam ex Aphorismo expungendam cum alijs de causis, quanquā non satis urgentibus, tum quia Galenus ipse in Com. uocem non agnoscat. Sed fallitur Manardus uir alioqui eruditissimus, & qui etiam quandam medendi artem multa cum elegantia primus ostendisse uidetur; nam ut cætera eius argumenta missa faciam, ad Galenum quod attinet, non satis oculatus uidetur, siquidem in eius Com. tepiditatis seu caloris fit mentio, & uox εὐδίας agnoscitur. sic enim ait, γὰρ δὲ ὅτι τοῦ χειμῶνος μὲν ὑγροῦ, καὶ θερμοῦ γενομένου, τοῦ δ' ἡρὸς ξηροῦ, καὶ ψυχροῦ, ποσεῖν ἀναγκάσιον ἐστὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἐν αὐτῷ τῷ ἡρὶ εἰκτέον ἐστὶν.

Et infra.

Ἦ γὰρ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ, καὶ ἀραιὰ γεγονότα, κατὰ τὸν εὐδίων χειμῶνα, ῥαδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῆν διαδίδωσι τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ψύξιν. Præter autem Galenum, ratio ipsa suadet, uocem hoc significatu esse accipendam; quia hæc uerba ἦν δὲ ἕαρ νότιος ὁ χειμῶν καὶ ἐπομβρος, καὶ εὐδίας γένηται. opponuntur illis, τὸ δὲ ἕαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον. sunt enim contrariæ aëris constitutiones, hyemis quidem tepens, & humida; ueris autem frigida, & sicca. Aquilo enim, qui & Boreas dicitur, frigidus est, ut testatur Galenus in Com. in pri-

Hieronimi Magii

num Epidim. Vnde iure optimo Ovidius libro 1. Metamor. horriferum uocauit, sic enim canit,

- » *Scythiam septemq; triones*
- » *Horrifer inuasit Boreas, contraria tellus*
- » *Nubibus assiduus, pluuioque madescit ab Austro.*

Auster autem calidus est, ut idem Galenus ait, nisi si quando, raro ualde in ueris initio frigidus, aut alia hora exiguo tempore similis spirauerit. Eam ob rem Ovidius infra lib. 7. inquit,

- » *Læthiferis calidi spirarunt flatibus Austri. Idem lib. 4. de Ponto, Eleg. 10. eundem uentum tepidum uocat. Atqui res non eget testimonijs, sensu enim uentos hosce tales esse depræhendimus. Sed dices, si Auster calidus est, cur addita est uox εὐδιος? superfluere enim uidetur, cum Hippocrates hyemem Austrinam dicens, calidam (ut etiam Thadæus Florentinus in Com. suo scriptum reliquit) dicat, seu intelligat. Respondeo factum id esse ab Hippocrate, ne quis procellosam hyemem intelligeret: haud enim obscurum est, Austrium esse procellosum aliquando, attestantibus Aristotele libro 2. Meteor. & Galeno in Com. ad part. 3. lib. 3. de Morbis uulg. qualem non uult appingere nobis Hippocrates (solet*

let enim hic esse siccus, ut ibidem Galenus affirmat) sed lenem alium & clementem, pluium tamen. Siquidem uer duntaxat tempestosum intelligit, ut ipse met sui ipsius interpres demonstrat in libro de Aëre aquis & locis, de eisdem constitutionibus in hanc sententiam scribens, Si uerò hyems Australis fiat, & pluuiosa & clemens; uer autem Boreale & siccum & tempestosum [siue, hyemale] primùm quidem mulieres, quæ uterum gestant, &c. Eius autem uerba hæc sunt ἢν δὲ ὁ μὲν χειμὼν νότιος γένηται, καὶ ἐπομβρὸς, καὶ εὐδῖος: τὸ δὲ ἢρ βόρειόν τε, καὶ αὐχμηρὸν, καὶ χειμέριον, πρῶτον μὲν τὰς γυναῖκας, ὁκόσας ἂν τύχωσι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, &c. Ex quo loco etiam patet Manardi sententiam erroris neutiquam esse exortem, dum uocem εὐδῖος, ex Aphorismo delendam putat: nam hic ubi eadem repetuntur ab Hippocrate, posita est.

Quæ fuerint apud antiquos Diuisiones: quibus, & quando dari consueuerint. Declarata hæc uox in Pandectis, Accursii, Bartholi, Romani, & Tiraquel li error demonstratus. CAP. II.

MARCELLI Iurisconsulti doctissimi, hæc uerba in Pandectis sub Rubrica de Annis

Hieronymi Magii

*Annus legatis, & fideicommissis, leguntur, Cum quidam Decurionibus diuisiones dari uolisset die natalis sui: Diui Verus, & Antoninus rescripserunt, non esse uerisimile testatorem de uno anno sensisse, sed de perpetuo legato.] Quid per Diuisiones sit à Marcello significatum, nullus ad hanc usque diem explicauit; uox enim Latinis auctoribus est insolens, usque adeò ut obscura omninò sit. Vnde non mirum esse debet, si Budæus, Alciatus, alijq; ex Iureconsultis nostris non pauci, nec indocti, qui Pandectarum libros librariorum culpa deprauatos, tenebrisq; obsitos repurgarunt, scriptisque & annotationibus illustrare contendunt, eam taciti, ut alias uoces præteruolarunt. Equidem dum olim Perusiæ, mox Pisis, ac demum Bononiæ agerem, et inter doctos homines cõmunium studiorum gratia uersarer, ad eos, qui ex his nomine erant non obscuro, de re & uocis significatione retuli, ac neminem inueni, qui quidquam, quod uerum, aut saltem uerisimile uideretur, afferret. Cumq; ex diutina sententiarum exquisi-
tione iam essem defatigatus, uiresque ingenij omnino considerent, & flaccescerent, re penitus deplorata, forte euénit, ut in quædam aduersaria mea inciderem, quibus elogia epitaphiaque, quæ in antiquis lapidibus passim in
Italia,*

Italia, & prouincijs leguntur, subnotaram. Harum inscriptionum tribus perlectis, quæ fuerint apud antiquos Diuisiones, et quo tempore, ac quibus dari consueuissent, planè intellexi. Inscriptiones sunt quæ apponuntur. Comi hæc uisitur sæculorum iniuria mutilata detritaque.

—— DIVID. OLEVM, & propin. ꝯC. DCCCL. præbeant. Item lecti sternium tempore parentaliorum ex ꝯC. CCC. memorijs eiusdem Valerianæ, & Appi Valeria. fil. eius per offic. Tesserarior. quodannis ponatur, & parentetur. Item coronæ myrt. ternæ & tempore rosæ lul. ternæ eis ponantur micatæ de silitis ex ꝯC. L. profundantur. Item Appius Eutychianus maritus eiusdē Valerianæ scholæ Vexillariorum largitus est HS. XXX. N. L. cuius summæ redditu quodannis die ss. natalis eius ante statuam lecti ex ꝯC. DCCCL. ponant. Sport. ꝯC. DCCCL. inter præsent. sibi diuid. oleum & propin. per rosam PRAEBEANT.

Quæ sequitur, Rauennæ legitur, & à Volaterrano etiam lib. I 6. Com. urbanorum, à Blondo Forol. libro 2. Romæ triumphantis, & ab alijs refertur, sed non admodum emendatè.

Hieronymi Magii

D.

M.

FLAVIAE Q. F. Salut. coniugi carissimæ
L. Publicius Italicus Dec. orn. et sibi v. Po-
suit. Hic Coll. Fabr. \overline{M} . \overline{R} . HS. XXX. VIV. ded.
Ex quo redditu quotannis Dec. Coll. Fabr. \overline{M} .
 \overline{R} . in æde Nep. quâ ipse extruxit die Neptuna-
liorū præsentibus Spor. $\triangleright|<$. bini diuideretur.
Et Dec. XXVIII. siue $\triangleright|<$. centeni quinquageni
quotannis darentur. Vt ex ea summa si-
cut soliti arcam Publiciorum Flauiani, et Ita-
lici filiorum, & arcam in qua posita est Fla-
uia Salutaris uxor eius, rosis exornent de
 $\triangleright|<$. sacrificentq; ex XXII. & de reliquo
ibi epulentur. Ob quam liberalitatem Col.
Fabr. \overline{M} . \overline{R} . inter benemeritos quotannis
rosas Publicijs supra se & Flavia Salut. uxo-
re eius mittendas ex $\triangleright|<$. XXXV. sacrifi-
ciumq. faciundum de XX. HS. per MAGI-
STROS DECREVIT.

Tertia Reate conspicitur, estq; in hæc uerba.
T. FVNDILIO Geminio VI. uir. Aug.
Mag. Iuu. Augustales patrono & Quinq.
perpetuo optime merito. Hic arcæ Augusta-
lium se uiuo HS. XX. dedit. ut ex redditu e-
ius summæ die natali suo IIII. K. Febr.
præsentes uescerentur. Et ob dedicationem sta-
tuæ Decurionibus & Seuiris & Iuuenibus
Sportulas, & populo epulum et oleum eadem

DIE DEDIT.

Vides quàm bene ex harum inscriptionũ tanquam commentariorum quorundam lectione, Iureconsulti uerba explicentur, et Diuisionum significatio, & consuetudo sub obtutum ponatur. Fuerunt igitur hæ Diuisiones, scilicet sporulæ, pecuniæ, oleum, crustum, uinum, aliaq; id genus nec absimilia, quæ testatores Collegijs, & sodalitatibus, militijsq; negociatorum & artificum, item Decurionibus, populoq; interdum, die natalis, quæ uiuentibus fuerat celeberrima atque honorata, parentaliorumq; tempore singulis annis dari testamento cauebant. Harum Diuisionum meminit etiam Paulus Iurisconsultus in eisdem Pandectis sub titulo De Legatis, his uerbis, Ciuitatibus legari potest, etiam quod ad honorem ornatumq; ciuitatis pertinet. Ad ornatum puta quod ad instruendum forum Theatrum, stadium legatum fuerit. Ad honorem puta, quod ad munus edendum, uenationem, uel ludos Scænicos, ludos Circenses relictum fuerit: aut quod ad Diuisionem singulorum ciuium uel epulum relictum fuerit, &c. Huiusmodi Diuisiones à uiuentibus etiam lætitiæ gratia dari consueuisse, non est ambigendum. Dabant antiqui Diuisiones nedũ Decurionibus, ut cognoscitur ex pridem relata inscriptione, sed etiam

Hieronymi Magii

eorum liberis . inter cætera Diuisiones panis
& uini . Fulginia in lapide peruetusto in hor-
tis Alexandri Elmi sic legitur,

—— PATRONO Ciuit. Foro Flam. Fulgi-
nia. Itemq. Iguuinorum splendidissimus ordo
Floro Flami. Cuius dedicat. Decurionibus, et
liberis eorum panem et uinum, et L L . XX.
 $\overline{\text{N}}$. Itē municipibus L L . IIII. $\overline{\text{N}}$. DEDIT.
Qui integram inscriptionem legere auet, eam
perquirat in Emendationibus, suspitionibusq;
Malæspinæ in Epistolas Ciceronis ad Atti-
cum. Perusiæ in templo Diui Angeli in perue-
tusto lapide, qui aræ adstructus est, huiusmodi
legimus inscriptionem,

C. VIBIO. C. F. L. $\overline{\text{N}}$. TRO. GALLO.
PROCVLEIANO PATRONO PERV-
SINORVM. PATRONO ET CVRATO-
RI R. P. VEETONENSIVM. IVDICI.
DE. V. DEC. AEDILI. PATRONO COL-
LEGI CENTON. VIBIVS VELDV-
MNIANVS AVO KARISSIMO. OB CV-
IVS DEDICATIONEM DEDIT DE-
CVRIONIBVS. $\frac{\text{V}}{\Lambda}$ II. PLEBI $\frac{\text{V}}{\Lambda}$ I.

D.

D.

D.

D.

Inuenio aliquando, letitiæ gratia datas ab Im-
peratore Romano Diuisiones Senatui, Equiti-
bus et plebi, ut apud Suetonium in Flauio Do-
mitiano,

mitiano, Senatui quidem & Equiti distribu-
 ta esse panaria; Sportellas uero cum obsonio
 plebi. Adhæc apud eundem Suetonium in Ne-
 rone Claudio, & apud Tacitum lib. 14. in de-
 dicatione Thermarum & Gymnasii, ab Impe-
 ratore præbitum fuisse oleum Senatui & E-
 quitibus. Multiplices igitur erant diuisiones
 priuatimq; & publicè, et non una de causa, ut
 ex his, quæ relata sunt perspicere licet, daban-
 tur. Quod spectat ad Decuriones, Alciatus in
 Comment. ad. l. Pupillus. ff. de Verb. signific.
 solùm obseruauit, eos, uiritim binos denarios,
 uel huiusmodi certam quantitatem, ab ijs, qui
 in ordinem cooptarentur, recipere consueuisse,
 item quoties aliqua statua ædícula'ue dedica-
 retur, aliquid eo nomine ipsis dari, fuisse in mo-
 re positum; quæ pecunia Sportula quoque ap-
 pellari soleret, ut in. l. Spuriij. ff. de Decurioni-
 bus. Idem Dispositionum lib. 3. cap. 17. sic
 inquit, Cæterùm cùm aliquis magistratum no-
 num inibat, uel alicuius lætitiæ causa, per li-
 beralitatem pecunias Decurionibus distribue-
 bat; quod singulis dabat, sportula dici cœptum
 est. Sic Alciatus. Sed aliæ etiam res, ut ex
 suprà relatis patet, Decurionibus dabantur,
 quod non fuit ab Alciato animaduersum. Sa-
 nè aliæ sunt Sportulæ, aliæq; Diuisiones, qua-
 rum meminit Diuus Cyprianus lib. 3. Episto-
 larum

Hieronymi Magii

larum Epistola 5. ex harum tamen, ut opinor, similitudine quadam dictæ. eius uerba sunt hæc, Cæterum Presbyterij honorem designasse nos illis iam sciatis, ut & Sportulis iidem cum Presbyteris honorentur, & diuisiones mensuræ æquatis quantitatibus partiantur &c. Reliqua, quæ de Sportulis ab Alcianto locis citatis, à Ferrario in Annot. ad S. Sportularum. sub Rubr. de Actionibus, in Instit. ab Augustino Datho lib. 2. Epistolarum in Epistola ad Franciscum Cardinalem Senensem, & ab alijs scribuntur, notiora sunt quàm quæ hîc referri debeant. Quod pertinet ad superius relata Marcelli uerba, Accursius & post Accursium Bartholus, ita contextum accipiunt, ut Iureconsultus loquatur de quodam, qui suo testamento Decurionibus Diuisiones (quæ essent hæ non declarant) dari iussisset die natalis sui, idest mortis die, quasi tunc natus ille esset ad gloriam, ut fit inquit Accursius, de natiuitate Sanctorum. Quod glossema, tametsi nihil eo sit insulsius, commédât non sine manifesto errore Romanus Sing. 33. cuius hoc est initium, Quia cras est festum. retulitq; aliquando & secutus est eruditissimus Andreas Tiraquellus. Diem uerò natalis pro die mortis, nõ esse apud Marcellum sumendũ, aperte demonstrant inscriptiones suprâ relatæ, pri-

ma scilicet et tertia. Defunctorum natales apud Græcos etiam celebrari, honorariq; cōsueuisse demōstrat Lucianus in Demosthenis encomio.

Adde quòd nullibi reperies apud auctores, si excipias Christianos, de quibus non loquitur Marcellus, diem mortis, diem natalis appellari.

Diem autem natalem celebrem apud antiquos fuisse, magnaq; hilaritate agi cōsueuisse, nemi nem latet, & cognoscere licet apud Ovidium lib. 4. Tristium Elegia 13. & lib. 5. Eleg. 5.

Item ex illo Vergilij uersiculo

» Phyllida mitte mihi, meus est natalis Iolla.

Alijs testimonijs in re satis manifesta supersedeo.

Inter catamitos meritoriosque pueros ponendum esse discrimen. Mendum, quod Vallæ libris infederat, demitur, & etymologia huius uocis, Catamitus, passim recepta, reiicitur, ac cur pueri concubini, Catamiti sint dicti, demonstratur.

C A P. III.

L A V R E N T I V S Valla homo doctus, qui Latini sermonis elegantiam à barbarie, in qua planè obruta iacebat, magno labore uindicauit, libro 4. suarum Elegantiarum cap. 90. ita habet, Scorta mascula, pueri meritorij uo-

Hieronymi Magii

cantur. quidam aiunt hos pueros dici Catamitos, quod mihi non uidetur, sed potius concubinos. meritorij nanque ut meretrices precio merent. Cicero in *Ant.* Ingenui pueri cum meritorijs, scorta cum matribus familiâs uersabantur. Hæc *Valla*. Voluit autem reprehendere *Seruium Vergilij* enarratorem, qui in *Com. in Eclogam 8.* sic ait, Modò tamen ideò ait, Sparge marite nuces. ut eum culparet infamiæ. Nam meritorij pueri, idest Catamiti, quibus licenter abutebantur antiqui, recedentes à turpi seruitio, nuces spargebant, idest ludum pueritiæ, ut significarent se puerilia cuncta iâ spernere. Hactenus *Seruius*. Negat *Valla* pueros meritorios, Catamitos posse appellari, & concubinos potius dicendos esse existimat, quòd meritorij in meretricum morem prostarèt, corpusq; precij gratia inuulgarent. Sed animaduvertere potuit *Valla*, Catamitum, cōcubinum significare. *Festus lib. 3.* Catamitum, inquit, pro *Ganymede* dixerunt, qui fuit *Iouis* concubinus. Quamobrem adducor ut credam, corruptum esse *Vallæ* contextum, atq; ideò ita esse legendum, Quidam aiunt hos pueros dici Catamitos, seu potius cōcubinos; quod mihi non uidetur, &c. Et eo facilius, quia ipse inter meritorios pueros, & concubinos (de his autem loquutus est *Seruius*, ut indicant illa eius uerba,

uerba, Recedentes à turpi seruitio) ponit discrimen, ut uelit, meritorios esse, qui meretricum instar, sui passim mercedis gratia, copiam omnibus facerent: concubinos uerò, qui pro concubinis haberentur. Contra quam differentiam esset itum, si meritorios pueros, concubinos appellandos esse diceret. quod de docto uiro arbitrari, non est rationi consentaneum.

Sanè quantum spectat ad uocem, Scortum, fortasse citra errorem dici possit, hanc concubinum puerum etiam significare. Liuius Dec. 4. lib. 9. Inter cætera, inquit, Cato obiecit ei Philippum Pœnum charum, ac nobile scortum, ab Roma in Galliam provinciâ spe ingentium donorum perductum. Tranquillus quoque in Vitellio, Tiberij Catamitos, scorta appellat, Pueritiâq; , ait, primamq; adolescentiam Capreis egit inter Tiberiana scorta, & ipse perpetuò Spintriæ cognomine notatus, existimatusq; corporis gratia, initium et causa incrementorum patri fuisse. Hæc ille. Tiberius enim, ut idem Suetonius in eius uita testatur, conquisiuit Capreis in secessu illo, puellarum, & exoletorum greges, et monstrosi concubitus repertores, quos Spintrias appellabat. Catamitos, pueros esse meritorios, & sic dictos, quasi κατά μισθόν, idest pro precio, cùm Græci μισθόν mercedem uocent, passim creditum

Hieronymi Magii

tum est. Hunc errorem non solum in Callepi-
ni Lexico à doctissimis uiris emendato ma-
gnaq; accessione locupletato, sed etiam in Scop-
pæ Grámatici non contemnendi Spicilegio, at-
que apud alios inuenies. Fuit aliquando cùm à
uoce μιξις, quæ concubitus coitusq; signi-
ficat, & κατὰ, dictos augurarer; quasi quis
dicat, pro concubitu. Deinde à uerbo κατα-
κύω, quod est inclino & incuruo, pueros mu-
liebria patientes, Catamitos nuncupatos pu-
tabam, ut cum litera, Ψpsilon in tertia nō per,
I, uox scribenda esset. Satis enim constare a-
pud Latinos uidebam, uerbum Inclino, et In-
curuo, obscœnitatem, quæ in huiusmodi pueris
peragitur, significare. Martialis,

» Incuruabat Hylā posito Tyrinthius arcu,

» Tu Megaram putas non habuisse nates?
Iuuenalis Satyra decima,

» — quot discipulos inclinet Amillus.

Antiqui de his Ocquiniscere dicebant, No-
nius, Ocquiniscere, inquit, est propriè inclina-
re. Pomponius Prostibulo, Vt nullum ciuem
pædicaui per dolum, nisi ipsius orans ultrò
qui ocquinisceret. Demum uerò Festi li-
brum primum, tertiumq; legens, omnia hæc
nugas esse intellexi; cùm ex ijs, quæ ille scri-
pta reliquit, facile cognoscatur, Catamitos,
quasi Ganymedes nuncupatos, ut hac uoce, so-
lūm

lūm concubini, non reliqui muliebria patien-
tes, significantur, quòd Ganymedem ab anti-
quis Catamitum dictum, referant. hic enim
priscorum fabulis, Iouis concubinus dicitur,
unde Martialis,

» Dixit idem quoties lasciuo Iuno Tonanti,

» Ille tamen gracili cum Ganymede iacet.

Festi libro primo uerba hæc sunt, Alcedo, in-
quit, dicebatur ab antiquis pro Halcyone, ut

pro Ganymede Catamitus, pro Nilo, Melo:

& infra, Alumento pro Laumedonte à uete-
ribus Romanis, nec dum assuetis Græcæ lin-
guæ, dictum est. Sic Melo pro Nilo, Cata-

mitus pro Ganymede, Alphius pro Alpheo

dicebatur. Libro uerò 3. Catamitum pro Ga-

nymede dixerunt, qui fuit Iouis concubinus.

Quæ uerba suprâ etiam citauimus. Hoc nomi-

ne Ganymedem appellauit antiquorum more

Plautus. quem non adeò antiqui auctores se-

quuti sunt, Macrobius enim libro 5. Saturn.

cap. 16. mentionem faciens de Ganymedis ra-

ptu, Catamiti pellicatum dixit. Ausonius au-

tem Gallus,

» Aut Iouis Elysii qui Catamitus eris.

Hieronymi Magii

Spinthriæ, unde sic dicti, Pii Bononiensis, & Sabellici sententiæ improbatæ, emendatæque hæc uox in Tranquilli, & Lampridii codicibus.

CAP. IIII.

PRAECEDENTIS capitis nonnullis necessario referendis cum semel erubuerimus, ante quàm rubor depellitur, de Spinthrijs quorum Tranquillus in Tiberio, & Lampridius in Heliogabalo meminerunt, nonnulla, quantum ad uocem pertinet, scribenda uidentur. Quæsiuerunt eruditi uiri unde nam à Tiberio monstrosi concubitus repertores, qui triplici serie connexi, ut ait Tranquillus, inuicem incestarent se coram ipso, Spinthriæ sint appellati. Sabellicus in explicationibus suis in Tranquillum, à fauillis dictos arbitratur; Pius uerò Bononiensis à Spynthurnice. sic enim inquit cap. 16. suarum Annotationum, Est & avis inauspicata, quam nostri Incendiariam, Græci Spynthurnicem dicunt, Plautus per diminutionē Spynthurnicium, de qua Plinius, & Aristoteles meminerunt: à qua diræ & inauspicatæ, idest execrandæ libidinis inuentores, & artifices, uocati sunt Spynthriæ, non autem à fauillis, ut quidam coniectant. Hæc Pius. Sed quid monstrosi concubitus architectis

chitectis cum fauillis? Non sunt etiam ab aue illa inauspicata Spynthriæ nuncupati, siquidem non alij hoc nomen nequissimis illis exoletis indiderunt, sed, ut Tranquillus ait, Tiberius ipse, qui eos in delitijs habebat, eorumq; aspectu deficientes libidines excitabat, sic eos appellare solebat. est uerò maximè absurdum putare, hunc ab aue inauspicata infamiq; eos nominasse, alioqui suas delitias, libidinesque, quāquā immanes, quibus mirum in modum delectabatur, suosq; mores, execratus uideri potest, seq; obscœnitatis reum planè agere. Censui aliquādo sic dixisse à Græca uoce Σφινκτηρ, quæ ani (honor sit auribus) musculum significat. Galenus in libello De Vteri dissectione, Podicem autem, inquit, dico totum rectum intestinum: laxiorem uerò podicis partem infernam, recti intestini partem, ubi etiam maximè dilatatum est, & ad cuius finem adstrictior podicis pars Σφινκτηρ à Græcis appellata, existit, &c. Idem lib. 4. de Vsu partium corporis humani. Recti uerò intestini ora inferior à musculis in orbem circumfussis σφιγγεται, idest constringitur: quapropter nomen ei σφινκτηρ, idest compressorem, puto quosdam imposuisse. Hæc Galenus. Cui probè concinit Meletius in libro De Natura hominis, ubi de eodem musculo agit. Cū au-

Hieronymi Magii

*tem Venus illa in hac corporis parte exerceretur, meritò eos Tiberius Sphinctrios, appel-
lasse uidetur, uel potius Sphincteras, quasi Cò-
pressores, à comprimendis natibus; ex qua ra-
tione à Lucillio Poëta antiquissimo, pædico-
nes, pullopremones dicti sunt, à premendis id
est comprimendis, et subagitandis pullis, idest
pueris adamatis, secundum priscam uocem.*

*Ausonius Gallus in Epig. ad Pythagoram de
Marco, qui dicebatur Pullaria,*

» *Quid Marcus feles nuper Pullaria di-
ctus,*

» *Corrupit totum qui puerile decus:*

» *Perversæ Veneris postico uulnere fossor,*

» *Lucilli uatis subulo, pullopremon.*

*Matthæus Doctoreus uir Græcè & Latinè be-
ne doctus, diuiniq; & humani iuris apprimè
consultus, ut hæc non improbabat cùm eadem
de re cum eo, ut sit inter amicos eisdem studijs
addictos, differerem, ita etiam suspicabatur
dictos Sphyncteros, à Græcis ducta appella-
tione, apud quos, teste Suida, molles, & hu-
iusmodi obscœnitate infames Sphinctæ (quod
& Rhodiginus lib. 8. cap. 8. attestatur) nun-
cupantur: ibatque in eius sententiam Guido
Morgalantus Philosophus & Medicus eru-
ditissimus, & à studijs humaniorum litera-
rum non abhorrens. Verùm mox ego rem
mecum*

*mecum permolens, uerbaque illa Tranquilli, Triplici serie connexi inuicem incestarent se.] anxie considerans, arbitror Tiberium eos monstrosi concubitus inuentores, Spinthrias appel-
lasse ab armillarum genere, quod spinther dicebatur, quo, ut Pompeius lib. 17. testatur, mulieres utebantur summo brachio sinistro; quæ armillæ anulis quibusdam inter se connexis, ut in peruetustis statuis non semel uidimus, constabant. Vnde cum illi connexi triplici serie hæerere consueuissent, ex quadam similitudine sunt Spinthriæ, idest armillæ dicti. Quo fit ut apud Tranquillum Lampridiumque non Spyntrias, uel Spynthrias, sed Spinthrias sine litera, y, sit legendum. Legere etiam possemus Sphincteros, ab eodem armille genere, ut illud non Spinther, ut ab omnibus scribitur (σπινθηρ nanque Græcè cum S, notatur) sed Sphincter, à confringendo brachio dicatur. Quod tamen sine auctore, aut reuerendæ uetustatis codicum fide, affirmare non ausim.*

Francisci Connani, & Ioannis Ferrarii
non leue erratum demonstratur. cur
Spadones adoptare posse Iustinia-
nus uoluerit, castratos non item,
quodq; sit horum spadonum impe-
dimētum, explicatur, & nonnulla de
eunuchis afferuntur. CAP. V.

HUMANIORVM *literarum studium Iu-
reconsultis, si intra certos fines cohibea-
tur, utilitatis nonnihil, atque ornamenti plu-
rimūm afferre; sin immodicum tanquam Si-
renarum cantus sensus, mentemque oblectet,
diutiusq; detineat, damnis eos non leuibus, et
quibusdam ueluti ingenij cladibus afficere, fa-
cilē ex his, quæ indies usu ueniunt, intelligi po-
tēst, egoq; aliquando læsus didici. Quod nisi
maturē Græcis Latinisq; Sirenis, Budæisque
etiam & Alciatis, huiusque farinæ auctori-
bus, quos in delicijs ab ineunte adolescentia ha-
bere cœperam, longum ualere renunciaſsem,
meque ad bonam frugem, ad eos nimirum le-
gum interpretes, quos nostræ ætatis nonnulli
tanquam ἀμώστους Barbarosque, non sine da-
mno auersantur, recepissē, uix me Iurecon-
sulti nomine dignum existimarem. Dictu e-
nim incredibile est quantū bonarum mitio-
rumq; literarum cultu, iuris prudentiæ campi
syluescant,*

sylvescant, filicibus tribulisq; obsideantur, & sterilecant. Cuius rei tunc admonemur, cum uel Aduocati militauerimus, uel ad rerum notiones, iudicandumq; & ad respondendum de iure, accesserimus. Tunc enim aliorum omnium praesidio destituti, Barbaros duntaxat nobis usui adiumentoque esse; Barbaros nos communire; Barbaros solida prudentia nobis praestò esse, manusque labantibus admouere, cognoscimus. A musis politioreq; disciplina omnino fuit Bartholus alienus, infans & incultus Alexander; arcem illi tamen iurisprudentiae tenent, nemoq; ad eorum eruditionem saeculo hoc nostro unde quaque expolito, adhuc propius accessit. In maximos hi Iureconsultos euaserunt, quòd una semper re distinebantur, in unam nervos omnes intendebant, atque toti incumbabant, nec multiplicibus studijs huc atque illhuc distrahebantur.

VERVM non eò hæc dicta esse uolumus, ut cuiusquam existimationi, & famæ quicquam deteratur, aut quòd omnem à Iureconsultis nostris ablegandam esse elegantiam censeamus, unde ad uitam barbariem deuoluamur; sed ut modus adhibeatur, multiq; non in humaniorum literarum, sed Iurisprudentiae studijs simus; alioqui oleum & operam perdemus, ac fœdè, ut aliquando Ioanni Ferrario,

Hieronymi Magi

& Francisco Connano doctis alioquē Iureconsultis, in una eademq; re usu uenit, labemur, inq; manifestos scopulos impingemus. Cum enim hi Iustiniani uerba infra scripta Institutionibus sub titulo de Adoptionibus legissent, rem planē obuiam ignorantes, futes omnino discriminis rationes attulerunt. Sed & illud, inquit Iustinianus, utriusque adoptionis commune est, quod et ij, qui generare non possunt, quales sunt spadones, adoptare possunt, castrati autem non possunt. Ferrarius ad hunc locum sic in Annotationibus scriptū reliquit, Ceterum spadonibus, quia humano inuento impotentes mulierum sunt facti, et fortassis progenerare olim, atque prolem adsequi potuere, permissum est utraque adoptione uti. est etiam in. l. 2. §. Illud. & l. Adrogato. §. Spado. ff. eodem titulo. Hæc ille. Connanus uerò lib. 2. Commentariorum iurisciuis cap. 15. Rationem, inquit, huius distinctionis inuenire difficile est, quod nulla causa esse uideatur, cur in spadonibus aliud, quàm in castratis statuatur. Et mox, Itaq; spado, cui solùm testes desunt, aut euulsi ipsi, aut attriti, uxorem ducere, heredem scribere, uel adoptare potest. Castratis aut nihil horum permittitur. Nam spado non omnino ineptus est ad res Venereas, quibus operam dare pōt, sed nulla sobolis spe &c.

Profe-

Profectò si satis hi perpendissent in Pande-
 ctis .l. Si quis posthumos . De liberis & post-
 humis . l . Si serua . §. Spadoni . De Iure do-
 tium. & .l. Si quis ita spado. De Aedilitio edi-
 cto; aut saltem legissent commentaria Soccini
 ad.l. Sed est quæsitum. De liberis & posthu-
 mis . rem omni prorsus carere dubio animad-
 uertissent, germanamq; ad Iustiniani locum
 explicationem attulissent. Est igitur sciendum,
 ut ex his legibus colligitur, spadonum alios
 nunquam generare posse: alios uerò & si in
 præsentia generare non possunt, spem tamen
 haud dubiam corporis habitu præbere, si impe-
 dimenta, quæ eos non sinunt esse parentes, ab-
 scedant, se ipsos ad conferendos fœminarum
 agros non fore ineptos. Atq; ideò ob accessu-
 ram generandi potestatem, his posterioribus
 adoptionem permitti, prioribus ob contrarias
 causas, non item. Spadones igitur, quibus ado-
 ptio permittitur, temporali laborant sterilita-
 te, uel propter frigiditatem, ut Theophilus
 censuit, uel quia uias seminis obstructas ha-
 bent; tales nanq; inueniri Spadones demon-
 strat Aristoteles Problemate 27. Sectionis 4.
 sic inquit, si Latino ore loquatur, Quibus ita
 que meatus habitu suo naturali priuantur, uel
 quia obcæcati sunt qui ad penem tédunt, quod
 Spadonibus, hisq; similibus euenit, uel etiam

Hieronymi Magii

alijs de causis, hic talis humor in sedem confluit &c. Si his igitur aut similibus uitijs, quæ depelli possint, spadones laborent, adoptare poterunt. Plura de spadonibus adduci possent ex Iureconsulto in. l. Spadonum. ff. de Verb. sign. cui primus affulsit Beroaldus in commentarijs in Tranquillum, & in Apuleium: Item ex Theophilo, ex Suida, Luciano, Paulo Aegineta, Matthæo Euang. cap. 19. et alijs; sed quia illa sunt protrita, & si alicubi implexa, à me omittuntur. Illud tamen nequaquam omittendum duximus, antiquos nedum eunuchos facere consueuisse, sed & eunuchas. Ut enim Xantus Lydus Rerum Lydarum lib. 2. scriptum reliquit (quod est ab Athenæo lib. 12. Dipnos. cap. 4. relatum) Andramites Lydorum Rex, primus eunuchas mulieres fecit hisq; loco uirorum eunuchorum usus est. Quis usus esset apud antiquos eunuchorum, optimè declarat Gregorius Nazianzenus in Monodia in Basilij uitâ, loquens in hanc sententiam, Interdum Eunuchos suos ad leniendum misit. Hi cubicularij ipsius erant, genus admodum molle, tamen impietate aduersus Deum fortes, dum sectam & ipsi Arianam tuentur. Viri nanq; sunt inter mulieres, ad eas custodiendas oblectandasq; ; mulieres uerò inter uiros ad omnia obscæna patienda. Quamob-

rem quando genitalibus stuprum admittere nequeunt, lingua fornicaria, et adultera utuntur. Hæc Nazianzenus. Eunuchorum naturam optimè appinxit Polemon Atheniēsis in definitionibus humanarum effigierum, inquiens ipsos maiori ex parte immiti esse ingenio, dolosos, facinorosos, multisque in sceleribus se exercere consuevisse.

Statuæ porphyreticæ, quæ angulo cuiusdam templi Diui Marci affixæ uisuntur Venetiis, quibus dicatæ fuerint, ex coniecturis non leuibus indicatum.

CAP. VI.

CUM Tridento Venetias uisendæ Inclytæ Urbis gratia aduenisset Michaël Iterus Nauarus, nostræ ætatis Iureconsultorum Coryphæis meritò à doctis adnumeratus, mihiq; amicitie, communiumq; studiorum iure coniunctissimus, memorabilia cuncta in priuatis publicisq; locis, atque admiratione digna undè lustrabamus. me enim ille tanquam mystagogutebatur, quòd multa antea præclara obseruassent, ac à patritijs uiris percunctationibus edidicissem. Cùm quadam die propè ad portam, quæ è platea aduenientibus in Palatij atrium patet, accederemus, obtulerunt se no-

Hieronimi Magii

bis leua in angulo templi Diui Marci, è porphyretico marmore statuæ quatuor, hærentes binæ. Tunc Iterus quorum nam essent illæ, & cur angulo illi ab antiquis, qui ædem construxerunt, affixæ essent, ut solebat, percunctari cæpit. Dixi rem antiquarijs omnibus, Venetisq; eruditis uiris esse penitus obscuram, solumq; è Græcia statuas hasce esse aduectas constare, & nihil præterea. Me uerò, si coniecturis locus sit, suspicari, statuas illas Harmodij esse & Aristogitonis, qui Atheniensium Tyrannum Hypparchum peremerunt; quorum historia ex his, quæ Thucydides libro 6. scripsit, satis est nota, & cuius meminerunt Plato in Symposio, Aristoteles lib. 2. Rhetoricorum, Athenæus lib. 13. cap. 27. et alij. Cū. n. ob patriam à tyrannide liberatam magnis honoribus hos prosecuti fuerint Athenienses, stautis etiam, ut fieri solebat, eos honorasse constat. Sic enim inquit Demosthenes in oratione πρὸς λεπτίνην de Conone loquens, Διόπερ οὐ μόνον αὐτῶ τὴν ἀτέλειαν ἔδωκαν οἱ τότε, ἀλλὰ καὶ χαλκὴν εἰκόνα, μετὰ τὸν Ἀρμόδιον, καὶ Ἀριστογείτονα ἔστησαν τρώτου. ἤγοῦντο γὰρ οὐ μικρὰν τυραννίδα καὶ τοῦτον τὴν λακεδαιμονίων ἀρχὴν καταλύσαντα πεπαυκέναι. Idest, Quapropter illi [scilicet Cononi] tum non tantum immunitas decreta est, sed primus fuit, cui quem-

admo-

admodum Harmodio, & Aristogitoni aenea statua decerneretur. putabant enim eum, qui Lacedæmoniorum imperium euertisset, non paruum tyrannidem destruxisse. Quanquàm aeneas horum statuas Demosthenes fuisse demonstrat. Dio Chrysostomus Oratione XI. cui titulus est, Troia. sic inquit, si Latinis utatur uerbis, Harmodium autem, & Aristogitonem præ omnibus maxime Athenienses honorant, ut qui ciuitatem in libertatem asseruerint, tyrannumque interfecerint. hæc ille. Pollux quoque, & si temporis iniuria lacunofus, idem demonstrat lib. 8. loquens de Imperatore Atheniensium in hæc uerba, Ordinatur quoque certamen funebre eorum, qui bello ceciderunt, & Harmodio * suisque parentalia celebrat &c. Ora quoque opinionem meam adiuuare; in utroque enim pari alterum barbatum esse, scilicet Aristogitonem; alterum uerò, nepe Harmodium, imberbem. Cultum corporis armaque à Græcorum ritu non abhorre. Vtriusque utrobique complexum, eorum amoris fideique, & coniurationi maxime congruere. Eo uerò in angulo has statuas esse locatas, ut Venetos quotidie in atrium palatiumque conuenientes, tyrannidem esse abolendam, tyrannorumque interfectores honorandos esse, admonerent. Hæc cum eruditissimo

Hieronymi Magii

*uiro arriderent, digna esse putavi, quæ Miscel-
laneis nostris adscriberentur.*

Hians Laurentii Vallæ contextus, uer-
bo, quod scribarum typographo-
rumq; culpa deerat, restituto, exple-
tur, & clypeus, quo ille contra non-
nullas calumnias tegi possit, demon-
stratur.

C A P. VII.

DE Gerundijs scribens Laurentius Valla,
sic loquitur lib. I. cap. 29. Soluendo non
sum, nunquam patitur secum substantiuum,
ideò dubitari potest, datiuus sit, an abla-
tiuus. Significat autem satisfacere pro eo,
quo obligatus sum, siue pecunia, siue remu-
neratione: ut Quintilianus, Placeamus li-
cèt nobis fortuna nostra pater; pauperi soluen-
do non sumus. Vult autem semper post se da-
tiuum, licèt non semper apponatur, inter-
dum etiam alium casum. Apud eundem, Ma-
ximum uirorum, & quibus artis suæ sol-
uendo non sit humanitas. Sic Valla. Cùm
hæc olim legeremus, duplici hic auctor impli-
citus errore uidebatur, altero quòd non rectè
uerborum sententiam explicaret, altero,
quòd perperam de constructione pronuncia-
ret. Quod spectat ad priorem errorem, hunc
esse

esse lapsum demonstrari satis censebam his Iureconsulti uerbis, quæ leguntur in .l. Soluendo ff. de Verborum significatione, Soluendo esse, inquit Iabolenus, dicitur istantummodò, qui solidum potest soluere. Vides soluendi potestatem non autem actum, ut Valæ uisum est, significari. Quantum uerò pertinet ad posteriorem, pariter hallucinari ille uidebatur inquiring, uerba hæc, Soluendo esse, nunquā pati secum substantiuum, ideoq; ambigi posse utrū soluendo, in datiuo esset, an in ablatiuo: quandoquidē non obscuri nominis scriptorum auctoritatibus, & non absimilibus loquendi formulis obsisti posset. Sunt autem illæ infrà relatæ. Liuius, Si Resp. soluendo æri alieno esset. Iureconsultus. ff. de Pollicitationibus, Si bona liberalitati soluendo non fuerint. Licet Budæus, soluendæ, legat. Idem Liuius (quod ad similitudinem locutionis facit) alibi sic inquit, Talia quærentes, æqua orare, seq; ea relatueros ad Scipionem Tribuni responderunt; & P. Scipionem Deū benignitate, & Remp. esse gratiæ referendæ &c. Idem alio in loco, Ut diuites conferrent, qui oneri ferendo essent &c. Ouidius lib. 15. Metamor. de Phænice aue loquens,

» Cum dedit huic ætas uires onerique ferendo est.

Hieronymi Magii

Cicero in Oratione pro L. Flacco, Illud, inquit, quæro, Sunt'ne ista prædia censui censendo? &c.

VERVM nulla erroris nōta Vallæ inuenda est, Nam quod pertinet ad gerundij huius significationem, non adeò literarum ille uideri possit ignarus, & eorum, quæ legerat immemor, ut eo soluendi actum significari existimaret, & Iaboleni declarationis non meminisset, uel eam abiiciendam putaret. Eamq; ob rem dixerim contextum mancum esse, uerbumq; deesse, quo potestas significetur, ut sic legamus, Significat autem satisfacere posse ei, cui obligatus sum. Qua recepta lectione, optimè Vallæ significationem appingit. Quantum autem attinet ad alterum erratum, nōtæ identidem est eximendus: quia licet unam atque alteram inueniamus reclamantem obstantemq; auctoritatem, non ideò improbanda Vallæ est obseruatio, qui elegatias scribit, ut titulus, quem ille operi præfixit, pollicetur, & de usu non autem de ab usu loquitur, ut ipse met testatur in calce capitis primi lib. 1. quem clypeum, qui uirum hunc de literis benemeritum tueri student, Vallæ hostibus literatoribus quibusdam obijcere poterunt.

Quo pacto depuretur ferrum, acriusq; ad incidendum fodiendumq; reddatur. Stomoma, quod uulgò aciarium dicitur, qua arte efficiatur. Videri chalybem, nō stomoma, sed ferrum, tanquam genericam uocem, significare, Latinosq; uocabulo, quo stomoma significant, carere, Hebræos non item. De multis stomomatis generibus à Daimacho enumeratis.

CAP. VIII.

MEMINI me olim apud Diodorum Siculum legere, Hispanos, ferri laminas terra operire consueuisse, quo illæ ferruginem rubiginemq; contraherent, & purgarentur, indeq; ex his gladios atque arma procudere. Huius autem rei rationē ferriq; alias purgationes, item temperamenta tunc perquirenti mihi, hæc comperta sunt. Ferri substantia cū impura sæculentaq; sit, ac habeat terræ indigestam portionem non modicam, humo quodammodo macerata, marcescentia excrementa exudat, indeq; rubigine tanquam scabie quadam obducitur. Quo fit, ut ferrum rubigine obsessum, purum redditum esse dicendum sit. Quamobrem uidemus enses peruectos rubigine scabros, cū expoliti fuerint, miram

Hieronymi Magii

*miram cum in incidendo tum in fodiendo vim
obtinere; quanquam sunt qui id temperamen
to tribuunt. Rubiginem ferro ex prædicta cau
sa innasci, fidem facit Plato in Timæo, in hac
scribens sententiam cum æris meminisset, At
quando terrena pars huic immista, propter ue
tustatem à cæteris partibus eius secernitur,
ad extremamq; emissâ superficiem per se ipsa
aspectui patet, rubigo iam nascitur. Hæc Pla
to. Consueverunt nostra ætate ferrarij fabri,
gladios, forfices, aliaq; instrumenta incisoria,
fimo equino operire; cum uerò iam satis rubi
ginis contraxerint, expolire, & cote subige
re atque exacuere; et hac ratione ipsis robur,
vimq; acrem conciliari testantur. Alius de
purandi modus legitur in Volaterrani Para
lipom. ad Comment. Urbana. Eius uerba hæc
sunt, Rursus stannum, æs, ferrum hoc modo
purgabis. Sumito salis alcali, cineris, cate
niæ (id genus est pompholicis) æquas partes,
& ex aceto uehementi supra marmor diligen
ter mollito; deinde acetum colato, & in hoc
postea stannum quinquies fusum lauato, æ
ris autem, aut ferri laminas ignitas extin
guito; optimè purgabuntur. Hæc ille. Est &
tertia purgandi ratio, si uera sunt, quæ ex
Asianorum quorundam Thurcarumq; sermo
nibus percepimus. Stomoma fabri ferrarij li
mis*

mis atterunt, & in scobem penitus ac puluerem redigunt; mox puluerem illum farinae admiscent, & aqua emolliunt, indeq; turundas atque offas ducunt, quas anseribus uorandas præbent. Postea ex earum fimo scobem secernunt, eamque fornacibus liquefcere faciunt, quoad in massam rursus coëat; atq; hoc esse omnium purgatissimum Stomoma dicunt, ex quo ducunt nonnulli gladios ensesq;, quibus ferrum non secus ac lignum persecunt, qualem esse Georgij Castriotæ ensen, quem nos superioribus annis Pisauri in Urbinatum Ducis armamentario uidimus, memoriæ proditum est. Alio pacto non Stomoma, sed ferrum purgatur, scilicet cum in laminas iam ductum malleis, iterum fornacibus redditur, ac quo ad fluat excoquitur. Idq; sæpius fit quo maior scorix copia subsidat, atque ita ferrum quasi purum putum efficiatur, quod Græci σόμωμα uocant (quanquam & temperamentum uox significat, σομόω enim idem est quod tempero, induro, & exacuo) nos uerò quasi proprio nomine carentes, ferri nucleum. Stomomatis non absimilem confectiōnem edocet Aristoteles lib. 4. Meteor. his uerbis, Τήκεται δὲ καὶ ὁ εἰργασμένος σίδηρος, ὥς ἐ υγρὸς γίγνεται, καὶ πάλιν πήγνυθαι, καὶ τὰ σωματά ποιοῦσιν οὕτως, ὑφίσταται γὰρ, καὶ ἀποκαθαίρεται

Hieronymi Magii

ρεται καὶ τῷ ἢ σκωρία . ὅταν δὲ πολλάκις πάθῃ, καὶ
 καθαρὸς γένηται, τοῦτο σόμωμα γίγνεται . οὐ
 ποιοῦσι δὲ πολλάκις αὐτὸ, διὰ τὸ ἀπουσίαν γέ
 γνεσθαι πολλήν, καὶ τὸν σαθρὸν ἐλάττω, ἀποκα-
 θαιρομένου . ἔστι δὲ ἀμείνων σίδηρος ὁ ἐλάττω ἔ-
 χων ἀποκάθαρσιν . *Idest, Ferrum arte domi-*
tum, ita liquefcit, ut liquidum reddatur, &
iterum densetur. atque in hunc sanè modum il-
lud defæcatum reddunt. recrementum enim
fidit & in imum secernitur. Quæ quidem res
postquàm frequenter acta est, & purum eva-
sit, defæcatum redditur. Nec uerò artifices,
eodem modo illud frequenter præparant, quòd
attenuetur, & imminuatur, quodq; ita repur-
gatum, pondere minus sit. Illud etiam magis
laudatur, quod minus excrementi agit. Vides
quàm bellè Philosophus doceat ferri purga-
tionem, & stomomatis elaborationem. Qui-
bus etiam uerbis satis demonstratur, ut ab a-
lijs quoq; fuit obseruatum, σόμωμα longè di-
uersum esse ab ære, & non esse genus squamæ
æris, ut falsò censuit Plinius Naturalis histo-
riæ lib. 34. cap. XI. Quòd uerò suprà dixi-
mus uideri nos propria uoce carere, qua σόμω
μα significemus, suadent hæc Plinij eiusdem
uerba libro prænotato, cap. 14. Et fornaci-
cium, inquit, maxima differentia est. in ijs
quidem nucleus ferri excoquitur ad induran-
dam

dam aciem, &c. Vides, uerborum ambitu magis illum uti uoluisse, quàm uoce hac, calybs, quod fortè ea non ferri speciem, sed genus significet, & si suprà lib. 22. cap. 22. contrarium innuere uideatur his uerbis, Si enim caligaris clauus, si ferri, uel calybis aliqua rubigo &c. Calybs uerò ferrum significat, propter Calybi finitimos populos, quos ferri gloria, præ cæteris, qui ferri metallis insignes habebantur, nobilitauit. quamobrem Virgilius lib. 1. Georgicorum inquit,

At Calybes nudi ferrum, uirosa q; Pontus
Castorea; Eliadum palmas Epeiros equarum.

Iustinus lib. 43. de Galleciæ portione, Præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipsa ferro uiolentior: quippe temperamento eius ferrum acrius redditur, nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluuiio, aut Calybe tingatur. Vnde etiam Calybes, fluuij huius finitimi appellati, ferro q; cæteris præstare dicuntur, &c. Stomomatis apud antiquos plura fuisse genera, quæ uarijs usibus deservirent, testatur Daimachus in Commentarijs obsidionalibus, quæ nos manuscripta ex Creta Venetias aduecta uidimus, ex quibus hæc apud Eustathium leguntur in comment. in lib. 2. Iliad. in Catalogum.

τῶν γὰρ, inquit ille, σομαμάτων φασί, τὸ μὲν, χαλυβδικόν. τὸ δὲ σινωπικόν. τὸ δὲ, λύδιον. τὸ δὲ, λακωνικόν. καὶ σινωπικόν μὲν καὶ χαλυβδικόν, χηρίσιμον εἰς τὰ τεκτονικά. λακωνικόν δὲ εἰς ῥίνας, καὶ σιδηροτρυπάνα, καὶ χαρακτῆρας, καὶ λιθουργικά. τὸ δὲ λύδιον, εἰς ῥίνας καὶ αὐτὸ καὶ μάχαιρας, καὶ ξύρια ξυστῆρας. οὕτω Δαίμαχος ἐν πολιορκητικοῖς ὑπομνήμασι, κατὰ τὸν τὰ ἔθνη γράψαντα. Idest, Stomomatum autem, aiunt Calybdicum quidem aliud, aliud autem Sinopicum, Lydium aliud, Laconicum aliud. Et Sinopicum quidem, et Calybdicum utile ad fabrilia, Laconicum uerò ad limas, & terebra, quibus ferrum perforatur, & ad characteres, & lapidicinariam. Lydium autem & ipsum ad limas, & ad machæras, & ad nouacula. Sic Daimachus in obsidionalibus cōmentarijs, secundum eum, qui scripsit gentilia. Hebræis σόμαμα dicitur שׁמלח chalamisc, ut fuit pridem adnotatum à Francisco Forrerio Vlyssiponensi Theologo præclarissimo, in doctissimis suis Commētarijs in Iesaiam ad cap. 50. Cuius uocis etymum esse dicit à uerbo שׁלח chalasc inserta litera מ Mem, idest domuit, cūm omnia domet sua duritie. Quam uideo Hebræos quadratum nomen esse dixisse, cuius radix sit שׁמלח chalamisc. Hoc idem ferri genus propter insignem duritiem,

tiem, adamantem Græci nonnunquam appellarunt, ut apud Isacium Tzetza Lycophronis Com. apudque alios observauit eruditissimus uir, & antiquitatum omnium diligentissimus observator Quinctinus Acanthius Spoletinus, quem ob pietatem in Deum non mediocrem, & quod in amicos, præsertim uerò erga me semper fuerit officiosus, non uulgari amore prosequor, & plurimi facio. Stomomati autem præter depurationē, robur etiam maximum aquæ uis quædam arcana, ut de Calybis Bilbilisq; aqua ex Iustino didicimus, conciliat. tametsi in uniuersum aquæ frigori, quo temperando, obduratur, accedens robur fabri ferrarij acceptum ferant. Fit enim eo quædam antiperistasis, ex qua candentis ferri calor introrsum compulsus, fortiorq; redditus, humorem absomit, qua re illud duritiem adipiscitur. Quidam tamen persuasum habent, medicatis aquis, nonnullisq; humoribus demersum temperatumq; ferrum, acrius reddi. Alij enim salita aqua, alij aceto permista, alij oleo, urina nonnulli, quidam diuersis herbarum succis utuntur. Albertus cognomento Magnus, lib. 2. de Lapidibus Tract. 3. auctor est ex ferri nucleo sæpius colliquato perpurgatoq;, adeò ut ad argenti albedinem quasi accedat, ductis instrumentis incisorijs, temperamento succi

Hieronymi Magii

ex raphano lumbricisq; expressi, tantam conciliari durtiem, ut ipsis ferrum non secus ac plumbum persecetur. Sequi id uerum esse, experimento didicisse testatur. Sanè Homeri ætate sola frigida aqua, ut posterioribus sæculis factum esse credimus, incisoria ferramenta obdurari consueuisse, manifestè ostenditur his uerbis lib. 9. Odys.

» ὥς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκῶς πέλεκυν μέγαν ἢ ἐσκέπαρνον

» Εἰν ὕδατι ψυχρῷ βάπτει μεγάλα ἰάχοντα

» φαρμάσων, τὸ, γὰρ αὐτὲ σιδήρου γε κράτος ἐστίν.

Idest. Sicut autem quando faber ferrarius securim magnam uel asciam

» *In aquam frigidam demergit ualde resonantem,*

» *Obdurans, hoc enim ferri robur est.*

Sed de his hæc dixisse sufficiat.

Quid sit garum, & qui sint Lacerti apud Iureconsultum in. l. Qui penum. ff. de Penu leg. Accursius reprehensus, & eiusdem legis contextus emendatus.

CAP. IX.

SED *Aristo notat etiam quæ esui potuique non sunt, contineri legato: ut putà ea, in quibus*

quibus esse solemus, oleum fortè, garum, amurca, mel, cæteraq; similia. Hæc sunt *Vlpiani* uerba in. l. Qui penum. ff. de Penu legata. in quorum explicatione *Accursius* sic inquit, Garum genera salsamenti. &c. Sed tu dicas, garum esse liquamen illud salitū, quod olim ex pisce garo conficiebatur; de quo sic scribit *Plinius* lib. 31. Nat. hist. cap. 7. Aliud etiam nunc liquoris exquisiti genus, quod Garū uocauere, intestinis piscium, cæterisq;, quæ abiicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce, quem *Græci* γάρον uocabant. Et libro eodem, capite sequenti, de garo loquens, Nunc, inquit, è Sombro pisce laudatissimum in finibus Carthaginiis Spartariæ, et cetarijs; Sociorum appellatur, &c. Idem lib. 9. cap. 17. de piscibus loquens, M. Apitius ad omnem luxum ingenio mirus, in Sociorum garo (nam ea quoque res cognomen inuenit) necari eos præcellens putauit. Hæc *Plinius*. De garo ex Sombro pisce, mentionem facit & *Strabo* lib. 3. Enumerat *Athenæus* lib. 2. Dipnos. Cap. 30. antiquos, qui gari meminerunt. Testatur *Iulius Pollux* lib. 6. antiquos aceti speciem quandam, garum appellasse. quod fortasse factum est ob gari præstantiam, à quo cætera condimenta liquida sic diceren-

Hieronymi Magii

tur. *Acetum* autem inter condimenta referebatur, ut etiam hodie refertur, quin ut citato capite scriptum *Athenæus* reliquit, *Attici acetum solum, condimentum appellabant.*

Lucianus garo atque oleo pisces perfundi consueuisse demonstrat. *Pædaci* *Dioscorides* libro. 2. cap. 31. de gari medicinis scribit, appellatq; garum, salsum liquamen tam ex piscibus, quam ex omnium animalium carnibus effluens, quod quidem *Salamuriam* *Anglarenses* nostri uernacula uoce dicunt. *Gari* sic meminit *Horatius* Serm. lib. 2. Saty. 8.

» His mistum ius est oleo, quod prima *Venafri*

» Pressit cella garo de succis piscis *Iberi*.
Martialis uerò,

Expirantis adhuc scombri de sanguine primo

Accipe Fastorum munera chara garum.
Idem oua garo condiri consueuisse demonstrat inquiens,

» Candida si croceos circumfluit unda uitellos

» *Hesperius scombri temperet oua liquor.*
Garum efficacius *Græci αἱματίον* dicunt, idest sanguiculum: nam ex sanguine scombri, ut ex suprà relatis patet, conficiebatur; de quo *Constantinus Cæsar* lib. ultimo de *Agricultura*,
capite

capite ultimo. Patet igitur quid sit garum, quibus rebus, & in quos usus conficeretur. In eadem lege hæc quoque uerba leguntur, LACERTOS quoque cum muria sua contineri, nec Labeo negat.] Accursius ad hunc locum perperam & barbarè, inquit, Lacertas, idest brisca mellis, intelligens pro brisca fauos. Tu uerò dicas Lacertos ibi significare pisces sic uocatos, è quibus, teste Celso atque alijs, salsamenta conficiebantur; quorum Plinius lib. 22. capite nouissimo his uerbis meminit, Colias, siue Parianus, siue Sexetanus, à patria Bæthica, Lacertorum minima &c. κολιάς etiam hic piscis nuncupatur ab Aristotele, apud quem Theodorus Gaza uir alioquì eruditissimus, malè monedulam uertit. Lacerti piscis mentio est apud Athenæum Dipn. lib. 7. cap. 23. legiturq; infrà apud eundem cap. 35. lacerti condimentum non iniucundum ex Alexide. De Lacerto Martialis,

» Cum Sexitani fertur tibi cauda lacerti.
Licet deprauatè apud eum, Saxetani, legatur. Iuuenalis uerò Satyra 14. de eodem sic inquit,

» Alterius conchen æstiuì cū parte Lacerti.
Vbi partem pro cauda accipe, monente Martiale. sola enim in precio fuisse uidetur. In horum fortasse effigiem, uel magis terrestrium

Hieronymi Magii

lacertorum, formatos dulciarios panes, lacertulos uocat Apuleius libro 10. de Asino aureo, sic inquit, Crustula, iunculos, hamos, lacertulos, plura scitamenta mellita &c. Muria, cuius meminit Iurecōsultus in relatis uerbis (ex hac uoce discere poterat Accursius, ab eo piscium genus, non fauos significari) liquamen quoddam salsum erat, quod ex piscibus sale maceratis effluebat, palato non ingratum, de quo Plinius Natur. hist. lib. 31. cap. 8. & lib. 32. cap. 12. Non me latet apud Columellam pro sale durato, siccatoq; poni, quod neoterici, ut Aqueus ait, pro sale et aqua accipiunt, ac pro liquamento, quod è suis carnibus sale aspersis defluit. Veteribus duplex muria fuit, altera, qua in condimentis uini utebantur, cuius confectionem, usumq; edocet Columella lib. 13. cap. 16. Altera uerò, quæ dura dicebatur, cuius usum idem auctor demonstrat libro eodem, cap. 6. & 7. de qua quibusdam locutus uidetur Plinius libro 14. Nat. hist. cap. 19.

ANTE quàm huic capiti coronidem appingamus, illud non uidetur silentio inuolendum, in relatis Iurecosulti uerbis, corruptè in multis exemplaribus etiam uetustioribus, amurcam, pro muria, uel murina legi. Amurcam enim, siue olei fæcem & sedimentum, quod

quod Græci ἀμυρνήν uocant, ciborum condi-
mentis nunquam legi adhibitum fuisse (quan-
quàm obseruauit apud Athenæum lib. 4. Di-
pnos. cap. 3. in Nicandri uerbis ex libro eius
Georgicorum secundo, aceti facem pro con-
dimentis raparum ad non lautas mensas fuis-
se usurpatam) Iulius Pollux libro 6. condi-
menta ciborum enumerans, inter ea non re-
censet amurcam: & Antiphanes apud Athe-
næum Dipn. lib. 2. cap. 3. in multis, quæ af-
fert condimentis, amurcam non agnoscit.

Amurca tamen propter medicas uires, qui-
bus prædita est, medicamentis admisceri con-
suevit; præter quæ medicamenta, pluribus re-
bus usui est, ut ex Catone, Varrone, Columel-
la, Palladio, & alijs cognoscitur. Quod ad
murinam attinet, eam inter dulcia numerat
Plautus in Pseudolo sic inquit,

- » Quid si opus sit ut dulce promat indidem,
ecquid habet?
» Rogas? murinam, passum, defrutum, me-
linam.

Legere igitur debemus, muriā, uel murinam.

Hieronymi Magii

Quænam illa fuerit machina, qua Archimedes memorabilem Hieronis nauem in mare deduxit, & quid sit *ἐλξ* apud Athenæum. CAP. X.

AT H E N A E I *Dipnosophistarum* libros à doctissimo uiro Natale Comitio amico meo, quem Mediolano anno salutis 1550. in patriam reuersum, primùm allocutus sum, Latinitate donatos, pomeridianis horis cum legerem, incidi in caput 8. libri quinti, ubi ille ex Moschione de Hieronis celebri naue loquitur: quo loco sic habet Latinus contextus, Sed cùm quo pacto in mare trahēda esset, magno studio quæreretur, solus Archimedes mechanicus ipsam paucis instrumentis deduxit. nam primus Archimedes uitis usum reperit, quam cum fecisset, tantam nauim traxit in mare. Quibus lectis quanquàm cocleæ perpetuæ uocatæ, maximarum inter tractoria organa uirium haud essem ignarus, ut qui eam etiam libris meis de Militaribus technis appinxeram; tamen quia eius auctorem fuisse Archimedem, me legisse non meminissem, deque deductione nauis, Archimedis inuēto, loquentem Plutarchum in Marcelli uita, animaduverterem, machinā, qua ille usus est, Polyplastū appellare, quasi tu dicas multitrabam; suspicari

susplicari cœpi lapsum esse eruditissimum in-
terpretem dum fortasse codicis manuscripti
fidem sequeretur. Mox uerò cùm Græcum
Athenæi exemplar uulgatum consuluissem,
sic scriptum, quantum ad rem attinet, inueni,
Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικὸς μόνος αὐτὸ κατήγαγε
δι' ὀλίγων σωμάτων. κατασκάδας γὰρ ἑλικά,
τὸ τηλικούτον σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν κατή-
γαγε. πρῶτος δὲ Ἀρχιμήδης ἔρε τὴν τῆς ἑλι-
κος κατασκάδην. Quorum uerborum hæc est
sententia, Archimedes mechanicus solus pau-
corum corporum adiumento ipsam deduxit. is
enim Helicem comparans, tantam nauem in
mare traxit. Primus autem Archimedes He-
licis usum excogitauit. Vt autem Plutarchus
ait, Archimedes nauim ex regijs onerariam
unam mercatus est, in quam ἐμβαλὼν ἀνδρώ-
πους τε πολλοὺς καὶ τὸν σωήθη φόρτον, αὐτὸς
ἄπωθεν καθήμενος, ἐν μετὰ σπουδῆς, ἀλλὰ ἡ-
ρέμα τῇ χειρὶ σείων, ἀρχὴν τινὰ πολυσπάσου μη-
χανήματος προσηγάγετο. λείως καὶ ἀπλάιως καὶ
ὥσπερ διὰ θαλάσσης ἐπιθέουσταν. idest Impositis
multis hominibus, et solito onere, ipse impel-
lebat assidens, non cum festinatione, sed sen-
sim manu pellens, principium quoddam indu-
cebat machinamenti polyspasti, leuiter, &
sine offensione, tanquam perlabentem per
mare, &c.

Hieronymi Magii

VIDES pro Helice, Polyspastum dici. Adde quòd Oribasius Græcus auctor in libro De Machinamentis, cap. 6. quod est De Machinamentis ex Galeno, ad Archimedem Polyspasti inuentum fuisse relatum demonstrat, dum in hanc loquitur sententiam, Si quis autem uelit alijs quoque uti, est Polyspaston, ita appellatum, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præstat; quod iter facientibus maximè idoneum est. refertur autem ad Archimedem auctorem &c. Infrà uerò cap. 24. rem melius aperit, eandem machinam speciei uoce Trispastum nuncupatam describens, deliniansq; , ac illi non cochleam, quam uitem uulgò dicimus, tribuens, sed orbiculos quatuor siue rotas. Quin & ad deducendas naues ab Archimede siue Apellide Trispastum fuisse excogitatum, testatur his uerbis, Vidio eruditissimo uiro interprete, Illud in primis scire conuenit, quòd neque Apelides, neque Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de historia) ad naues deducendas funibus, non per manus, sed per Ergatam attractis, &c. Huius generis machinamentum Vitruuio lib. 10. cap. 5. est artemon, idest trochlea, quam Græci ἐπάγοντα uocant. Diciturq; eodem teste Polyspaston,

lyssagon, Hoc, inquit, genus machine Poly-
 spaston appellatur, quod multis orbiculorum
 circuitionibus & facilitatem summam præ-
 stat, & celeritatem, &c. Quo in loco obiter
 adnotandum est, uideri ex Vitruvio peti-
 tuisse etymon Polyssasti, quod Oribasij præno-
 tato cap. 6. legitur: quanquam in Trissasti no-
 tatione Oribasius cap. 4. & 24. discrepat,
 inquiens, Trissastum à tribus funibus, qui cir-
 cumuoluunt, aguntque, esse dictum, è quibus
 unus extra duceretur, duo uerò includeren-
 tur. Idem in orbiculorum numero non conue-
 nit, quatuor adscribens, cum Vitruuius loco
 citato, & cap. 3. tres duntaxat in Trissasto
 agnoscat. Plutarchi senior interpres Poly-
 spastum male uertit, machinam multifidam,
 cum potius multitrahā (si Latine diceretur)
 uox sonare uideatur. πάλω enim Græcis,
 nobis est auello, & traho. Vnde & Neuro-
 spasta, quorum meminit Gellius lib. 14. cap. 1.
 & de quibus Cælius Rhodig. lib. 4. cap. 6. ac
 eruditissimus elegantissimisque uir Muretus
 in Annot. in Horatium. Quæ tamen ludicra
 orbiculis carere uidemus. Iam igitur patet,
 Helicem apud Athenæum non cochleam, ui-
 temie uernaculo sermone dictam significare,
 sed Polyssastum, peculiari uoce Trissastum
 nuncupatum. ἑλιξ autem à circumuolutione
 orbi-

Hieronymi Magii

orbiculorum quorundam, qui ipsi machinae, ut supra cognoscitur, indebantur, dicta est, uel à uerbo ἔλκω, idest traho. Phavorinus de Helice ab Archimede excogitata, λέγειται, inquit, δὲ ἑλῖξ καὶ τὴ μηχανῆς εἶδος ὁ πρῶτος δὲ πρὸν Ἀρχιμήδης εὐδοκίμησε φασὶ διὰ αὐτό. idest, Dicitur autem Helix & quoddam machinamenti genus, quod primus inueniens Archimedes, præclarus habitus est, ut aiunt, propter ipsum. Diligens lector dispiciat, an Helicis uoce, significetur cochlea lentis speciem referens, qualis in Nymphodori organo quadrato tractorio, cui Glossocomo nomen est, uisitur (nostris Mechanicis hæc est perpetua cochlea) de qua idem Oribasius cap. 4. item 5. & 22. Ab hoc enim auctore, cochleæ huiusmodi, & quadratæ, atque etiam fæminæ cochleæ, quod & ab alijs quibusdam Græcis auctoribus, qui de machinis scripserunt, factum uidemus, ἑλῖξ, idest capreoli tribuuntur, qui clauicularum uitium, speciem referunt. Quod tamen quantum ad Comitij nostri uersionem astruendam faciat, nescio, cum de hac cochlea loquens Oribasius, qui machinamentorum inuentores haudquaquam silentio inuoluit, nihil de Archimede dicat.

De argenteæ urnæ, qua Aemilii Pauli Papiniani cineres continebantur, inscriptione, quam Bartholomæus Socinus mendosam, quasi leguleis fucum facere uellet, in suis commentariis posuit. Et de honore, quo Romani Impp. eundē Papinianum prosequuntur.

CAP. XI.

E REVERENDAE uetustatis monumentorum lectione promanātem uoluptatem, tota interdum mente contrectare soleo, eamq; ob rem non minus anxie antiquas uenor inscriptiones, quam leguleorum nostrorū ignarum & audax uulgus lites & diuitias. Quoties uero in doctorum uirorum sepulchra, urnas & elogia incido, incredibili uoluptate afficior, et tanquam lapides ἐλκυστικὸν quiddam (quod de mulieribus Varro apud Nonium inquit) habeant, mecum præclare agi puto, si à lectione obtutuq; , à socijs aut à negocijs non abducar. Videor enim quodam mentis abscessu uidere priscos illos mortales, eosq; loquentes audire. Quod mihi pridem usu uenit cum legerem inscriptionem urnæ argenteæ, in qua Aemilij Pauli Papiniani Iurisprudentis præclarissimi cineres conditos fuisse multi dicunt. Ea est huiusmodi,

AEMI-

Hieronymi Magii

AEMILIO PAVLO PAPINIANO PRAE-
FECTO PRAETORIO IURISCON-
SULTO. QVI VIXIT ANNOS XX-
XVI. DIES X. MEN. III.

PAPINIANVS HOSTILIVS EVGE-
NIA GRACILII TURBATO OR-
DINE IN SENIO HEV PAREN-
TES FECERVNT.

Bartholomæus Soccinus eruditissimus quidem Iuriscōsultus, sed infans et semibarbarus, quasi literarum ignaro, rudiq; leçtori fucum facere uellet, quandam aliam confarcinauit inscriptionem, proq; uera genuinaq; obtrusit in Commentarijs suis in. l. Cùm auus. ff. de Conditionibus, & demonstrationibus. sic enim de eiusdem Papiniani urna loquens, scriptum reliquit, Cuius urna tempore genitoris mei, ut ipse referebat, argentea Romæ reperta à quodam rustico fuit, in qua erant uerba infra scripta, AEMILII Papiniani Iurisconsulti, & Præfeti Prætorio requiescunt hîc ossa. Cui infelix pater & mater sacrum fecerunt mortuo anno AET. XXXVIII. Referebat etiam maledictum rusticum dixisse, se tanti uiri reliquias in Tyberim proiecisse. Sic Soccinus. Quàm hæc inscriptio mendosa & adulterina sit, nemo non uidere potest. Sed non est mirum hominē ab elegātia sermonisq; cultu omnino alie-

alienum, uel ex suo uel ex patris penore talia protulisse. Quod ad Papinianum attinet, eum non uulgari honore prosequitur Iustinianus Imperator, siquidem in Digestorum Proœmio. §. Vobis autem. eum pulcherrimum, maximum, & subtilissimum uirum appellat, & iuris studiosos, tertio anno à Papiniano Papinianistas uocari uult, & festum diem peragere, quem etiam antea statim atq; Papiniani leges accipiebant, habere, & celebrare consueuissent. Maximum etiam appellat in Auth. de Fideiussoribus. §. I. In Institutionibus uerò sub titulo de Fideicō. hæred. §. Sed quia. excelsi ingenij hominem uocat. sic etiam appellatur C. de Inst. et subst. In. l. Cùm acutissimi. C. de Fideic. acutissimi ingenij uir, et meritò ante alios excellēs. In lege uerò priore §. Omnibus. C. de Veteri iure enucleādo, splendidissimus, et summi ingenij uir. In C. Theodosiano sub titulo de Respōsis prudentū ab Impp. Theodosio, et Valentiniano excellentis ingenij uir dicitur, et paribus Iurisprudentū hinc inde numero partibus existentibus, eā auctoritatis nomine præponderare decernitur, in qua Papinianus emineat. De huius uiri nece perlepidè Aelius Spartianus in Ant. Caracalla.

Hieronymi Magii

Cur Horatius, & Cicero Ianum medium uocent, declaratur, & Chiliadum auctoris sententia reiicitur. CAP. XII.

APVD Horatium Semonum lib. 2. Saty
ra 6. Damasippus factus ex negotiatore
Philosophus Stoicus, sic loquitur,

„ ————— postquam omnis res mea Ianum
„ Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
Excussus proprijs, &c.

Cicero quoq; in 6. Anton. Ita'ne, inquit, Ianus
medius in L. Antonij clientela est? quis unquam
in illo Iano inuentus est, qui L. Antonio mille
nummum ferret expensum? Libro uero 2. de Offi
cij, Sed toto hoc de genere, de quaerenda, de collo
canda pecunia, etiam de utenda, commodius a qui
busdam optimis uiris ad medium Ianum seden
tibus, quam ab ullis Philosophis in ulla schola
disputatur. Haec Cicero. Quaesitum est a doctis
cur Ianus, medius sit nuncupatus. Quibusdam
placet Acronis Horatiani interpretis senten
tia, scilicet, Ianum dici medium, quod tres
essent Iani statuæ, ad quarum mediam sole
rent faeneratores, & creditores conuenire.
Porphyrio eos ad Ianum in Basilica stetisse di
cit. Chiliadum auctor in suis annotationibus
in libros Ciceronis de Officijs, tres illas Iani
statuas, uel etiam, ut Landinus ex quorun
dam

dam sententia dicebat, tria Iani in Foro tēpla,
commenta esse suspicatur; probabiliusq; esse
ait, medium Ianū uocari, quòd in medio Foro
basilicam haberet, nihilq; ad hanc opinionem
astruendam allegat. Ego à Procopio lib. I. de
Bello Gotth. scriptum quidem inuenio, Iani sa-
cellum æreum, ex quo belli pacisq; argumen-
ta peterentur, in Fori medio fuisse, è regione
Capitolij, paululum supra eum locum, quem
Romani sua ætate, Tres Parcas nuncuparent:
tantaq; fuisse amplitudine, quanta ad Iani æ-
reum idolum longum pedes quinque, excipien-
dum satis esset. Liuius lib. I. Dec. I. ad infi-
mum Argiletum locat, sic enim ait loquens de
Numa, Ianum ad infimum Argiletum, indi-
cem pacis, belliq; fecit: apertus, ut in armis
esse ciuitatem, clausus, pacatos circà omnes po-
pulos, significaret, &c. M. Varro literis con-
signauit, duodecim aras Iano fuisse in Vrbe di-
catas, ut singulas singulæ haberent regiones,
duas uerò præ cæteris cultas, alteram in foro
boario, in Romano foro alteram ad arcum Fa-
bianum. Liuius lib. I. Dec. 5. trium meminit
Ianorum, Et Forum, inquit, porticibus, taber-
nisq; claudendū, et Ianos tris faciendos, &c.
Ego in tanta uetustatis caligine, censuerim Ia-
num ab Horatio, & Cicerone medium dici,
quòd inter duo fora sacratus staret, ad quem

Hieronimi Magii

*tanquam celebriorem, ac loci ratione commo-
diorem, & fœneratores & mercatores conue-
nire solerent. Ad quod existimandum me im-
pellunt subiecti ex libro primo Fastorum Qui
dij uersus de Iano,*

» *Cùm tot sint Iani, cur stas sacratus in uno*

» *Hic ubi iuncta foris templa duobus habes?*

*Est autem credendum circa Iani templum il-
lud porticus, tabernasq; fuisse, in quibus illi de-
gerent, locoq; uidetur nomen fuisse, Sub uete-
ribus, sic dicente Plauto,*

*Sub ueteribus ibi sunt qui dant, quiq; acci-
piunt fœnore.*

*Alioquì, si Chiliadum auctorem audiamus,
quo pacto circa paruulam Iani ædiculam in
medio Fori locatam, maximæ urbis mercato-
rum fœneratorumq;, & aliorum ciuium uis
ingens, commodè citraq; cæli iniuriam hye-
me atque æstate cōuenire, excipiq; sedilibus po-
tuit? sedilia enim ad medium Ianum in huius
modi hominum usum fuisse, demonstrat Cice-
ro inquiens, A quibusdam optimis uiris ad
medium Ianum sedentibus. Ac profectò neu-
tiquam dicendum uidetur, ædiculam illam bel-
li pacisq;, portis binis nunc ad apertis, nunc
clausis indicem, tabernis, porticibusq;, unde
ciuibz prospectus adimeretur, Forumq; ædi-
ficijs medium occuparetur, fuisse obseptam.*

Quin

Quin eam paruulam, qualem Procopius delineat, non alia ratione extructam existimo, quàm ut Fori portio minor occuparetur, & si materiæ etiam gratia, talem factam uideri posse, non eo inficias.

Iudices qua ratione olim, leuato uelo causas cognoscere dicerentur.

CRP. XIII.

HONORIVS & Theodosius Imperatores C. lib. XI. sub tit. De Naufragijs, sic loquuntur, De submersis nauibus decernimus ut leuato uelo istæ causæ cognoscantur, &c. Horum uerborum sensum nostri Iureconsulti satis assecuti uidentur, quando ea & in prouerbum traxerunt, ut Alciatus lib. 4. De uerborum significatione adnotauit. Sed qua rōne leuato uelo causæ cognosci dicatur, nemo, quòd equidem sciam, ad hanc usq; diem declarauit. Ego arbitror ab eo, quod à Iudicibus in causarum cognitionibus fieri soleret, hunc loquendi morem profluxisse. Vt enim apud Ecclesiasticos scriptores à me fuit obseruatum, cùm res altiore indagine, & examine indigeret, Iudices uelum quoddam tribunali prætendere solebant, quæ res, non liquere, iustamq; causæ cognitionem adhibendam, quæstionem'ue, si iudicium

criminale fuisset, per plures dies exercendam
 esse, argumento erat. Ex his scriptoribus, Cle-
 mentis Romani solius, quem præ manibus ha-
 bemus, cum alij memoria exciderint, testimo-
 nium adduxisse in præsentia sufficiat. Eius lib.
 2. Apostolicarum constitutionum Cap. 5 6. ver-
 ba sunt hæc, θεάσαθε δὲ καὶ τὰ κοσμικὰ δικά-
 στήρια. ὧν τῇ ἐξουσίᾳ ὁρῶμεν ἀγομένοις φονεῖς.
 μίχοις. φαρμακοῦς. θυμωρῦχοις. ληστὰς. καὶ τὰς
 ἀνακρίσεις αὐτῶν λαβόντες οἱ ἡγούμενοι ὑπὸ τῶν
 προσαγόντων, λέγοισι τῷ κακούργῳ, εἰ τοῦτο
 οὕτως ἔχει. καὶ κείνου συγκαταθεμένου, οὐκ ἄ-
 θέως ἐπὶ τὴν κόλασιν αὐτὸν ἐκπέμποισιν, ἀλλὰ
 πλείοσιν ἡμέραις ποιουῖται αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν
 μετὰ συμβουλίου πολλοῦ, καὶ παραπετάσματος
 μέσου, &c.

Idest, ut Bouius interpretatus est,
 Aspicite mundana iudicia, quorū potestati vi-
 demus tradi homicidas, adulteros, ueneficos,
 sepulchrorū perfossores, latrones. De quibus
 cum quæsiuerunt præfecti iudicio ab ijs, qui
 illos in iudicium adduxerunt, demum interro-
 gant reos, An illa ita se habeant? Quibus affir-
 mantibus, non continuo eos ad supplicium mit-
 tunt, sed per plures dies quæstiones exercent
 cum multo consilio, & uelo interiecto. Ha-
 tetenus Clemens. Verū cum leuior esset cau-
 sa, & quæ indagine huiusmodiq; notione mi-
 nime

nimè indigeret, tūc eo amoto uelo negocij notio habebatur, sententiaq; ferebatur. Ex hac igitur consuetudine iam tum tempore Clementis Romani, qui Apostolorum ætate uixit, recepta, Honorius & Theodosius Imperatores, leuiore causas, leuato uelo cognosci scriptum in prænotata lege reliquerunt. Hac de re plura fortasse leges in scholijs ad hunc locum, p̃ij et eruditissimi Theologi Francisci Turriani, qui nullis laboribus, nullis sumptibus parcens, Clementis libros cum blattis luctantes, ab interitu uindicauit, primusq; Græcos Iordano Zileto Bibliopolæ solerti inuulgandos dedit, mox & Latinos ac cū scholijs multis, ut mihi dixit, editurus.

An antiqui, & quo tempore stapiis sint usi : Galeoti Martii error imposturaq; demonstratur, & Tortellius defenditur.

C A P. XIII.

IOANNES Tortellius Arretinus, uir non indoctus, qui Laurentij Vallæ coætanei, amiciq; sui exemplo permotus, pro uiribus cum barbarie manus conseruit, remq; literarum, cum qua malè agebatur, promouere lexico, ac alijs scriptionibus conatus est, stapias apud antiquos nō fuisse in usu, literis pro-

Hieronymi Magii

didit. Eius sententia eruditorum omnium calculis, si Galeotum Martium Narniensem excipias, comprobata fuit, atq; hodie comprobatur. Hic enim in libro de Doctrina promiscua, cap. 28. eum male eo nomine alijsq; de causis accipit, quantum ad rem nostram spectat, his uerbis, Sed miser Tortellius merus recitator, nihil considerans, quæ non aduertit, putauit nusquam extare. digna enim risu sunt, quæ ibi recitat. Negat nanque clostrum, quo equum ascendimus, Latinos habuisse. Lucretius quinto.

» Et prius est armatum in equo conscendere clostris.

Klosta enim scala est, & id, quod ab ephippijs ad uentrem usque equorum pendet, ascensuro in equum, ut scala facilitatem præbet. Hæc ille. Sed dicat Martius quo'nam Lucretij codice, clostris, legerit, & apud quem auctorem Klostam, scalam significare inuenerit. Tam manuscripta enim, quæ uiderim, exemplaria, quàm typis repræsentata, costas, habent; & Græcis non Klosta, sed κρόστα, ut omnes norunt, scalam significat. Mira est hoc loco) quod cū multo eius honore dictū sit) impostura, qui ut Tortellium coarguat, nec à contextuum de prauatione abstineat, quasi myopibus lusciosisq; fucum facere uelit. Nam quotus quisq;

uel

uel semidoctus literator fuerit, qui non uideat
 Lucretium equestris artis incrementa affe-
 rentem, & à simplici equorum usu exorsum,
 non potuisse statim Stapiarum meminisse?

Poëtæ uerba, ne quis me Tortellij causam
 mendacijs agere suspicetur, adscribam,

» Et prius est armatum in equi conscendere
 costas,

» Et moderarier hunc frenis, dextraq; ciere,

» Quàm biugo curru belli tentare pericla:

» Et biugo prius est, quàm bis coniungere
 binos,

» Et quàm falciferos inuentum ascendere
 currus.

Stapiarum usum apud antiquos nullum fuisse,
 præter equestres antiquorum statuas, præter-
 que uetusta numismata, & in antiquis mar-
 moribus à sculptoribus equites equis uehentes
 expressos, hæc etiam manifestè demonstrant.
 Xenophon in lib. de Arte equestri, dum quo
 pacto equus conscendi debeat, edocere nititur,
 Stapiarum usum non agnoscit. Hippocrates
 quoque in libro de Aëre, aquis & locis, lo-
 quens de Scythis, innuere uidetur, sua ætate
 nec Scythis, nec alijs nationibus cognitæ fuis-
 se Stapias. in hanc enim loquitur sententiam,
 Ab equitatione ipsa diuturni eos corripiunt ar-
 ticulorum dolores, nimirum propendentibus

Hieronymi Magii

semper ex equis eorum cruribus. Deinde clauduntur, contrahunturque; coxendices cum inaruerit morbus, &c. Et post multa, Simili autem modo & reliquis hominibus euenit. Vbi enim frequenter, & continue homines equitant, ibi plurimi à diuturnis doloribus, articularum coxendicumque; maximè, & pedum corripuntur, ad coitumque; fiunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Hæc ille. Vt minus idem nobis aduersetur dum Nomades (sunt hi Scythæ) inter equitandum, quomodocunque equis insideant, non adhibere animum dicit, quando & quæ Scythis, equitatio ipsa conciliabat mala, reliquis etiam, equis inuehementibus, eandem ob causam, conciliari consueuisse scribit. Huc accedit Suetonius in Caligulae uita (ut quæ de alijs nationibus fateari cogimur, de Latinis quoque uera esse, nemini negare sit integrum) qui equitum crura, nullibi conquiescentibus pedibus, propendere consueuisse demonstrat, dum Germanicum Caligulae patrem, ad crurum gracilitatem, quæ formæ minùs congruebat, replendam, assidua ab equi uectatione post cibum, adiumenta petiisse dicit. Nouimus enim statim pransorum crura, si assidue equis stapijs carentibus illi uebant, quòd propendeant, atque huc et illuc agantur, sanguine plurimo atque humoribus

in ea decumbentibus, insignem adipisci crassitiam. Præterea Iulius Pollux libro 10. cap. 10. et 12. in quibus agit de uehicularumque partibus, ac de equestribus instrumentis, & alibi, reliqua omnia executus, stapiæ, aut instrumenti similis nullam habet mentionem. Quamquam autem uerum est antiquos stapias nullas habuisse, non est tamen negandum, adeo non uetustis, nec etiam nobis uicinis temporibus, harum usum agnosci. Memini enim me in Diui Hieronymi epistolis non stapiæ, sed bistapiæ inuenire mentionem, inquit enim, si memoria non labat, se cum quasdam accepit literas, iumentum conscensurum, iam pedem habuisse in bistapia. Romæ quoque in uetusto lapide, stapiæ haud dubiè mentio fit, ita enim habet inscriptio,

D. M.

QVISQVIS LECTVRVS ACCEDIS
CAVE SI AMAS. AT SI NON
AMAS PENSICVLA MISER QUI
SINE AMORE VIVIT DVLCE EXIT
NIHIL. AST EGO TAM DVLCE
ANHELANS ME INCAVTE PER-
DIDI ET AMOR FVIT.

EQVO DVM ASPECTVI FORMO-
SISS. DVRMIONIAE PVELLAE
VIRGVNCVLAE SVMMA POLVO-
RIA

Hieronymi Magii

RIA PLACERE CVPEREM CASV
DESILIENS PES HAESIT STA-
PIAE TRACTVS INTERII.
IN REM TVAM MATVRE PROPERA
VALE.

*Inscriptionem autem monumentumque homi-
nis non fuisse Christiani, ex interpunctis literis
D. M. cognoscitur, quæ, ut neminem anti-
quitatum peritum latet, Dijs Manibus defun-
cti, sepulchrum esse dicatum significant (ta-
metsi multi nostra ac ætate ad inferorum
Deos, ut ad Plutonem Proserpinamq; , non
sine manifesto errore, in uniuersum refe-
runt) ut ex his Gellij uerbis lib. 10. cap. 18.
satis liquet, Id, inquit, monumentum Arte-
misia cum Dijs Manibus sacris Mausoli dica-
ret, ἀγῶνα, idest certamen, laudibus eius di-
cundis facit, &c. Vt alia ad hanc rem spectan-
tia nunc mittam, quæ in libris de Sepulchris et
sepeliendi ritu sunt à me collecta argumenta.
Hanc ego inscriptionem paululum supra Diui
Hieronimi ætatem, factam esse existimo.*

*Foro Cornelij (si quæ mihi narrantur uera
sunt) abhinc non multos annos, tumulto quo-
dam peruetusto collabente, qui ante annos octin-
gentos fuerat, ut ex epitaphij nōtis numera-
libus deprehendebatur, constructus, equitis
inuenta sunt ossa uetustate exesa, cum equi
marcido*

marcido ephippio, cui stapiæ ijs, quibus hodie utimur, non absimiles inessent. Vides ergo stapiæ inuentum nec per uetustum nec recens esse. Sed hæc hætenus, breui enim Robortellum meum, uirum eruditissimum deq; rep. literaria optimè meritum, huiusmodi antiquitatem in Com. suis in libros, quos iam de Vita & uitu pop. Romani edidit, illustraturum spero.

Discrepare auctores in primi diuortii, quod Romæ factum est, anno assignando. Gellii locum non esse ut qui dam uolunt emendandum. Plutarchi Tertullianiq; in hac re auctoritas eleuatur, & Gellii sententia comprobatur. à Caio Iurisconsulto diuortii alata etymologia reiicitur. De Viri- placæ Deæ sacello, & magistratu, qui de repudiis ius dicebat. Quæ uerba in repudiis diuortiisq; solennia antiqui usurparent.

CAP. XV.

SUPER anno, quo primum Romæ diuortium factum est, non consentitur. Aulus Gellius lib. 17. Noctium Atticarum cap. ultimo Sp. Caruilius Rugam, primum Romæ de amicorum sententia diuortium cum uxore fecisse dicit, anno post Romam conditam quin-
gente-

gentesimo undeuicesimo. Suprà uerò lib. 4. cap. 3. factum hoc fuisse dicit M. Attilio, & P. Valerio Coss. anno ab urbe condita quingentesimo uigesimo tertio. Quo loco cum annorum numerus notis scribatur, non uerbis, ut prenotato cap. ultimo, contextum deprauatum maculosumque esse, ne sibi ipsi contraria prodere auctor uideatur, affirmauerim. Procliuiiores autem esse librarios, scribasque ad errorem, numerorum notis, quam integris uocibus describendis, cum Eusebij aliorumque Chronica passim mendosa, tum quæ quotidie usu ueniunt, satis demonstrant. Quod etiam ex Galeno cognoscimus, qui libro 1. de Antidotis sic ex interprete loquitur, Quoniã uerò, ut dixi, multa exemplaria, medicinarum pondus mendosum habent, idcirco ipsum non notis, sed integris uocabulis primum apposui, Menecratis iudicium in hac parte sequutus, &c. Plutarchus in Numæ, & Lycurgi comparatione, Romanos dicit memoriæ tradidisse, primum Sp. Caruilius extitisse, qui ab urbe condita anno ducentesimo & trigésimo, cum uxore diuortium fecerit. Qui mendosè in Latina uersione pro Caruilio Coruini habet, sicuti suprà in Romuli uita Seruilius. Dionysius Halicarnassæus lib. 2. literis prodidit, id factum esse Olympiade 137. M. Pompo-

Pomponio, C. Papyrio Coss. idest urbis conditæ anno 523. cuius auctoritatem sequutus est Loritus in sua Temporum supputatione, quam in omnem Romanam historiam edidit. Tertullianus uerò de Monogamia, et in Apologetico, diuertisse ait ab uxore Caruiliū sexcentesimo prope anno ab urbe condita. Auctor librorum, qui De Inuētoribus rerum inscribuntur, Lorito adstipulatur, nullamq; Gellij mentionem facit. Quin ad probandum consulatū, & annum, præter Dionysium, Plutarchum duntaxat laudat auctorem in Romuli uita, ubi nihil de Consulibus et anno, quibus Caruilianum diuortium factum est, scriptum inuenias; nec ex Numæ, et Lycurgi collatione petit testimonium. Iacobus Cuiacius uir supra ueri fidem doctus, quiq; ad leges bonasq; literas illustrandas quodam Prouidentia dono nostræ ætati datus uidetur, Observationum suarum lib. I. cap. 39. ex his, quæ Tertullianus dicit, & ex annorum ratione, Gellij locum citato cap. nouissimo, mendosum esse existimat, et ideò non quingētesimo undeuicesimo. legendum esse, sed sexcentesimo ferè. A quo nec cursorum codicum, nec calamo exaratorum fidē unquam stare uidimus. Quin Valerius Maximus homo Romanus, uno solūm dissidens anno, Gellij lectionem cōfirmat, quòd quenquam

animad-

Hieronymi Magii

animaduertisse non uideo ; lib. enim 2. cap. 1. loquitur in hæc uerba, Repudium, inquit, inter uxorem, & uirum, à condita urbe, usq; ad uicesimum, & quingentesimum annum, nullum intercessit. Primus autem Spurius Caruilius uxorem sterilitatis causa dimisit, &c. Quamobrem, si quis me arbitro utatur, dixerim, Gellio magis, quàm Tertulliano, aut Plutarcho fidem esse adhibendam, tum quia concinat illi alter Latinus auctor, et (quod magis est) homo Romanus, et uetustioris grauiorisq; quàm Tertullianus, aut Plutarchus auctoritatis; tum quia Dionysii supputatio, si ei quatuor annos exemeris, Gellianæ maximè congruat. Verùm nec si Dionysius Plutarchusq; cū Tertulliano facerent, Gellij et Valerij quicquam auctoritati demeretur, cū in Latinorum rebus, magis Latinis auctoribus, quàm Græcis fidendum sit, Græcosq; in huiusmodi rebus maximè hallucinatos esse uideamus. E quibus, ut de Plutarcho et alijs minimè in præsentia loquamur, unum profero Epiphanium, Christianum doctumque auctore, qui in libris, quos contra hæreses conscripsit, & ad hæresim ex eius ordine 50. Consules permultos post Octauiani Augusti, & M. Plautij Syluani Consulatum recensens, & nominibus, & annis adeò à nostrorum historijs et Chronologijs
(si

(si modò mendis uacat eius contextus) discrepat, ut nihil minus temporum illorum supputationi, atque historiæ conueniat. Atq; hæc quidem de tempore, quo ab uxore diuertit Caruius. Quod spectat ad diuortij etymologiam, non minor uidetur esse inter auctores dissensio, existimante Paulo Iurisconsulto in. l. Inter diuortium. ff. de Verborum significatione, dictum ideò, quòd in diuersas partes eant, qui discedunt; Caio in. l. 2. ff. de Diuortijs. à diuersitate mentium; alijs à diuertendo; quibusdam uerò per translationem à diuortio aquarum, rerumq; similium, cùm propria uoce rem hanc exprimente careamus. quæ fuit Ciceronis sententia lib. 3. de Oratore, qui cum sit testis omni exceptione maior, ut alios refellam me maxime cogit, præsertim Caium, cùm diuortio non admodum structura & sono diuersitas affinis sit, & longius quàm par sit etymon petatur. Idem Cicero libro citato, doctrinarum diuortia dixit; in Epistolis uerò ad Atticum, aquarum diuortia. Iul. Frontinus in cap. de Qualitate agrorum, aquarum diuergia. Virgilius similiter aquarum diuortia, & uiarum, Lucanus fluminum, & maris; Gratius uerò Poëta in libello de Venatione, morborum in canibus diuortia. Vnde non immeritò Nonius diuortium, rerum omnium separationem dixisse

Hieronymi Magii

dixisse uideri possit. Hebræi, penès quos uetustissima diuortium habet initia, ut Deuteronomij cap. 24. perspicitur, nomen Diuortij à uerbo, quod scindere sonat, deducunt; libellumque abscissionis dicunt (Marcus Euang. cap. 10. βιβλίον ἀποσάσιον, Matthæi uerò interpreter ἀποσάσιον quasi abscissionale, nuncupant) quòd uiri, & uxoris nexum coniugationemque in perpetuum abscindat, ac dirimat. Plato Dialogo XI. de Legibus, diuortium permittit, si Latino ore loquatur, his uerbis, Si uir, inquit, & uxor propter morum acerbitalatem inuicem non conueniant, decem uiri de legum custodibus, qui mediij sint, & decem mulieres de curatricibus connubiorum, provideant. Quorum sententia, si ita conciliati fuerint, ualida & stabilis habeatur. Sin autem illorum animi uehementius etiam iracundia fluctuent, factò diuortio, illos pro uiribus quærant, qui utrisque conueniant. Hæc Plato. Quantum uerò spectat ad uiri & uxoris conciliationem, haudquaquam est ignorandum, quod Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. scriptum reliquit, Romæ olim fuisse sacellum Deæ Viriplacæ, in quod uir, & uxor, quoties aliquid intercesserat iurgij, & simularis, ueniebant, atque ibi uerbis, quæ uoluerant, ultrò citroq; habitis, animorum contentione

tione hac ratione sedata, depositaq; , domum
 concordēs remigrabant. Athenis quoque, ut
 Plutarchus in Alcibiade testatur, magistra-
 tus erat, qui de repudijs diuortijsq; huiusmo-
 di ius diceret, & contentionibus discordijsq;
 sublatis, uxorem uiro, publica adhibita aucto-
 ritate, & uirum uxori conciliaret. Illud quo-
 que hīc reticendum non uidetur, in diuortijs so-
 lennia fuisse uerba, quibus antiqui uterentur.
 Caius. l. 2. ff. de Diuor. In repudijs autem, idest
 renunciatione, comprobata sunt hæc uerba,
 TVAS RES TIBI HABETO. Item hæc,
 TVAS RES TIBI AGITO. In sponsali-
 bus quoque discutiendis, placuit renunciatio-
 nem interuenire oportere, in qua re hæc uer-
 ba probata sunt, CONDITIONE TVA
 NON VTAR. Hæc Caius. Quo in loco scien-
 dum est priora illa renunciationis uerba, fuis-
 se magis in usu, cū Cicero, Plautus, Mar-
 tialis, atque Apuleius in eadem formula uer-
 bum habendi, non autem agendi ponant. Cice-
 ro Philip. 2. Mimam illam suam, suas res si-
 bi habere iussit ex duodecim Tabulis. Apud
 Plautum matrona à marito diuertens ait, Ti-
 bi habeto res tuas. Martialis,
 » Mense nono Iani ueterem Proculeia mari-
 tum
 » Deferis, atq; iubes res sibi habere suas.

Hieronymi Magii

Apuleius lib. 5. de Asino aureo, Confestim inquit thoro meo diuorte, tibiq; res tuas habeto. &c.

Claudii Quadrigarii, Taciti, & Liuii loca, quæ pugnare uidebantur, conciliata, Ant. Iulianus reprehensus.

C A P. X V I.

Ex undeuicesimo Annali Q. Claudij Quadrigarii apud Gellium lib. 9. cap. 1. Notitium Atticarum, hæc uerba referuntur. Sagittarius cum funditore utrinq; summo studio spargunt fortissimè. Sed sagittam atq; lapidem deorsum an sursum mittas, hoc interest. Nam neutrum potest deorsum uersum rectè mitti, sed sursum utrunq; optime. Quare milites Metelli sauciabantur multò minus, & quod maxime opus erat, à pinnis hostes defendebant facillimè. Hæc Quadrigarius; Quod autem de sagitta & lapide est ab eo scriptum, hoc de omni ferè missili telo dici posse, Antonius Iulianus Rhetor Gellio olim affirmavit. Sed Cornelius Tacitus lib. 17. loquens de Placentia à Vitellianis oppugnata, ab Othonianis uerò defensa, contrarium usuuenire demonstra-
uit his uerbis, Ingerunt, inquit, desuper Othoniani pila, librato magis ac certo ictu, aduer-
sus

sus temerè subeuntes, &c. *Liuius quoque aliquo pacto aduersari uidetur inquiring libro 7. Dec. 1. Præter uirtutem, locus quoq; superior adiuuit, ut pila omnia hastæq; , non tanquam ex æquo missa uana, quod plerunq; fit, caderent, sed omnia librata ponderibus figerentur. Et lib. 10. Dec. 3. Pœni uana pleraq; , ut potè supino iactu, tela in locum superiorem mittebant. Grauior, ac pondere libratior superne ex onerarijs ictus erat, &c. Vides inter hos auctores non leuem suboriri simultatem. Verum non adeò incaluerunt, ut sedari ea paruo negotio non possit. Non est igitur ignorandum, quod de sagittæ, & lapidis iactu à Quadrigario dicitur, non ad pila hastasq; , quæ citra arcum aut ballistam fundamq; iaciuntur, esse, ut Iulianus facere uidetur, trahendum; siquidem, ut experimento docemur, si quis ex inferiore loco certum superiorem saxo citra machinæ aut fundæ adiumentum, petere ac ferire, aut in eundem hastâ torquere uelit, segnius telum ferri, à scopo multum aberrare, uanumq; decidere animaduertet, quod humani corporis tormentiq; non eadem sit ratio. Tormenta enim quo magis eleuantur, dummodò lineam quadragesimi quarti, aut quadragesimi quinti gradus Quadrantis non supergrediantur, semper grauiores, longiores, directiores, certioresq;*

Hieronymi Magii

resq; emissiones atq; ictus habent : quod non fieri animaduertes , si ex supernis in inferna sit eiaculatio , nimirum teli quia in præceps tendentis , atq; ad centrū sedemq; suam properantis pondus , impedimento sit . Verū cum manu quis lapidem aut hastam ex muro alio'ue edito loco demittit , si scopus , quem ferire velit , non longè à perpendiculi linea absit , quam moderatio , atq; ratio mittentis , teli pondere aboletur , nihilominus quia brevis est eius procurfus , faciliorq; iactus , raro rarius à scopo aberratur . Et de hac iactus specie intellexisse Tacitum existimo ; milites enim temerè muris succedentes , non eos , qui longius aberant , pilis , quibus Romanos iaculorum uice usos esse constat , non ballistis aut scorpiōnibus arcubus'ue missis telis , librato magis , et certo ictu confixos dicit . Liuius quoque de pilis hastisque duntaxat , ut uides loquitur , in quorum telorum iactu , quod hi dixerunt , usu uenit , & si Liuius non de ictu directiore , sed grauiore libratioreque ex supernis locis ima ; ex imis uerò in superna , aut in æqua , magis irritō citraq; offensam , loquitur . Alioquē minimè inter hos conueniret .

Ioannem Babt. Pium Bononiensem male interpretari quosdam Tibulli, & Vergilii uersiculos, magnoq; errore tumulos passim apio coronari solitos, scriptū reliquisse. De uariis coronarum sepulchralium generibus.

CAP. XVII.

IN Antiquitatibus exquirendis, pernoscentisq; , & bonis auctioribus illustrandis, ne-utiquam sua ætate postremus fuit Ioannes Baptista Pius Bononiensis. Is inter cætera ingenij sui monumenta Adnotationes in uarios auctores non planè infrugiferas, posteritati legendas reliquit, quarum cap. 15. ait, se cum olim esset eloquentiæ candidatus, existimasse, ab antiquis omnibus promiscuè floribus, uiolis & lilijs, & huiusmodi alijs, exornari tumulos consueuisse, eamq; ob rem in hoc Albij Tibulli uersiculo lib. 2.

» *Annua constructoserta dabit tumulo.*

Serta annua pro coronis florum uariorum accepisse. Cæterum cum Plutarchi Timoleonem legisset, sententiam immutasse, quòd ille tumulos apio coronari scribat, et præsertim quia Plinius lib. 20. Nat. hist. cap. XI. testetur, apium defunctorum epulis feralibus esse dictum: atque ideò non solùm apud Tibullum la-

Hieronymi Magii

co citato, sed etiam apud Virgilium in Copa,
ubi inquit,

» Quid cineri ingrato servas malè olentia
serta

» An'ne coronato vis lapide ista tegi?
sepulchrorumserta, pro sertis duntaxat ex
apio textis, esse accipienda. Quæ cum ego le-
gerem, luculento non carere errore intellexi.
Primum enim quantum spectat ad Plutarchi
locum, videre nescio quo pacto hic auctor Pium
in huiusmodi deliramentum protraxerit: hæc
enim est verborum, quæ ad rem facere un-
quam potuerunt, sententia, Cæteros milites
postquam Timoleo persuasionibus exortatio-
nibusq; firmiter ad prælium induxit, ad Crime-
sium fluviū, quo Carthaginenses venturos
audiuerat, adduxit. Qui cum castra supera-
ret, unde inimicorum castra uidendi potestas
erat; mulis apium ferentibus obuiauit: quod
infaustum milites augurium putauere, quo-
niam apij coronas, sepulchris imponere, usur-
patum est. Vnde prouerbiū hoc natum est,
Apio egere, qui periculose ægrotet. Hæc Plu-
tarchus. Nunc quis dixerit, modò mentis com-
pos sit, quoniam scribat Plutarchus, apud
Græcos consueuisse coronas ex apio sepulchris
imponi, idem de Latinis esse affirmandum, quin
ex alijs floribus textaserta, sepulchris non
fuisse

fuisse imposita, demonstrari? Polyænus lib. 5. apud Timoleonis milites coronandorum apio sepulchrorum morem fuisse ait. Diodorus in Philippo, ad extruendos thoros, eadem loquens de re, usui fuisse dicit. tametsi Cicero in epistola ad Cælium, inquiens, Togam prætextam texi apio.] Latinis etiam feralis fuisse apium, innuere uideatur. Quis unquam contendet Græcorum moribus, institutisq; , Latinorum scriptorum mentes exquirendas introspiciendasq; esse? Quod uerò ad Plinij locum attinet, quotus quisque erit, qui Plinium ex auctoribus non Latinis illud de defunctorum epulis feralibus referentem, sepulchrales coronas ex apio fieri, demonstrasse suspicetur? Atqui tantùm abest ut Plinij locus prænotatus Pij fulciat opinionem, ut eam potius demoliri uideatur: quandoquidem si apio ad coronanda sepulchra usi fuissent Latini, Plinius, qui in historia usus rerum non reticet, et qui lib. 21. cap. 3. coronarum sepulchralium meminit, hunc eius herbæ usum silentio non inuoluisset. Verùm, si Dîs placet, hæc à Pio stare concedamus: sed qua'nam ratione huius uiri sententiam tuebimur, qua coronarum reliquarum, & florum usus excluditur atq; ablegatur? In uetustis inscriptionibus, quas suprà hoc eodem libro, cap. 2. retulimus, rosis

Hieronymi Magii

*exornari consueuisse sepulchra apertè liquet.
nec solùm rosis, sed & myrteis coronis, ut in
ea, quæ Comi uisitur. Torcelli quoque ita in
ueto lapide scriptum legitur,*

LONGIVS PATROCLVS SECVTVS
PIETATEM COL. CENT. HORTOS
CVM AEDIFICIO HVIC SEPULT.
IVNCTO VIVVS DONAVIT. VTEX
REDDITV EORVM ROSAE ET E-
STAE PATRONO SVO. ET QUAN-
DOQ. SIBI PONERENTVR.

*Et si Plinius lib. 21. cap. 4. rosæ in coronis
usum propè minimum esse dicit. Apud Græcos
quoque sepulchra rosis decorari consueuisse,
subinnuit Anacreon in Ode Eis ῥόδον, idest in
rosam, his uersiculis,*

» Τόδε καὶ νοσοῦσιν ἀρκεῖ,
» Τόδε καὶ νεκροῖς ἀμύνει.

Idest, Quid dicam, & illa multis,

» Medicina certa malis,
» Nec inutilis sepultis.

*Quid? non ne apud Virgilium Aeneid. lib. 5.
ubi Aeneam purpureis floribus patris tumulū
aspergentem, & lib. 6. dum Octau. Augusto,
& eius sorori in Marcello adulatus, lilia &
purpureos flores, quibus pueri manes hono-
ret, poscentem eundem facit, animaduvertere
potuit Pius flores à parentationibus tumulo-
rumq;*

rumq; ornamentis non esse excludendos. Erroris eundem commonefacere potuit Varro libro 6. de Lingua Latina eo loco, ubi sic scriptum legimus, Infulas dictas apparet, quod uelamenta hostijs è lana, quæ adduntur, dicuntur infulæ: intra hostiarum cornua uelamenta erant. Itaque nunc cum ad sepulchrum ferunt frondes, ac flores, addunt lanas. hæc ille. Ad hæc Plinius ipse lib. 10. cap. 43. corui funus, quod innumeris exequijs tanquam mortui hominis, Romæ celebratū fuit, coronis omnium generum honoratum dum dicit, eum labentem subleuasset. Illud hîc non est omittendum, myrteas coronas non solum à Latinis, sed etiam à Græcis, sepulchris imponi solitas, ut apud Euripidem in Electra manifestè perspicitur. Plutarchus quoq; in Aristide, myrtum à Græcis, funeribus olim esse adhibitum, docere nos potest. Theophrastus lib. 6. de Historia plantarum Pothi floris specie altera, quæ de color, subalbidaque est (Plinius lib. 21. cap. XI. florem hunc tumultis ait innasce) sepulchra exornari sua ætate fuisse in more positum, testatur. Philostratus quoq; in eam rem amaranthum usurpatum scribit, orto à Thesalis initio, qui Achillis sepulchrum huiusmodi coronis redimirent. Sed omnibus quotquot sunt floribus etiam coronari consuevisse tumultuos,

Hieronymi Magii

los, ostendit Sophocles in Electra sic scribens,

- » χρυ. καὶ δὴ λέγω σοι πᾶν, ὅσον κατειδόμενην.
- » ἐπὶ γὰρ ἦλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάφον,
- » ὁρῶ κολώνης ἐξ ἄκρας νεορρύτους
- » πηγὰς γάλακτος. καὶ περισεφῆ κύκλω
- » πάντων ὅς' ἐστὶν ἀνδρέων θήκην πατρὸς.

Idest, si uerbum uerbo reddas,

- » Chry. Et iam dico tibi omne, quodcunq; con-
- » spexi.

- » Postquam enim ueni patris ad anti-
- » quum sepulchrum,

- » Video iugo ex alto nuper fusos

- » Fontes lactis, et circumcoronatum cir-
- » culo

- » Omnium quotquot sunt florum tumu-
- » lum patris.

Sed hac de re plura in libris nostris de Sepulchris, et sepeliendi ritu, quos cum ocium, quod ad eos elambendum, satis sit, naſti erimus, sumus cum alijs multis edituri. Ideo finem facio, si tamen prius dixero, apud Latinosserta tenijs olim laneis colorifis adornari consueuisse, quas in sertis urnarum sepulchrorumq; antiquorum insculptas uidemus. quæ teniæ ob id lanisci, ut reor, appellatæ sunt. Festus libro 10. Lanisci [sic enim apud Festum, & apud Plin. lib. 21. cap. 3. ubi teniarum huiusmodi mentio habetur, legendum, non Lemnisci] idest

est fasceolæ colorisæ dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quòd antiquissimum fuit genus coronarum lanearum. Sic Festus. ut hos laniscos significare Varro loco suprà citato, lanarum uoce uoluisse uideatur, & Cæcilius apud eundem Festum lib. 18. tenijs, quibus sepulchrum plenum dixit. Plinius laniscos aureos factos postea dicit, eosq; diu puros fuisse, demum & cælari cæptos. Nos in sepulchrorum sertis striatos uidimus. Idem libro 18. cap. 2. uitta alba antiquitus ab Acca Laurentia spiceam coronam fuisse colligatam auctor est. Plutar. in Philopœmene tenijs, defunctorum urnas redimiri consueuisse demonstrat.

De more Pythagorico in condendis sepulchro cadaueribus seruato. Locus in Plinii Naturali historia emendatur.

CAP. XVIII.

PYTHAGORICVM dogma, superstitionibus multis non solum in his, quæ ad uitam pertinebant, sed & in his, quæ in funere seruanda essent, scatebat; è quibus illam præ cæteris insignem legimus, qua defunctos in myrti, oleæ, & populi nigra folijs sepeliendos esse præcipiebatur. Pythagoricum morem hunc, Marcum Varronem secutum esse, Plinius

Hieronymi Magii

nus Naturalis historiæ lib. 35. cap. 12. testatur his uerbis, Quin & defunctos se se multifidilibus dolijs condi maluere, sicut M. Varro Pythagorico modo, in myrti, & oleæ, atq; populi nigræ folijs, &c. Sic legitur in uulgatis multis Plinij codicibus, atque adeò in eo, quem Gelenius à mendis se repurgasse dicit. Cùm mihi absurdum, minimeq; rationi cõsentaneum uideretur, dicere, quosdam dolijs, quæ uino continendo asseruandoq; , et liquidis huiusmodi rebus dicarentur, & in quibus, ut in sepulchris, corpora porrecta iacere non possent, condi uoluisse, manuscripta, & multos ab hinc annos excusa consului exemplaria, & non dolijs, sed folijs scriptum inueni, atq; ita etiam Blondum Forol. atque alios legere, postea animaduerti. Quo fit ut folijs, reponendum esse affirmem. Solium enim pro sepulchro accipi, minimè est apud auctores insolens. unũ atque alterum exemplum in tenuioris literaturæ hominum gratiam, adduxisse sit satis. Florus lib. 4. de Cleopatra, Incautiorem nata custodem, in Mausoleum se (sepulchra Regum sic uocant) recepit: ubi maximo, ut solebat, induta cultu, in differto odoribus folio, iuxta suum se collocauit Antonium, admotisq; ad uenas serpentibus, sic morte, quasi somno soluta est. Tranquillus in Nerone Claudio,

In eo monumento solum porphyretici mar-
 moris, superstante Lucensi ara, circumseptum
 est lapide Thasio. Quod pertinet ad oliuæ fo-
 lia, Plutarchus in Institutis Laconicis, & in
 Lycurgo auctor est, ex Lycurgi quoque san-
 ctione Spartæ cadauera in oliuæ folijs fuisse
 condita; in hanc enim de Lycurgo loquitur sen-
 tentiam, Sed piacula quoque sustulit, ac ne
 quid unà cum cadaueribus sepelirent, manda-
 uit, præter puniceam uestem, et oliuæ folia, in
 quibus æquè omnes cadauera cõponerent, etc.
 Hinc partim Pythagoricæ sepulturæ morem
 fluxisse siquis dicat, non errabit. constat enim
 Pythagoram Lacedæmonem concessisse ut Ly-
 curgi leges agnosceret.

Lactantii Firmiani locus quidam in di-
 squisitionem uocatur, eiusque causa
 agitur. De pietate in defunctos, &
 cœmeteriis, quæ inopum funeribus
 destinabantur.

CAP. XIX.

DIVINARVM Institutionum lib. 6. cap.
 12. Lactantius Firmianus pietate, atq;
 eloquentia uir sanè non obscura, ita scriptum
 reliquit, Vltimum illud, et maximum pieta-
 tis officium est, peregrinorum, & pauperum
 sepultura, quod illi uirtutis, iustitiæq; docto-
 res

Hieronymi Magii

res prorsus non attigerunt. Nec enim poterant id uidere, qui utilitate omnia officia suametiebantur &c. Dum hæc olim legeremus, parum absuit, quin Laſtancio erroris nōtam inureremus. Nam tametsi Cicero in libris de Officijs alijsq; nonnulli nihil omnino de pauperum peregrinorumq; sepultura præceperunt: tamen quidam apud Ethnicos, qui eam pietatis speciem neutiquam posthabuerint, fuisse uidetur. Seruius enim in explicationibus suis in librum Aeneid. 6. sic ait, Qui enim de pietatis generibus scripserunt, primum locum in sepultura esse uoluerunt. Vnde cū Pontificibus nefas esset cadauer uidere, magis tamen nefas fuerat, si uisum insepultum relinquerent. hæc ille. Plato quoque de iustitiæ generibus agens, quod ad defunctos pertinet non omisit, quin Dialogo 5. de Rep. uirorum, qui præcipua probitate pollere fuerint iudicati, cadauera condi, & honorari præcipit. Ad hæc Aristoteles in libro de Virtutibus (si modò hic Aristotelis est fœtus) postremam iustitiæ speciem in defunctos agnoscit: dicit enim Primam iustitiam esse, qua Deo, proximam, qua dæmonibus, tertiam deinde, qua patriæ, parentibusque; postremam, qua uita iam functis, debitum, suumq; officium præstamus. Idem problemate 9. Sect. 30. defunctis opitulari,

lari, magis iustum esse dicit, quàm uiuis hominibus, Cur, inquit, iustius habitum est, hominibus uita functis opem ferre, quàm uiuis? an quia uiui præsidio esse possunt; illi defuncti nihil præterea possunt. Sic Aristoteles. Cicero in Top. æquitatem, idest pietatem, tripartitam esse dicit, unam ad superos deos, alteram ad manes (in his defunctorum animas comprehendi puto) tertiam ad homines pertinentem. Quia uerò pietate uti erga defunctos, unum etiã Ethnicis erat iustitiæ genus, et, ut ex Seruio, & posteriore Aristotelis loco cognoscitur, præcellens, factum est ut parentalibus, sacrificiis, & funerandi solennitas, quæ in defunctorum honorem fiebant, iusta dicerentur. Vnde iusta facere, iusta soluere, iusta peragere.

Huc accedit, quòd Vergilius Aeneam piū uirum appingens, etiam circa sepulturam sordida officia non aspernari facit, quod & Seruius adnotauit. Plutarchus in Numa, apud Romanos cultam dicit Libitinam Deam, quæ inspectrix esset eorum, quæ mortuis iusta præstabantur. Hinc quia in defunctos etiam pauperes, antiqui pietatem colerent, ipsorum funeribus loca destinauerunt, quibus Puticulis nomen erat, de quibus Pompeius lib. 14. & Varro de Lingua Latina lib. 4. Horatius Ser. lib.

Hieronymi Magii

lib. 1. Saty. 8.

» Hic miserae plebi stabat commune sepulchrum.

» Pantolabo scurræ, Nomentanoq; nepoti.

» Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum

» Hic dabat; hæredes monumentum ne sequerentur.

Loca non absimilia Aggenus Urbicus in Commentario in Iulium Frontinum, Culinas dicta testatur, his uerbis, Sunt, inquit, in suburbanis loca publicè inopum destinata funeribus, quæ loca Culinas appellant. Sic Urbicus.

Quamquam Festus lib. 3. sub finem ait, Culinam dictum fuisse locum, in quo epulæ in funere comburerentur. Quæ loca hodiè nos Christiani cœmeteria, idest dormitoria appellamus, quasi mors nostra somnus quidam sit, à quo nouissima simus die excitandi. ut maxime errent Iuris nostri Pontificij interpretes Geminianus, Abbas, & alij, qui inde sic dicta existimant, quòd cinis in eis mortuorum tegatur. Sed redeo ad rem. Adde quòd milites, quibus Lucanus nullam inesse pietatem dicit, & quos Chrysostomus Homil. 19. ad Matthæi cap. 18. pessimos hominum esse testatur, sepulturæ contubernalium curâ atq; hoc pietatis genus non abiiciebant; quod uerum esse demon-

mon-

monstrat Vegetius lib. 2. de Re militari Cap. 20. loquens de parte dimidia donatiui à militibus apud signa sequestrandi, his uerbis, Addebatur etiam saccus undecimus, in quem tota Legio particulam aliquam conferebat, sepulturæ scilicet causa, ut si quis ex contubernalibus defecisset, de illo undecimo sacco, ad sepulturam ipsius promeretur expensa. Hæc ille.

Præterea apud Athenienses capitis pœna ducibus infligebatur, qui milites in prælio cæsos nō humassent: eamq; ob rem, ut Valerius Maximus lib. 9. Cap. 8. in fine memoriæ prodidit, decem olim Imperatores à pulcherrima redeuntes uictoria, capitali iudicio exceptos necauerunt, quòd militum corpora, maris sæuitia interpellante, sepulturæ mandare non potuissent. Quid ergo ait Lactatius? An Plato, Aristoteles, Cicero, & alij, quorum meminit Seruius, pietatem in defunctos non attigerunt? An cum ab Ethnicis prædicta sint facta, nulla apud ipsos iustitiæ erga defunctos pauperes præcepta, quæ ad sepulturam etiam pertinerent, extitisse putandum est? An ab ijs, quibus Manium iura ad Duodecim etiam Tabularum præscriptum, sancta erant, lethoq; dati pro Diuis habebantur, de humatione pauperum peregrinorumq;, à quibus nihil capi posset utilitatis, nihil præceptum fuisse affirmabimus?

Hieronimi Magii

Profectò hæc non parùm Lactantiij dictis infensa esse videntur. Sed ne indefensum doctissimum auctorem, qui mortuus, sibi superesse nequit, relinquamus, ita eũ tueri posse videmur. Qui de pietatis generibus scripserũt, nihil præter ea, quæ à Platone, Aristotele, et Cicerone primarijs doctõribus scripta legimus, attulisse videntur. At hi tametsi iustitiæ in defunctos meminerunt, non tamen pauperes, peregrinosq; humanandos esse præceperunt; quin Cicero ipse agens de officijs, hac de re ne uerbũ quidem protulit. De parentibus cognatisq; tumulandis, & extremo honore prosequendis, magis quàm de pauperum sepultura sensisse illi videntur. Parentum enim, et cognatorũ manes non pauperum, & peregrinorum, pro deis coluerunt antiqui. Pauperes nullo sunt honore prosequuti; nam & si loca eorum funeribus necessitate compulsi (amouenda enim erat ex urbibus, uijs, & domicilijs cadauerum fæditas) destinauerunt, non tamen ut in reliquis fiebat, exurenda, & iustis honoranda curauerunt. Cuius rei illud est argumentum, quòd in communibus illis sepulchris cadauera computrescerent, unde puticulorum nomen accersitum esse, non obscuri nominis auctores Pompeius lib. 14. & Varro de Lingua Latina 4. scriptum reliquerunt. Plato de Rep. bello benemeritorum

meritorum, eorumq; , qui præcipua probitate pollere fuerint iudicati, cadauera & con-
di & iustis funebribusq; iubet honorari, ni-
mirum ut & mortuis gratia à ciuibus refera-
tur. at non ideò his pauperes peregrinosque
afficiendos esse præcipit, aut præcepisse potest
intelligi. Aristoteles defunctis quàm uiuis o-
pem ferre magis iustum habitum esse, at non
præcepto declaratum dicit. Parentibus igi-
tur, ac iure sanguinis coniunctis, adde etiam
& de Rep. bene meritis (his enim & publico
sumptu funus factum esse, cùm pauperes es-
sent, legimus) proq; ea militantibus, illa tan-
quam commeritis, & ex beneficij memoria
præstabantur, non miseræ plebi, non paupe-
ribus, non peregrinis, quorum nulla extabant
in Remp. beneficia ac merita, unde iure quo-
dam suo talia exposcere, atque exigere posse
uiderentur. Pontificum aliorumque, qui ia-
cēs cadauer offendissent quænam erat pietas?
Tobiam'ne illi, qui passim iacentia cadauera,
furtim etiam, & non sine uitæ suæ discrimine
sepeliebat, imitabantur? Sepultura nihil aliud
erat, quàm pulueris iniectio, quod & Serui-
us ipse dicit. sic enim scriptum reliquit loco
superius citato, Genus autem fuerat sepultu-
ræ, iniectio pulueris, unde,

» Aut tu mihi terram Inijce.

Hieronymi Magii

Horat.

» Non est mora longa, licebit,

» Iniecto ter pulvere curras.

Hæc Servius. Quæ de re latius in libris nostris de Sepulchris, & sepeliendi ritu. Leuior hæc erat in defunctos pietas, quàm cuius ratio habenda sit. Sed si contrà differenti demus, non sine ingenti pietate cadauera pauperum, et peregrinorum, ab Ethnicis esse tumultata; nō tamen inde Lactantium lapsum esse iure colligi poterit, nam, non negat huiusmodi hominum cadauera non fuisse ab Ethnicis sepulta, sed duntaxat apud uirtutis, & iustitiæ doctores illos, ulla extare præcepta, aut eos hanc, quæ ex charitate, humanæq; sortis commiseratione profluit, pietatem attigisse. Quibus hæc plausibilia non sunt, aliam illi ineant defendendi Lactantij uiam. Nos, quæ tumultuaria opera potuimus, sedulò præstitimus, et in Christiani ac beneuoli lectoris gratiâ attulimus.

Capiti non parcere, quid apud eundem Lactantium significet, & quæ sit apud obscœni carminis auctore tertia pœna, declaratur.

C A P. XX.

ANTEQVAM Lactantium dimittimus, declarare libet eius locum lib. 6. Diuin. Instit.

Instit. cap. 23. non difficilem illum quidem ad intelligendum, eiusmodi tamen, qui imperito negotium lectori facessere possit, & quem Augustanum interpretem, hominem doctum inenarratum reliquisse audio. Habet quidem ille hæc uerba, De istis loquor, quorum teterrima libido, et execrabilis furor, ne capiti quidem parcit. Quibus hoc uerbis, & qua indignatione tantum nefas prosequar? uicit officium linguæ, sceleris magnitudo, &c. Quod nefas hîc Lactantius significare uoluerit, tenuioris literaturæ homines ignorant, quemadmodum et apud obscæni carminis auctorem quæ sit tertia pœna, in hoc uersiculo,

» Barbatum furem tertia pœna manet.

Sunt hæc quidem relatu turpia, & ut Pliniij uerbo utar, præfanda, idest non sine præfatione honoris aurium lectoris proferenda; sed, si à lectore non intelligantur, turpitudinē etiam afferunt. Est igitur sciendum utrobique turpitudinem, quæ per os peragitur, significari, quod Galenus in exordio libri XI. Simplicium medicamentorum, Lesbiari dixit, nimirum à Lesbijs, apud quas primum obscœnitas illa exorta traditur. Quia uerò in ore hæc exercetur immanitas, meritò, capiti non parci dixit Lactantius. At, inquiens, cur non magis ori? Respondeo receptam antiquiorum auctorum

P 3 loquen-

Hieronymi Magii

loquendi consuetudinem eum eleganter esse sequutum, qui scelus hoc significare uolentes, capitis non oris meminerunt. Suetonius in Tiberio Cæsare, Fæminarum quoque, et quidem illustrium capitibus quantopere solitus sit illudere, euidentissime apparuit, Malloniæ cuiusdam exitu, &c. Auctor obscæni carminis prænotatus,

» Præbeat hic nates, præbeat ille caput.

Idest os ad irrumationem, non autem caput falce, aut securi amputandum, ut quendam olim literatorem interpretari audiui. Epigrammatum non tam elegans quàm inhonestus scriptor,

» Corue salutator, quare fellator haberis,

» Cum caput intrarit mentula nulla tuum?

Coruos enim ore coire, non sine errore, cuius nos & Aristoteles, & Plinius admonent, fuit olim existimatum. Qui irrumanti parent, eamq; ferunt obscænitatem, ore morigerari dicuntur. Suetonius de eodem Tiberio, Pueros, inquit, instituit, quos quasi infantes firmiores, nec dum tamen lacte depulsos, inguini, ceu papillæ admoueret: pronior sanè ad id genus libidinis & natura, et ætate. Quare Parrhasij quoque tabulam, in qua Meleagro Atalanta morigerabatur, in cubiculo dedicauit. Hæc ille.

Videri

Videri scriptores aliquot, Tragicos Poëtas imitari, dum morituros, ut honestè caderent, curauisse dicunt. De proprii corporis post mortem, etiā ubi nullus sit sensus, hominibus infito pudore atque amore. CAP. XXI.

TRAGICOS Poëtas imitati uidentur scriptores, qui & mulieres & uiros insignes, cum moriendum esset, ut honestè caderent studuisse, literarum monumentis prodiderunt. Trogus Pompeius, ut ex Iustini lib. 14. cognoscitur, Olympiadem Alexandri matrem cum Cassandri iussu interficeretur, morientem, ne quid posset in corpore eius indecorum uideri, capillis & ueste crura contexisse retulit. Plutarchus in Cleomene, uxore Páthei, iuuenis Cleomeni gratissimi, nō solū se ipsam quo mori uolebat habitu composuisse, sed etiam ne quædam mulieres trucidatæ, turpiter iacerēt compositis circa corpus uestibus, curasse ait. Idem in libro de Claris mulieribus cap. 15. Niciam Aristodemi Eleorum Tyranni filiam laudat, quæ moritura, Megasthenem orauit, ut se mortuam, projici nudam, non ferret. Et in Lysandro Philoclem refert Atheniensem, lotum, & splendida sumpta læna se iugulandum præbuisse. Florus lib. 4. auctor est Cleo-

Hieronymi Magii

patram, cum sibi mortem conscire uellet, maximo, ut solebat, indutam cultu, in differto odoribus solio se iuxta Antonium collocasse, mox uerò serpentibus uenis admotis, sic morte quasi somno solutam. Galenus uerò in libro de Theriaca ad Pisonem, de eiusdem Cleopatræ morte, Etenim aiunt, ipsam manu dextra capiti admota, & diadema sicut est consentaneum tenente, fuisse inuentam, ut uel eo usq; spectatoribus regina esse uideretur: quemadmodum & Thragicus Poëta describit nobis Polyxenam & ipsam morientem, quæ tamen accuratè operam dedit ut cum decoro caderet. Hæc Galenus. Suetonius quoque Iulium Casarē, dum iam occisores imminerent, ut honestè caderet quæsiuisse, his uerbis testatur, Vtq; animaduertit undique se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluit; simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte uelata. Ouidius lib. 2. Fastorum de Lucretia loquens,
» Tunc quoque iam moriens, ne non procumbat honestè
» Respicit, hæc etiam cura cadentis erat.
Cum hæc de morientibus audire, ad ciendam commiserationem maximè spectet, Tragici Poëtæ, quibus lectorum animos permouere, adq; misericordiam deflectere consilium studium-

diumq; est, à morientibus fœminis facta esse dixerunt. Euripides in Hecuba loquens de Polyxena,

» Ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ἴμως

» Πολλὴν πρόνοιαν ἔχεν εὐσχήμως πεσεῖν.

Idest. Ast illa iam moriens tamen

» Sollicita multum est condecenter ut cadat.

Quem locum Ovidius libro 13. Metamor. de eadem loquens, sic expressit,

» Tunc quoque cura fuit partes uelare pudendas

» Cum caderet, castique decus seruare pudoris.

Cuius Tragicæ sententiæ mentionem habent Plinius lib. 4. epistolarum, in epistola ad Minutianum, Lucianus in Demosthenis encom. et Clemens Alexan. lib. secundo Strom. Tragicos igitur Poëtas hac in re æmulari uidentur scriptores; aut fortasse facta esse à morientibus, quæ illi produnt, est existimandum, cum corporis nostri amore, etiam tum cum illud sensu destitutum iri intelligimus, amore te neamur. hinc illa multis amplissimi funeris, sepulchriq; cura nimis anxia, & in cadauere futuræ dilacerationis timor, quem Lucretius ille impius, qui nihil hominis à morte superesse putaret, sic libro tertio irridet,

Proinde

Hieronymi Magii

- » Proinde ubi se uideas hominem indignarier ipsum
- » Post mortem fore ut, aut putrescat corpore posito
- » Aut flammis interfiat, malis'ue ferarum:
- » Scire licet non sincerum sonare, atque subesse
- » Cæcum aliquem cordi stimulum quanuis neget ipse
- » Credere se quenquam sibi sensum in morte futurum.
- » Non ut opinor enim dat, quod promittit abundè,
- » Nec radicitus è uita se tollit, & icit,
- » Sed facit esse sui quiddam super inscius ipse.
- » Viuus enim sibi cum proponit quisque futurum
- » Corpus uti uolucres lacerent in morte feræque,
- » Ipse sui miseret, neque enim se diuidit hilum,
- » Nec remouet satis à proiecto corpore & illum
- » Se fingit, sensuq; suo contaminat astans.
- » Hinc indignatur se mortalem esse creatum,
- » Nec uidet in uera nullum fore morte alium se,
- » Qui possit uiuus sibi se lugere peremptum,

Et quæ sequuntur. Hoc corporis sui amore impulsus Nero Claudius, ut est à Suetonio scriptum, cum mortem sibi instare animaduertet, nihil prius ac magis à comitibus exêgit, quàm ne potestas cuiquam capitis sui fieret. Othonē etiam Tacitus lib. 17. ambitiosis precibus petiuisse dicit, ne caput sibi mortuo amputaretur, ludibrio futurum. Vnde sapienter, ut multa, Homerus Hectorem ab Achille prostratum atque confodiendum, inducit precibus maximis contēdentem, ne ille se mortuum, canibus Achiuorum deuorandum relinquat, sed ut corpus parentibus auro atque ære redemptum det. Ajax quoque Sophoclis gladio incubiturus, Iouem deprecatur, ne corpus suum canibus auibusque lacerandum exponi patiatur. Plinius Naturalis hist. lib. 36. cap. 15. literis consignauit, Romanam plebem sub Tarquinio Prisco tædium laboris cloacarum ut deuitaret, sibi passim necem consciscentem, fuisse nouo & antea, posteaq; inexcogitato remedio seruata, cum omniū ita defunctorum corpora crucibus, spectanda ciuibus, simul & feris uolucrisque laceranda figerentur. Quamobrem, inquit, pudor Romani nominis proprius, qui sæpe res perditas seruauit in prælijs, tunc quoque subuēnit: sed illo tempore imposuit, tum erubescens cum pu-
deret.

Hieronymi Magii

deret uiuos, tanquàm puditurum esset extin-
ctos. Hæc ille. Sed non solum pudore, ue-
rùm etiam proprij corporis amore coërciti ui-
dentur. Plutarchus libro περὶ Ἰουχῆς primo
(ut Gellius refert lib. 15. Noct. Attic. cap.
10.) et in libro de Claris mulieribus cap. 11.
Milesias uirgines, quæ uesania quadam cor-
reptæ, seu magis à dæmone malo impulsæ, re-
pentinæ mortis libidine mira per strangula-
tionem incescebantur, nec ulla ratione ab ea
sæuitia poterant abstrahi; pudore identidem
seruatas ait incolumes. Spectatæ nanque pru-
dentia uiri cuiusdam ad Populum rogatione
perlata, decretum fuisse, ut uirginum, quæ si-
bi ipsis mortem conscissent, per medium fo-
rum nuda cadauera efferrentur. Quo turpitu-
dinis atque ignominia metu illas deterritas,
à uesania abstinuisse dicit. Sed quantum ad ho-
nestum morientium habitum pertinet, nec
quæ memoria nostra facta sunt, uidentur trans-
mittenda silentio. Romæ cum Curtius Pa-
lonus securi esset percutiendus, quia carce-
ris situ obsideretur, tonsorem accersiri iussit,
caputq; & barbam totumque corpus abluen-
dum curauit, sericeisq; se uestibus splendidis
induit, non quidem ut moriturus, sed quasi ad
nuptias aut ad triumphum deducendus. quod
non alia, quàm ut honestius caderet, ratione,
factum

factum est. Florentiæ post Montemurlensem
 uictoriam, cum capitali pœna in captiuos pa-
 tricios uiros animaduenteretur, ferunt quen-
 dam promissa ac pulcherrima barba prædi-
 tum, cum ceruicem intrepidus ferro suppose-
 ret, carnificem orasse ut barbam à gula abdu-
 ceret, ne ea abscissa, uultus à ciuibus spectandus
 deformaretur. Nouissimè Carolus Caraffus
 Cardinalis Pauli IIII. Pontificis summi ne-
 pos, cum sibi intra horæ curriculū, Pio IIII.
 Pontifice Max. iubente, à satellitum urbis
 Præfecto moriendum esse nunciaretur, purpu-
 reum capitium, cardinei q; ordinis insignia po-
 poscit, quæ tamen, quòd iam exauguratum
 Præfectus diceret, non impetrauit.

Miscellaneorum libri secundi

F I N I S.

HIERONYMI

MAGII

MISCELLANEORVM,
SEV VARIARVM
LECTIONVM,

LIBER TERTIVS.

M. Varronis epigramma obscurissimū,
Homeri imagini ab eo appositum,
quod apud Gellium deprauatè legi-
tur, à mendo purgatur, & genuina ex-
plicatione illustratur. CAP. I.

VLTI⁹ obductum tene-
bris, longèque difficili-
mum illud est epigram-
ma, quod M. Varro li-
bro de Imaginibus primo
Homeri imagini appo-
suit. Hoc Gellius lib. 3.

Noct. Attic. cap. XI. dum super Homerì pa-
tria dissensum esse demonstrat, retulit. sic enim
ille habet, De patria quoque Homerì multò
maximè

maximè dissensum est: alij Colophonium, alij Smirnaeum, sunt qui Atheniensem, sunt qui Aegyptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Io natum. M. Varro libro de Imaginibus primo Homeri imagini hoc epigramma apposuit,

» Capella Homeri candida, hoc tumulum indicat,

» Quod ariete mortuo faciunt sacra.

» Εἴ περ πόλεις διερίζουσιν περὶ ῥίζαν ὁμήρου,

» Σμύρνα, ῥόδος, κολοφῶν, σαλαμῖν, χίος, ἄργος, ἀθῆναι.

Hæc Gellius. Diu multumq; insudavi, meq; ipsum torpsi quærendo, quoniam pacto ad Homeri patriam indicandam, Varronis disticon faceret. non enim temere à Gellio loco ubi de ea agitur, adscriptum uidebatur. Demum in magna Cymmeriarum tenebrarum obscuritate suspicari cæpi, ideò dictum esse, mortuo ariete fieri Homeri manibus sacrum, uti aga Homeri natura, & patriæ ipsius obscuritas ac incertitudo indicaretur, quòd hoc animal rei plurimum congruere uideretur. Siquidem Aries, seu stellæ in Zodiaco Arietem constituentes atque efformantes, ut Mathematicorum, Astrologorumq; sententia est, et Galeotus Martius in libro de Doctrina promiscua, cap. 35. scriptum reliquit, inter cætera, quæ efficere creduntur,

Hieronimi Magii

duntur, reddunt hominem uagum, mobilem, & nunquam diutius aliquo in loco permanentem, pro ut fert Arietis natura. est enim uagum animal & errans. Argumento sit, quod Hermippus tradit, legiturq; apud Higinum, olim enim, cum Liber Africam oppugnaret, in eum peruénit locum, qui Hamnodes à puluere est nuncupatus. Et cum aquarum penuria exercitus laboraret, atque ideò defectionem moliretur, aries quidam errans ad milites deuénit; quos statim atque uidit, ad fugam conuersus est: quem illi prædæ gratia insequuti, aquam ex insperato nacti sunt. Hæc seu non absimilia apud Higinum leguntur. Cum aries hac sit præditus natura, optimæ ratione Poëtæ finxisse uidentur, Phrixum & Hellem in exilium eiectos, ut uagarentur, à Nephele eorum matre fuisse arieti impositos. Ouidius lib. 3. Fastorum,

» Utque fugam capiant, aries nitidissimus auro.

» Traditur, ille uehit per freta longa duos. Adhæc Arietis signum obscurum esse traditur, ex qua ratione Aratus inquit, Cicerone interprete,

» Quis comes est Aries obscuro lumine labens.

Eamq; ob rem, ut Higinus refert, dicitur Mercurius

Mercurius Deltotum sidus deltæ literæ trian-
guliq; forma præditum, supra caput *Arie-*
tis posuisse, ut huius splendore quo loco esset
Aries non admodum conspicuus, significaretur.
Vagum autem & peregrinum fuisse *Ho-*
merum, ex uitæ eius lectione, satis est mani-
festum. *Pausanias* quoque in *Atticis* talem
fuisse *Homeri* naturam demonstrat, dum in
hanc sententiam loquitur, *Homerum* uerò, *He-*
*siodum*q; uideo, uel *Regum* consuetudinem na-
tos non esse, uel certo consilio eam contempsis-
se; alterum ingenij rusticitate, ac erroris tæ-
dio; alterum quoniam quàm longissimè pere-
grinari uoluit, plurisq; fecit nominis sui apud
multos existimationem, quàm potentum pecu-
niam. Hæc *Pausanias*. Hac autem de causa
enatam esse patriæ *Homeri* incertitudinem,
testatur *Epiphanius* Episcopus *Constantiæ*
lib. 1. contra hæreses To. 3. his uerbis ex in-
terprete, de *Homeri* uarijs patrijs loquutus,
Verum, inquit, propterea quòd in multis fue-
rat urbibus, & patrijs, ideò multos ad diuer-
sam narrationē impulit. Sic *Epiphanius*. Præ-
ter autem patriam, eius quoque parentes, ut
testatur *Lucianus* in *Demoſthenis* encomio,
ignorauit antiquitas, cuius rei causam præ-
buisse paupertatem crediderim, iuxta illud *Te-*
rentianum,

Hieronymi Magii

» Quia egens relicta est misera, ignoratur
parens,

» Negligitur ipsa,

Tanta autem fuit rei obscuritas, ut Apion Grammaticus Manes euocauerit, ad percontandum Homerum, qua patria, quibusq; parentibus genitus esset. Qui nihilominus, ut Plinius Natur. hist. lib. 30. cap. 2. scriptum reliquit, non est ausus profiteri quid sibi respondisse diceret. Quanquam enim uiuens Homerus & patriam & parentes ignorauit, unde Apollinis Oraculum ea de re consuluisse dicitur; mortui tamen manes diuinitatem, ut antiqui censebant, adepti (pro dijs enim defunctorum manes habiti sunt) nullo pacto ignorasse credebantur. Illudq; accedit, quod Homerus pro Deo est habitus, cui & templa dicata sunt à quibusdā, ut apud Strabonem legitur libro 14. Non solum autem & erroris, & obscuritatis ratione sacro, quod Homero fiebat, quadrare aries uidebatur, sed etiam principis loci, quem inter signa reliqua obtinet cælestis Aries, uel terrestris in grege. quamobrem Columella in libro de Hortis, de Ariete,

» Signorum, et pecorum princeps caput esset undis.

Princeps enim Poëtarum habitus semper est Homerus, quæ res ariete fortasse à Varrone

non

non de patria loquente, significari, dici potest. Quod si affirmet quis, Varronis disticon post Græcos uersiculos nouissimo loco apud Gellium adscribendum uidetur. Principatus autem apud Romanos ariete significabatur Varro eodem attestante, qui libro 5. de Lingua Latina loquitur in hæc uerba, Dies Agonales, per quos Rex in regia arietem immolat; dicti ab Agon', eo quod interrogatur à Principe ciuitatis, & princeps gregis immolatur. Hæc ille. Ex qua fortasse ratione Virgilius in Bucolicis sibi placens, se cum Arii uim eua-
sit, sub ariete significauit, inquiens,
» Aries sua uellera siccatur.

Plutarchus in decem Rhetorum uitis, supremum locum ariete significari innuit, inquiens, Isocratis sepulchro insculptum fuisse arietem cubitorum triginta, in quo esset Siren cubitorum septem, ratione symbolica. Non solum autem apud Latinos Græcosq; hoc significatus aries accipitur, sed et apud Hebræos. Hilarius enim in explicationibus suis in Psalmum 64. & 65. apud Dauidem, Arietes exponit & intelligit pro Sacerdotibus, Martyribus, Patriarchis, Prophetis, & Apostolis, qui tanquam gregis sancti principes, & duces sint.

Quod uerò spectat ad Capellam, candidam appellari existimabam quia marmorea singa-

Hieronymi Magii

tur; & tumulo insculptam tanquam rei occultæ indicem. Quòd autem pro indice capra acciperetur, fidem facit Ovidius, dum animalia, quæ in Iunonis festo in pompam ducerentur enumerans, de capra sic canit,

» Duxq; gregis cornu per tempora dura recuruo,

» Inuisa est dominæ sola capella Deæ:

» Illius indicio syluis inuenta sub altis

» Dicitur inceptam continuisse fugam.

» Nunc quoque per pueros iaculis incessitur index,

» Et precium auctoris uulneris ipsa datur.

Vt etiam Diodorus scriptum reliquit, capra Delphici oraculi locum, cui tripas mox fuit impositus, inuenit. Caranus etiam, siue, ut Eusebius habet, Cranaus, iussus Oraculi responso, ducibus capris, imperium quærere, gregem caprarum imbrem fugientium magna Græcorum manu sequutus, urbem Edyssam, ut Iustinus lib. 7. testatur, occupauit, quam Aegæam ἀπὸ τῶν αἰγῶν, idest à capris, appellauit. Sunt capræ solertes, ut eo exemplo, quod ex Mutiano Plinius Nat. hist. lib. 8. cap. 50. refert, satis docemur. Aliquando in eam sum adductus sententiam, ut capra, Homeri patriam optimè demonstrari censerem. Homerum enim Syrum à quibusdam creditum esse refert

fert Athenæus Dipn. lib. 4. cap. 18. & Syrias capras præcellentes, ac in precio habitas, apud eundem lib. 1. cap. 25. & lib. 12. cap. 9. legimus. Syrium autem fuisse, illud esse argumento, Meleagrum Gadaræum, idem auctor scripsisse refert, quod pro patriæ suæ consuetudine, omnes antiquos à piscibus abstinere fecerit, cum eorum uis ingens esset circa Hellespontum. Syrios ob patrias leges à piscibus abstinuisse, idem testatur lib. 4. cap. 6. cui Porphyrius Philosophus in libris De abstinentia ab animantibus, adstipulatur. Quod spectat ad relatum Meleagri argumentum, illud obiter est observandum, aliam longèq; plausibiliorem à nonnullis afferri rationem. Dio enim Chrysostomus Oratione 2. quæ de Regno inscribitur, ait hoc esse ab Homero factum fortitudinis causa, quæ ex bubularum carniū, quibus uescentes Heroas inducit, cōciliari soleat, quam rem & à Platone adnotatam cōmemorat. L. Christophorus Bæthicus, Antonij Nebrissensis non indoctus auditor, idem Varro-nis epigramma longa commētatione, quæ cum eiusdem Nebrissensis libris excusa legitur, quamq; Franciscus Luisinus uir eruditissimus lib. 2. Parergon cap. 17. magni facit, explicare apertumq; reddere conatur. Ea est huiusmodi, à me quibus oportuit locis, partim con-

Hieronymi Magii

tracta, partim uerò aucta, & roborata, ut ex collatione depræhendes. Vt Firmicus in Mathes. & Cleonides in signorum momentis auctores sunt, Aries inter signa cæcus est, tametsi signorum omnium sit directissimus dux. Vnde Aratus,

» Quis comes est Aries obscuro lumine labens.

Et Auienus in Phænomenæ de Ariete loquens, Semper, inquit, proprijs caret ignibus. Germanicus etiam in Fragmentis,

» Clara'ue non illi est facies, &c.

Cui Arieti similimus fuit Homerus cæcus et ipse, ut Plutarchus, Martianus, & prius Halicarnassæus, literarum monumentis prodiderunt. Vnde nomen adstructum illi fuit. nam Cumani, & Iones etiam, ut Plutarchus uult, τοὺς τυφλοὺς (inquit Halicarn.) ὁμήρου λέγουσιν. CAPELLA.] Cleonides, & Firmicus locant Capellam in trigesimo Arietis gradu, mortalibus influentem mentis concussionem, animiq; uertiginem. Quo fit ut quos horoscopo inuadit, rerum ij facile satagant, & machinando sollicitentur, uexenturque. Id quod Homero usuuenit, nam proposito sibi à piscatoribus, uel piscatorum ministris ænigmate, quod in hæc uerba fuit, ἄσ' ἔλομεν λιπόμεθα, ἄδ' οὐχ' ἔλομεν φερόμεθα. cogitando exani-

exanimatus est. Et si Halicarnasseus de Homeri morte aliter sentit. sic enim inquit, Εκ δὲ τῆς ἀδυναμίας ταύτης σωθήτην ὁμηρον τελευτῆσαι ἐν ἴῳ, οὐ παρὰ τὸ μὴ γινῶναι τὸ παρὰ τῶν παίδων ῥηθὲν, ὡς οἰονταί τινες, ἀλλὰ τῇ μαλακίᾳ. Metasthene præterea auctore et Pædiano, suum quenq; Deum sacrificium oblectabat, uel consentaneum uel infestum. Hinc Baccho caprum, et Dianæ canem immolabant antiqui. Faciunt igitur Homero sacra apud tumulum siue re congrua, & simili, ut Ariete cæco, siue re infesta, ut Capella, cuius uertigine, ut plerisque placet, periit Homerus. Construe ergo, Hoc indicat tumulū Homeri, quod faciunt sacra capella candida, ariete mortuo, idest mactato. Est autem dialecton figura, & oratio coniunctione destituta. Sed quorsum hi uersus, & quo modo ad rerū seriem spectant, quæ de Homeri solo natali aliquid ut afferatur requirit? Berosus lib. 8. Antiquitatum, uni cadaueri, uno holocausto sacrificasse antiquos testatur. modò uerò rei dubiæ, hoc est Homero, cuius stirps dubia est, uel natale solum ignoratur, Varro dicit fieri sacrificium re dubia, idest capella & ariete, & sic particula Quod, pro Quia, accipitur, ut sensus sit, Hoc indicat tumulum esse Homeri, cuius est stirps dubia, quia faciunt ei sacra sacrificio ancipi-

Hieronymi Magii

ti. Atq; hæc quidem ex Christophoro illo Bæthico. Cum de huius epigrammatis interpretatione pridem differerem cum eruditissimo viro Quinctino Acanthio, cæpit ille contendere, corruptum esse posteriorem uersiculum, ac pro ariete, legendum esse Ietæ. satis enim constare, in Io insula obiisse Homerum, Iensesq; illi tumulum construxisse. Qua ille emendatione, maxime loco illuxit, meq; in suam facile sententiam protraxit. Sed corruptum esse uersiculum, illud me paululum suspicari faciebat, quod uerbum Faciunt, sibi aliquos, qui facerent sacra, deprecare uideretur, nec essent, aut intelligi possent in epigrammate qui nam id, quod fieri diceretur, efficerent. In Io autem obiisse Homerum, & sepultum esse, Halicarnassei, Strabonis, Plutarchi, & Suidæ testimonio cognoscitur. Quin Suidas ipse epigramma etiam, quod tumulo inscriptum fuit, apposuit: sic enim inquit, ἐπιγέγραπται δὲ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ τόδε τὸ ἐλεγείον, ὃ ὑπὸ τῶν Ἰητῶν ἐποιήθη χερόνῳ.

» ἐνθάδε τὴν ἱερὰν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει,

» ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον ὄμῃρον.

Idest, Inscriptum est autem eius sepulchro huiusmodi elegium, quod postea ab Iensibus factum est,

Hic terra sacrum caput abscondit,
 Homerum diuinum laudatorem uirorum
 Heroum.

Si ratio carminis constet, possemus sic legere in *Varronis* inscriptione, *Aræ Ietæ*. ut declinior fuerit librarijs lapsus ad errorem extrita dipthongo priore, æ, et posteriore in, e, mutata. *Aras* autem prope sepulchra, et in ipsis aliquando sepulchris construi consueuisse, in quibus sacra fierent, res non est inuentu apud auctores difficilis, & nos, cum antiquis inscriptionibus, tum ueterum testimonijs satis probauimus in libris nostris de Sepulchris & sepeliendi ritu. Hac recepta uera lectione, ad *Homeri* tumulum capella alba fieri sacrum ab *Ietis* uel *Iensibus*, quantum coniectura assequor, dixit *Varro*, tanquam Poëtæ *Apollini* *Musis*q; gratissimo. etenim *Apollini* capris albis auratis sacrum fieri Græco ritu consueuisse, demonstrat *Liuius* libro 5. Dec. 3.

Quanquam capræ etiam *Ioui* immolabantur, ut *Aristoteles* libro 5. *Ethicorum*, & *Herodotus* in *Euterpe* testantur. Aut fortassè capra, sacra fieri dicit *Varro*, tanquam animante manibus *Homeri* pergrata, cum *Syrius* esset, & *Syrios*, præcellentes capræ, quibus abundabant, nobiles reddidissent. Licet & or-
 tus ratione *Ienses* sibi *Homerum* uendicent,

atque

Hieronymi Magii

attestantibus Aristotele, & Antipatro in Epigrammate, quod legitur in quarto libro Epigrammatum Græcorum. Quæ res pridem à Christophoro Ruso, iuvene supra ætatis captum Græcarum, Latinarumq; literarum, & honestarum disciplinarum cognitione absolutissima prædito, in Antexegematis suis fuit adnotata. ut erret Iacobus Cruceus Bononiensis, qui in Annot. suis, in Græco Epigrammate apud Gellium non *ios*, ut uetusta habent exemplaria, & Gaza in sua uersione, sed *χios* legendum esse contendit, quàm Lucianus in Demosthenis encomio, & alij, Chium quoque dictum fuisse Homerum retulerunt. Videtur uerò Varronis hoc Epigramma à Gellio loco huic adscriptum, ad astruendum Aristotelis testimonium, qui ex insula Io natum Homerum tradidit, ut Ienses Homero tanquàm uati, & ciui suo parentasse, & iusta fecisse, Varronis testimonio demonstret.

Obferuatum quibus in locis hastas re-
conderent antiqui. Vergilii locus de-
claratur. Milites in armis dormiētes,
terræ hastas infixas, non iacentes, ha-
bere consueuiffe, atq; eā consuetudi-
nem nō solūm apud Illyrios, sed etiā
apud Hebræos esse seruata. In uo-
cis σαρωτήρ, explicatione discrepasse
ab Eustathio Pollucem. CAP. II.

*C*V^m Homerum aliquando animi gratia
legerem, obseruaui antiquos, hastas non
ut nunc sit iacentes, aut pendulas, sed intra
ligneam columnam reconditas, asseruare con-
sueuiffe. sic enim inquit Homerus Odys. libro
primo,

Ως ἀπὸν ἠγεῖθ', ἥδ' ἔσπετο παλλὰς Ἀθήνη.
οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐντοθεν ἕταν δόμῃς ὑψηλοῖο.
ἔγχεος μὲν ῥ' ἔειπεν φέρων πρὸς κίονα μακρὴν
δυσροδόκης ἐντοθεν εὐξόκ, ἐντά περ ἄλλα
ἔγχε' Ὀδυσσεύς θαλασίφρονος ἴσατο πολλά.
Idest, Sic locutus præibat, & sequebatur Pal-
las Minerua.

Hi autem cum iam intra erant domum al-
tam,
Hastam quidem ferens posuit ad colum-
nam longam
Intra thecam hastarum, ubi aliæ

Hastæ

Hieronimi Magii

» *Hæstæ Vlyssis in mari ærumnosi stabant
multæ.*

Idem Homerus infra libro decimo septimo.

» αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἵκανε δόμους δ' ἡ ναετάρωντας

» ἔγχεος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν

» αὐτὸς δ' εἰσῶϊεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.

*Hoc est. Sic postquam pervēnit domos bene ha-
bitatas,*

» *Lanceam quidem posuit portans ad colum-
nam longam:*

» *Ipse autem introiuit, & transiit lapi-
deum limen.*

*Ad quam fortasse consuetudinem allusit Ver-
gilius lib. Aeneidos 12. dum inquit,*

» *Exin quæ medijs ingenti adnixa columnæ*

» *Aedibus astitabat, validam vi corripit ha-
stam,*

» *Actoris Arunci spoliū, quassatq; tre-
mentem.*

*Quem locum Enarratores, ex Homericorum
versuum ignoratione, non rectè exponunt,
& profectò mihi non arridet, quod de colum-
næ adminiculis dicit Donatus. Non tamen
me præterit, antiquos talem servasse in ædifi-
cando rationem, ut in medio columnam ædes
haberent, quod indicat Iulius Pol. lib. 7.
cap. 27. loquens in hanc sententiam, Contine-
tur & hîc columna domus media. Idem Ho-*

merus Iliad. lib. 20. in bello à militibus in ar-
mis dormituris, hastas terræ infigi consue-
uisse demonstrat. dum enim describit Diome-
dem cum socijs in armis dormientes, dicit eos
hastas ita habuisse collocatas, ut rectæ starēt
ἐν σαρπητῇρι. Ut autem Eustathius Homeri
interpretēs auctor est, σαρπητῇρ à Græcis dici-
tur, ferramentum quoddam, in quo humi de-
fixo, collocabantur hastarum calces. In qua re
tamen discrepat à Polluce, qui lib. 1. Cap. 10.
numero 6. sic loquitur ex interprete, Theca
uerò hastæ δουροθήκη. Partes uerò, extremum
quidem σαρπητῇρ, iaculi manubrium, mediū
uerò ἀγκύλη. etc. Et lib. 10. cap. 31. Hastæq;
pars inferior σαρπητῇρ, styrax, styracium: re-
ceptaculum uerò, hastæ theca. hæc Pollux.
Σαῦρος lacertam Græcis significat, cuius for-
tasse formam ferramentum illud σαρπητῇρ re-
ferebat, ut ori, hastæ extremitas indere-
tur, cauda terræ infixæ. aut uox est depraua-
ta, & non σαρπητῇρ, sed σαρπητῇρ est scriben-
dum, quòd hoc ferramentum σαρπὼν, idest li-
gnum illud duplex, quod currui subiicieba-
tur, & Latini furcam appellant, forma refer-
ret, ut binas hastas humi defixum, non absi-
mile candelabris binarum capacium candela-
rum, contineret. Lignum autem illud σαρπὼν à
Græcis dici, commemorat Plutarchus pro-
blemate

Hieronymi Magii

blemate 69. Cur autem hastæ ita haberi consueuissent, declarat Dio Chrys. Orat. 2. de Regno, loquens in hanc sententiam, Diomedem uerò ualde durè reclinauit super tergore bouis agrestis, figens in circuitu hastas, non ornatus gratia, sed ut paratæ ad accipiendum essent. Hæc Dio. Hanc defigendarum hastarum consuetudinem obseruauit Aristoteles, qui in Poët. inquit, sua etiam ætate apud Illyrios fuisse seruata. Illyrijs autem imperauit Diomedes, & Diomedæ insulæ è regione sunt Illyriorum. Quidam eruditissimi uiri hanc consuetudinem apud Illyrios duntaxat fuisse, scriptum reliquerunt: uerùm ego & apud Hebræos eandem fuisse, demonstrari arbitror Samuelis lib. 1. cap. 26. Sic enim in eo legitur, Venerunt ergo David & Abisai ad populum nocte, & inuenerunt Saul iacentem, & dormientem in tentorio, & hastam fixam in terram ad caput eius, etc.

Quæ fuerint apud antiquos fasciæ crurules, & pedules; quibusq; illi usi sint calceis. Crepidæ unde dictæ. Feminalia tibialiaq; priscis nulla fuisse.

CAP. III.

QVAEREBAT à me Bartholomæus Magius frater meus, bonarum literarum studiosissi-

studiosissimus, quænam essent fasciæ crinales
 & pedules, quarum *Vlpianus*. l. *Argumento*
.ff. de Auro & argento, &c. legatis, memi-
 nit. Respondi minimè sinceram esse in ea lege
 uerborum *Vlpiani* lectionem, tametsi *Beroaldus*
 in *Commentarijs* suis in *Apuleij Asinum*
 sinceram putauerit, & *Marinus Becichemus*
 cap. 78. *Quæstionum Epistoliarum* legat, *Cri-*
nales pedileæq;, cùm legendum sit *Crurules*,
 uel, ut habet *Florentinum* exemplar reueren-
 dæ uetustatis, *C. urales*, nullo discrimine.
 Quam lectionem *Alciato* lib. 1. *Præter. pro-*
batam, præter antiquorum codicum fidem, ra-
 tio subiectæ materiæ etiam tuetur, quia *Iure-*
consultus subdat *pedulium* mentionem, & eo
 loci de muliebribus ornamentis non loquatur,
 ad quæ fasciæ crinales spectant. Hac in re cùm
 ille mihi assentiretur, hæc ferè tunc in medi-
 um adduxi. *Crinales* quidem fasciæ siue uit-
 tæ, usui erat ut hodie, mulieribus ad capillos
 colligandos cōpescendosq;. *Varro* lib. 4. de *Lin-*
gua Latina, loquens de muliebribus ornamen-
 tis, sic inquit, *Testa fasciola*, qua capillum in
 capite colligarent, &c. *Mulieres* autem ca-
 pillos ita colligantes, eos in orbem uoluebant:
 quamobrem *Iuuenalis Satyra* 6.

» — altera læuum

» Extendit, pectitq; comas, et uoluit in orbē.

Quam

Hieronymi Magii

Quam rem etiam nūc antiquæ nobis statuæ ostendunt. Non solum autem crinales fascias mulieres usurpabant, sed & mammillares. Pollux lib. 7. cap. 14. Porro mammillarum muliebrium cingulum, fasciam, uel fasciolam uocarunt, &c. Nunc quod attinet ad fascias crurales, dico has fuisse longas quasdam uittas laneas aut etiam lineas, quibus antiqui ad contegenda conuestiendaque crura utebantur, eas complicando uolumine rotundo et simplici intextoq; nonnunquam, & alterno, quod expressum cōspexi in statua quanquam non admodum uetusta, in quodam angulo Palatii Diui Marci Venetijs: uel etiam quibus tibialia laxiora socculosque comprimerent, retinerentq; ne diffunderent ac dilaberentur. qua figura uisuntur in antiquis statuis, leoninis quibusdam capitibus ad cruris medium ferè quousq; pertinebant tibialia, insignita. Huiusmodi fasciarum mentionem non solum apud Ulpianū, sed apud Valerium Maximū, Quintilianum, Ciceronem, & alios auctores reperies. Cicero de Aruspicum responsis, Muliebres inquit soleæ, purpureæq; fasceolæ. Et ad Atticum, Etenim mihi eius caligæ, ut fasceæ cretatæ, non placebant. Fascias non absimiles auro redimitas usurpasse sponsas, demonstrat Seneca in Hippolyto, de sponsa loquens his uerbis,

Crura

- » Crura distincto religavit auro;
» Luteo plantas cohibente socco.

Quo loco illud ἐν παρόδῳ est adnotandum, luteum colorem novis nuptis fuisse in usu, quam obrem Plinius lib. 21. Nat. hist. cap. 8. inquit, Lutei uideo honorem antiquissimum in nuptialibus flammeis, totum fœminis concessum &c. Fascias in calceatu usurpasse priscos, scribit Varro. Plinius lib. 8. cap. 57. mures ait Carboni Imperatori fascias, quibus in calceatu utebatur, arrosisse, quæ res exitium portenderit. Apuleius linteorum calceorum meminit: hos pedulia appellatos esse, docet Cornelius Fronto his uerbis, Pedale, inquit, mensura est pedis, pedule uerò sub pedibus præstat utilitatem. Quo fit ut suspicer apud Ulpianum legendum esse Pedulia, pro eo quod habet Pedules: & si pedales etiam fascias habuerunt antiqui, quarum etiam meminit Iulius Polux lib. 7. cap. 22. loquens de calceorum speciebus. Tibialibus & femoralibus nullis prisci utebantur, ut apud Homerum, Virgilium, & Ovidium fuit à me observatum. Homerus enim Iliad. lib. 2. sic ait loquens de Agamemnone.

» ἔζετο δ' ὀρθωθείς . μαλακὸν δ' ἔνδυσε χιτῶνα

» καλὸν , νηγάτεον περὶ δ' αὖ μέγα βάλλετο

Hieronymi Magii

φᾶρος .

» προσίδ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέ-
διλα.

» ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον.

Idest ,

» Sedit autem arrectus . mollem autem in-
duit tunicam ,

» Pulchram , nouam , circa autem magnam
iecit pallium :

» Pedibus autem sub teneris ligauit pulchra
calceamenta ,

» Circum autem posuit ensē argenteis cla-
uis .

Et Odys. lib. 2. in principio .

» ἄρνυτ' ἄρ' ἐξ Ἀνῆφιν Ὀδυσῆος φίλος υἱός ,

» εἴματα ἐσάμενος . περὶ δὲ ξίφος ὅξυ δέτ' ὤμων ,

» προσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέ-
διλα.

Hoc est ,

» Surrexit ex lecto Ulyssis dilectus filius

» Vestem indutus , ensē autem acutum cir-
cumposuit humero ,

» Sub pedibus uerò robustis ligauit pulchra
calceamenta .

Vides nullam femoralium , tibialiumque fie-
ri mentionem . Virgilius quoque Homerum ,
ut opinor , imitatus , Aeneidos libro 8. sic ce-
cinit ,

» Euandrum interea lecto lux suscitât alma,
 » Et matutini uolucrum sub culmine cantus,
 » Consurgit senior, tunicaq; induitur artus,
 » Et Tyrrhena pedum circundat uincula
 plantis :

» Tum lateri, atque humeris &c.

Nihil Virgilius etiam, ut uides, de femoralibus, siue caligis & tibialibus. Erant tamen apud antiquos in usu tibialia siue ocreæ ad munimen. Homerus libro 18. Iliad. loquens de Achillis armis,

» τᾶξε δέ οἱ κνημίδας ἑανοῦ κασιτέρου .

Idest,

» Fecit ei ocreas tenui stanno .

Obseruare hîc libet ἐν παρόδῳ, quòd licet hæc vox κασιτέρου, stannum propriè significet, Aristoteles tamen in Poët. pro ferro accipit. sed malè, ut mihi uidetur. arma enim antiquitus non fiebant ferrea, sed ærea, aut etiam stannea propter ferri penuriam. Vt maxime erret Ioannes Tztzas Commentarijs in Hesiodi librum, qui inscribitur ἔργα καὶ ἡμέραι, existimans ferrum priscis fuisse in usu, χάλκεον autem dictum adiectiuè παρὰ τὸ χεῖν τὴν ἀλκὴν, idest à fundenda fortitudine, eorum scilicet, qui eo fuerint confossi: quanquàm Hesiodo & alijs reclamantibus credendum esse non negat. Alcæus Poëta æreorum ti-

Hieronymi Magii

bialium & ensium meminit in illis uersibus, qui apud Athenæum leguntur lib. 14. Dipn. cap. XI. & Hesiodus libro citato sic ait loquēs de hominibus æreæ ætatis,

» Τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τὰ ὅπλα χάλκεοι δ' ἐτ' οἴκοι.

» Χαλκῷ δ' ἐργάζοντο. μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος,

Idest,

» Iis autem erāt ærea quidem arma, æρεῖ; domus.

» Ære operabantur. nigrum enim non erat ferrum.

Verūm nemo miretur ex molli metallo præ ipso ferro, rustica instrumenta, et arma facta esse, siquidem temperatura quadam (ut Proclus et post Proclum Zetzes Hesiodi interpretes testantur) æs ipsum dēsabant, qua per fabricorum ferrariorū incuriam amissa, ad usum ferri deuentum sit. καὶ τῷ χαλκῷ (inquit Proclus) πρὸς τοῦτ' ἐχρῶντο, ὡς τῷ σιδήρῳ πρὸς γεωργίαν διὰ τίνος βαφῆς τὸν χαλκὸν σερρόποι- οὔντες ὄντα φύσει μαλακὸν, ἐκ λιπούσης δὲ τῆς βαφῆς ἐπὶ τὴν τοῦ σιδήρου καὶ ἐν τοῖς πολέμοις χρῆσιν ἐλθεῖν. Idest, Et ad hoc [idest ad arma] ære utebantur, tanquā ferro ad cultum terræ, quadam temperatura æs durantes, quod alioqui naturā molle est. Amissa autem tempe-

temperatura illa, ad usum ferri etiam in bellis uenerunt. Hæc ille. Antiquorum armorum consuetudinem & Virgilius indicauit, Pyrrum lucē athena corruscantem appingens. At id uerum esse non solum ex Ethnicorum libris cognoscimus, sed etiam ex sacris literis. legimus enim Regum lib. 1. cap. 17. Goliath hæc ærea arma habuisse, cassidem, ocreas, & clypeum. Nunc ad rem. Idem Homerus supra libro primo Achiuos bene ocreatos uocat,
 » Ἀτρεΐδαι τε, καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες ἄχαιοί.
 Idest,

» Atridaeque, & alij bene ocreati Achii.
 Sed non nimis uetustis temporibus, inuenio, Romanos usos esse caligis. Iulius Pollux libro 7. cap. 13. tibialium & subligaculorum meminit. Cicero quoq; in libris de Officijs, in scenam sine subligaculo neminem ait prodijisse. Suetonius auctor est Augustum hyeme usum esse fœminalibus & tibialibus; idemq; ait eundem solitum esse sibi crura ardenti nuce suburere, quo mollior pilus exurgeret. qua re subindicatur alijs temporibus, nudis hunc prodire cruribus consueuisse, nullisq; usum tibialibus. Fœminalia non fuisse in usu idem demonstrat in Iulio Cæsare, inquiens Cæsarem ut animaduertit undiq; se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluisse, simulq; sinistra manu sinum ad ima

Hieronymi Magii

crura deduxisse, quo honestius caderet. Hæc autem usurpabant Scythæ, ob magnam vim frigoris ingruentem. Dio Chrysostomus Oratione 36. Callistratum Borysthenitem fœminalia habuisse dicit, reliquumq; uestitum Scythicum. Virgilij ætate rustici ocreis, siue tibialibus & peronibus utebantur, quod ille in Moreto demonstrat dum de Similo rustico sic ait,

» Ambit crura ocreis paribus, tectus que galero

» Sub iuga patentes cogit lorata iuuenos.
Persius Satyra 7. aratorem peronatum appellat. M. Cato, antiquitus perones à ciuibus Romanis usurpatos testatur, his uerbis lib. 7. Originum, Qui magistratum curulem cœpissent, calceos mulleos alutatos, cæteri perones. Quod pertinet ad calceos, Seruius ad eû Virgilij uersum,

» Et Tyrrhena pedum circumdat uincula plantis

Sic ait, Tyrrhena uincula, Tusca calceamenta. & dicit crepidas, quas primò habuere Senatores, post Equites Romani, nunc milites. Ioannes Sarius Zamoscius, iuuenis eruditissimus, & amicus meus, in lib. De Senatu Romano, quos pridem edidit, nugari hîc Seruium dicit. Mihi quidem non fit uerisimile Seruium,
quæ

quæ de calceis dixit, commentum esse, & sci-
mus diuersis temporibus diuersa in usu fuisse.
Sanè Pollux inter Græcanicos calceos crepi-
das refert, dicitq; esse militare gestamen. Ro-
mæ etiam statuae aliquæ, quæ Senatoriæ, &
antiquæ creduntur, crepidas habent, quales
apud Gellium lib. 13. cap. 20. depictas uide-
mus, licet Gellij ætate Senatoribus essent inde-
coræ. Gellij autè uerba hæc sunt, Omnia enim
fermè inde genus, quibus plantarū calces tan-
tū infimè teguntur, cætera propè nuda, &
teretibus habenis uincta sunt, soleas dixerunt:
nonnunquam uoce Græca crepidulas. sed, ut
dixi, crepidas, & crepidulas prima syllaba
correpta, id genus calceamētum appellarunt,
quod Græci κρηπίδας uocant, &c. Suprà uerò
Pop. Romani Senatores soleatos per urbis
uias ingredi, nequaquam sua ætate decorum
fuisse refert. Quales ergo essent crepidæ, satis
apparet. Hoc uerò calceorum genus uinculo-
rum nomine significatur, quòd multis habenis
& corrigijs inflexis uinciretur, adeò ut plan-
tarum calcibus tantū infimè tectis, uincula
solūm loraq; apparerent. Ouidius Fastorum
lib. 2. muliebres calceos uincula appellat, lo-
quens de Hercule,

Fregerat armillas non illa ad brachia fa-
ctas.

Hieronymi Magii

» Scindebant magni uincula parua pedes.
Viriles etiam infra libro 5. uincula appellat,
inquiens,

» Ille memor ueteris ritus, timidusque Deo-
rum,

» Surgit, habent gemini uincula nulla pe-
des.

Vnde apud Dionē Chrysostomum Oratione 6.
quæ Diogenes, uel de Tyranno, inscribitur, pe-
des obligati, pro calceatis, dicuntur. Huc for-
tasse spectat, quod Zonaras Græcus auctor,
quanquam non admodum antiquus, ait Pa-
tricios in urbe gestasse calceos adornatos cor-
rigiarum inflexione, & formalitere C. uide-
tur enim ea corrigiarum inflexio ad uincula
prænotata pertinere. Præsertim cum Plutar-
chus Problemate 75. de lunatis his calceis a-
gens eos patricijs in usu fuisse dicat, Arca-
dibus id genus calceorum lunatorum præci-
puum fuisse affirmās. Sed de calceis hæc dixisse
sufficiat. qui plura legere auct, hic Pollucē ad-
eat, & Volaterranum in Philologia lib. 27.
Ad crepidæ etymun quod attinet, errant, ut
etiam Aldus olim adnotauit, in Horat. qui cre-
pidam à crepitu dictam censent, cum, ut est
manifestum, & Gellius testatur, uox sit Græ-
ca, & ex uoce κρηπίς, quæ Oribasio in libro de
Machinamentis cap. 25. basis est, quasi cre-
pida

peda basis sit pedis. Inquit autem Oribasius ex interprete, Fabri organum ad hunc modum fit. Super basim, quæ κρηπίς nominatur, pro organo dimensam, statuuntur crura duo &c. Magis enim emendatè legi posse uidetur κρηπίς, quæ uox basim & calceamenti genus significat teste Phauorino & alijs, quàm κρηπίς, ut in uulgatis habetur exemplaribus.

De quibusdam, qui prima concubitus noctæ, ædium lapsu perierunt, & de Dæmonum amoribus. CAP. II II.

MEMORIAE proditum est Eupolim Niciae Atheniensis filium, prima nuptiarum nocte, thalami ruina, unà cum uxore oppressum, extinctumq; fuisse: qua de re extat Græcum epigramma, & Ouidius in opusculo Dirarum, & imprecationum in Ibin sic ait,

» Sit tibi coniugij nox prima nouissima uitæ
» Eupolis ut periit, & noua nupta modo.

Olim etiam Romæ Q. Sertullius prima nuptiarum nocte ἐν ἐργῳ, domus maritalis lapsu unà cum uxore suffocatus est: uisiturq; adhuc horum sepulchro insculptum epitaphiū, quod in lectoris gratiam referre libuit. est autem huiusmodi,

Hieronymi Magii

ASPICE VIATOR Q. SERTVILLI
ET DVLCICVLAE SPON. ME. J.
RANCILIAE VIRG. AC POST INDE
QVID FACIAT LICENTIOSA SORS
LEGITO. IN IPSA FLORIDA AE-
TATE CVM ACRIOR VIS AMORIS
INGRVER. MVTVO CAPT. TAND.
SOCERO ET M. SOCR. ANNVEN-
TIB. SOLENN. HYMEN. NVPT. CO-
PVLAMVR. SED O FATVM INFELIX
NOCTE PRIMA CVM IMPORT. VO-
LVPTATIS EX LI. FAC. EXTIN-
GVERE ET D. M. V. VOTA COGE-
REMVR. REDDITIS HEV IPSO IN
ACTV DOM. MARITALIS CORR-
VENS AMBOS IAM EXTRE. CVM DVL-
CITVDINE LETISS. COMPLICATOS
OPPRESSIT FVNESTAS. SOROR
NEC NOVI QVID FECISS. PVTA.
NON ERAT IN FATIS TVM NO-
STRA LONGIOR HORA. CARI PA-
RENTES LVCTV NEC LACHRYMIS
MISERA AC LARVATA NOSTRA
DEFLEATIS FVNERA NE REDDATIS
INFELICIORA AT VOS NOSTROS
DIVTVRNIORES VIVITE ANNOS.
OPTIME LECTOR AC VIVE TVOS.

D.

M.

Ab

Abhinc tres annos mulio quidam Subianensis, Cornix nomine, qui literas etiam, quas ad me Bononia dederat Paulus Ligius meus, per ferebat, cum in agrum Oppidi Diui Ioannis, Vallis Arni aduenisset, subito coortum imbrē fugiens, diuertit ad mulierculam quandam, quam cum noctu cognosceret, domus lapsu cū ea est exanimatus. Superioribus annis Neapoli, sponsus quidam cum uirginē sponsam, mulierem reddere conaretur, ligneo orbe, à quo conopeum pendeat, in caput eius delapso, occubuit. Dum olim Patauium obsideretur, cum tormento, quod mortarium uocant, saxæ pile tricenarum librarum è Maximiliani exercitu in altum proijcerentur, ita tormenti commoderata inclinatione, ut in propugnatorum domicilia deciderent, miles quidam Marci Manini Anglarensis, qui rem mihi narrauit, contubernalis, unā cum scorto sibi substrato, pila impetu incredibili eò prolabente, extritus est. In libro Tobiae legimus, Dæmonem nomine Asmodeum, septem uiros Sarrae Raguelis filiae sponso, simulatq; ipsi se miscere uoluissent, enecasse. Hæc nonnulli non tam casu, quàm ex Dæmonum Zelotyporum ira, euenire contendunt. eos enim esse animalia aërea, animo passiva, unde & etiam amare. Quin apud Philostratum lib. 3. de Vita Apollonij

Hieronymi Magii

lonij Tyanei, literis proditum esse, Dæmonem
pueri cuiusdam amore captum fuisse. Noui
Anglare Amerinum cucullatum ex Eremitarum
Diui Augustini familia, qui se antequàm
ad sacros ordines promoueretur, à Dæmone
adamatum diceret, & sæpe osculis peti-
tum, & ab eodem zelotypo aliquandò male
habitum. Statim uerò atque sacris donatus est
ordinibus, ait nullas eius se expertum amplius
molestias. Simphorianus Camperius Praxis
lib. 2. cap. 7. de concubitu Dæmonum cum
mulieribus, aut etiam cum uiris sub mulie-
rum imagine, multa refert. Qua de re &
Theologi, quos Scholasticos appellamus, et au-
ctor Fortilitij fidei lib. 5. nō pauca scripserunt,
quæ hîc referre non uidetur operæ precium.
Ego & si Dæmones, qui, ut Augustinus ait,
lib. 15. de Ciuitate Dei, improbi sæpe mulie-
ribus extitisse feruntur, Succubosq; etiam, qui
uirorum libidinem passi sint, reperiri non ne-
gauerin (multis enim antiquus hostis ut ho-
mines decipiat, trahatq; in ruuinam, technis
uafrauentisq; utitur) ut aliàs testatus sum,
ita cum Diuo Thoma in Quæst. de Malo Ma-
teria 17. quæ est, de Dæmonibus, existimo
nullum aëreum posse esse animatum, eamque
ob rem Dæmones non habere corpora natura-
liter sibi unita, eo quòd corpus organi formam
non

non queat adipisci, nisi ea sit præditum natura, ut termini figuræq; limitibus possit circumscribi, quod, ut in confesso est, aëri non convenit: Et ut Arist. ait libro 2. de Animal. nullum corpus animalis simplex esse potest. Dæmones uerò non amare, licet aliquando amasii Zelotypiq; uideri uelint, sed uerè *μισανθρώπους*, hominibus semper infensos esse, atque eorundem animabus insidiari arbitror.

Sanguinem, qui in occiso homine refrixit, planeq; fluere desiit, si intra aliquot horas occisor accedat, è uulneribus dimanare. Qui huius rei causas perquisiuerunt, uel rei meminērunt, auctores omnes demonstrantur, & Galeoti Martii ac aliorum quorundam sententia exploditur.

CAP. V.

MULTORVM non modò ex Iureconsultis nostris, sed Philosophorum, Medicorum, aliorumq; scriptis posteritati proditum est, occisi hominis corpus, in quo sanguis refrixit planeq; fluere desiit, si mox confector adsit, iterum sanguine manare: quæ res in multa hominum memoria obseruata, expertaq; in cadaueribus plerisque, maximo miraculo sit. Quorsum

Hieronymi Magii

sum pertinere nonnulli censent hæc Lucretij carmina lib. 4.

» ————— libido

» Incitat irritās loca turgida semine multo ,

» Idque petit corpus, mens unde est saucia amore .

» Nanq; homines plerunque cadunt in uulnus, & illam

» Emicat in partem sanguis, unde icimur icetu ,

» Et si cominus est, hostem ruber occupat humor .

Eodem quoque pertinere uolunt quod lib. 17.

Iliad. dicit Homerus de Euphorbi cadauere, homicida Menelao præsente ,

» Ἕκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἀμφὶ μελαίνας .

» πᾶπληνεν δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ σίχας . αὐτίκα δ' ἔγνω

» τὸν μὲν ἀπαινύμενον κλυτὰ τεύχεα, τὸν δ' ἐπὶ γαίῃ .

» κείμενον . ἔρρει δ' αἷμα, κατ' αὐταμένην ὤτειλήν .

Idest ,

» Hectorem autem grauis dolor cepit mentes circa nigras .

» Circumspexit autem postea, statim autem cognouit,

Hunc

» Hunc quidem auferentem inclyta arma,
hunc autem in terra

» Iacentem. fluebat autem sanguis in percus-
so uulnere.

Quo in loco loquitur de Menelao, qui Euphor-
bum trucidauerat, eiq; iacenti arma adimere
uolebat, quod, Hectore Apollinis monitu, in-
tercedente, quo minùs faceret, impeditus est.
Miraculi huius causam perquiri Thadæus
Florentinus in Explicationibus suis in Isagog.
Ioannitiij. Eandem pertractant Henricus Can-
dauensis in suis appellatis Quodlibetis, Aegi-
dius Romanus Quæst. 25. quinti Quodlibeti: Io-
annes Maioris in lib. 4. Sententiarum. Dist.
15. Quæst. 14. Auctor libri Peregrinarum
Quæst. Decade 3. Quæst. 6. Ficinus lib. 16. de
Immortalitate animorum cap. 5. Galeotus
Martius in libro De Doctrina promiscua cap.
22. Auctor innominatus Problematum quo-
rundam, quæ falsò Aristoteli adscribuntur:
Ioannes Langius in uolumine suo Epistola-
rum medicinalium Epistola 40. & Leuinus
Lemnius lib. 2. de Occultis naturæ miraculis,
cap. 7. qui duo, postremi hac de re scripserunt.
Eiusdem rei meminerunt Gaudentius Merula
Rerum memorabilium lib. 4. cap. 18. qui præ-
sente occifore, sanguinem ex occisi hominis uul-
nere, intra curriculum duntaxat horarum se-
ptem,

ptem, ab occisi nece, effundi testatur. Petrus Pomponatius in lib. de Animorum mortalitate ad mentem Arist. Paris Puteus in tractatu De Syndicatu, in uerbo Tortura: dicens hoc fuisse Romæ obseruatum eo tempore, quo occisus fuit Cardinalis Sancti Marci: Hippolytus Marsilius, qui hoc pacto se homicidam aliquando depræhendisse affirmat, in sua Praxi. §. Diligenter. numero 81. Marcus Antonius Blancus in Comment. in. l. finalem numero 408. ff. de Quæstionibus: Lodouicus Carelius in principio suæ Praxis numero 140. & Franciscus Casonus Opiterginus in Tract. de Indicijs et tortura. In quibus auctioribus perquirendis penitusq; excutiendis, partim usus sum opera clarissimi Iureconsulti Ioannis Galli Tifernatis, amici mei, in quo incredibilem honestarum omnium disciplinarum cognitionem suspicio, & non uulgarem erga me amorem magnifacio. Quæ ab his afferuntur, referre omnia, et in disquisitionem uocare, quòd huius loci spatijs iniquis excludar (iustum enim res ipsa sibi uolumen deposceret) non est consilium. Dicam tamen nonnulla quàm potero breuissimè, quorundam opiniones elidendo. Martius miraculi huius causas adducere satagens, sic inquit, Nonnulli ex occisoris, et quidam ex occisi spiritibus hoc accidere arbitrantur;

tur; quod absonum est. nam ad sanguinis iam frigefacti motum, nō una pars spirituum satis est, sed utraque concurrit. Cum enim occisor furore ductus hominem aggreditur, cuncti spiritus, qui sui sunt, opus iuuant, in occidendum conuolant, sicuti de more eorum est; itidemq; hominis trucidandi in occisorem tendunt, quo ira corporis sui prosilit, ita ut in occisorem uolent, ibiq; uiuant. Cū ille occisus est, sanguis iam frigefactus fluere desijt: sed comparente occisore spiritus utriusque diuerso motu agitantur; quilibet suum corpus repetens, motum facit, unde & hominis occisi spiritus redeunt, sedemq; suam repetentes, & occisoris recedentes ut ad corpus redeant, faciunt motum eius rei, quam habitant, habitant autem sanguinem. Et hoc pacto sanguis iam frigidior, & ad fluxum ineptus, ab occisoris, & occisi spiritibus, ui multiplicata agitatus, rursus fluitat. Estq; illis tantus proprii corporis affectus, ut plerunq; latitantem hominem, sed proximè existentem, intra tempus, quod assignauimus (tot enim horis uiuunt) recognouerint, ac repetiuerint. Hoc autem non in omnibus occisis, sed in plerisque euenit: quoniam quorundam natura, ita debilis est, ut eorum spiritus uno momento conflacescant. Necesse ergo est corpora ubi hæc fieri

Hieronymi Magii

debent, sint calidiora, quoniam calore, spiritus conseruantur. Hactenus Martius, qui hæc se plerunque oculis uidisse, & Græciam de Patroclo hoc idem affirmare ait, Hectore homicida comparente: uolens (ut opinor) significare prænotatum Homeri locum. in qua re memoria uitio laborauit, nam Homerus non de Patrocli, sed Euphorbi corpore loquitur. Sed dicat Martius, quando aliquis inermis ex insidijs subito confossus, trucidatur, qui non tam ferro, quàm timore prosternitur, quo hic pateto spiritus suos in trucidantem, in quo uiui asseruentur, possit eiaculari; idemq; illi usuuenire queat, qui auersus, uel etiam somno demersus, gladio transfoditur; quos tamen præsentem homicida, sanguine manare compertum est. Præterea, si Martium audiamus, esset dicendum, eum, qui graue uulnus noctu uel etiam interdium ab ignoto hoste accepit, nec occubuit, cum fluere desijt sanguis, mox præsentem eo, qui uulnus intulit, & si dormiat uulneratus, unde mortuo quodammodo exæquatur, spiritibus hinc inde proprias in sedes commigrantibus, sanguinem uulnere emissurum. quod tamen non uidemus usu uenire. Adde quòd tauri in arena, & publicis spectaculis sæpe inter iras ab ijs, qui sua funera uendere solent, petiti, et tandem trucidati, postquam sanguis refri-

refrixit, propius accedente confectore, sanguine manarent, cum & bruta, pro eiusdem Martij in citato capite sententia, spiritus suos habeant. Mibi certè hæc spirituum hinc inde, uel ut Thadæus alijq; sentiunt, ex occisore solum in occisum conuolutio, nullo pacto sit uerisimilis. Verùm si eorum fluxum demus, statim è corpore egressi euanescent, uel aëris aut etiã cadaueris frigore abolebuntur; siquidem calore, ut etiam Martius fassus est, conseruantur. Huc accedat, quòd Physicorum plerique, spiritus hos naturales, qui ab epate ortum ducentes, uenas pulsu carentes, & sanguinem incolant, minimè agnoscunt. Duplicem nanq; spiritum esse dicunt, alterum uitalem, qui à corde per arterias fertur, animale alterum, qui à cerebro per neruos com meat. Tametsi seniores Galeni, Hippocratis, & Auicennæ interpretes, triplicem spiritum ponant. Atqui si & naturalibus spiritibus locum concedamus, erunt hi segniores (nō enim ut uitales mouentur) crassioresq; , quàm qui munia, quæ Martius, atque alij comminiscuntur, obire possint. Aliorum sententia, cuius Pomponatius meminit, habet, hunc sanguinis fluxum inde prouenire, quòd anima occisi interfectori indignetur infensaq; sit. Sanè Plato Dialogo 9. de Legibus, in hanc loquitur sententiam, Fertur enim

Hieronymi Magii

interfectum ui hominem, qui liberè uixit, interfectori proximo statim post mortem tempore irasci, ac propter uolentam mortem, terrore, turbationeque plenum, maximè si uiderit interfectorem inter suos more solito uiuere, interfectorem ipsum, eiusque actiones, uim ad hoc suppeditante memoria, cunctis uiribus tertere atque turbare, &c. Hinc Ouidius lib. 5. *Fastorum*, Remi à Celere occisi, umbram sic dicentem inducit,

» Sæue Celer crudelem animam per uulnera reddas,

» Utque ego sub terras sanguinolentus eas.
Et Virgilius Deiphobum apud inferos, necis suæ uindictam precantem facit,

» ———— Dij talia Graijs

» Instaurate, pio si pœnas ore reposco.

Suetonius, Neronem sæpe confessum ait, exagitari se matris suæ, quam occidendam curauerat, specie, & uerberibus furiarum ac tedis ardentibus, eamque ob rem facto per magos sacro, euocare maternos manes, eosque exorare tentasse. Liuius lib. 3. Dec. 1. Virginie manes per domos ad petendas pœnas uagatos scribit. Marianorum animas Syllam sollicitasse legimus. Tragædiæ Orestem à matris umbra & furijs agitatum agunt. Plutarchus in libro de Sera numinis uindicta, & in Cimone, Cleo-

Cleonices à Pausania trucidatæ phasma, Pausaniam assiduis terroribus perturbasse, ac vexasse, memoriæ consignavit. Adnotat eruditione summa ac probitate inclytus præceptor meus Franciscus Robortellus, lib. 8. de Vita & uictu Populi Rom. sub Imperatoribus Cæsaribus Aug. creditos olim manes cæsum, pauorem iniicere noctu peremptoribus, si per uim, & insidias perempti essent; ideò piacula ad placandos manes adhiberi solita; qua de re nos nonnulla in libris de Sepulchris & sepe liendi ritu. Hæc autem sunt ab antiquis credita, quia corporeis affectibus animas à corpore seiunctas, penitus destitui non putabant, quamobrem Vergil. lib. 6. Aeneid. inquit,

» Quin et supremo cùm lumine uita reliquit,
 » Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes

» Corporeæ excedunt pestes, penitusq; necesse est
 » Multa diu concreta modis inolescere miris.
 Et quæ sequuntur. Sed hæc quoque sententia est improbanda. nam, Theologi prodiderunt, & Scholasticorum antesignanus Thomas, Quæst. 19. de Anima. & mat. 2. de Virtutibus, Quæst. 4. atque alibi, existimat, post mortem anima à corpore seiuncta, potestates sensitivas aboleri, superesse, uerò in anima

Hieronimi Magii

duntaxat tanquam in principio, aut radice (essentiam nanque animæ, potentiarum esse radicem) ideoq; eam irasci, & concupisci posse si iterum corpori indatur. Si ergo iam à corpore anima sit secreta, interfectori non succensebit, nec irascetur, quòd corpore careat, corde, & sanguine, in quibus ira est officina, cùm ira, teste Aristotele, sit accensio, uel feruor sanguinis circa cor. Nisi uelimus animam postliminiij quodam iure in corpus redire, ut de Harmotini Clazomenij anima Plinius Nat. hist. lib. 7. cap. 52. se inter exempla reperisse dicit, quæ relicto corpore erraret, mox uerò in corpus relaberetur. quæ res solo diuino miraculo fieri potest. Homerus quoq; Iliad. lib. 9. animam postquam efflata est, redire non posse testatur, inquiens,

» ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ, πάλιν ἐλθεῖν οὔτε ληΐσῃ,
» οὔθ' ἐλετῇ, ἐπεὶ ἄρκεν ἀμείψεται ἔρκος ὀδόντων.

Idest,

- » Viri autem anima, rursus uenire neq; prædabilis,
- » Neque acceptabilis, postquam transiit septum dentium.

Huc accedat quòd idem Thomas Quæst. 18. & 20. de Anima, animam postquam à corpore semel digressa sit, in uniuersali (ut eius ut ar

uerbis) omnia naturalia cognoscere posse cense-
 set, specialiter uerò unumquodq; , non item.
 Cui Augustinus adstipulatur in lib. de Spiritu
 et anima, et de Cura pro mortuis agenda, dum
 inquit, mortuorū spiritus eo loci esse, ubi quæ
 in hac uita aguntur, eueniuntq; mortalibus,
 conspiciere uel audire non possunt. Quo fit, ut
 perempti anima peremptorem præsentem ca-
 daueri, uidere, aut cognoscere nequeat. At di-
 ces sanguine scatere uulnera, quòd anima,
 quæ abesse creditur, penitus in præcordijs,
 quò sanguis se recepit, delitescat. Sed si abdi-
 ta eo latitat loco, qua ratione corporis sensi-
 bus iam abolitis, præsentem esse homicidam
 intelligere potest? Cùm hominem, qui bene
 habet, somnus complexus est, cur anima, ho-
 stium rerumque noxiarum in corpus ingruen-
 tium præsentiam non sentit? Cur etiam, eo ui-
 gilante, nisi sensuum corporis adminicula præ-
 stò sint, hostes, & quæ sint nocitura non ui-
 det? Profectò ea de anima asserere, non est ra-
 tioni consentaneum. Arbitrabar aliquando,
 miraculum quo de agimus, accidere ex motri-
 ce quadam uirtute ex occisoris anima uel cor-
 pore prodeunte, quæ sympathiæ cæca ui san-
 guinem elicere possit: huius enim causa multa
 etiam in anima trahi afficiq; , auctores grauif-
 simi affirmant. Quin non pauca, quæ à corpo-

Hieronymi Magii

re nostro absunt, in nobis mutationes parere videmus, oscitationem alterius, nos ad oscitandum impellere, fascinantium oculos pueris, quin pecori (ut quidam censent) etiam obesse; luporum aspectum uel praesentiam, raucos nos reddere, stridorem limæ ferrum terentis, acrimoniam caparum, quas sodalis comedat, dentibus molestiae non modicum conciliare, rubrum colorem conspectum, seuocare è naribus sanguinem; uulnerum ingentium aspectum, oculis tenebras offundere, animique deliquium quoddam quibusdam parere, huiusq; generis alia multa, quæ breuitatis gratia missa facio.

Auicenna Can. 1. cap. de Animæ accidentibus, & lib. 6. de Naturalib. part. 4. pro robore imaginatiuæ uirtutis, multa, quæ supra ueri fidem sint, cōtingere ait, ideoq; animam unius, alterius corpus transmutare aliquando, quòd anima (ut etiam Algazel scriptum reliquit) constans ex nobilibus principijs, ditioni suæ subiectam habeat materiā. Sed hæc Auicennæ eiusq; asseclarum opinio, à Peripateticis exploditur, quòd anima unius nullam cum alieno corpore habeat communionem, ex communionem autem materiæ actionem passionemq; admitti. Lege quæ scripta reliquit infans uir, at bene doctus Thomas Garbus lib. 2. Summæ med. scientiæ, Tract. 4. Quæst. xi.

& lib. I. Tract. 5. Quæst. 31. quæ enim & nobis in mentem uenerunt, parùm ad rem facere intelliges. Quamobrem nisi ad miracula confugiamus, certi quicquam quod asseram, me non habere ingenuè fateor.

Aristotelem super Austri, qui ad nos peruenit, origine, discrepare à cæteris omnibus auctoribus, quin etiam sibi ipsi parùm constare. CAP. VI.

ARISTOTELES libro 2. Meteor. Austrum, qui nostras perflat regiones, à locis Antartico polo subiectis flare negat; uentos enim, qui à regionibus illis oriuntur, nostra in loca penetrare non posse contendit. Contrarium tamen, quasi sibi ipsi parùm constans, eodem libro (ut alij etiam animaduertunt) demonstrat, & Problemate decimo, undecimo, duodecimo 17. & 21. Sectionis 26. idem manifestius ostendit. Auctor quoque libri, qui de Mundo ad Alexandrum, inscribitur, Austrum ex occulto nobis uertice illatum, cum Septentrionario quasi colluctari ait. Indidem Austrum oriri uetustissima fuit Hippocratis sententia in libro de Aëre, aquis & locis, & lib. 2. de Diæta, siue uictus ratione; quem Macrobius lib. 2. in Somnium Scipionis

Hieronimi Magii

nis cap. 5. & Gellius lib. 2. Noct. Atticarum cap. 30. et alij sequuti sunt. Ab ea etiam non abest Ouidius lib. 4. de Ponto. Eleg. 10. sic inquit,

» *Hinc oritur Boreas, oræq; domesticus huic est,*

» *Et sumit vires à propiore loco.*

» *At Notus aduerso, tepidus qui spirat ab axe*

» *Est procul, & rarus, languidiorq; uenit. Quo nouissimo uersiculo maximè Hippocrati astipulatur, qui uentos à calidis adspirantes regionibus, ad Riphæos montes, ualde penetrare negat, nisi parumper, et debiles. Quamobrem uidere nescio, quæ Aristotelem causa impulerit, ut iam tum Hippocratis ætate receptam de primordijs Austri, qui aërem nostrum perflat, sententiam, abiiciendam putaret: nisi fortasse à montibus altissimis, qui mediam aëris regionem, ex qua uenti spirare incipiunt, superare dicuntur, impediri existimauit. Libro nanque primo Meteor. uentos non supergredi altos montes affirmat. Quod argumentum tanto Philosopho mihi indignum uidetur, cum & si ipse, alijq; auctores prodant, montes aliquot tam altè uertices exeruisse, nō ideò quominus uenti quā pergebant, impetu magno procurrere possint, illi sint impedimento.*

Sunt

Sunt enim montium illorum uertices instar arborum, aut scopulorum, qui fluminibus interiecti sint, qui tametsi aquas dum immoti persistunt, parumper abscindant, nullo tamen pacto earum defluxum sistunt. Veterum opinionem maximè fulcit Solomon, qui Ecclesiastis cap. i. uentos à diuersis mundi plagis surgentes meare, & in suos circulos reuerti dicit.

Pellium, quibus frigora propulsari solent, quis usus, & quo tempore fuerit apud antiquos. CAP. VII.

PELLICEARVM uestium, quibus frigora arcentur, si sæculum aureum excipiamus, plerique nullum fuisse usum existimant, eo quòd Plinius diligens homo, & doctus qui, ut Raphaël Volaterranus inquit, omnia exequitur, atque alij, nullam prorsus de his mentionem faciant. Accedit eo quòd Suetonius literis prodidit, Augustum se præmunire solitum aduersus uim frigoris, tunicis quaternis, cum pingui toga, & subucula, thorace laneo, fæminalibus & tibialibus. quod hic Imperator neutiquam fecisset, si indumenta expellibus, quæ & melius, & commodius nos à frigore tuentur, fuissent in usu apud nobiliores ac principes uiros. Concinit quoque

Hieronymi Magii

quoque Martialis, his uersiculis, loquens de diuite bene uestito,

» Optat & obscuras luces, uentosq; niuemq;

» Propter sexcentas Baccara gausapinas.

Et alibi,

» Mense uel Augusto sumere gausapinas.

Lucretius lib. 5. de priscis hominibus,

» Tunc igitur pelles, nunc aurum & purpura curis

» Exercēt hominum uitam belloq; fatigant.

Quanquā Liuius lib. 5. Dec. 1. Romanos in Veiorum obsidione, pellibus teētos, hyemare cœpisse ait. hi enim pellibus quibusdam rudioribus, priscorum, uel Getarū Sarmatarumq; more usi uidentur, quas nulli in urbe usurparent. Vsum tamen pellium, in uestitum postea irrepisse, satis liquet: siquidem Seneca in Epistolis, pellicularum uulpium, muriumq; (has Zibellinos atque Armellinos uulgò nuncupatos, Volaterranus fuisse putat, & si Zibellini maiores sunt, quā quibus murium nomen conuenire potuisse uideatur) quæ ad frigus arcendum compararentur, mentionem facit, Pelliculas, inquit, uulpium ac murium, frigoris causa, etc. Vlpianus quoq; & Paulus Iureconsulti, pellicearum uestium usum agnoscunt. Vlpianus enim. l. Vestis. ff. de Auro, & argento leg. de uestimentis agens, sic loqui-

tur, Familiaria sunt, quæ ad familiam uestien-
dam parata sunt, sicuti saga, tunica, penu-
la, lintea uestimenta, stragula, & cætera si-
milia: uestis ex pellibus constabit. Item pel-
les caprinæ, & agninæ uestis erunt. Paulus
uerò in lege subiecta, Cum, inquit, & tunicam
& stragulam, & pelliceam nonnulli habeant.
hæc ille. Iulius pollux lib. 7. cap. 15. pellicea-
rum uestium usum demonstrat dum loquitur
in hanc sententiam, Erant, inquit, & uestes
coriaceæ, & tunica ex pelle — Sysira autem
tunica coriacea pilosa, manicata, & habitus
Scythicus. hæc ille. Pellicearum autem uestium
usum non admodum frequentem fuisse arbi-
tror, magisq; ad tenuis fortunæ homines, ad
seruos, & agricolas, quàm ad patricos perti-
nuisse. Nullæ enim statuæ, quas ego unquam ui-
derim huiusmodi uestitum præseferunt, raraq;
eius apud auctores mentio uisitur, præter quã
cum de priscis mortalibus, aut Scythis, reli-
quisq; Septentrionalibus hominibus agunt,
qui maximè frigoribus urgentur: aut de his,
qui agrestes mores penitus non abdicauerant.
Talibus enim uestibus primi homines uti cœ-
perunt, quòd cuique essent obuiæ, & nulla ar-
te nulloq; labore pararentur. Scriptum Mo-
ses reliquit Gen. cap. 3. Deum fecisse Adam,
& uxori tunicas pelliceas. Quanquàm Orige-
nes,

Hieronimi Magii

nes, ut Epiphanius in libro *Ancyroto* testatur, allegoricòs & non sine errore, has tunicas pro Adam & Euæ carne accepit. Priscos, huiusmodi usos uestibus, aiunt Lucretius lib. citato, & Iuuenalis Saty. 6. Pellitos fuisse Aquilonares, non semel testatur Ovidius. Vlpianus quoque in. l. *Argumento*. ff. de *Auro & argento leg.* Varro lib. 2. de *Re rustica* cap. XI. Virg. *Georg.* lib. 3. Iustinus hist. lib. 2. adstipulantur. Iustinus quidem sic inquit de Scythis, Et quanquàm continuis frigoribus uruntur, pellibus tamen felinis, aut murinis uestiuntur, etc. Cæsar lib. 6. de *Bel. Gal.* Germanos pellibus, aut paruis rhenonum tegumentis usos, fidem facit. Varro Sardos quoque, & Græcos antiquos, caprarum pellibus, Dio Chrysostomus in fabula *Lybica*, *Lybyssas* rhenonibus integri consueuisse, demonstrant. Miron Prieneus apud Athenæum lib. 14. *Dipnos*. cap. 29. Helotas Lacedæmoniorum seruos, pileos ex canina pelle gestare, & rhenonibus indui, per contumeliam fuisse coactos, prodidit. Clio & Beroë Nymphæ, pellibus incinctæ inducuntur à Virgilio *Georg.* lib. 4. *Aeneidos* lib. 1. Romulus lupæ pelle, lib. 5. Acestes pelle *Lybistidis* ursæ uestiuntur. Idem lib. 8. *Aeneam* strato locauit effultum pelle *Lybistidis* ursæ; & antea in Hercu-
lis

lis sacris, mensæ super leonis pelle (Hercules nanq; ex Leonina pelle usus indumēto dicitur, talisq; fingitur, inquit Fest. lib. 14. ut homines cultus antiqui admoneantur) accubantem fecit. Pellem caprinam, Iunonis amiculum dicit Festus lib. 6. Plutarchus in Problem. Lares, canum pellibus apud Romanos indutos testatur. Produnt Mauros Leonum Elephantum, ursorumq; pellibus se in bello præmunire solitos. Est quoque à me in antiquorum monumentis marmoreis, æreisq; observatum, quod nonnulli nostræ ætatis scriptores, de rebus bellicis agētes non omiserunt, quosdam in Romanorum exercitu milites, ferarum capitibus detractas pelles, pro galeis ad terrorem hostibus incutiendum gestasse.

Pellium usum in capitij pileisq; inuenio. Plato in Symposio agninas pelles pileis tribuit, cuius rei meminit Pollux lib. 7. ubi de pileifico agit. Athenæus quoque lib. 6. Dipnos. cap. 8. mentionem facit pileorum villosorum ex ouium pellibus. Festus lib. 14. retulit capitia ex pellibus agninis facta, pescia in Saliari carmine ab Aelio Stilone dicta esse, affirmari, quòd Græci uocent pelles pesce neutro genere plurali. Vegetius lib. 1. de Re militari cap. 20. usque ad suam propè ætatem consuetudinem permansisse ait, ut omnes milites

Hieronymi Magii

*lites pileis, quos Pannonicos uocabant, ex pel-
libus uterentur: idq; fuisse seruatum, ne gra-
uis galea uideretur homini in praelio, qui ge-
stabat aliquid semper in capite. Fuerunt pel-
les & antiquis lugentibus in usu, Festus libro
prænotato, lugentes, diebus luctus in pellibus
esse consueuisse scriptum reliquit. Pelles etiam
sponsis, quas introducebant, sternere solebant
Romani, ut ait Plutar. Problemate 29. Pelliū
usum in rusticorum stratis, ut Odys. lib. 14.
non uno in loco, atque etiam in lectis ditiorum
Homerus agnoscit, sic enim de Telemacho lo-
quitur Odys. lib. 1.*

» ἐνθ' ὅγε παννύχιος κεκαλυμμένος ὁ ἰὸς ἀ-
ώτῳ,

» βούλει φρεσὶν ἥσιν ὁδὸν, τὴν πέφραδ' ἀθήνη.
Idest,

» Tunc hic per totam noctem coopertus ouis
pelle,

» Voluebat animo iter, quod dixit Minerva.
Infrà quoque lib. 4. & 7. et Iliad. lib. ultimo,
quanuis non modicum lectorum luxum ap-
pingat, pilosas tamen uestes iniici consueuis-
se lecto cubantibus demonstrat. Sedes etiam
pellibus sterni solitas ostendit Odys. 17. his
uerbis,

» κῶεα κασορνύσα θρόνοις ἐνὶ δαιδαλέοισι.

» Pelles sternens sedibus in uarijs.

Et

Et lib. 19.

καὶ ὑπὸ θρήνω ποτὶν ἦκε,
 ὁρτοφύε' ἐξ αὐτῆς ὅθ' ἐπὶ μέγα βάλλετο
 κῶας,

ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα περίφρων πηνελόπεια.
 Hoc est,

— & sub scabellum pedibus misit
 Aptum ex ipsa, ubi magnam iniecit pel-
 lem.

Illhic sedit postea prudens Penelope.
 Et infra,

Ἄρνωόμην, φέρε δὴ δίφρον, καὶ κῶας ἐπ' αὐτῆς
 ὄφρα καθεζόμενος εἴπῃ ἔπος, ἡδ' ἐπακούσῃ
 ὁ ξείνος ἐμέθεν.

Idest,

Eurynome porta iam sedem, & pellem in
 ipsa,

Vt sedens dicat uerbum, & audiat
 Hospes me.

Quanquàm & tapetes iniici sedibus consue-
 uisse, idem satis demonstrat infra lib. 20. dum
 procorum aduentui domus Penelopes para-
 tur, & instruitur.

Hieronymi Magii

Emaculata Constitutio in tribus posterioribus Codicis Iustiniani libris.

Azonis error demonstratur. Declaratur quæ sint in eadem constitutione Deliciæ, & apud Catonem tegulæ Deliciares.

CAP. VIII.

LIBRO undecimo Codicis Iustiniani Imperatoris sub titulo de Aquæductu, legitur Constitutio Imperatorum Archadij & Honorij, his uerbis, *Vsum aquæ ueterem, longoque dominio constitutum, singulis ciuibus manere censemus, nec ulla nouatione turbari: ita tamen, ut quantitatem singuli, quam ueteri licentia percipiunt, more usque in præsentem diem perdurante, percipiant: mansura pœna in eos, qui ad irrigationes agrorum, uel hortorum delicias, furtiuis aquarû meatibus abutuntur. Huius constitutionis nouissimæ partimendum insêdit, scribarum incuria, deliciæ enim hortis maximè quadrare cùm uideantur, uocem ad hortorum irrigationes retulerunt, ac locum deprauarunt, quod ante Azonis ætatem factum esse constat, Ita enim ille non sine errore, mendosum sequutus codicem inquit in Summa, Et sic habeant aquæ quantitatem, ut consuetudo fuit; non contra cōsuetudinem furtiuis aquæ meatibus abutendo.*

do. Sic quidem *Azo*. *Alciatus*, qui alias Constitutiones sub eodem titulo in suis Annotationibus repurgat, atque non parum illustrat, de hac tanquam uitij exorte ne uerbum quidem. *Iacobus quoque Cuiacius omnium concessu Iurisconsultus maximus*, cuius ego suspicio multa cum elegantia, honestarumq; disciplinarum scientia coniunctam iurisprudentiam, eandem etiam corruptè habet in Com. suis ad tres posteriores libros C. nisi si typographi mendum sit. sic & *L. Russardus* homo doctus et diligens in C. quem admodum emendatè ab hinc biennium edidit. Ego ullo absque dubio, errore expuncto, ita legendum existimo, *Mansura pœna in eos*, qui ad irrigationes agrorum, uel hortorum, delicijs furtiuis, aquarum meatibus abutuntur. Innitor uerò *Theodosiani Codicis fide lib. 15. ubi sub titulo de Aquæductu*, eadem constitutio hanc habet lectionem, & ratione non leui. siquidem, qui deducunt à publicis tubis aquam, non abutuntur furtiuis meatibus, cum *Aquæductus*, furtiui meatus à nemine appellentur, sed bene clandestinis, furtiuisq; delicijs, hoc est deriuationibus, uel sulcis aquarijs, malè & contra legum præscriptum utuntur publicis aquarum meatibus. *Iulius Frontinus in lib. de Aquæductibus*, senatusconsulto, quod *Q. Aelio Tube*

Hieronymi Magii

rone, et Q. Fabio Maximo Coss. editum fuit, aquam non nisi ex castello ducere licuisse scribit, ea ratione, ne aut riui, aut fistulæ publicæ, frequenter perfoderentur. Idē ait lege cautum fuisse, ne quis priuatus aliam duceret aquam, quā quæ ex lacu humum accederet, idest quæ ex lacu abundaret, quam, inquit, nos caducam uocamus. Agros uerò, qui aqua publica fuissent contra legem irrigati, publicatos esse. Quod attinet ad uocem, Delicijs, eam, quanquā insolēs sit auctoribus, à uerbo Delicio ductam arbitror, etymo tam hominum delicijs, quā huiusmodi deriuationibus congruente, à quo uerbo & Deliciares tegulas dictas puto, quarum sic meminit Cato in lib. de Re rustica cap. 14. Id tectum sic numerabitur, tegula, integra quæ erit : quæ non erit, unde quarta pars abierit, duæ pro una. Deliciares quæ erunt, pro binis putabuntur, &c. Deliciares enim tegulæ à Catone uidentur appellari, tegulæ quædam maiores in canaliculorum formam (has enim pro binis, ob magnitudinem æstimat) quæ in tectis, influentem aquam excipiunt, deorsumq; liciunt, & perdunt, eumq; præstant deducendis pluuijs in tectis usu, quem in agro elices, quos Columella lib. 2. Collicias, uel, ut alij legunt, Colliquias uocat; & maiores esse sulcos dicit, in quibus
aqua,

aqua, si redundat, excolatur. Has tegulas Collicias etiam dictas Festus testatur, & canalicularum formam habuisse, demonstrare uide-
tur his uerbis, Colliciae, inquit, tegulae, per
quas aqua in uas defluere potest. Et si non me
latet eundem Festum testari, tegulas Delicia-
res, pro ut etiam tectum deliciatum, dici à de-
licia tigno, quod à culmine ad tegulas angula-
res infimas uersus fastigiatum collocatur, un-
de coniecturae locus detur, tegulas illas Deli-
ciaries Catonis, ideò maiores fuisse, atque am-
pliores duplo cæteris, quòd ipsis Delicia tignis
esset tegendum. In qua tamen re suum cuique
iudicium liberum esto.

Tertium'ne Cōsul, an Tertiò dici oporteat. M. Varronis sententia impro-
bata. CAP. IX.

TERTIVM'NE Consul, an tertiò dici oporteat, quærit Gellius lib. 10. Noct. Attic. cap. 1. sed fluctuat, & si M. Varronis sententiam approbare uidetur. Varronis uerba ex libro Disciplinarum quinto hæc sunt, Aliud est Quartò Prætorem fieri, & Quartum: quòd Quartò, locum adsignificat, ac tres ante factos: Quartum tempus adsignificat, & ter ante factum. Igitur Ennius rectè conscripsit,

Hieronymi Magii

» Quintus pater, quartum fit Consul.

Et Pompeius timide, quod in Theatro ne adscriberet, Consul tertium, aut tertio. extremas literas non conscripsit. Hæc Varro. Quare rememini me aliquid legere apud Vallam lib. 3. Elegan. cap. 58. Sed mihi Varronis, eiusque assæclarum sententia non usquequaq; vera uidetur, quandoquidem antiquissima lapidis inscriptio, quæ Romæ uisitur, illi maxime obstat, est enim in hæc uerba,

P. DECIVS DECII F. PRIMO COS.
DE SAMNITIBVS TRIVMPHANS
SPOLIA EX HIS CAERERI CON-
SECRAVIT ITERVM ET TERTIO
COS.

Quem loquendi morem Romæ doctum quendam uirum Cælium, et Q. Claudium, Gellius sequutus refert. Hos uerò leuibus ductos coniecturis, mihi non fit uerisimile. Adde quod tertium & tertio indifferenter, quemadmodum primum & primo, dici uidentur. Terentius in Adel.

» Næ ego sum infelix, primum fratrem nusquam inuenio gentium.

In Phor. uerò. Cæpi aduersari primo, &c.

Veteris fuisse instituti apud Romanos, cremare hominum cadauera: Plinius, qui hoc negat, reprehensus.

CAP. X.

EST à Plinio scriptum in septimo librorum, quos de Naturali historia posteris legendos reliquit, cap. 54. ipsum cremari non fuisse apud Romanos uetustiores in usu, Ipsum, inquit, cremari, apud Romanos non fuit ueteris instituti: terra condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum; & tamen multæ familiæ priscos seruauere ritus: sicut in Cornelia nemo ante Syllam Dictatorem traditur crematus; idque uoluisse, ueritum talionem, eruto C. Marij cadauere. Hæc Plinius. Idem de Sylla scriptum Cicero in lib. 2. de Legibus reliquit. Plinij sententiam nullus hodie ferè est, qui non approbet. Ego lapsum esse Plinium existimo, primum quia Duodecim tabulæ cadauerum con cremationis faciunt mentionem. Cicero libro prænotato, Hominem mortuum, inquit lex in Duodecim tabulis, in urbe ne sepelito, ne ue urito. Credo uel propter ignis periculum. Quod autem addit, Ne ue urito. indicat non qui uratur sepeliri, sed qui humetur. Hæc Cicero. Constat autem Gellio attestante lib. 20.

Hieronymi Magii

Noct. Attic. cap. 1. trecentesimo anno post
Romam conditam, Duodecim tabulas compo-
sitas, scriptasq; esse. Quamobrem meritò, com-
burendorum cadauerum consuetudinem, quæ
ante Decemvirale ius extiterit, Plinio uetu-
stam non uideri, miratur eruditissimus pari-
ter atque elegantissimus uir Paulus Manu-
tius in libro de Legibus Romanis. Præterea
quia Plutarchus in Numæ uita demonstrat,
antiquissimis temporibus Romæ fuisse in more
positum ut corpora flammis absumerentur. ait
enim cauisse Numam, ne corpus suum exure-
retur, Atqui, inquit, cadauer igni haud dedê-
re, quoniam is cauisset, ut dicitur: sed duabus
arcis lapideis factis, eum sub Ianiculo condi-
derunt, quarum altera habebat corpus, altera
libros sacros, quos ipse scripserat, &c. Fuit
nanque Numa secundus Romanorum Rex, et
cum ab urbe condita anno trigesimonono re-
gnare cœpisset, regni sui anno 43. obiit. Quan-
quàm non me latet Ciceronem libro citato, ad
priscum sepeliendi morem demonstrandum (quæ
me res in admirationem abducit) Numæ se-
pulturam allegare. Huc accedat quòd suo se
Plinius gladio iugulat, Posthumiam nanque
Numæ legem, uino rogi aspergi uetuisse di-
cit. eius libro 14. cap. 12. hæc sunt uerba,
Numæ Regis posthumia lex est, VINO RO-

GVM NE ASPERGITO. quod sanxisse illum propter inopiam rei nemo dubitet, &c. ut credi etiam fortasse possit, Romuli quoque temporibus, aut etiam uetustioribus, cremandorum cadauerum ritum in Italia fuisse, quem Virgilius lib. XI. Aeneidos, & Ouidius Fastorum lib. 4. agnoscant. Sic enim cecinit Ouidius de Remi nece, & funere loquens,

» Dat tamen exequias, nec iam suspendere fletum,

» Sustinet, & pietas dissimulata patet.

» Osculaque applicuit posito suprema feretro,

» Atque ait, Inuito frater adempte uale.

» Arsurosque artus unxit; fecere quod ille

» Faustulus, et mæstas Acca soluta comas.

» Tunc iuuenes nondum facti fleuere Quirites,

» Vltima plorato subdita flamma rogo est.

Nisi fortasse quis dicat, hoc κατὰ πρόληψιν moris ab Ouidio, & ea etiam, quæ de concrematione Virgilius dixit, esse prolata, cuius rei illud sit argumentum, quod Ouidius dicat unctum fuisse Remi cadauer, cum tamen nullus tunc penes homines postea Romanos nuncupatos, unguentorum usus fuerit cognitus, præsertim ad ungenda cadauera. Quandoquidem Plinius lib. 13. cap. 1. sic scribit, Primum, quod equidem inueniam, castris Darij Regis

Hieronymi Magii

Regis expugnatis , in reliquo eius apparatus
Alexander cepit scrinium unguentorum. Po-
stea uoluptas eius à nostris quoque inter lau-
datissima, atque etiam honestissima uitæ bona
admissa est. Honosq; is & ad defunctos per-
tinere cæpit, &c. Vnde & illud Ennianum
κατὰ πόλιν in moris dictum uidetur existi-
mandum, cum inquit,

» Tarquini corpus bona fœmina lauit, &
unxit.

Blondus Forol. lib. 2. Romæ triumph. ex Ver-
giliij auctoritate libro citato, & Terentij in
Andria, consuetudinem concremandi cadaue-
ra adstruit, nec anticipationis aut regionum di-
uersitatis habet rationem. Idemq; quod est à
Plinio de hac re scriptum, uerum fuisse in Pa-
tricijs contendit.

Dissidium, quod inter Tacitum, & sa-
cras literas esse uidebatur, sublatum.

C A P. XI.

SUPERIORA me admonent, ut pugnan-
tiam quandam, quæ inter Tacitum, & sa-
cras literas super cadauerum concrematione
esse uidetur, componam. Inquit Tacitus lib.
21. de Iudæis loquens, Corpora condere, quàm
cremare, more Aegyptio, etc. Sed uideo apud
He-

Hebræos quoq; cadauera fuisse combusta, hæc enim uerba leguntur Ieremiæ cap. 34. Attamen audi uerbum Domini, Sedecia Rex Iuda, Non morieris in gladio, sed in pace morieris, & secundum cōbustiones patrum tuorum Regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te, & Væ domine, plangent te, quia uerbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus. Regum uerò lib. I. cap. 31. proditum est, Saul, & filiorum eius cadauera exusta fuisse. Surrexerunt omnes uiri fortissimi, et ambulauerunt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadauera filiorum eius de muro Bethsan, ueneruntq; uiri Iabesgalaad, & combusserunt ea ibi igni, & tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in nemore Iabes, et ieiunauerunt septem diebus. Hæc ibi. Vides sacras literas Tacito aduersari. Cum hæc aliquid mihi negocij facesserent, consului cap. 16. libri 2. Paralip. in quo nescio quid hac de re me legisse memineram, si forte ex locorum, ut fit collatione, quid esset existimandum, intelligerem. sic autem in capitis calce de Asa Rege scriptum inueni, Et sepelierunt eum in sepulchro suo, quod foderat sibi in ciuitate David: posueruntq; eum super lectum suum plenum aromatibus, & unguentis meretricijs, quæ erant pigmentariorum arte confecta, et combusserunt super eum ambi-

Hieronymi Magii

ambitione nimia. Quibus ego uerbis in eam
statim sum adductus sententiam, ut existima-
rem, exustionem Sedeciæ, cuius meminit Iere-
mias, non huic absimilem fuisse, scilicet citra
cadaueris concremationem, Hebræorumque
Rabinos consentire animaduerti. Siquidem Ra-
bi David Chimchi ad prænotatum cap. 31. re-
tulit Rabinus prodere, cõsueuisse exuri lectos,
uestes, aliaq; utensilia Regum. quo suspicatur
respexisse Rabinum Ionadan, dum ait, super
Saulis cadauere eam factam esse exustionem,
quæ super alijs regibus fieri consueuerat.
Idemq; Chimchi ad citatum cap. 34. Ieremiæ
in hanc loquitur sententiam, Comburent te, sci-
licet ut comburebantur super lectis Regum ip-
sorum aromata, & unguenta aromatibus mi-
sta, ut dictum est in Rege Asa: nostriq; Rabini
declarant, has res super ipsis fuisse exustas,
scilicet lectos, uestimenta, aliaque utensilia.
Hæc ille. Idem interpres ad cap. 16. lib. 2. Pa-
ralip. suprâ citatum, sic ait, Combusserunt su-
per ipso aromata in cinere bona, eumq; cine-
rem super ipsum sparserunt. Ibidem ait, præ-
ter aromata, comburi etiam solita super Re-
gibus supellectilia. Id ea de causa, quantum
ad lectos supellectiliaq; attinet, fieri consue-
uit, ut ait Isaac Abaruanellus in Com. in cap.
15. libri 1. Regum, ne in usum cuiusquam,
qui

qui ex regia prosapia non esset, adsumerentur; atq; hanc exustionem in omnium Regum funere factam esse. Sed mihi præter quàm in Regibus, qui ex stirpe erant Davidica, id factum esse, non constat. Vides de cadauerum exustione nihil omnino dici. Quod autem spectat ad Saulis eiusq; filiorum cadauera, idem Rabi David Chimchi in Com. in idem cap. 31. lib. 1. Regum, literis consignauit, cadauera illa fuisse cremata quòd iam computruissent, uermibusq; scaterent, essetque indecorum ea ita uisu et odore fœda, sepulchro inferre; ideò ossa carnibus exuta, fuisse condita sepulchro. Iam igitur patet nullum inter sacras literas & Tacitum hac in re esse dissidium.

Cauisse scriptores, ne Gallos, frugum uinique dulcedine captos, alpes superasse, seq; Italiæ superfudisse affirmarent. Valerius Probus reprehenditur, & constitutio quædam Valent. & Grat. Impp. illustratur. CAP. XII.

GALLOS gentem fuisse olim, esseq; etiam hodie bellicosissimam honorisq; appetentissimam, tum grauissimorum auctorum testimonia, tum eorum res gestæ præclarissimæ declarant. Hos uini frugumq; delitijs, & dulcedine

Hieronymi Magii

dine pelleret, alpium impedita asperaq; iuga
superasse, seq; in Italiam effudisse, fama olim
increbuerat. Verum cum hæc belli illati causa
indignior esse uideretur, quæ ad eam suscipien-
dam prouinciam populos nobilissimos ac belli
ca uirtute florentes impelleret, religiosè scrip-
tores uitauerunt, ne id affirmarent: eamq; ob
rem infamam, quæ mendacio carere non so-
let, historiam retulerunt. Liuius lib. 5. Deca-
dis 1. Eam, inquit, gentem traditur fama dul-
cedine frugum, maximeq; uini noua tunc uo-
luptate captam, alpes transisse, agrosq; ab He-
thruscis ante cultos possedisse: & inuexisse in
Galliam uinum illiciendæ gentis causa, A-
runtem Clusinum, etc. Vt mirer doctissimos
uiros Liuius, nihil præterea affirmanti, hoc
nomine iniqui, & exulcerati animi notam
inurere. Plutarchus in Camilli uita de Gallis
loquens ita ex interprete inquit, Tunc, ut fa-
ma est, primum gustantes uinum ex Ita-
lia delatum, sic illius admiratione ac noui-
tate suauitatis amentes facti sunt omnes, ut
collectis armis, sumptisque filiis, ad alpes
concesserint, quæsierintque eam terram, in
qua huiusmodi fructus oriretur: aliam autem
infructuosam, atque immitem arbitrabantur.
Primum, qui ad illos uinum detulit, ac in Ita-
liam eos accersuit, Aruntem Tyrrhenum
fuisse

fuisse ferunt, uirum & splendore, & natura præstantem. Hæc Plutarchus. Plinius Natur. hist. lib. 12. cap. 1. Produnt, inquit, alpi-
bus coërcitas & tum inexuperabili munimen-
to Gallias, hanc primùm habuisse causam su-
perfundendi se Italiæ, quòd Eliquo ex Helue-
tj's ciuis earum, fabrilem ob artem Romæ
commoratus, sicum siccam, & uiam, olei q;
ac uini præmissa, remeans secum tulisset. Qua
propter hæc uel bello quæsisse uenia sit. Hæc
Plinius. Vides nullum affirmare quicquam,
sed duntaxat quæ ferebantur retulisse. Ludo-
uicus quoque Ariostus, qui inter uernaculos
Poëtas, seu potius Cantores meritò primas
obtinet, in Rholando suo furenti, de uino lo-
quens, hos imitatus sic cecinit,

» L'almo liquor che à' meditori suoi
» Fece Icaro gustar con suo gran danno,
» Et che si dice che già Celti, e Boi
» Fe passar l'alpi, & non sentir l'affanno. etc.

Nisi fortè exemplo planè Poëtico, quod incre-
dibile uidebatur, fama comprobare uoluerunt.
Aristoteles enim in libro de Poëtica, quod fie-
ri non posse uidetur, apud Poëtas tribus mo-
dis, quorum unus fama est, defendi dicit, ὅλως
δὲ (inquit) τὸ ἀδύνατον μὲν ἢ πρὸς τὴν ποίη-
σιν, ἢ πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ ἀνά-
γειν. hoc est, In summa, quod fieri nequit, uel

Hieronymi Magii

ad ipsam poësim, uel ad meliorem eius modum, siue etiam ad famam referendum est.

Quamobrem Virgilius, quæ magna admirabiliaq; sunt, & fidem excedere uidentur, famæ adscribit. Vnde illud,

» Quam Iuno fertur, terris magis omnibus unam.

» Item, Fama est Enceladi, etc.

» Præterea, Dedalus ut fama est.

Adhæc,

» Nanque ferunt fama Hippolytum.

Vt erret Valerius Probus antiquus, & non indoctus Virgilij explanator, qui in Com. in Aeclogam 6. id proprium, et peculiare in Virgilio esse affirmauerit, cum omnibus Poëtis sit cōmune. Quia prædicta de Gallis, quam ex famæ solū auctoritate, tradebantur, uideri possunt Imperatores Valentinianus, & Gratianus (quod & Alciatus existimat Dispunctionum lib. 4. cap. XI.) constitutionem infrascriptam promulgasse, ne Barbari, gustu uini, olei, & liquaminis admoniti, Romani Imperij regiones, hostiliter inuaderent. Hæc legitur C. sub titulo, Quæ res exportari non debeant. estq; in hæc uerba, Ad Barbaricum transferendi uini, olei, & liquaminis nullam quisquam habeat facultatem, nec gustus quidem causa, aut commerciorum.

Et si

Etsi hæc etiam constitutionis causa fuisse, uideri potest (Alciato licet reclamante) ne gustus aut commerciorum prætextu, uel quantitate etiam non magna admodum, sæpius ad Barbaros conuectanda, fraus legi fieret, aut illi gustu admoniti, uitis oleisque agros, si regio ferre posset, consererent, atque his liquoribus, qui plurimum usui atque adiumento sunt mortalibus, aucti ac robustiores redditi, uel ardentius in limitaneos milites, idest in eos, qui in Imperij limitibus iugiter excubabant, irruerent; uel dum Romani eorum se regionibus superfunderent, eosque debellare niterentur, acrius resisterent. Vox autem Barbaricum, in hac constitutione pro Barbarorum regione uel loco ponitur, ex Græcorum imitatione, Βαρβαρικόν, enim, ut Armonius ait, locum uel rem Barbororum significat. Aut fortasse dicitur Barbaricum, quemadmodum, & hosticum. Liuius lib. 6. Decadis 1. Romano contra in hostico commorandi causa erat ut hostem ad certamen eliceret, etc. Vox eadem in Florentinis Pandectis legitur, quanquam corruptè, pro hostico enim, codex ille uetustissimus, hosticolo habet.

Hieronymi Magii

De Urbis à Romulo ædificatæ forma,
M. Varronis contextus corruptissi-
mus emendatur, & declaratur. De
Pomœrio multa, in quibus complu-
rium auctorum errores demonst-
rantur.

C A P. XIII.

ROMVLVM urbem Romam quadratam
designasse, atque ædificasse, grauissimi au-
ctores testantur. Fabius Pictor scriptor anti-
quissimus, lib. 2. de Romulo loquens, Adscito
enim ex Hethruria uate atq; sacerdote, olym-
pum fecit, pomœriumq; sacrauit, & aratro
ab olympto in uico Tusco, per Palatium cir-
cunducens, ab imo collis ad uerticem, quadra-
tam urbem signauit. Sic Pictor. De quo futu-
ræ urbis quasi lineamento hæc habet Tacitus
lib. 12. Igitur, inquit, à foro Boario, ubi æ-
reum tauri simulachrum aspiciamus, quia id ge-
nus animalium aratro subditur, sulcus desi-
gnandi oppidi cœptus, ut magnam Herculis
aram amplecteretur. Inde certis spacijs inter-
iecti lapides per ima montis Palatini, ad a-
ram Consi; mox curias ueteres: tum ad sacel-
lum Larium, forumq; Romanum. & Capito-
lium non à Romulo, sed à T. Tatius additum ur-
bi credidere. Mox pro fortuna pomœrium au-
ctum, &c. Cato in fragmentis Originum, Ro-
mulus,

mulus, ait, cum Palatio, in quo quadratam Romam condidit, &c. Pompeius lib. 15. Quadrata, inquit, Roma in Palatio ante templum Apollinis, dicitur locus, ubi reposita sunt quæ solent boni ominis gratia in urbe condenda adhiberi, quòd saxo munitus est initio in specie quadratam. Eius loci Ennius meminit cū ait,
 „ Et quis extiterat Romæ regnare quadratæ?

Romæ in Palatio conditæ ex Antigono Italianæ historiæ scriptore, idem Pompeius infra libro 16. meminit: sic etiam Varro libro 5. de Lingua Latina. Plutarchus in Romulo *ῥώμην τετραγώνον* uocauit, idest quadrangulam, qualem Crinitus lib. 4. de Honestâ disciplina cap. 9. à Iulio Solino significatam existimat, dum ille ad æquilibriū eam factam fuisse scriptum reliquit. Cum ex his meridiana luce clarius constet, Romam fuisse à Romulo quadrata forma designatam, & constructam, & cognoscamus prædictorum auctorum testimonijs Romulum Hethrusco ritu condidisse Romam, dignum maxima est admiratione quod apud Varronem libro 4. de Lingua Latina legitur scilicet oppida Hethruscorum ritu in orbem describi consueuisse ante quàm conderentur, & ab orbe illo urbes dicta fuisse. Quare existimauerim aut corruptum esse Varronis conte-

Hieronymi Magii

xtum, aut eum esse (quod creditu difficile est) hallucinatum, & in cognoscenda antiquitate cæcutire. Eius uerba qualia leguntur in uulgatis exēplaribus, et in manuscriptis, quæ mihi legere contigit, apponam. Oppida, inquit, in Latio condebant Hethrusco ritu multa, idest, iunētis bobus, tauro & uacca interiore, aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa, die auspicato, ut fossa & muro essent munita. Terram unde excluderant, fossam uocabant, & introrsum factum murum. Quodq; postea fiebat orbis, & urbis principium. Quod erat post murum Pomærium dictum, eiusq; auspicia urbana finiuntur. Cippi Pomærij stant, & circum aræ quædam, et circum Romam. Quare & oppida, quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & uruo, Urbes. Et ideò colonie nostræ omnes in literis antiquis scribuntur urbes, quòd item conditæ ut Roma. Et ideò colonie, & urbes conduntur, quòd intra Pomærium ponuntur. Hæc Varro. His uerbis plures insidere labes uideo, quas Michaël Bentinus, & alij, qui post eum Varronis corruptissimos libros à mendis repurgare nixi sunt, haudquaquam animaduerterunt. Eas, uetustorum ac spectatæ fidei exemplarium ope destitutus, omnes me eluere non posse doleo, quod tamen cōiectura possum præstabo.

Stabo. Inquit Varro, Quodq; postea fiebat orbis, & urbis principium.] Affert auctor eorum, quæ fiebant, nomina, quæ sunt, Fossa, Murus, Urbs, Pomærium. Hic sine dubio, urbis nomen cum suo etymo. Sic ergo est legendum, Quodq; propterea fiebat orbis principium, est urbs. Orbis autem, de quo loquitur Varro, est fossa illa in girum excavata, quæ Olympus dicebatur, & ante omnia fiebat, et à qua sulci initium ducebatur, ideò hic orbis, appellatur ab eo principium. Piætor citato lib. 2. Ité, inquit, Herculis ara, ubi Olympus, et initium sacri aratri. Ab hac fossa sulcû duci consuevisse, testatur etiam Ovidius Fastorum libro 4. qui ritum condendarum urbium optimè appingit, inquiens,

» Aptâ dies legitur, quâ mœnia signet aratro,

» Sacra Palis suberant, inde mouetur opus.

» Fossa fit ad solidum, fruges iaciuntur in ima,

» Et de vicino terra petita solo.

» Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara,

» Et nouus accenso funditur igne focus.

» Inde præmès stiuam designat mœnia sulco,

» Alba iugum niueq; cum bonæ uacca tulit.

Hieronimi Magii

De eadem fossa Plutarchus quoque in Romulo sic ait ex interprete, Accersitis ex Hethruria uiris, qui sacris quibusdam ritibus, & literis singula edocerent, atque exponerent quemadmodum in mysterijs, fossam rotundam effodit in loco, cui nunc Comitio nomen est, primitiasque omnium, quibus lege quidem ut honestis, natura autem ut necessarijs utebantur, in eam deposuerunt. Et ad postremum ex qua quisque profectus erat terra, particulam quandam ferens, eodem coniicientes, commiscuerunt. Vocant autem fossam ipsam eodem, quo Olympum nomine, Mundum. Deinde &c. De eadem fossa Xenophon Græcus auctor in libro *Aequiuocorum*, A' Barbaris uerò, inquit, omne spatium circulare ultimū,lympus dictus est, & cum interiori area Olympus, à quo Astrolabium Olympus, & sacrum pomærium Olympus est. Hæc ille. Ioannes Annius Viterbiensis, fossam illam rotundam Hethrusos Mundum appellasse dicit, Græcos uerò Olympum, scilicet ueteri uocabulo Barbaro, Græcis usitato. Verum ego apud Varronem lib. 6. de Lingua Latina, inuenio, Olympum Græcam esse uocem, Cælum, inquit, dicunt Græci Olympum: montem in Macedonia omnes, à quo potius puto dictas Musas Olympiadas. Sic Varro. Cælum autem ab Hethruscis nostris nō Mundum

anti-

antiquitus dictum inuenio, sed Phalandum, Pompeius lib. 6. Phalæ, inquit, dictæ sunt ab altitudine, à Phalandò, quod apud Hethruscos significat cælum. Cum ergo Barbaros dicit Xenophon, Latinos in uniuersum significat, qui lymbi uoce & olympi in ea significatione utebantur. Siquidem Varro in Dolio Satyra, ut ex eius uersibus à Valerio Probo in Commen. in Virgilium relatis, est manifestum, Zodiacum lymbum appellat, qua de re Crinitus lib. 3. de Honestâ disciplina cap. II. Eademq; uoce usus est Plinius. Apud eundem Varronem Cossinius sic ait, Capellarum dentes inimici sationis, quas etiam Astrologi ita receperunt in cælum, ut extra lymbum duodecim signorum excluderint. Hæc ille. Barbaros autem Latinos appellat Xenophon Græcorum more, qui omnes nationes præter Græcas, Barbaras uocant, Ammonius in de Simil. et differētibus diētionibus, βάρβαρον μὲν γὰρ εἰς ὄνομα τὸ οὐκ ἑλληνικόν. De qua uoce nos ex Strabonis auctoritate lib. 14. Geog. et aliorum, multa in Annot. nostris in Procem. Instit. Iustiniani. Sed redeo ad rem. Fossam prænotatæ persimilem Olympum quoq; dictam, facere & sacrare etiam in templorum dedicatione consueuerant, quod uerum esse demonstrat Cato in Originum fragmētis, inquiēs de Iano, Ἀΰγικανό γινώσκω
V 4 gressum

Hieronymi Magii

gressum in tractum *Vmbriae*, fundasse regiam, & fani olympum, fossamq; sacrasse, & *Augustalem Thurrenam* non longè à regia dedicasse, &c. Iam igitur quis sit orbis, cuius meminit *Varro*, & quomodo locus sit restituendus, intelligis. Eundem intelligit orbem infra cum inquit, *Ab orbe, aut uruo urbes.*] Est enim *Aut*, non *Et*, legendum, eo quòd duas ponat *Varro* etymologias, quarum posteriorem elègit *Pomponius Iuriscòsultus*, ut cernere est in. l. *Pupillus. ff. de Verborum significatione.*

NUNC ad *Pomærium* ueniamus. Quod erat post murum, *Pomærium* dictum, ut uides, testatur *Varro*. *Iulius Pollux* lib. 9. intra muros solùm *Pomærium* locat, inquit ex interprete, Ingressis uerò omne illud dicitur *Pomærium*, intra muros, intra mœnia. Interius autem plateæ, &c. *Plutarchus* etiam in *Romulo*, quod intra lineam murum diffinientem relinquitur, *Pomærium* esse dictum ait detractis per syncopam è medio literis, quasi pone murum. *Aggenus Urbicus* in *Com. in Iulium Frontinum*, in uniuersum *Pomærium* extra muros urbes habuisse dicit, aliquas uerò intra. *Pomærium* autem, inquit, urbis est, quod ante muros spaciũ sub certa mensura dimissum est. Sed et aliquibus urbibus et intra muros simili modo est statutum, propter custo-

custodiam fundamentorum, quod à priuatis
 operibus obtineri non oportebit. Hic locus est,
 qui à publico nullo iure poterit amoueri, &c.
 Liuius lib. I. Dec. I. & intra & extra urbes
 Pomærium agnoscit, de q; ipso ita commemo-
 rat, Pomærium, inquit, uerbi uim solam in-
 tuentes, post mænium interpretantur esse. Est
 autem magis circa murum locus, quem in con-
 dendis urbibus, quondam Hetbrusci, quæ mu-
 rum ducturi erant, certis circa terminis inau-
 guratò consecrabant, ut neque interiore parte
 ædificia mænibus continuarentur, quæ nunc
 uulgò etiam coniunguntur; et extrinsecus puri
 aliquid ab humano cultu patêret soli. Hoc spa-
 cium, quod neque habitari, neque arari fas e-
 rat, non magis quòd post murum esset, quàm
 quòd murus post id, Pomærium Romani ap-
 pellarunt: et in urbis incremêto, semper quan-
 tum mœnia processura erant, tantum termini
 hi consecrati proferebantur. Hæ Liuius. Gel-
 lius autem lib. 13. cap. 14. ex libris Augu-
 rum Populi Ro. Pomærium esse dicit, locum
 intra agrum effatum per totius urbis circui-
 tum pone muros, regionibus certis determina-
 tum, qui faciebat finem urbani auspicij. An-
 tiquum autem Pomærium, quod à Romulo in-
 stitutum fuit, Palatini montis radices termi-
 num habuisse. Cui adstipulatur Tacitus in-
 quiens,

Hieronymi Magii

quiens certis spatijs à Romulo interiectos fuisse lapides per ima montis Palatini, &c. scilicet ad significandos Pomærij terminos, quos Varrò cippos appellat, aras quasdam etiam his terminis addens. Terminorum intra muros nulla sit mētio, ea, ut opinor de causa, quòd non sit relictum intra muros Pomærium.

Quanquàm apud eundē Gellium lib. 15. cap. 27. ex uerbis Lælij Felicis infra scriptis, contrarium suspicari quis possit. Centuriata autem comitia, inquit Lælius, intra Pomærium fieri nefas esse, quia exercitum extra urbem imperari oporteat, intra urbem imperari ius non sit, etc. Quæ tamen nihil me mouent, cùm Pomærium urbis appellatione, tametsi extra urbem sit, comprehendatur. Equidem Libris Augurum, Varroni, & Tacito (ut de Urbico Christiano homine nec adeò antiquo auctore nihil loquar) magis quàm Liuius, Plutarcho, & Polluci crediderim; ideoque arbitror unum duntaxat apud priscos fuisse Pomærium, idq; post muros, idest extra muros, eamq; ob rem Plutar. qui de antiquo Pomærio loquatur, errare, item Pollucem, qui exterius Pomærium non agnoscat: postea uerò & intra muros relinqui consueuisse. Quod spectat ad Pomærij etymologiam Varro quasi post murum dictum significare uidetur, inquiens, Quod erat post murum Pomærium dictum

Etum

Etum, eiusque [terminis] auspicia urbana finiuntur, &c. Cuius loci lacunam expleo uoce, terminis, ut pro uiribus opem auctori feram. Liuius quosdam quasi post mœnium (significat autem, ut opinor, Varronem) interpretari testatur, quasi post mœnia, idest post murum sit Pomœrium, ipse non magis quod post murum esset, quàm quod murus post id.

Sed malè ut mihi uidetur: siquidem cum primum hæc uox exorta inditaq; loco est, unum duntaxat, idq; extra muros erat in usu Pomœrium. Verùm nec Varronem primi nominis in etymologiarum indagine auctorem, Pomœrium, quasi postmœnium, dictum sensisse reor, sed magis quasi postmœrium. muri enim antiqua uoce Latina, qua Lucretius usus est, mœri dicebantur, ita nanque hîc inquit lib. 7.

» Frigus ut à fluuijs, calor à Sole, æstus ab undis

» Aequoris exesor mœrorum litora propter. Ut etiam refellenda mihi uideatur & quæ à Pompeio affertur etymologia lib. 14. in his uerbis, Prosmurium, pontificale Pomœrium, ubi Pontifices auspicabantur. Dictum autem Pomœrium, quasi promurum, idest proximum muro. Hæc ille. Primus autem, qui Pomœria docuerit, Ianus fuit, si Fabio Pictori credimus, qui libro priore sic habet, de Iano loquens

Hieronymi Magii

quens, Primus enim aras, & pomæria, & sacra docuit, & ad pudorem & sanctimoniam domorum, primus ualuas, & sacras claues excogitauit, & inuénit, & ab eo dictæ ianuæ. hætenus Pictor. De pomærij productione Tacitus lib. 12. & Gellius lib. 13. cap. 14. Ex quibus à Ser. Tullio, à Sylla, Augusto, & D. Claudio eam factam discimus. Sanè productionis à Claudio factæ, testis præterea extat etiam num Romæ in peruetusto lapide inscriptio huiusmodi,

T. CLAVDIVS DRVSI F. CAISAR
AVG. GERMANICVS PONT.
MAX. TRIB. POT. VIIII. IMP.
XVI. COS. IIII. CENSOR. PP.
AVCTIS POPVLI ROMANI FINI-
BUS POMOERIVM AMPLIAÏT
TERMINAÏTQ.

De Pomærio illud quoque, antequàm finem facio, non est prætermittendum, Theodosium Imperatorem, ut Zonaras memoriæ consignauit, cura Cyri Præfecti Prætorio Oriëtis, Constantinopoleos protulisse pomærium. Ad hæc ut testatur Pompeius lib. 16. fuisse olim Hethruscorum libros Rituales dictos, in quibus perscriptum esset, quo ritu conderentur urbes, aræ, ædesq; sacrarentur, qua sanctitate muri, quo iure portæ, quomodo tribus, curiæ,

riæ, centuriæ distribuendæ essent, exercitus constituerentur, ordinarentur, cæteraq; eiusmodi ab bellum, & pacem pertinentia.

Quibus olim uestibus in luctu mulieres, uterentur: Blondi Foroliuiensis, Vrbinatis uiri non indocti, & aliorum sententia improbatur. CAP. XIII.

QUÆRIT in problematibus Plutarchus quid causæ esset, ut mulieres in luctu albis uestibus induerentur; & huius instituti non unam affert causam. Quo, ut arbitror, loco permoti, Blondus Foroliuiensis, lib. 2. Romæ triumphantis, Urbinas ille, qui libros de Inuentoribus rerū conscripsit, & alij non indocti uiri, nulla temporum distinctione adhibita, in luctu antiquas mulieres, albas semper uestes usurpasse existimant. Quibus Herodianus adstipulari uidetur, qui in Romanorum Imperatorum apothefi, funere magnifico, matronas albis indutas adfuisse commemorat. Sed errant hi, ut non una auctoritate ueterum demonstro. Varro de Vita patrum, ut apud Noniū legitur, de muliere, Amiculo, inquit, nigello, capillo dimisso sequeretur luctum. Idē, Vt dum supraterram essent, ricinis lugerent, funere ipso pullis pallis amictæ. Erat autem
ricinum

Hieronymi Magii

ricinum, ut Nonius ait, quod sua ætate *ma-*
surtium dicebatur, *palliolum* *fæmineum* bre-
ue. cuius formam appingit ipse met Varro
lib. 4. de lingua Latina. Apuleius *lib. 2. de*
Asino aureo, *Vmbrosum*, inquit, demonstrat
cubiculum, *matronam flebilem*, *fusca ueste*
contectam. Hæc ille. Eadem quoque apud Græ-
cos consuetudo fuisse uidetur, siquidem *Iphige-*
nia Euripidis, *Clytemnestræ matri iniungit*,
ne suam ob mortem comam laniet, idemq; ut
suis renunciet sororibus, scilicet ne quando ni-
gris uestibus membra contegant. Vnde & Ho-
merus Iliad. lib. 24. Thetim, futuram filij ne-
cem deflentem, uelo nigro tectam Iouem adi-
re facit. Niger enim color mortalis est, ut in-
quit Hippocrates, in libro de Morbo sacro, si-
ue quisquis ille fuit, qui librum eum conscrip-
sit, nam Galenus Hippocratis esse negat. Theo-
critus in Epitaphio Adonidis, *Venerem cya-*
nea stola indutam, ad lugendum *Adonidis mor-*
tem inuitat, sic enim ait,

Ἀιάζω τὸν Ἀδωνιν. ἀπώλετο καλὸς Ἀδω-
 νις.

ὦλετο καλὸς Ἀδωνις. ἔταιά ζουσιν ἔρωτες
 μηκέτι πορφυρέοις ἐνὶ φάρεσι κύπρι κάθαδε.
 ἔγρεο δειλαία κυανოსόλε, καὶ πλατάγησον
 σήθεα, καὶ λέγε πᾶσιν, ἀπώλετο καλὸς
 Ἀδωνις.

Idest.

Idest.

- » Defleo Adonem, perijt pulcher Adonis
- » Perijt pulcher adonis. plorant insuper Amores.
- » Non ampliùs purpureis in uestimentis ò Venus dormi.
- » Excitare misera cyanea ueste induta, & plange
- » Pectora, & dic omnibus, Perijt pulcher Adonis.

Cianeus enim color & cæruleus puerorum adolescentiumq; funeribus conueniebat. Quàobrem & Virgilius lib. 3. Aeneid. in funere, quod Polydoro instaurabatur, tenias cæruleas aris apposuit,

- » ——— stant manibus aræ
 - » Cæruleis mæstæ vittis, atraq; cupresso.
- Nigrarum uestium mos apud mulieres Romanas mox obsoleuit, ut Plutarchi testimonio intelligitur. Demum moribus deprauatis & uiros albas uestes in luctu usurpasse, suspicari possumus ex his Iulij Pauli uerbis lib. 1. Sententiarum, sub titulo de Sepulchris, & lugendis. Qui luget, inquit, abstinere debet à conuiuijs, ornamentis, et alba ueste. Hæc ille. Floruit uero Iulius Paulus longo annorum spacio post Plutarchum: nam ex Lampridio constat, eum Papiniani, L. Septimij Severi affinis, ac amici,
- præ-

Hieronymi Magii
discipulum fuisse: Plutarchum uerò Traiani
praeceptorem extitisse. Traianus autem anno
à CHRISTO nato 100. Septimius uerò Se-
uerus 196. regnare cæpere.

Quæ fuerit antiquorum de aquarum or-
tu sententia. Aristotelem contradi-
cendi studio immodico, Platonis di-
cta quædam luxare, atque in absurda
sensa detorquere. CAP. XV.

CONSTANS priscorum sententia habet,
aquarum omniū è penitissimis terræ par-
tibus originem esse, quas Abyssum Sacræ lite-
ræ, Socrates uerò Tartarum, appellant. Ad-
eas Mosem Geneseos cap. 8. Isaiam 44. Au-
ctorem Iob. 38. Dauidem Hymno 33. & 77.
Ezechielem 31. Esdram lib. 4. cap. 4. Abyf-
sum hâc uasto hiatu compræhensam aquarum
salsarum cumulatis æquoribus, dicit Clemens
Romanus lib. 8. Constitutionum Apo. cap. 16.
Eandem significauit Dauid Hymno 17. cum
inquit, Et apparuerunt fontes aquarum, &
reuelata sunt fundament orbis terrarum. ut
non immeritò idem infrà Hymno 23. et 136.
terram fundatam super aquis dixerit, quan-
quàm & alijs sensibus peruia sunt utrobique
Prophetæ uerba. Ex loco autem profundissi-

mo ortum aquis sacras literas tribuere, manifestius demonstrat Esdras, qui eas diligenter scrutatur. sic enim ait cap. ciato, Et dixit ad me, Si essem interrogans te dicens, Quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ uenæ sunt in principio Abyssi, aut quantæ uenæ sunt super Firmamentum, aut qui sint exitus paradisi? diceres mihi fortassis, In Abyssum non descendi, neque in infernum adhuc, neq; in cælum unquam ascendi. Strabus Theologus eruditissimus, exponens uerba illa, Fiat firmamentum in medio aquarum. scriptum reliquit, partem aquarum, quæ firmamento subiecta sit, in matricem aquarum esse redactam, idest in cauata antrofaq; terræ loca, ubi est aquarum matrix, à qua ultro citroque commeent aquæ. Licet Basilius in Hexam. Homilia 4. iuxta Solomonis, Ecclesiastis cap. 1. sermonem, contendat, fontem omnis humoris circa terram esse mare, à quo profluant, et in quod relabantur aquæ, quæ & Lucretij lib. 6. sententia fuit. Sic enim ait Solomon, Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum unde exeunt flumina, reuertuntur ut iterum fluant. Hæc enim uerba ita accipienda uidentur ut reliquis sacræ Scripturæ locis non aduersentur, scilicet, ut ille senserit, Abyssum, unde aquæ ortum habeant, mari, ut Clemens

Hieronimi Magii

capite prænotato demonstrat, esse subiectam. Sacræ Scripturæ auctorum sententiam secutus Socrates (Ethnicis enim hos fuisse antiquiores, cum alij, tum Iosephus contra Apionem, & Lactantius Firmianus lib. 4. Divin. instit. cap. 5. demonstrant) apud Platonem in Phædone testatur, Tartarum circa centrū, aquarum fluuiorumque omnium esse principium. Cuius sententiam tanquā præceptoris sui, elidit Aristoteles Meteorol. lib. 2. scribens in hanc sententiā, Quòd uerò apud Phædonem de fluminibus, & de mari scriptum reperitur, nullo certè modo esse potest: siquidem affirmatur aquas omnes subterraneis foraminibus inter se concurrere, & coire. Tartarum uerò fontem, originemque aquarum esse omnium, quæ eadem uis est aquarum medio circumfusarum, à quo omnes, quæ fluunt, quæque stabiles sunt, emanent. Singulis autem riuus affluentem parere copiam, quòd primaria aqua, & origo semper agitetur. Nam stabili certaqué sede non utitur, sed perpetua circum terram uolubilitate fertur. Per motum etiam ultrò citroqué actum, riuus affluentem parere copiam, multisque locis restagnare; cuiusmodi apud nos mare est: omnesque aquas in orbem initium repetere unde emanare cœperint, multasque etiam esse, quæ per eundem ferantur locum.

cum. Alias item haberi, quæ per aduersum quasi alueum dimanent, ut superiore de loco influant, si ex inferiore affluerint: & usque ad medium delapsam hubertatem exæstuaræ: atque posthac aquis omnibus concedi ad editiora perlabi, &c. Hæc ex Platone Aristoteles. Postea hæc improbat pluribus rationibus; quarum prima & secunda calumniam olent. Inquit nanque, secundum rationem Platoniam usu uenire, ut amnes non ad eundem semper locum fluant; & futurum, quia ad medium, hoc est centrum, labuntur, à quo mox effluunt, ut quocunque tenderit fluctuans Tartarus, eò & illi per cuniculos meatusq; impellantur, & nihil magis subtile quàm desuper elabantur, unde quiddam ex eorum, quæ fieri non possunt, colligatur, scilicet quod adagio usurpatur, Fontes in supremam fluminum partem profundi. Secundo loco oppugnat Aristoteles Socratis Platonisq; sententiam, inquiens, Quin etiam aqua, quæ tum oritur, tum iterum tollitur, unde prodierit? Illorum enim ratio hoc totum necessariò frangit, & debilitat: cum præsertim cõtendant, eandem incolumen semper circumlabi, quòd quantum effluat, tantundem ad originem principemque locum affluat. Quod attinet ad prius obiectum, respondeo Platonem non negare quæ sub principium

Hieronimi Magii

obiicit Aristoteles, quandoquidem de fluuijs ait, Alij per contrariam partem elabuntur, quàm elapsi fuerint, alij uerò per partem eandem, &c. Sed licèt hoc dicat, Tartarumq; affirmet eleuari, sursumq; ac deorsum redundare, eaq; ad loca, ad quæ redundat, aquas elidere, unde per terræ cuniculos in lucem prodeant; tamen non ideò sensit Tartari motum ultra medium rectà progredi (probè enim nouit diuinus Philosophus, terram esse sphericam, et quaq; uersum aquis scatere) sed sursum, & deorsum dicit, ratione loci, in quo consistebat. Intelligit autem Tartarum in orbem cieri ac ferri, quod ipsum & Aristoteles fatetur inquiens, Nam stabili certa q; sede non utitur, sed perpetua circum terram uolubilitate fertur, &c. Nam alioquì sibi ipsi non constaret Plato, si Tartarum rectà ultra medium ferri diceret, cum sic loquatur de fluuijs, Licet autem utrinq; ad medium usque defluere; ultra uerò nequaquam. ulterior enim prolapsus, utrinque ascensus foret, &c. Quid apertius dici potuit? Nun quidquam ἀδύνατον protulit Plato? Nun flumina sursum procurrere, aut Tartarum, medium pertransire uult? Inquit igitur aquarum principium esse Tartarum, & aquas per terræ superficiem aliquan diu prolapsas, per cuniculos ad locum unde effluxe-

fluxerant relabi, ad mediumq; deferri, à Tartaro uerò circumfluente rapi, cæteris admisceri aquis, & mox circum actas per meatus superis restitui. Quod ad posterius obiectum pertinet, Non'ne & hæc altera, & longè maxima calumnia est? nam quando unquam dixit Plato æqualem aquæ adseruari portionem, dum aquæ ad Tartarum remeant? Tantum uerò abest ut id senserit, ut contrarium potius testatus uideatur. dum enim in Timæo de elementorum mistione ageret, hæc protulit, Principiò id corpus, quod modò aquam nominauimus, quando in solidam concrescit materiam, lapis & terra fieri uidetur: quando uerò liquefcit, & diffluit, spiritus atq; aër. Item aër exustus, ignis efficitur: ignis extinctus, et corpus lentior factus aërem creat. Rursus crassior factus aër, in nebulas, nubesq; concrescit. His etiam magis compressis, pluuiæ defluunt. Ex aqua rursus terra, lapidesq; gignuntur. Hætenus Plato. Qui ortum et mistionem elementorum quo ad partes docet, quo pacto, aquarum, quæ per terram labuntur æqualem semper asseruari portionem cōsueuisse, dici potest? Aquas enim tam labentes quàm stagnantes euaporare, & modò imminui squaloribus, modò pluuijs augeri nouerat Plato, qui hæc sensu deprehendebat oculorum, et quæ sub ob-

Hieronymi Magii

tutum non cadunt, multa, ingenij acumine
peruadebat. De reliquis Aristotelis contra
Platonem argumentis, hîc loqui non est con-
siliu, cûm hanc de Tartaro opinionem mul-
tæ circumueniant difficultates, & susceptæ
prouinciæ ratio longas non ferat dissertatio-
nes. Aquarum penitus intra terram, con-
ditam esse originem, Aegyptij quoque opi-
nabantur, è quorum monumentis hæc Vir-
giliij Georg. libro 4. expressa esse, Seruius cen-
suit,

» Iamq; domum mirans genitricis, & humi
da regna,

» Speluncisq; lacus clausos, lucosq; so-
nantes

» Ibat, & ingenti motu stupefactus aqua-
rum,

» Omnia sub magna labentia flumina terra

» Spectabat diuersa locis, Phasimq; Ly-
cumq;.

Seruius, Nili, inquit, pueri, de sacris paren-
tibus nati, à sacerdotibus Nymphis dabantur,
qui cum adoleuissent, redditi, narrabant, lu-
cos esse sub terris, & immensam aquam om-
nia continentem, ex qua cuncta procreantur,
&c. De eadem fluuiorum origine & in 6.
Aeneid. Plutarchus in Paulo Aemylio ijs,
quæ ab Aristotele de fluuiorum ortu tradun-
tur,

tur, aduersari uidetur, dum aquarum uenas, animalium uenis comparat, testimoniumque adfert fluminum, quæ altius actis metallorum gratia cuniculis, sub terra reperiuntur, non paulatim collecta, sed pleno gurgite fluentia. Seneca quoque non pœnitendus inter Latinos Philosophus, lib. 6. Quæstionum naturalium, amnium principium intra terras esse ex collectione aquarum maxima, existimat.

Miscellaneorum libri tertii

F I N I S.

HIERONYMI MAGII

MISCELLANEORVM, SEV VARIARVM LECTIONVM,

LIBER QVARTVS.

Iuris quæ sit uera etymologia demon-
stratur, & quæ ab Vlpiano allata est,
abiicitur. CAP. I.

VM adhuc adolescens elo-
quentiæ candidatus, in
scholis essem, præcepto-
rem habebā Petrum An-
tonium Ghetium Lateri-
nensem, hominem mihi
propter doctrinam mini-
mè uulgarem, eximiamq; probitatem longè
charissimum. Is cùm aliquando iurispruden-
tiæ non pœnitendam operam nauasset, mihi
alijsq; complusculis commilitonibus, Iustinia-
ni Institutiones festis diebus interpretari cœ-
perat,

perat, iamq; eò progressus erat, ut de iustitia, & iure non morosa, ut sit à Iureconsultis nostris perplexa; dissertatione, sed leui, & ut hominem humanitatis addictum studijs decuit, florida ageret. Iuris autem ueriloquium cum afferret, Vlpiani Iurisconsulti sententiam, quæ legitur in. l. 1. ff. de Iustitia & iure, calculo suo approbabat. Vlpiani autem uerba hæc sunt, Iuri operam daturum, prius noscere oportet unde nomen iuris descendat. Est autem ius à iustitia appellatum. nam, ut eleganter Celsus diffinit, ius est ars boni & æqui, cuius meritò quis nos sacerdotes appellet. Iustitiam nanque colimus, boni & æqui notitiam profitemur. Hactenus Vlpianus. Ego quia addiscentem credere oportet, et Vlpianum maximè suspicerem, ac postea omnes iuris interpretes in Vlpiani discedere sententiam uiderem, eam semper retinui etymologiam. Nunc autem rem permolens, facile à sententia Vlpiani recedo, & ius non à iustitia, quæ uox non simplicior sit, sed denominatiua, sed à iubendo, dictum existimo. Ius enim siue pro iure naturæ, à quo tanquàm fonte, iura alia promanarunt, accipiamus, siue pro iurisprudencia, & arte, iubet ac præcipit. Vt meritò antiqui iura, quod Pompeius lib. 9. testatur, iussa appellauerint. Quanquàm & Galeotus Martius in libro

Hieronymi Magii

bro de Doctrina promiscua cap. 28. audien-
dus uidetur, qui ius à iuuando dictum testa-
tur: sic enim loquitur, Ius, Iurisconsulti, à iu-
stitia dici autumant: quod mihi risum mouet,
nam quod Grammatici est, lex usurpat. Ius e-
nim, si tantum iustitiæ opus indicaret, hæc de-
riuationis posset tolerari; sed cum ius tam ad pul-
mentaria, quam ad leges referatur, unde Iu-
uenalis,

» ————— & eodem iure natantes
» Mergere ficedulas didicit nebulone parète.
et Cornelius Celsus iurulentam carnem nomi-
net: necesse est hoc uocabulum ab alio, quam
à iustitia deriuari. Et licet quædam sint, de
quibus ratio reddi non potest; tamen hoc ha-
bet deriuationis certam figuram; à iuuando
euim dicitur. Nam sicut corpus nostrum iure
iuuatur, & nutritur, ita & ciuitates, quæ ut
corpus coaluerunt, legibus tanquam iure quo-
dam aluntur, & iuantur: ita ut ius, corpo-
ris, cum de pulmentarijs, & ciuitatum legi-
bus dicitur, nutrimentum, iuumentumq; es-
se noscatur. Hactenus Martius. Non est ergo
ius dictum à Iustitia, quin è diuerso iustitia à
iure potius, uel à iusto (Chrysippus enim, ut
Plutarchus in lib. de Virtute morum retulit,
à iusto iustitiam, ut à mansueto mansuetudi-
nem, &c. esse dixit) est appellata. productio
enim

enim illa, titia, uocem esse ab alia, nempe à iure aut iusto, inflexam ac deductam, arguit. Eadem ratione Cicero in Tusculanis, de Natura Deorum, & in Lælio, amicitiam ab amando, seu amore, dictam censet: & in Catone maiore, occationem à uerbo, occo: & similiter in lib. de Natura Deorum, uenustatem à Venerare. Huic, nobisque adstipulatur Grammaticorum princeps Priscianus, qui lib. 4. sub finem loquitur in hæc uerba, In STVS, à nominibus, uel à uerbis nascuntur, extremam partem conuertentibus in STVS, e, uel, u, antecedentibus, ut Honor Honestus, Mæror Mæstus, Modus Modestus, Scelus Scelestus, Robur, Robustus, Ango Angustus, Augur Augustus. Præterea Venus Venustus, Ius Iustus, &c. Iustitia igitur à iure dicta est, sicut amicitia ab amore aut amando, occatio ab occando, & relata cætera; & ut etiam à malo malitia, à nequam nequitia, à commento commentitium, à milite militia, & eiusmodi complura. Vt maximè fallatur idem Vlpianus in .l. i. §. Miles. ff. de Militari testamento, existimans militem dictum esse à militia, idest duritia, cum potius à numero millenario milites sint dicti, ut Varro scriptum reliquit libro 4. de Lingua Latina, & productio illa, tia, refragetur, qua denominatio & ab alia simpliciore

cioe deductio demonstratur. Vt non temere posthac & Vlpiano, & cæteris Iureconsultis in eiusmodi etymologijs credendum sit, cum aliud agentes has attulisse uideantur, ac passim cæspitent. Possem multa huc afferre, quæ de iuris & iustitiæ etymo literis proderunt Alciatus lib. 1. Parerg. cap. 29. & 30. Franciscus Connanus Commentariorum iuris civilis lib. 1. cap. 2. & Antonius Vacca in Com. ad. l. 1. ff. de Iustitia, & iure. sed cum illa eiusmodi sint, quæ Vlpianum tueri, & nos de prædicta deijcere sententia nequeant, eorum commemoratione studio breuitatis, supersedere uolui. Illud neutiquam fuerit silentio inuoluendum, censuisse Isidorum libro 5. Etymologiarum (hunc non sine errore sequuntur Iuris Pontificij auctores Distinctione 1. cap. Ius.) dictum esse ius, quia iustum sit, & iustitiam, quòd in ea ius stet, quo nihil potest esse insulsius.

Bartholum iuris interpretum coryphæum, in opusculis tribus, quæ sunt Tyberias, de Insula, & de Alueo fluminis, falsa, & legibus rationiq; minime consentanea scripsisse. Flumina cur taurinis prædita uultibus, & cornuta fingerentur. Festus reprehensus.

CAP. II.

QUEMADMODUM probi parentes nescio quo cæco uitio malos aliquando, ac degeneres filios gignunt, ut de Cicerone, Chabria, multisq; alijs legimus; ita nonnunquam nobilissimi scriptores, leues quasdam, ac indignas scriptiones, tanquam ab aliud agentibus confectas, emittunt. Quod Bartholo, quem inter iuris interpretes maxime suspicimus, usu uenit, dum ipsi Tyberias, de Insula, & Alueo fluminis libelli exciderunt. Nisi si (quod aliqui suspicantur) hi non ex Bartholi, sed alterius Iureconsulti officina prodierunt, Bartholoque, ut uendibiliores essent (quæ bibliopolarum quorundam impostura esse solet) adscripti sunt. Nos uulgatas editiones sequuti, tanquam Bartholi fœtus legimus, & modò improbamus.

Diuisionis alluionum, insularum in fluminibus enascentium, & alueorum, quos flumina,

Hieronymi Magii

na, ex altero latere prorumpentia & aliorum diuertentia, siccos destituunt, Bartholus hanc existimat ineundā esse rationem, ut ab agrorum, qui ripis adiacent, modo, hoc est mensura, et longitudine (ita dicam) frontali, binæ lineæ sint hoc pacto instruendæ, ut super ea, si recta existat, ita decumbant, ut hinc inde angulos inuicem æquales & rectos, qui catheti nuncupantur, efforment; & in rem diuidendam rectā procurrant. Ac tunc quæ lineis hisce terræ portio comprehensa fuerit, domino fundi, à quo lineæ protrahebantur, debeat assignari. Si uerò non recta fundi sit frons, sed sinuosa, ac semicirculum introrsum tendentem efficiat, ouali, ut uocant, figura, alijs'ue modis huius semicirculi centrum est perquirendum. Quo ad inuento, quicquid lineis à semicirculo ductis, & in centro concurrentibus communq; referentibus, intercipietur, fundi illius sinuosi domino accedet. Varias uerò pro uario riparum lineari termino, insularumq;, alueorum, & alluionum natura, figuras, ut certas regiones constituat, deliniat, quæ nihil faciunt ad rem. Sed priora sunt prosequenda. Verum ante omnia, quibus fundamētis suam Bartholus superstruxerit sententiam, dispiciamus. Et nulla alia esse constat quàm quæ subiunguntur. Inquit Iureconsultus in .l. Adeo. ff. de

de *Acquirendo rerum dominio*. loquens de *insula alluvionum adaggeratione in medio flumine enata*, *Communis fit eorum*, qui ab *utraque parte fluminis*, prope ripam prædia possident, pro modo latitudinis cuiusque prædij, quæ latitudo prope ripam sit, etc. Quod de *Alueo à flumine derelicto* etiam dicitur, scilicet ut inter ripæ vicinos, pro latitudinibus, quas agrorum frontes sortitæ sunt, sit dividendus. Eadem quoque leguntur Institutionibus Iustiniani, sub rubrica, de *Rerum diuis. §. Insula*, & sequenti. Præterea Iurisconsultus. ff. sub eodem titulo de *Acquirendo rerum dominio. l. Inter eos*. loquitur in hæc verba, *Inter eos, qui secundum unam ripam prædia habent, insula in flumine nata, nõ pro indiuiso cõmunis fit, sed regionibus quoq; diuisis. Quantum enim ante cuiusque eorum iuxta ripam est, tantum ueluti linea in directum per insulam transducta, quisque eorum in ea habebit certis regionibus*. Hactenus Iurisconsultus. Modò si quis relata uerba diligentius perpendat, atque introspiciat, profectò Bartholi infirma esse fundamenta intelliget; immo ipsum absque legis rationisq; adminiculis, quod neuiquam est faciendum, esse loquutum. Quandoquidem Iurisprudentes, ut in confesso est, loquuntur de fluviorum ripis minime

Hieronymi Magii

mè sinuosis , & de prædijs non attritis , sed integris frontibus ripas pertingentibus . Quamquam ea est fluuiorum natura ut angues lapsu imitentur , obliquasque reddant ripas .

Quamobrem egregiè , ut planè omnia , Ouidius lib. 1. Metamor. inquit ,

» Fluminaq; obliquis cinxit decliua ripis .

Vnde qui præesse fluminibus existimati sunt dii , cornuti fingebatur , propter riparum alueorumq; curuitates , flexusq; ad cornuum taurorum boumque similitudinem . Eamque ob rem Eridano Virgilius lib. 4. Georgicorum cornua , & taurinum uultum tribuit ,

» Et gemina auratus taurino cornua uultu

» Eridanus , quo non alius per pingua culta

» In mare purpureum uiolentior influit undis .

Ad què locū Probus inquit , Padus] Et ideò taurino uultu , quòd eius sonus ut tauri mugitus , et ripæ flexuosæ sunt ut cornu . Sic ille . Vnde figmentum de Acheloi cornu ab Hercule auulso . Et Horatius lib. 2. Carminum in Ode ad Augustum , Ausidum fluuium tauriformem uocat , inquiens ,

» Sic tauriformis uoluitur Ausidus ,

» Qui regna Dauni præfluit Appuli

» Cum sæuit .

Vt maximè hallucinatus sit Festus , qui lib. 18 scriptum

scriptum reliquit, taurorum specie simulachra
fluminum formari, quòd sint flumina ut tauri
atrocia. Aut si Iureconsultos dicimus intelli-
gere ripas pro earum natura esse exesas, pa-
rumq; ad rigorem accedere, non tamen cen-
sendum est eos existimasse eadem forma præ-
diorum esse frontes: siquidem ripa à prædio
separatur, quod ex his Pauli uerbis. l. penulti-
ma. ff. de Fluminibus, cognoscitur, Ripa, in-
quit, ea putatur esse, quæ plenissimum flumen
continet. Secundum ripas fluminum, loca non
omnia publica sunt, cum ripæ cedant, ex quo
primum à plano uergere incipiunt, usq; ad a-
quam. Hæc Paulus. Ulpianus quoque eodem
titulo. l. prima. §. Ripa, de ripa sic inquit, Ri-
pa autem eius ita rectè definitur, id, quod flu-
men continet, naturalem rigorem cursus sui
tenens, &c. Adde, quòd multis locis secus
ripas fiebant aggeres ad coërcendum flumen,
cum imbribus immodicis intumuisset, & uicæ
etiam relinquebantur in publicos & priuatos
usus, quibus à ripa discriminantur agri. Et si
non me latet quibusdam locis flumina præru-
ptis compesci ripis, quas non facile illa licet
imbribus hybernis adaucta, supergrediantur
(de quibus ripis minimè locutus est Paulus)
ut passim propè Tyberim uidemus. Quod fuit
in causa ut Bartholus huiusmodi riparum, non
etiam

Hieronymi Magii

etiam quarum meminit Paulus, habens rationem, laberetur. Quas tamen culturis adiacentium agrorum pertingi consueuisse, non putauerim, cum in publicos priuatosque usus iter agentium, piscatorum, uicinorumque inculti aliquid, ut etiam hodie fit, relinqueretur soli. Quo fit ut quanuis sinuosas esse ripas intellexerint Iurisprudentes, ac Nomothetæ, non tamen tales prædiorum esse frontes censuerint, aut si à consimili forma non abesse putauerunt, tamen, rectis tensis lineis in frontibus illis, ad rigorem esse reducendas senserint.

Nam alioquì lineæ ab his frontibus in insulas locaque diuidenda, in directum, ut Paulus uult, non transducerentur, sed sæpius in obliquum, ut à Bartholo non sine errore passim fit. Si enim ripæ agrorumque frontes semicirculum, aut semicirculo figuram minorem, maioremue imitentur (ut de angulosis nihil dicamus) non transducuntur Bartholo lineæ, sed ad sinus centrum protrahuntur, eoque loci terminum accipiunt, ut ex decima octaua, & decima nona ab ipso in Tyberiade delineatis figuris, & alijs eorum opusculorum locis facile cognoscitur. Quæ res longè est absurdissima, & rationi naturali, ipsique legi minimè consentanea. Cui nanque decessio obfuit, accessio debet prodesse, & lineas directas ac parallelas in insulam

lam diuidendam lex duci iubet : nam inquit
 Iurisconsultus, Quantum enim ante cuiusque
 eorum iuxta ripam est, tantum ueluti linea
 in directum per insulam transducta, quisque eo-
 rum in ea habebit certis regionibus. Habetur
 autem ratio latitudinis, quæ in fronte iuxta ri-
 pam sit, non quæ in agro, quia flumen quod ab-
 stulerat, reddidisse uidetur, ac ne, si pro modo
 latitudinis fortasse in agro maioris aut mino-
 ris, diuisio fiat, uicinis maior, aut minor quàm
 par sit, portio accedat. Adhæc, si ad Bartho-
 li præscriptum diuisio fiat, illud usu ueniet, ut
 eam aluei, alluionis, aut insulæ portionē, quæ
 è regione, & ante fundi mei frontem fuerit,
 quamque mihi Iureconsultus in prænotata. l.
 Inter eos. adiudicat, non omnino consequar.
 Quod enim extra conum linearum, à sinu in
 rem dispartendam ductarum, reliquum erit
 (siquidem conum quendam efformant lineæ à
 sinu, et circuli portione in centrum productæ)
 licet ante fundum meum existat, exclusum, ui-
 cinis hinc inde accedet: aut si uicinarum agro-
 rum frontes, mei agri fronti persimiles erunt,
 unde ex obliquis lineis coni alij fiant, nulli ad-
 scribetur. Adde quod is aliquando erit fron-
 tis flexus, ut si super eo ad circinum designato
 lineæ, quæ in centrum concurrant, instruan-
 tur, nihil insulæ quanuis uicinæ intercipiatur.

Hieronymi Magii

Præterea cùm ripæ frontesq; agrorum ripis
adiacentium, nunquam ad circinum sinuosæ
sint, quid causæ est, ut magis ad circinum ea-
rum flexus, aut ad angulum alicubi, unde quæ
demonstrata sunt absurda sequantur, quàm
ad rigorem rectamq; lineam, ut naturalis ra-
tio, & lex iubent, redigere uelit? Huc accedat
postremò, quòd si ea diuisionis ratio & uia,
quam Bartholus tam artificiosè, ut multis ui-
detur, edocuit, tanquàm ex legis mente ineun-
da esset, geometricaq; schemata, linearũq; du-
ctus res tã uarios requireret, Iulius Frótinus,
maximus Geometra, quiq; sub Diuo Nerua
Imperatore, mensurarum rationem (ut ipse
met in præfatione operis sui ad Celsum Pene-
stum demonstrat) ac opera exercebat, in libel-
lo de Iure, & controuersijs limitum, quæ ad
hanc rem pertinebant, non omnino omisisset;
præsertim cum de alluione dicat fieri contro-
uersiam, & de Alueo fluminis ueteri, ac insu-
la fluuiali aliquid scripserit. Quin Aggenus
Urbicus in Commentario in Iulij Frontini li-
brum, cum agat pluribus de Alluione, eorũ,
quæ Bartholus comminiscitur, saltem particu-
lam (nam ad huiusmodi res cuius etiam pau-
lulum geometriæ initiato facilis datur adi-
tus) attigisset, aut ad hasce dirimendas con-
trouersias, Agrimensoris diligētiam accersen-
dam

dam esse cēseret, quòd aliquando in rebus alijs Frontini sententiam sequutus, faciendum esse testatur. Hæc eadem planè, quæ anno à CHRISTO nato 1552, literis consignaue-ram editurus, in mentem etiam uenerunt eru-
ditissimo, & multis nominibus clarissimo uiro Ioanni Buteoni Delphinatico, qui libro De Flu-
uiaticis insulis secundum ius ciuile diuidendis, à Bertello 1554. primùm Lugduni edito, in quo diligentissimè hac de re agit, anteuertit. Mea autem hæc Miscellanea, in quibus hoc idem caput contineretur, legerunt Bononiæ anno 1553. quos aduoco testes omni exceptio-
ne maiores, præter Illustrissimum Principem Iulium Vitellium, Sebastianus Regulus, qui adhuc in eius urbis Gymnasio leniores literas docet, Albertus Floralius, Franciscus Spata-
rius, & Petrus Baccius, Iurisconsulti opti-
mi, magnaqué Arretinorum ornamenta: ut Pompeium Nutum, Ioannemqué Nicolaum Iustum eruditissimos iuuenes mittam, quorum hortatu hæc scripsi, qui que hos libros sæ-
pius ante quàm Bononiam proficiscerer, uer-
sarunt.

Hieronymi Magii

Quas res emendis uendendisq; pecore,
& iumentis stipularentur antiqui, &
quas uerborum formulas usurparēt.
Varronis uerba quædam declarata.

CAP. III.

ANIMALIUM quoque uenditor cauere
debet, ea sana præstari. Et qui iumenta
uendit, solet ita promittere, ESSE, BIBERE
UT OPORTET. Sunt hæc Domitij Vl-
piani uerba, quæ leguntur in .l. Ex empto. §.
Redhibitionem. ff. De Actionibus empti. Quæ
cùm olim obseruasset Nicolaus Antonius Gra-
uatius, doctissimus Iurisconsultus, quo cum Ve-
netijs aliquandiu coniunctissimè, atque aman-
tissimè uixi, ex me percontabatur, an ego, qui
non sine rei familiaris detrimento scriptores
multos excussissem, præter hanc loquendi for-
mulam, qua uenditor dum emptori caueret,
uteretur, in huiusmodi contractibus alia uer-
ba consueuisse usurpari animaduertissem.
Quem ego monui, ut Varronem lib. 2. Rei ru-
sticæ cap. 2. consuleret, apud quem de re quæ-
dam legerentur, quæ cùm à me in hypomne-
matis essent adnotata, memoriæ tunc minimè
adessent. Varronis autem uerba, ad rem per-
tinentia sunt infrascripta, quæ in lectoris gra-
tiam referre libuit, In emptionibus iure uti-
mur

mur eo, quod lex praescripsit. In ea enim alij
 plura, alij pauciora excipiunt. Quidam enim
 precio facto, in singulas oves, ut agni chordi
 duo pro una oве adnumerentur, & si qui vetu-
 state dentes absunt, item binæ pro singulis ut
 procedant. De reliquo antiqua ferè formula
 utuntur cū emptor dixit, TANTI SVNT
 MII EMPTAE. & ille respondet, SVNT.
 & prompsit nummos. Emptor stipulatur pri-
 sca formula sic, ILLASQUE OVES, QVA
 de re agitur, sanas rectè esse, uti pecus ouillum,
 quod rectè sanum est: extra luscā, surdam,
 minam, idest uentre glabro: neque de pecore
 morbofo: etiam habereq; rectè licere? HAEC
 SIC RECTE FIERI SPONDES? Nec
 cū id factum est, tamen grex dominum mu-
 tauit, nisi si est adnumeratum. Et eodem libro
 cap. 5. Eos cum emimus domitos sic stipula-
 mur, ILLOSCE BOVES SANOS ES-
 SE, NOXISQUE. PRAESTARI? Cum e-
 mimus indomitos sic, ILLOSCE IUVEN-
 COS SANOS RECTE, DEQUE. SANO
 PECORE ESSE, NOXISQUE. PRAE-
 STARI SPONDESNE? Paulò uerbosius
 hoc qui Manilij actiones sequuntur. Lanij, qui
 ad cultrum boues emunt, & qui ad altaria, ho-
 stiae sanitatem non solent stipulari. Idem ab
 Varro cap. 6. 7. et 8. statuitur in em-
 ptioni-

Hieronymi Magii

ptionibus uenditionibusque asinorum, equorum, & hinnulorum. Verum ne omnino illibata uerba hæc relinquamus, sciant semidocti, quantum adtinet ad uerba illa, In emptionibus iure utimur eo, quod lex præscripsit.] legem accipi non pro ciuili lege, sed pro mancipio, aut mancipij lege, quæ dici in uenditionibus consueuerat. Horatius lib. 2. Epistolarum in Epistola ad Iulium Florum,

» Prudens emisti uitiosum, dicta tibi est lex.

» Insequeris tamen, & lite moraris iniqua.

Cicero lib. 1. de Oratore, Cum enim Marius Graditanus ædes Auratæ uendidisset, neq; seruire quandam earum ædium partem, in mancipij lege dixisset, defendebamus, quicquid fuisset incommodi in mancipio, id si uenditor scisset, &c. Idem lib. 3. de Officijs, de earundem ædium uenditione, Hæ Sergio seruibant, sed hoc in mancipio Marius non dixerat, &c.

Sequitur mox in contextu Varronis, Et si qui uetustate dentes absunt, item binæ pro singulis ut procedant.] Adnotandum est uerbum Procedant, ualere, In utilitatem cedant. Idem nanq; quod prodesse, significare uidetur. Cato in lib. De Re rustica cap. 148. Quot, inquit, dies per dominum mora fuerit, quominus uinum degustet, totidem dies emptori procedet, &c. P. Scipio in Oratione, quam Censor de moribus

moribus ad populum habuit, ita apud Gellium Noct. Attic. lib. 5. cap. 19. inquit, In alia tribu patrem, in alia filium suffragium ferre.

Filium adoptivum tam procedere, quam si senatum habeat. Atque ita interpretari videtur idem Gellius sic de eiusdem Seipionis relatis verbis loquens, Id etiam eum culpavisse, quod filius adoptivus, patri adoptatori, inter præmia patrum prodesset. Ad ea verò verba, Nec cum id factum est, tamen grex dominum mutavit, nisi si est adnumeratum.] spe-

ctant quæ ex Caio Iurisconsulto leguntur in. l. Quod sæpe. §. Si pro numero. ff. De Contrahenda empt. sunt autem subiecta, Si, inquit, pro numero corporum precium fuerit statutum, Sabinus, & Cassius tunc perfici emptionem existimant, cum adnumerata, admensa, appensa'ue sint: quia venditio quasi sub hac conditione videtur fieri, ut in singulas metretas, aut in singulos modios, quos quas'ue admensus eris, aut in singulas libras, quas appenderis, aut in singula corpora, quæ adnumeraveris. Ergo & si grex venierit, siquidem universaliter uno precio, perfecta videtur, postquam de precio convenierit. Si verò in singula corpora certo precio, eadem erunt, quæ proximè tractavimus. Hæc Caius.

Hieronymi Magii

Locus in eiusdem Varronis uerbis perplexus declaratur, atq; agitur de animalibus sacrificio ineptis. Cur homines corpore uitiati, à sacerdotio arceantur.

C A P. I I I I.

NON parum mihi negocij facessunt uerba Nilla Varronis suprà relata, Lanij, qui ad cultrum boues emunt, & qui ad altaria, hostiæ sanitatem non solent stipulari.] Satis enim constat, animalium, quæ sana non sint, carnes corporibus humanis morbos perniciemq; conciliare; & Dijs, mutilis & morbosis animalibus, fieri sacra non consueuisse. Vnde illud apud Aristophanem,

» Α'λλ' οὐδὲ θύσιμός ἐστιν, αὐτὴν κέρκον οὐκ ἔχων.

Idest,

» Sed neque sacrificio conuenit, ipsam caudam non habens.

Sanum enim, & perfectum esse debet quod Dijs offertur. Suidas, Κόλκον. τὰ μὴ ἔχοντα κέρκον ἢ τὰ κολοβὴν ἔχοντα οὐράν. ἅπερ ἐν ταῖς ἱεροουργίαις ἔθύεται. καθόλου γὰρ εἰ ἦν τέλειον καὶ ὑγιὲς ἐκ ἐδύετο τοῖς θεοῖς. Idest, Colura, Non habentia caudam, uel habentia mutilam caudam, quæ in sacrificijs non mactantur. Vniuersaliter. n. nisi esset perfectum & sa-

num

num, non sacrificabatur Deis. Hæc ille.

Quo pertinent illa Aristotelis apud Athenæum lib. 15. Dipnos. Cap. 5. Aristoteles (inquit ex interprete Athenæus) in Symposio narrat, quòd nihil mutilatum Deis offerre, sed omnia perfectæ ac integra donare consuevimus. Plenum uerò, & perfectum esse uidetur corona. Hæc ille. Iulius Pollux lib. 1. Cap. 1. de adductis uictimis; ostendit deligi oportere uictimas sanas, et rectis membris, ac nò mutilis prædita. Plinius quoque Natur. hist. lib. 8. Cap. 45. demonstrat, in sacrificijs non quoduis animal citra delectum offerri altaribus, fuisse in more positum. sic nanque ait de bobus, Huic tantum animali omnium, quibus procerior cauda, non statim nato consummata, ut cæteris mensuræ. Crescit uni donec ad uestigia ima perueniat. Quamobrem uictimarum probatio in uitulo, ut articulum suffraginis contingat. breuiore non litant. Hoc quoque notatum, uitulo ad aras humeris hominis allato non ferè litare, sicut nec claudicante, etc. Plutarchus Problemate 72. uictimis non sanis sacrum fieri non consuevisse, nec a uibus ulceratis auspicari solitum dicit. Hermippus uerba faciens ad Dionysium Athenæi Dipn. lib. 12. Cap. 29. ad rem quod attinet in hanc loquitur sententiam, Nunc pauperes iam tibi boues

Hieronymi Magii

boues mutilos sacrificant, Leotrephide, ac Thumantide graciliores. Hæc ille, rem indignam, & sacrificandi legi minimè consentaneâ demonstrare uolens. Non solùm apud Ethnicos, sed etiam apud Hebræos hostiarum delectus habebatur, & mutila, ægrotæ, maculisq; deturpata offerre non licebat, ut Leuitici cap. 9. & 22. Deuteronomij 15. & 17. & Malachiæ 1. apertè cognoscitur. Cum igitur animalia, quæ non erant sana, item mutila, & indecora, sacrificijs essent inepta, & morbosa perniciem comedentibus afferant, quid causæ est ut qui hostias ad altaria, & qui ad cultrum boues emebant, sanitatè non stipularentur? Quântum spectat ad hostias, stipulationem huiusmodi adhiberi non consueuisse arbitror, quia maximus haberi consueuisset delectus hostiarum, atq; hæ prius diligentissimè probari solerent, quod paululum indicat Plinius uerbis suprâ relatis dum inquit, Quamobrem uictimarum probatio in uitulo ut articulum suffraginis contingat, breuiore non litant. Hoc quoq; notatum, uitulo ad aras humeris hominis allato, non ferè litare. sicut nec claudicante, etc. Vnde hostiæ eximiæ dictæ. Macrobius Saturn. lib. 3. Cap. 5. Eximij quoq; inquit, in sacrificijs uocabulum, non Poëticum ἐπίθετον, sed sacerdotale nomen est. Veratius enim

enim in Pontificalibus quæstionibus docet, eximias dictas hostias, quæ ad sacrificium destinatæ eximantur è grege; uel quòd eximia specie, quasi efferendæ numinibus eligantur. Hinc ait,

„ Quatuor eximios præstati corpore tauros. Vbi quòd eximuntur, Eximios. quòd eliguntur, Præstanti corpore monstravit. Hactenus Macrobius. Estq; existimandum libris sacerdotalibus, iureq; pontificio cautum fuisse, quales hostias eligere oporteret, & quas reijcere. Liuius nãq; lib. 5. Decad. 3. librorũ, in quibus apud Romanos sacrificandi ars conscripta esset, facit mentionem. Est etiam à Cælio Rhodigino relatum *Lectionum antiquarum* lib. 7. Cap. 1. Græci moris fuisse, tauros quidem explorare farina apposita, capras uerò ciceribus. nam si gustare abnuissent, eare haud ualere satis concipiebant. Capras autem etiam frigida aqua.

Quod pertinet ad lanios, qui ad cultrum boues citra sanitatis stipulationem emebant, quantum coniectura assequor, id factum dixerim, quia statim emptum animal essent occisuri, aut quia nullus bobus pecoriq; morbus in esse potest, ex quo carnes esu perniciosæ aut pestilentes sint, qui oculis, aut manibus non deprehendatur, quandoquidem laniorum soler-

Hieronymi Magii

solertiam tantam esse quotidie uidemus, ut etiā morbos intestinos, et penitioribus pecoris partibus insidentes pluribus argumentis ex longa observatione cognoscant. Quanquā hac de re amplius quærendum esse uidetur.

Verū nedū hostias Dijs offerēdas, sed etiā sacerdotes sanos, non mutilos, minimèq; deformes esse, antiqui uoluerunt. Nam, ut missa faciam, quæ leguntur *Leuitici Cap. 21.* multisq; locis in iure nostro Pontificio, *Seneca lib. 4. Declam.* lege fuisse cautum demonstrat, ut sacerdos corpore uitiato nec integro, à sacris remoueretur; quòd tanquā res mali ominis homo huiusmodi esset deuitandus. Est etiam ab *Aulo Gellio* relatum *lib. 1. Cap. 12.* fas non fuisse capi uirginem *Vestalem*, quæ lingua debili, sensu' ue aurium diminuta, alia'ue quauis corporis labe insignita esset. *Plutarchus Problemate 72.* testatur, *Augures* si ulcus habuissent, augurandi causa sedere prohibitos. Cuius rei causam ille ita explicat, *An & hoc signum est non oportere qui * morsum aliquem, aut ulcus, aut perturbationem in animo haberent, res diuinas tractare, sed tum Deorum mentem hominibus prodere, cum et liquido, & integro animo essent? An illud rationem habet, si neque uictimam sanandi ulceris causa quisquam adhiberet, nec auibus ulceratis*

tis ad auspicandum uteretur, ea multò magis
 in se ipsis seruanda existimasse, ut ad ea, quæ
 à Dijs significarentur, puri, & integri accede-
 rent? Vlcus enim diminutio quædam, & cor-
 poris pollutio uidetur. Hæc ille. Adstipulan-
 tur Plutarcho nō parū sacrarum literarum
 uetustate, & pietate in Deum insignes inter-
 pretes. Hieronymus siquidem Ad Fabiolam
 De ueste sacerdotali, corporis uitia ad ani-
 mum referri ait, ideoq; talibus præditos cor-
 poribus, ad rem diuinam faciendam, esse ine-
 ptos. Gregorius, ut etiam legitur in Decr. cap.
 Hinc etenim. Dist. 49. uitia, maculasq; cor-
 poris, animi uitijis sociari scriptum reliquit.
 At optimè Theodoritus Quæst. 30. in Leuiti-
 cum, qui corpore uitiatos à sacris arceri testa-
 tur, ut per affectiones non spontè susceptas, ea,
 quæ à uoluntate proficisci solent, prohiberen-
 tur, Verbi gratia, inquit, oculorum occæca-
 tio, inopiam cognoscendi significat; auris am-
 putatio, inobedientiam; naris autem ablatio,
 facultatis discernēdi priuationem; manus ab-
 scissio, in agendo socordiam; hocq; modo reli-
 qua sunt intelligenda. Idcirco uictimas om-
 nibus membris integras offerre, per ea, quæ of-
 feruntur, instruens offerentes, ut habeant ani-
 mæ sinceræ operationes, &c. Idem Quæst.
 14. ad cap. 15. Deuteron. ait ideò præcipi ne
 Deo

Hieronymi Magii

Deo offerantur primogenita ex armentis gregibusq; maculosa, & uel claudicantia, uel cæca, aut aliqua corporis parte deformia infirmaque; ut admoneantur homines, debere nos ad omne opus bonum consummatæ esse sapientiæ.

Roma cur communis patria à Modestino fit appellata, alio pacto quàm Alciatus fecerit declaratum. Romanum imperium, Orbem ex ea causa, quam Hegesippus attulit, non esse dictum.

C A P. V.

ROMAM communem esse patriam, dixit Modestinus Iurisconsultus. l. Rem. ff. *Ad municipales.* id ei nominis tribuit etiam Cicero Orat. I. contra Rullum, quanquàm fortasse, ut à Modestino factum suspicari licet, non omnium nationum ratione, cum uterque uoce Nostra, utatur. Cur autem hoc nomen Romæ tributum sit, admodum eruditè explicat Alciatus *Dispunctionum* libro 2. cap. 21. nimirum quòd omnes, qui imperio Romano subditi essent, ciuitatis Romanæ ius haberent, iuxta illud Pauli sub titulo *De statu hominum.* ff. *In Orbe Romano qui sunt, ciues Romani ex constitutione diui Antonini effecti sunt.* Verum
et si

etsi germana hæc uidetur sententia, nihilominus cum ante constitutionem Antonini sic Roma sit nuncupata, ea etiam de causa communis patria dicta uidetur, quòd totius quasi habitatæ esset terræ compendium, in qua omnes planè habitaret nationes. Quod uerum esse, ex Athenæo cognoscere licet, qui Dipnos. lib. I. cap. 15. sic loquitur, Comitio interprete, Non longè, inquit, aberraret fortasse à scopo, quisquis totius habitatæ terræ compedium Romanorum ciuitatem appellauerit, in qua omnes ciuitates commorantes faciliè intueri licet, & particulatim & quàmplurimas; ut Alexandrinorum auream, Antiochenorū pulchram, Nicomediorum ornatissimam, omnium præterea splendidissimam quotquot Iupiter detegit Athenas. Deficeret, non unum dicam diē, ad connumerandas ciuitates, quæ in Orbe Romano continentur, sed omnes uix per anni spatium ob multitudinem connumerarentur. Omnes nanque ibi nationes habitant, Cappadoces, Scythæ, Pontici, & alij complures. Hi sunt enim totius habitatæ terræ compendium. Hæc ille. Quia ergo totius habitatæ terræ compendium Roma uideretur, quòd eam omnes ferè nationes incolebant, communis patria potuit etiam appellari. Imperium aut em Romanum, cur Orbis diceretur, scriptum Hegesippus reli-

Hieronymi Magii

quit lib. 2. cap. 9. in hanc sententiam loquens de Romanis, In ipsorum quoq; nomen elementa transierunt, in quos etiam transiit orbis terrarum, qui Romano imperio clauditur, & definitur. Deniq; à plerisq; Orbis Romanus appellatur. Nam si uerum quæramus, ut supra diximus, terra ipsa infra Romanum imperium est. Hæc Hegesippus. Imperium autem Romanum, Orbem appellat, præter Spartianum, Lampridium, Marcellinumque, & alios eius ætatis scriptores, Optatus Afer lib. 3. de Schismate Donatistarum, Non ergo, inquit, in illius montis Syon Esaias aspicit uallem, sed in montem Syon, qui est Ecclesia: qui per omnem orbem Romanum caput tulit sub toto cælo, etc. Sed orbem pro ditione, & imperio antiquioribus temporibus dictum inuenio. Ouidius in Metamor. sub Minois persona,

- » Certè ego non patiar Iouis incunabula Creten,
- » Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.

Plinius quoq; lib. 12. Nat. hist. cap. 12. pro regione uocem hanc accipit, inquit, In nostro orbe, proximè laudatur Syriacum, &c. Quo fit ut suspicer Hegesippum Latinæ linguæ non admodum gnarum, nec satis in Latinis uersatum auctoribus, unde imperium Romanum,

Orbis

officij ergo, ac hominis comitate incredibili, et doctissimorum sermonum suauitate pellectus, inuisere solebam. Cùm autē uires adhuc illi imbecilliores essent, ijs de rebus colloquebamur, quæ mentem exhilarare, mirumq; immodum oblectare solerent. Verùm morbo sensim remittente, eoq; iam ualentiore reddito, nec à dissertationibus, leuioribus illis quidem, sed quæ fructu minimè carerent, abstinebamus. Inter cæteras autem dissertationes aliquando quæstio incidit, De dominio fructibusq; arboris in agrorum confinio uel propè confinium enatæ. In qua multis ultro citroq; intortis argumentis, eò tandem deuenimus, ut receptam Iuris interpretum sententiam, amplecteremur. Sed cùm eo sim ingenio, ut dum aliquid ocij suppetit, controuersias huiusmodi, atq; etiam grauiores iam planè obliuione sopitas, in animum reuocè, libuit modò ea de re, de qua quidam recentiores postea scripserunt, disserere.

C A I U S Iurisconsultus in. l. Adeo. ff. De acquirendo rerum dom. sic habet. Si alienam plantam in meo solo posuero, mea erit. Ex diuerso, si meam plantam in alieno solo posuero, illius erit; si modò utroque casu radices egerit. Antequàm enim radices ageret, illius permanet cuius et fuit. His conueniens est, quòd si uicini arbor ita terram presserit, ut in meum fun-

Hieronymi Magii

dum radices egerit, meam effici arborem. Rationem enim non permittere, ut alterius arbor intelligatur, quàm cuius in fundum radices egisset. Et ideò prope confinium arbor posita, si etiam in uicini fundum radices egerit, communis est. Hæc Caius: quæ in Iustiniani Institutiones, ab ijs, qui eas composuerunt, in titulum De Rerum diuisione translata sunt. Additq; Marcianus statim his Caij uerbis nouissimis, Pro regione cuiusque prædij. His adstipulatur Paulus in. l. Arbor. ff. De Comuni diuidendo, & in. l. Illud. ff. Pro socio. inquit, arborem in confinio natam, quandiu cohæret fundo, ex regione cuiusque finium, pro qua parte in fundo fuerit, utriusq; uicini communem finitis partibus esse, ita ut in communi diuidendo iudicium non ueniat. Sed his maximè aduersari uidetur Pomponius in. l. Si plures. ff. Arborum furtim cæsarum. eo loci, ubi in hæc uerba loquitur, Si arbor in uicini fundum radices porrexerit, recidere eas uicino non licebit, agere autem licebit, Non esse ei ius sicuti tignum aut proiectum, immissum habere. Si radicibus uicini arbor aletur, tamen eius est, in cuius fundo origo eius fuerit. Hactenus Pomponius. Cuius uerbis permotus Iacobus Cuiccius nobilis nostræ ætatis Iurisconsultus, in Notis suis in Iustiniani Institutiones, ad lo-

Ioannis Ferrarij in Annot. in Institutiones, ut alios etiam ex nostris Iureconsultis omittam, qui in eandem iuerunt sententiam, uel iam inde ab usque Tiberij Imp. tempore ueterem illum morem rogationum exoleuisse affirmant. Sed hi lapsi uidentur; nam Gellij de Arrogatione, quæ sua ætate in usu esset, clariora sunt uerba, quàm ut dubitationi locus relinquatur. Accedit eò quòd curiata legis, quæ in comitijs fieret, in arrogationibus usum etiã sub Imperatoribus perdurasse cognoscitur ex Dione libro 39. & 45. & Domitius Vlpianus, ac Appianus Alexandrinus, quos Adriani Imperatoris ætate floruisse constat, per populum Ro. fieri arrogationem scriptum reliquerunt, alter lib.3. Bel.ciu. alter uerò in suis Instit. Quibus adstipulatur Galba Imp. apud Tacitum lib.17. his uerbis ad Pisonem, Si te, inquit, priuatus lege curiata apud Pontifices, ut moris est adoptarem. Quare facile assentior eruditissimo uiro Francisco Hotomano, qui in Annot. in Instit. consuetudinem arrogandi per populum, Diocl. & Max. Impp. aut alterius paulò superioris Cæsaris ætate obsoleuisse existimat. Gellius aut horum imperij annum primum (fuit hic ab urbe condita 1038.) quo constitutio illa edita est, non multum præcessit. anno siquidem millesimo ab urbe cõdita, caput

Hieronymi Magii

primum libri ultimi Noct. Att. ut ipsemet testatur, scribebat. Patet igitur quo pacto Gellij locus sit accipiendus; et comitiorum ius saltem quantum pertinebat ad arrogationes celebrandas, etiā post initum à Tiberio imperiū, et sub posterioribus Imperatoribus, licet nostri reclamant, non penitus esse abolitum. Et si uerisimile est illis tēporibus comitia pendēre consueuisse ab Imperatoris potestate, et arbitrio.

De fructibus arboris in cōfinio uel prope confinium natæ. Caii uerba in Pandectis, & Iustiniani in Institutionibus emendata. Doctissimorum quorundam uirorum sententiæ reiectæ, legibus aliquot declaratis. Agrorum terminos olim fuisse uarios. CAP. VII.

IOANNES *Andreas Angelerius, ciuis asfinisq; meus, multa probitate atque eruditione Iurecōsultus, ancipiti morbo implicitus, redierat ex agro Senensi, in quo apud Ioannem Iacobum Medicē, summum Imperatorem, ius dicebat, totiusq; exercitus militares suborientes controuersias magna cum laude dirimebat. Hunc, cū morbus inducias quasdam iam concedere cœpisset, egoq; à domesticis curis, & à respondendi cauendiq; militia sollicitudinis ac stomachi plena, interdum uacuis essem;*
officij

Orbis nuncuparetur, non satis esse assequutum. Nam etsi ditionis Romanæ amplitudo id nominis exigere uidetur, nihilominus cum & Cretam insulam præ Romano imperio exiguam, Minois orbem dici conspiciamus, uox huiusmodi ad imperium uidetur aliquo pacto pertinuisse, quòd ditio quatenus progredere-
tur, limitibus quasi in orbem circumscribi sole-
ret. Sed intercedant eruditi; hæc nanq; non tam iudicandi gratia, quàm admonēdi excitandiq; ingenij lectorū, à nobis in medium adducuntur.

Auli Gellii locus expenditur, & Alciani, Ferrarii aliorumque Iureconsultorum error demonstratur. CAP. VI.

AVLVS Gellius lib. 5. Noct. Attic. cap. 19. dum de Adoptione atque arrogatione ageret, arrogationem sua ætate per populum fieri consueuisse testatur, & arrogationis, quæ per Principem fieret, non meminisse. Quæ res magna admiratione digna uidetur. Siquidem antiqua lege Regia (hæc & lex Imperij appellatur in. l. Ex imperfecto. C. de Testamentis.) omne ius, omnisq; potestas Populi Romani, in Imperatorem migravit, ut testatur Iustinianus. l. 1. §. Cum enim. C. de Veteri iure enucleando. & §. Sed & quod Principi. Inst. de Iure nat. gent. & civili. ac legitur in.

Hieronymi Magii

l. 2. ff. de Orig. iuris. l. 1. de Constit. Principum. & l. unica de Offic. Præf. præf. Præterea quia Caius. l. 2. ff. de Adoptionibus. & idem Iustinianus in Instit. sub eodem titulo. §. 1. arrogationem sub Imperatoribus per Principis rescriptum fieri consueuisse demonstrant. Quanquàm Caius in suis Institutionibus (nisi hic alter sit Caius ab illo diuersus) ex quibus legem illam in Pandectas translata esse affirmatur, arrogationis, quæ Principis auctoritate fieret, non facit mentionem, uideturq; eius contextus locupletatus additamentis eorum, qui Pandectarum libros composuerunt, ut ab eis alijs in locis esse factum, fuit à me obseruatum. Quin Imperatores Diocletianus, & Maximianus in. l. Impuberem. C. de Adoptionibus, arrogationem, quæ per populum fiebat, iuris esse antiqui apertè affirmant, his uerbis, Arrogatio etiam ex indulgentia principali facta, perinde ualet apud Prætorem, uel Præsidentem intimata, ac si per populum iure antiquo facta esset. Vnde doctissimus uir Andreas Alciatus in Com. ad. l. Derogatur. ff. de Verb. Signif. quæ à Gellio de arrogatione afferuntur, iuris esse antiqui existimat. ac postquàm Po. Rom. omne imperium in Augustum transtulit, rescripto Principis opus fuisse dicit. Atque eadem fuit sententia

Ioannis

Vetus, inquit Sisenna, atque ingens erat arbor ilex, quæ circum proiectis ramis, maiorem partem loci summi tegebat. Vt enim inquit Iabolenus. l. Malum. ff. De verb. sign. proiectum est id, quod ita prouehitur, ut nusquam conquiescat, qualia meniana, & subgrundia essent.

Igitur satis constat, radicem, non autem ramorum habendam esse rationem. VERVUM ad antinomiam præmonstratam redeo. Caius, Martianus, Paulus, Iustinianusq; manifestè decernunt, arborem in confinio natam, uel propè confinium positam, si etiam in uicini fundum radices egerit, communem esse. Contra Pomponius, si arbor in uicini fundum radices porrexerit, ait recidere eas uicino non licere, agere autem licere, Non esse ei ius sicuti proiectum aut tignum habere. Hanc contextuum litem dirimere uolens eruditissimus Iureconsultus Franciscus Hotomanus lib. I. Observationum cap. 10. ait Pomponium id sequutum, quod in alijs similibus causis spectari solet, scilicet ut id, quod partis accessionis que loco est, ex eo, quod principale est, censeatur, quemadmodum in purpura, cæterisq; omnibus traditur in. l. Sed si meis. ff. De acquirendo rerum dom. l. Cum aurum. §. Perueniamus. ff. De auro & arg. leg. l. Tigni. ff. De exhib. l. In rem actio. §. 2. & 4. ff. De rei uindic.

Hieronymi Magii

dic. Cum igitur non modò longè maxima pars arboris, sed etiam potissima pars radicum, in meo fundo sit, quanuis in uicini fundum reliqua pars prorepserit radicum, arbor mea nihilominus manere debet, cum & si uicini fundo arbor partim alatur, ex potiore sui parte, ut in cæteris sit, extimanda sit. Vt hac ratione Caij Iustinianiq; argumentum neutiquam obsit, quo dicitur, rationem non permittere, ut alterius arbor esse intelligatur, quàm cuius in fundum radices egerit. Cuius uiri sententia non uidetur reiicienda. In eo tamen lapsus uidetur, quòd putat radices non esse excindendas, ne arbori interitus afferatur, sed si quid uicini intersit, negatoria eum actione uti debere, Ius mihi non esse immissum illud in suum fundum habere, ut ei suum damnum uel in pecunia, uel in aliqua fructuum parte resarciam. Est enim sanè quàm manifestum, si radices non multæ admodum, ut potè quarum ratio non habeatur, arbori, quæ magna radicum copia suffulta sit, abscendantur, interitum ipsi non afferri: nec uideri Pomponium demonstrare, non esse radices abscindendas, & si dicat, uicino eas recidere non licere. Siquidem uetat, illas propria auctoritate abscindere, cum uelit ut agat, Non esse mihi ius in suo fundo radices habere, sicuti proiectum, aut ipsum

eamq; incertitudinem nihil morari; modò con-
 stet arborem utrinque radices egisse, cuius rei
 ablaqueatione citra arboris interitum ad-
 moneri possumus. siquidem, terra non admo-
 dum effossa, crassiores radices statim produn-
 tur, & quibus ex locis arbor sibi attrahat ali-
 moniam, intelligitur. Maior autem radicum
 quàm aëris habenda fuit ratio: cum ab his
 arboris uita, & feracitas pendeat, nec mo-
 dico detrimento arbores, radicum suctu agros
 afficiant, eos nanque ita exhaustos reddunt, ut
 frugibus, nisi stercorationis adiumenta accesse-
 rint, non sint idonei. Quamobrem æquum est,
 incommodum damnumq; uicini, commodo ac
 utilitate sarciri ac pensari. Et si ramorum ar-
 boris proiectus, umbra aliquid damni infert,
 quod tamen cum parui sit momenti, satis de-
 pulsum uidetur, si à terra ad quindecim usque
 pedes arbor sublucetur, altiusq; coërceatur,
 ut Vlpiani uerbis constat loco pridem citato,
 ex quo satis intelligitur, aërem fundo super-
 fusum, quantum ad rem attinet, ad quindecim
 duntaxat pedum altitudinem domino fundi
 procedere. Accedat eo, quòd si huius sen-
 tentia uera sit, frustra Prætoris editum esset
 interdictum in. l. i. ff. De glande legenda, quo
 arboris domino cōceditur, fructus, qui in uicini
 fundum deciderint (nimirum ex ramis in eum
 proie-

proiectis) tertio quoque die legere atq; auferre. Vnde etiam satis liquet, uerba illa Pauli, Proque ea parte singulorum esse debeat, pro qua parte IN FUNDO FVERAT. non esse, ut ipse uoluit, accipienda. Quod uel inde cognoscere licet, quia illud, In fundo fuisse, nō solum ad arborem, sed etiam ad lapidem, qui per utrunq; fundum extendebatur, à Paulo refertur. Ac nemini obscurum est, lapides intra terram oriri, ut sensit Marcellus in. l. Pro regione. ff. de Acq. rer. dom. (licet quibusdam locis & in terræ superficie, et in aquis ipsis fiant,) & alicubi etiam crescere, ut testatur Iureconsultus in. l. nouissima. ff. De fundo dotali. & in l. Diuortio. ff. Solutio matrim. ut Alberti cognomento Magni in libris de Mineral. Plinij lib. 36. cap. 15. & aliorum hinc testimonia consulto omittam. Præterea nullus ueterum Iureconsultorum, quod equidem meminerim, huiusmodi uerbis, patulæ arboris ramorum, aut meniani, tigniue proiectum significat: uerbisque omnino uim asferre uidemur, si fundum, pro aëre fundo superfuso, accipiamus. Sanè Prætor, & Vlpianus. l. priore. ff. De arboribus cædendis, arborem uicini agro uel ædibus impendere, non in agro, aut ædibus esse dicunt. Sisenna uerò de arbore, proijcere dixit, ut legitur apud Macrobiū libro 4. Saturn.

cum prænotatum sic inquit, Est igitur uel de radice controuersia, uel de glande legenda. Controuersia radice ita iure nostro definitur, si ex utraq; parte arbor in fine posita radices egerit, communis est. Quæ non est posita in fine, & si utrinque radices egerit, communis non est. l. Si plures. ff. Arborum furtim cæsarum. l. ultima. ff. Quod ui aut clam. &c. Sed miror perspicacis ingenij interpretæ hæc protulisse, cum in uerbis, quæ ipse interpretabatur, et in prænotata. l. Adeo manifestè habeamus, arborem propè confinium positam, si in utrunque fundum radices egerit, communem esse. Idem nanq; est iudicium (quod & eruditissimus Ioannes Buteo in tractatu De diuisione fructus arboris in confinio natæ monuit) si uel in confinio, uel prope confinium arbor existat, dummodò utroque fundo radicibus cohæreat. Sanè ipse Buteo, in diuisione fructus arboris in confinio uel prope confinium natæ, rationem habendam esse dicit aëris fundo superfusi, non radicum, quòd hoc in iure habeatur pro regula, eius esse cælum, cuius est solum, & radicum progressus subterraneus semper in occulto sit, & ad regiones finiendas prorsus incertus: eamq; ob rem apud Paulum in prænotata. l. Illud. ff. Pro socio. ubi habet, Proque ea parte singulorum esse debeat, pro qua parte

Hieronymi Magii

te IN FUNDO FVERAT. intelligit fundum, aërem fundo superfusum; unde necessario deducit, partes fructuum in solo singulorum vicinorum de cælo esse limitandas, perpendiculo demisso, secundum expansiones ramorum extremas. Sed & hic labitur, iurique nostro aduersa præscribit. Nam primum quantum attinet ad aërem solo superfusum, quod ille dicit, legibusque ultima, & penultima. ff. Quod ui aut clam. probat, uerum est in solo, in quo sit ædificium constructum, cui impendeat arbor; non autem in agris culturis destinatis. Sic enim inquit Vlpianus in. l. priore. ff. De arboribus cædendis, Differentia duorum capitum interdicti hæc est, Siquidem arbor ædibus impendeat, succidi eam præcipitur: si uero agro impendeat, tamen usque ad quindecim pedes à terra coerceri. Hæc Vlpianus. Quamquam Iulius Paulus Sententiarum lib. 5. Tit. 7. agris ædificia æquat his uerbis, Arbor, quæ in alienas ædes, uel vicini agrum imminet, nisi à domino sublucari non potest, isque conueniendus est ut eam sublucet. Quod si conuentus dominus id facere noluerit, à uicino luxuries ramorum compescatur, &c. Deinde quod spectat ad radicem subterraneos progressus cæcos & incertos; respondeo Iureconsultos ac nomothetas apertè rationem habuisse radicem, eamque;

sum in eius ædificium immissum habere. Hanc autem actionem his uerbis dari ad rem, quam ita habere non conceditur, amouendam, demonstrat idem Pomponius in l. posteriore, De arboribus cædendis, dum inquit, Ex lege. 12. Tabularum de adimenda ea recte agere potes, Ius ei non esse ita arborē habere. Sic Pomponius. Traditque Ulpianus in l. pen. ff. Vti possidetis, interdictum, Vti possidetis, efficax esse ad uicinum compellendum ut proiecta (his autem Pomponius comparat radices illas) & tectoria tollat. Licet obstare uideatur quod de aquæductu dicitur in l. Quemadmodum. §. 1. ff. Ad legem Aquiliam. Significat ergo Pomponius propria auctoritate, & ut dicitur, de facto, radices arboris meæ, quanuis fundo suo hærentes, uicino abscindere non licere, quemadmodum nec ei permittitur arborem, quam in confinio plantauerim succidere (nam eo casu contra me actio datur, ut arbor iudicis præcepto cædenda sit, ut in l. Sed & loci. ff. Finium regundorum. præscribitur) agere autem licere negatoria actione, Vt radices iudicis præcepto recidantur, ne quid detrimenti sibi afferatur: arborum enim radicibus, agrorum fecunditas exhauritur.

ILLVD non leuem continet difficultatem, quod Caius, & Iustinianus inquiunt de uicini

Hieronymi Magii

uicini arbore, quæ in meum fundum radices egerit: eam nanque meam effici dicunt, mox uerò subdunt, arborem, quæ in uicini fundum radices egerit, communem esse. Arbor uicini, quæ ita terram meam presserit ut in meum fundum radices egerit, non mea sed communis fore uidetur, siquidem & in uicini fundo, ex quo in meum radices produxit, radices eam habere, negari minimè potest. Cur ergo mea erit arbor, & non etiam prioris domini? An fortasse quòd potiores maioresq; radices, quibus illa semper nixa est, inaruerint, maiorq; radicum uis in meum fundum prorepserit, unde ex potiore parte in meum ius ac dominium migrauerit? An hæc à confinio abest, cum statim de alia, uerba illa subiiciantur? Et ideò prope confinium arbor posita, si etiam in uicini fundum radices egerit, communis est.] Vtraque arbor in uicini fundum radices agit, at non utraque communis fit. Cur una de re tot uerbis agitur, et diuersa statuuntur? Equidem Caij, & Iustiniani contextum ex Caio desumptum, deprauatum esse arbitror, non enim diuersa sunt hæc, quòd arbor ita terram presserit, ut in uicini fundum radices egerit, & quòd prope confinium arbor posita, etiam in uicini fundum radices produxerit: Et hîc hos nugamenta huiusmodi nobis obtrusisse, mihi

hi non fit uerisimile. De triplici nanque hominis facto, unico uerò naturæ loquuti sunt. Scilicet Cùm alienam plantam alteri subreptam, in meo solo posuero: Cùm meam in alienum transtulero: Cùm alienam arborem non radicitus auulsam, sed adhuc terræ hærentem, quæ prope confinium sit, ita in fundum meum inclinauero depresseroq; , ut in eo coaluerit: Et denum, Cùm aliena arbor confinio adplantata, sponte, & solius naturæ opera in meum fundum radices produxerit. Hunc autem germanum esse utriusque sensum, deprauataque utrobique esse uerba, Pandectæ Florentinæ, aliaq; uetusta exemplaria nos admonēt, in quibus sic legitur, HIS CONVENIENS EST QVOD SI VICINI ARBOREM ITA TERRA PRESSERIM, VT IN MEVM FVNDVM RADICES EGERIT, &c. Hac recepta lectione, omnia rectè habere, nihilq; absurdi obtrudi, manifestè perspicis. Verbum autem Premere, huiusmodi rei congruere Virgilius demonstrat, sic inquit in Georgicis,

» Quod superest, quæcunq; premes uirgulta
per agros

» Sparge fimo pingui, &c.

Homines enim dum hæc agunt, terra premere arbores dicuntur, non autem arbores terram.

Hieronymi Magii

Hæ nanq; cum coalescunt, terram'ue subeunt, radices in terram agere, uel terram comprehendere, ut in. l. 3. ff. Arborum furtim cæsarum, dicuntur. Huc accedit Venuleius l. finali. ff. Quod ui aut clā. eandē ferē facti speciē proponens his uerbis, Si uitem meam ex fundo meo in fundum tuum deprehenderis [depresseris castigatius legi arbitror] eaq; in fundo tuo coaluerit, utile est interdictum Quod ui aut clam. intra annum; sed si annus præterierit, nullam remanere actionem. Radices, quæ in fundo meo sint, tuas fieri, quia his accessiones sint. Hæc ille. Arboris autem appellatione, uites etiam contineri, satis liquet ex. l. priore. ff. de Arboribus cædendis. & l. 3. ff. Arb. furtim cæs. suprā relatis. Depresseris autem legendum esse existimo, monētibus, Glossula his uerbis, Depresseris, idest propagaris. quam Ludouicus Russardus in codice manuscripto haberi dicit, & prænotata Florentina lectione in uerbis Caij, TERRA PRESSERIM. Vt minus admittenda uideatur eiusdē Russardi, uiri alioquē perspicacis, acerrimi que iudicij, explicatio, in qua ita legitur, Et fortē deprehendere, ea formula hīc dictum est, qua defringere, et deplantare, ut sensus sit, Si sumperis uitem ex fundo meo in fundum tuum, idest in usum fundi tui, ut scilicet in fundo tuo plan-

plantares. Ac præpositionis IN, hanc esse
 vim apud Latinos auctores, nemini ignotum
 est. Hactenus ille. Non enim Venuleius id si-
 gnificare uoluit, sed uitis propagationem ex
 meo in fundum suum à uicino clam factam.
 Cuius rei illud est argumentum, quòd uite in
 fundū, eius depressa, aut propagata, uel si ma-
 gis placet, deprehensa, hoc est deprehendendo
 inclinata, & suppressa, adhuc radices in fundo
 meo illam habere dicat; quæ tamen, cū alias
 radices intra anni spacium in fundum, eius e-
 gerit, tanquā accessiones sint, mihi non pro-
 sint. Quanquā nec uitis, nec ulla alia arbor,
 ita depressa, nouas radices tot, tantasque tã bre-
 ui temporis curriculo producere posse uidetur,
 ut earum instar, ueteres, & quæ adhuc fundo
 meo hærent, tanquā minores paucioresque,
 pro accessionibus habendæ sint. Iam igitur in-
 telligis quæ sit Caij, Iustiniani, ac ipsius Venu-
 leij sententia. Quamobrem etiam est resti-
 tuendus locus ille in Institutionibus de Rerum
 diuisione. §. Si Titius. hoc pacto, VT SI VI-
 CINI ARBOREM ITA TERRA TI-
 TIVS PRESSERIT, VT IN EIVS FUN-
 DVM, &c. His rectè satis constitutis, ui-
 dendum est, cur Paulus in citata. l. Arbor. ff.
 de Communi diuidundo, & in. l. Illud. ff. Pro
 socio. loquens de arbore, sic dicat, Arbor, quæ

Hieronymi Magii

in confinio nata est; cum Caius in. l. Adeò. ff. De acquir. rerum dom. idem quod & ille decernens, arborem prope confinium nō natam, sed positam dicat. Et ego cēsuerim id esse ideò factum, quòd in confinio arbores plantari non consueuissent, & si à uicino plantatæ essent, ille eas amouere compellebatur, ut cernere est in. l. 2. et. l. Sed et loci. ff. Finium regundorum. Liberum enim oportebat esse spaciū quinque pedum à lege Manilia præfinitum, quod inter uicinorum agros relinquebatur, cum per illud iter esset ad culturas, uel in eo circumageretur aratrum, qua de re sic habet Aggenus Urbicus in Com. in Iulium Frontinum, De fine, inquit, lex Manilia quinque aut sex pedum latitudinem præscribit, quoniā hanc latitudinem uel iter ad culturas accedens occupat, uel circumactus aratri, quod usucapi non potest. Iter enim non quā ad culturas peruenitur, capitur usu, sed id, quod in usu biennio fuit. Hæc ille. A quo spacio Romani Imperatores præscriptionem summoerunt, ut patet apud Iulium Frontinum in libro de Iure limitum, & in. l. Quinque pedum. C. Finium regundorum: cui primi illuxerunt Petrus Crinitus lib. 25. de Honestà disciplina cap. 4. (hic tamen memorie lapsu, Iustinianum Imperatorem præscriptionem quinque pedum in Digestis eliminasse dicit,

dicat, cum in. C. potius esset dicendum) et Marinus Becichemus Scodresis Epistolicarum questionum cap. 78. quas edidit à CHRISTI servatoris ortu anno millesimo quingentesimo sexto. E quibus Alciatus quæ primum de Quinque pedum præscriptione protulit in Annot. in tres posteriores libros Codicis, ad. l. Quidam. de Decurionibus, hausit, horum tamen nominibus suppressis. Sed redeo ad rem.

Quamquam autem relinqui multis in locis solebat huiusmodi spacium quinque pedum, cuius præscriptio à lege Solonis, quæ à Caio refertur in. l. Finali. ff. Finium regundorum, & à Plutarcho in Solone commemoratur, defluxit, inq; XII. Tabulas migravit: & de qua mentionem facit Cicero lib. i. De legibus: nihilominus alicubi obsolescente consuetudine, minime videntur fuisse relictæ quinque pedes. cuius rei argumentum præbet illa vitis arborisque vicini in agrum alterius deprehensio, uel depressio, & traductio; ac radicum arboris prope confinium positæ productio maxima, ex qua arbor communis efficiatur. Quandoquidem si quinq; pedum spacium intercessisset, non admodum fuisset cuiquam integrum, vicini arborem in fundum suum quadam quasi propagationis specie deducere, nec arbor quavis termino adplantata, tot tantasq; radices in alie-

Hieronymi Magii

num agrum effundere potuisset, ut tanquàm ex æquo hinc inde radicum partitione facta, arbor efficeretur communis. Illud hîc non uidetur omittendum, fuisse inter uicinorum fundos arbores, quibus fines præmonstrarentur, quas Iulius Paulus Sententiarum lib. 5. Titulo 24. terminales appellat. Has notari cõsueuisse testatur *Vrbicus* loco præallegato, cuius uerba quoniam ad rem nostram maximè conducunt, in lectoris gratiam referre libuit, Finis enim, inquit, multis documentis seruabitur, terminis, & arboribus notatis, & fossis, & uijs, & riujs, & uepribus, & sæpe normalibus: & ut comperi aliquibus locis, inter arua marginibus quibusdam tanquàm puluinis, sæpe etiam limitibus. Item petras notatas, quæ in finibus sunt, pro terminis habebitis. Si arboribus notatis fines obseruabuntur, uidendum quæ partes arborum notatæ sint. Notæ enim in proprijs arboribus à foras ponuntur, ut arbores liberas in parte à nota derelinquant. Si communes sunt arbores, mediæ notantur & ad utrumque pertinent. Hec ille. Termini lapidei termino Deo dicabantur, & à uicinis, sertis coronabantur. Ouid. *Fastorum* lib. 2.

- » Termine siue lapis, siue es defossus in agris
- » Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.

bes.

„ Te duo diuersa domini de parte coronant,

„ Binaq;serta tibi, binaq; dona ferunt.

Tibullus uerò de eodem Termino,

„ Nam ueneror seu stipes habet desertus in
agris

„ Seu uetus in triuio florida sertalapis.

Limites agrorum angustos fuisse et Varro de-

monstrat lib. 4. De Lingua Latina his uerbis,

Sæpe enim ad limitem, arboris radices, sub ui-

cini prodierunt segetem. Idem et limitarium

uiarum usum arguit eodem libro sic inquit,

Hinc fines agrorum termini, quòd hæ partes

propter limitare iter maximè teruntur. Itaq;

hoc cum his in Latio aliquot locis dicitur (ut

apud Accium) non terminus, sed termen —

Etiam ambitus iter, quòd circumeundo teri-

tur. nam ambitus, circuitus. Ab eo XII. Ta-

bularum interpretes, ambitum, parietis cir-

cuitum esse describunt. Et multò inferius,

Huic origini magis concinunt luci vicini, quòd

ibi Lucus Fagutalis, & Larium, Querquetu-

lanum sacellum, & lucus Martis, & Iunonis

Lucinæ: quorum angusti fines, nò mirum, iam-

diu. n. latè auaritia nunc est. Hactenus Varro.

Controuersiarum; quæ super fructibus ar-

borum affinium oriuntur, meminit quidem Iu-

lius Frontinus, sed nihil quod iudicem instrue-

Hieronymi Magii

re possit est ab eo allatum, sic enim inquit, Est et controuersiae genus, quod ad solum non pertinet, sed de arboribus, fructibusq; earum, quae in fine sunt, siue intra, nec ullam ad radicem habent controuersiam; quoties inclinatae in alterutram partem fructum iactauerint, inter affines mouent disputationem. Hæc ille. Quod attinet ad parietis circuitum, XII. Tab. pedes duos præscribunt. Festus autem lib. I. semipedem addit his uerbis, Ambitus, inquit, propriè dicitur, inter uicinorum ædificia locus duorum pedum, et semipedis, ad circum-eundi facultatem relictus, &c.

De parricidio, & pœnis, quibus antiqui parricidas afficiebant. Ouidii locus declaratur, & Constantini Imp. Lex illustratur. Modestini uerba quædam lectionem à nonnullis allatam nō ferre. Quo uirgarum genere, & qua ratione parricidæ cæderentur.

CAP. VIII.

PARENTIBVS ubi à Deo Opt. Max. discesserimus, maximè nos debere, nisi quis humanitatem omnem exuat, nemo ignorat. Itaque non homines modò sensu quodam arcano, pietatis in parentes, sed etiam nonnullæ, quæ

quæ ratione carent, animantes, admonentur.
 Siquidem grauiſſimi auctores poſteritati pro-
 dederunt, ciconiam, ut infantia ſua uices re-
 pendat, uetulos parentes alere. unde et pro iu-
 ſtitia ſymbolo auis hæc meritò uſurpata eſt.
 Verùm & ſi natura, et moribus erga paren-
 tes, omnes planè ſic afficimur, nonnullos ta-
 men reperias, qui ita ſe humanis cupiditati-
 bus dediderunt, uel in iram exarſerunt, ut pa-
 rentes è medio ſuſtulerint. Nam ut Principes
 uiros præteream, qui regnandi cauſa paren-
 tes confoderunt, uidit noſtra ætas Dynaſtas
 quosdam, leuiſſimis de cauſis ſcelere hoc im-
 mani pollutos, è quibus ego de facie noui Clau-
 dium Valdinum è Montis Vicini Comitibus,
 manu promptum ac ſtrenuum hominem, qui
 mox à ſuis, diuino ita iubente uindice, eſt tri-
 cidatus. Ipſe quidem Socrates legiſlator ſa-
 pientiſſimus cum, ut Cicero in Orat. pro Ro-
 ſcio, & alij teſtantur, interrogatus eſſet, cur
 nullum ſupplicium conſtituiſſet in eum, qui pa-
 rentem necaſſet, reſpondit, Id ſe neminem fa-
 cturum putaiſſe. quod ipſum & Romulum ali-
 quando reſpondiſſe, Plutarchus ſcriptum reli-
 quit. Verùm illud dicit Cicero fuiſſe in cauſa,
 ut parentum interfectoris nullam priuatim
 pœnam maiores olim ſtatuerint, quòd non ſa-
 na mente hominibus id accidere exiſtimarent:

Hieronymi Magii

*Alcmeon enim, & Orestes matricidæ in furorem uersi traduntur. Platonis autem ætate cum iam in nonnullos, ut credere par est, scelus huiusmodi grassaretur, hac sanctione homines, quos natura in officio minimè contine-
ret, Dialogo XI. de Legibus, à parricidio patrando deterrire ipse nixus est. Et qui cædis (inquit de parricidio loquens) huiusmodi condemnatus fuerit, tã à iudicum ministris, quàm à magistratibus occidatur, trahaturq; extra urbem in statutum triuium nudus, ubi singuli magistratus pro uniuersa ciuitate, in mortui caput lapidem mittant, atq; ita ciuitatem omnem purificent. Demum ultra regionis fines portatum, secundum leges insepultum eijciat. Hæc ille Ficino interprete. Minos apud Ouidium Scyllam, quæ patrem Nysum prodiderat, monstrum appellat, inquiens,*

» Certè ego non patiar Iouis incunabula Creten,

» Qui meus est Orbis, tantum contingere monstrum.

Idemq; precatur, ut illa terra, & mari submoueatur,

» Dij te submoueant, ò nostri infamia sæcli,

» Orbe suo, tellusque tibi pontusque negetur.

Quo loco ad parricidarum pœnam antiquæ legis Cornelia etiam antiquioris alludere videtur, cuius meminerit Valerius Maximus lib. I. cap. I. his uerbis loquens de pœna, qua Tarquinius Rex quendam ob communicatum librum sacrorum mysteriorum affecerat, Culeo, inquit, insutum, in mare abiici iussit: idq; supplicij genus non multò post parricidis lege irrogatum est. Sic Valerius. Et si non me latet Iacobi Cuiacij plausibiliorem esse sententiam, qui legem pro more hîc accipit, & amouendam esse negationem, monentibus, ut ille ait, uetustis libris, existimat. Cui præter Liuium, & alios, Cicero etiam adstipulatur inquiens, ut suprâ relatum fuit, maiores nullam priuatim pœnâ statuissse in eos, qui parentes interfecissent. Vnde probabilius dicendum sit, Ouidium ad Corneliam legem allussisse, quæ Pompeia prior sit. l. 2. §. Deinde Corn. ff. de Orig. iuris. & quam Imppp. Valent. Grat. & Valens in C. Theodosiano lib. 9. sub Titulo 15. antiquam fuisse dicunt: uel etiam ad ipsam Pompeiam. Primus autem, qui parricidium apud Romanos perpetravit, culeoq; insutus in mare præcipitatus est, Publicius Malleolus fuit: de quo Liuius, Auctor ad Herennium, & Orosius. Culeus autem, quo parricidæ claudabantur, bubulo corio fieri solebat, unde inquit

Hieronymi Magii

quit Satyricus ille,

» Et deducendum corio bouis in mare, cum quo

» Clauditur aduersis innoxia simia fatis.

Præter autem simiam, ut satis notum est, cum parricida eodē culeo includebantur, uipera, gallus gallinaceus, & canis. ut. l. unica. C. Qui parentes uel lib. occid. & in C. Theod. lib. 9. Tit. 12. ac Instit. De publ. iud. §. Alia deinde. cuius rei symbolicam rationem afferunt Cælius Rhodig. in Antiq. lect. Stephanus Forcatulus in Necyomantia iuris, et post eos in Annot. in Instit. Franciscus Balduinus elegantissimus ac doctissimus Iurisconsultus. quibus nos in Annotationibus ad prænotatum Iustiniani locum non omnino assentimur. Constant. Imperator non unam uiperam sed plures sociari parricidis consueuisse demonstrat inquiens, Serpentum contubernijs misceatur. quod ipsum & antiquus interpres C. Theodosiani existimat, dum sic scribit, Cum ipso etiam serpentes claudantur, &c. Cum alioquē unus duntaxat includi serpens solet, iuxta illud eiusdem Satyrici Poëtæ,

» Cuius exitio non debuit una parari

» Simia, nec serpens unus nec culeus unus.

Nisi fortē Constantinus ipse, qui pœnam illam iam tum tempore Iulij Pauli in desuetudinem

nem

nem dilapsam (quod ipse testatur lib. 5. Sent. Tit. 26.) reuocauit , plures addiderit pro una uipera serpentes , aut plurali uoce , pro singulari , ut aliquando fit à Latinis , usus sit . Quod fecisse uidetur Quintilianus in declamationibus his uerbis loquens de parricidio , Culeo , inquit , & serpentibus expianda feritas . Franciscus Balduinus , parricidas uasẽ quodam , cui culeo nomen sit , includi solitos dicit . Iuuenalis bubulo corio dicit . cui cõcinit idem uetustus interpretes his uerbis , Facto de coreis sacco , qui culeus nominatur , in quo cùm missus fuerit , etc . Ad serpentes quod attinet Cicero ipse in lib. de Orat. & in Orat. Pro Roscio , ex qua in citata . l. unica sunt quædam à Constantino Imp. expressa , omnia prosecutus , quæ ad parricidij pœnam spectabant , nihil omnino de prænotatis animalibus . Quare sit mihi uerisimile , nihil cum parricida intra culeum ab initio fuisse conditum . Et si non me latet Plutarchum scriptum reliquisse C . Villium post Tyberij Gracchi necem , tanquàm seditiosum ciuem , culeo cum anguibus fuisse insutum .

Modestinus in l. penultima. ff. Ad legem Põp. de parric. ante quàm sacco parricidæ inderetur , fuisse ostendit in more positũ , ut uirgis sanguineis cæderentur . In qua lege M. Mátua Benauidius Clarissimus Iureconsultus contendit

Hieronymi Magii

dit legendum esse non Sanguineis, sed Sagmineis, atque ita quosdam legere refert Baldvinus in Annot. in Institut. ad §. prænotatum, quorum minimè reprobatur sententiam. Mihi nunquam fieri potest probabile, lectionem huiusmodi genuinam esse, cum sagmina, quæ, ut ex Plinio cognoscitur lib. 22. cap. 2. græmen significant, tam ad uirgas conficiendas apta atque utilia sint, quàm ad lanceas satyreia: ac sit absurdum putare, herba, quæ in remedijs publicis, & sacris legationibus usurparetur, ἱερὰ βοτάνη dicta, sceleratos, & impios homines fuisse cæsos. Quamobrem, uetere lectione retenta, arbitror Modestinum significare nobis uoluisse uirgas ex sanguineis fruticibus, quorum Plinius meminit lib. 16. cap. 37. non autem uirgas ex percussu sanguine rorantes rubentesque, ut Accursius, alijque accipiunt. Hoc autem ligni genere cæsos esse parricidas, tanquam omnium in felicissimo, nocentissimo, ac maximè infami, conijcere licet, ex eodem Plinio lib. 14. cap. 10. in hæc uerba loquente, Nec uirga sanguinea felicior habetur. cortex eius interior, cicatrices, quæ præsanauere, aperit. Sic Plinius. Cuius quidè noxæ, exprimèto admoniti pastores, muliones, agasonesque, etiam num per Italiam uirgas huiusmodi & si ad cædendum apertissimas,

tissimas, nocuas tamen auersantur, nec ijs iumenta aut pecora agunt.

Pestilentiis, quæ urbes regionesq; uastasse dicuntur, an & bruta absumpta esse credendum sit. Hippocratis locus, qui multis auctoribus aduersari uidebatur, quo modo sit accipien-
 dus.

CAP. IX.

MAGNAS pestilentiae uastitates, quæ exercitus, ciuitates, atque adeò prouincias ipsas internecino genere morbi aliquando depopulantur, optimè descripserunt Homerus, Lucretius, Virgilius, Ouidius, Silius, Lucanus, Seneca, Thucydides, Boccacius, atque alij. Hi ferè bruta etiam cladi obnoxia, ut neminem latet, fecerunt. Nam ut ex his & uetustatis & elegantiae nomine plausible testimonium proferam, sic inquit Lucretius libro ultimo, pestem, qua Athenienses miserè correpti sunt, et de qua latè Thucyd. lib. 2. describens,

- » Multaq; humi cum inhumata iacerent corpora supra
- » Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum
- » Aut procul assiliebat, ne acrem exciret odorem

Hieronymi Magii

odorem

- » Aut ubi gustarat languebat morte propinqua.
- » Nec tamen omnino temerè illis sedibus ulla
- » Comparebat avis, nec fortia sæcla ferarum
- » Exhibant sylvis, languebant pleraque morbo,
- » Et moriebantur, cùm primis fida canum uis
- » Strata uis animam ponebat in omnibus ægram:
- » Extorquebat enim uitam uis morbida membris.

Liuius quoque lib. 3. Dec. 1. pestilentiarum, quæ homini pecoriq; fœdæ essent, mentionem facit. sic & infrà lib. 5. & Dec. 5. lib. 1.

Sed quotquot affirmant existimantq; peste, quæ mortales inuadat, bruta etiam esse correpta, aut corripì posse, errare uidentur: siquidem non omnibus animantibus, ut Hippocrates ait, omnia æquè aut salubria aut lethalia sunt. Tunc enim homines aduersa uoletudine laborare ait, cùm aër hic, quem inspiramus et expiramus, ea cōtraxerit inquinamenta, quæ humanam lædant naturam: hoc uerò, aut illud animantium genus, cùm insensum perniciosumq;

ciosumq; suæ naturæ aërem hauserit. Hippocratis uerba ex libro de Flatibus, si Latine loquatur, sunt infra scripta, Communis ergo febris, propterea omnibus accidit, quod eundem spiritum omnes attrahunt: fitq; ut simili corpori, similes spiritus similiter permisti, similes gignant febres. Sed est fortasse qui dicat, Ut quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorū generi incidunt hi morbi? Cui ego sic responderim, Differt corpus à corpore, natura à natura, & nutrimentum à nutrimento. Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut commoda sunt; sed sunt alia alijs magis conuenientia. Quando igitur aër eiusmodi inquinamenti plenus est, quibus humana natura offenditur, homines agrotāt. Quando uerò alteri cuiuspiam animantium generi aër inconueniens est, tum morbus illud genus corripit. Hactenus Hippocrates. Adde quod cum, Hippocrate eodem libro, Galeno lib. 1. de Sanitate tuenda, & Cicerone lib. 2. de Natura Deorum attestantibus, præter spiritum uel aërem ipsum, cibo etiā & potu tum hominum tum reliquorū ferè animalium uita sustineatur, uictusq; in uniuersum non sit omnibus idem, sed diuersus, atq; ex alimonijs corruptis pernicies corporibus concilietur, non uidetur fore ut eodem populari morbo uno eo-

Hieronimi Magii

demq; tempore aliæ cum mortalibus animantes languescant. Vt errauerint cum Democrito antiqui, quibus persuasum erat, ex pecoris habitudine ualetudineq; , regionis hominibus salubris uel insalubris arcana cæcaq; et cōmoda & uitia posse deprehendi. quanquā idem, ut opinor, Democritus pestes hominibus solis exitiales esse alioquē demonstrat libri à se editi inscriptione, quæ legitur apud Gellium lib. 4. cap. 13. estq; in hæc uerba, περὶ λοιμῶν ἢ λογικῶν κακῶν. hoc est, De pestibus, aut rationalium malis. Præterea cū nostra et parentum memoria pestes per Italiam non leues grassatæ sint, quarum nouissima, quæ Tusciam Anglarensesq; nostros inuasit, & ego infans correptus sum, Diuini tamen numinis benignitate ab interitu uindicatus, nullibi auditum est pecudes feras'ue eo morbo laborasse. Equidem in re nonnihil ancipiti dixerim, quod est ab Hippocrate scriptum, tunc usu uenire cū nō maxima aërem corruptio peruagatur. Verū aëre planè uitiato, ac tetrīs lethalibusq; expirationibus quasi putrescente, non homines modò, sed & animantes, quæ spiritu minimè caruerint, abolitum iri. Iam enim non quæ his aut illis duntaxat temperamentis hæerere ualeat, noxa proserpet, sed eiusmodi exitium corpora illabetur, quod ægrè à cuiusuis

uis animantis natura possit repelli. Eam ob rem locis quibusdam halitum mortiferum expirantibus, superuolantes aues interire, bruta speluncas spiritu exitiali refertas subeuntia, aërem pestiferum cum hauserint, interire animaduertimus. Qua re intelligimus eò posse corruptionis aërem aliquando deuenire, ut hominibus brutisq; passim mortem inferat. Qui ergo admirandas quasdam pestes descripserunt, præsertim Poëtæ, quos in rebus eiusmodi non una ratione solemus tueri, non ideò sunt reprehedendi, si et in bruta, præsertim in quadã præ cæteris morbo obnoxia, uim lethalem clade non leui dimanare affirmauerunt.

Consuetudinem, qua ingredientiæ templa, lustrali aqua respergimur, etiam apud Ethnicos fuisse. CAP. X.

AQUAE, purgationis uim non modicã inesse, non solum Latini, sed et Græci olim censuerunt. Vnde illud apud Virgilium,

„ ——— donec me flumine uiuo

„ Abluero.

Item illud,

„ Spargens rore leui.

Qua de re Festus sic inquit, Itaq; funus prosecuti, ignem supergrediebantur aqua aspersi,

Hieronymi Magii

quod purgationis genus appellabant suffitionē. Verū hęc satis cognita, & Sarracenis, Iudæis, Thurcisq; hodie qui toti abluuntur, usu recepta. Illud certè observatione dignum videtur, Ethnicos illos licet rectæ fidei luminis exortes, tanquàm essent Christianis dogmatibus addicti, quod est piè sancteq; apud nos in more positum, ut templum ingressuri, uel statim ingressi sacra aqua purificationis ergò respergamur, seruasse. Et si illi non sacram, sed simplicem aquam, puram tamen usurpassē uidentur. Huius rei testem habeo antiquum auctorem Ethnicum in libro de Morbo sacro, qui Hippocrati uulgò adscribitur, cum tamen Galenus ex Hippocratis familia eximendum dixerit. Cuius uerba Latinitate donata, quod Christianam pietatem planè præseferant, referre, uisum est operæ precium, Deus itaq; inquit, est qui maxima, ac sceleratissima peccata purgat, ac purificat, et liberatio nostra existit: ipsiq; terminos templorum ac delubrorum Dijs designamus, ut nullus, qui non purus sit, eos transcendat: Et ingressi respergimur, non uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Hęc ille. Marinam aquam ad lustrationes usurpatam, obseruauit apud Dionem Ro. hist. lib. 48. ubi ille de Virtutis statua, & apud Euripid. in Tauris.

Animas

Animas nostras corporibus egressas,
deductoribus egere. Quis eas dedu-
cat. Ethnicos Mercurio id muneris
tribuere.

CAP. XI.

SACRARVM scripturarum interpres, pie
Statis atq; eruditionis nomine inclytus Ioan-
nes Chrysostomus, quo meritò Græcia cense-
tur, Concione 2. De Lazaro, ad Lucæ Aposto-
li Euang. cap. 16. ubi Lazari mendici ani-
mam ab Angelis in sinu Abrahamæ conuectam,
ex Sanctissimi Seruatoris nostri sermonibus re-
fertur, animas nostras cum à corpore solutæ
ad alia loca migraturæ sunt, deductoribus
egere affirmat, quod ipsum & Homilia 29. in
cap. 8. Matthæi Euang. literis prodidit. Prio-
re loco in hanc sententiam loquitur, Nam si
ciuitatem ciuitate uertentes egemus deducto-
ribus, multò magis anima à carne diuulsa, &
ad summam trāsiciens uitam, opus habebit uic-
ducibus. Quapropter frequenter nunc emicat,
nunc in profundum demergitur, metuitq; &
horret cum est à corpore discessura. Nam cum
semper nos stimulat peccatorum conscientia,
tum uerò maxime illa hora cum hinc sumus
abducendi ad illa tribunalia metuendumq; iu-
dicium, etc. Quamobrem rectè quidem in Mis-
sa pro defunctis Sanctus Michaël Archange-

Hieronymi Magii

lus, qui Danieli cap. X. unus est de primis principibus, & Ecclesiæ etiam, ut olim Synagoga princeps uocatur, piorum animas in æternum æuum perducere dicitur. hæc enim uerba à sacerdote proferuntur, Domine I E S U C H R I S T E Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de manu inferni, & de profundo lacu. Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscurum: Sed signifer Sanctus Michaël representet eas in lucem sanctam, quam olim Abraham promisisti, & semini eius. Verùm Ethnici, qui non ueritatem, sed ueritatis umbras aliquando sunt assecuti, & inanium deorum religione obstringebantur, id muneris Mercurio χθονίῳ (sic enim à Tragico Poëta in Aiace, et in Electra appellatur) idest terrestri tribuebāt. (Cicero lib. 3. de Natura Deorum Mercurium, qui sub terris habeatur, Valentis, et Phoronidis filium dixit) quem ideò πομπάιον hoc est deductorem, uel emissorem dixere. Quare Ajax sibi necem inferre dum pararet, inquit,

» το σαῦτάς' ὦ Ζεῦ προτρέπω. καλῶ δ' ἄμα
 » πομπάιον Ἑρμῆν χθόνιον δ' μεν κοιμίσαι,
 » ξὺν ἀσφαδάσῳ καὶ ταχεῖ πηδήματι,
 » πλοῦράν διαρρήξαντα τῷ δε φασγάνῳ.
 Idest,

» Hæc te ò Iupiter deprecor . uoco autem si-
mul

» Emissorem Mercurium terrestrem , bene
me soporare ,

» Cum immobili, & celeri saltu

» Latus aperientem hoc gladio.

Plutarchus Problemate 136. ut à terra mor-
tuum cadauera, sic à Mercurio animas susci-
pi, creditum esse testatur. Vnde apud Valerium
Maximum quædam illa haustu epoto uene-
ni moritura , fufis Mercurio libamētis, eiusq;
inuocato nomine, orauit ut se placido itinere
in meliorem sedis infernæ partem deduceret.
Horatius Carminum lib. 1. Ode 10. ad Mer-
curium ,

» Tu pias lætis animas reponis

» Sedibus, uirgaq; leuem coërces

» Aurea turbam, superis deorum

» Gratus, & imis.

Vmbrarum ductorem creditum fuisse Mercu-
rium , perspicere etiam licet apud Lucianum
in Mort. dialogis , & in Mercurio . Seruius
in explicatione eius uersiculi lib. 6. Aeneid.

» Lethæum ad fluuium deus euocat agmine
magno .

Sic scriptum reliquit, Non dicit quis: sicut su-
pra,

» Dii, quibus imperium est animarum .

Hieronymi Magii

Sed alij uolunt Mercurium propter hoc,
» ——— animas ille euocat Orco
» Pallētes, alias sub tristia Tartara mittit.
Et est ratio, nam uōs dicitur, idest sensus, quo
Philosophiam, quæ hæc indicat, intelligimus,
quia ipse etiam inuēnit literas. Hæc ille. quæ
mibi non admodum probantur. Equidem ua-
nam hanc persuasionem inde apud antiquos or-
tum duxisse arbitror, quòd ille tã superiorum,
quàm inferorum legatus et præco sit creditus,
ut apud Lucianum nō uno in loco apudq; alios
est manifestum: Dijs uerò inferis obtempera-
re uideretur, dum animas siue umbras, quæ
ipsis deberentur, ad eos perduceret. Aut for-
tasse quòd Mercurius tanquàm interpres qui-
dam diceretur, quare nomen ἐρμῆς. unde illi
linguas ob interpretationem attributas, & à
discedentibus ex cœnis sacrificatas esse, testa-
tur Athenæus Dipn. lib. 1. cap. 9. interprete
autem maximè uiderentur indigere, qui in in-
gnota loca illa et formidolosa ituri essent. Qua
tamen in re certi nihil statuo.

An hominum umbræ sint, quæ circa sepulchra nonnunquam uisuntur. Ethnicorum Theologorumque nostrorum hac de re sententiæ relatæ. De uocatis Dæmoniacis, & à Lycanthropia correptis, qui in sepulchris degunt, & sepulchra noctu oberrant.

CAP. XII.

DAEMONES, seu etiam defunctorum hominum umbras sepulchra incolere, et circum loca, quibus humana ossa continentur uagari, iâ inde à priscis Ethnicis orta opinio, uulgo insêdit. Multiq; sunt, qui & in agris, quibus defossa sint hominum cadauera, præsertim punitorum, uiq; interfectorum, & circa cæmeteria se non semel defunctorum umbras uidisse, ac ex similitudine eorum, qui sepulti sint, agnouisse dicunt. Nec solùm humana sub forma, sed etiam brutorum. Pausanias in Atticis, in Marathone, circa Miltiadis sepulchrũ, uirorum pugnas equorumq; hinnitus noctu auditos dicit. sic enim inquit, Calderino interprete, Seorsum tumulus Miltiadis Cimonis F. quidem mortuus est, cùm prius Paron non tenuisset, eoq; nomine uenisset in iudicium. Ibi per singulas noctes equorum hinnitus uirorumq; pugnas audire licet. Sed nemo de industria

Hieronymi Magii

Stria adhuc spectare uoluit, cui id fuerit utile. Si uerò quispiam nec de industria audiat; aut cum alioquì contigerit audire, dissimulet, nihil huic dæmonum ira incommodi accidit. Hæc ille. Non absimile est quod ab Aristotele in lib. de Mirabilibus auscult. refertur, In Lypara Aeolica (inquit ex interprete) sepulchrum aiunt esse, circa quod cùm alia prodigiosa eueniant, tum id, quòd ea loca securè tutoq; nemini accedere liceat, uno ore perhibent. Sonitum enim tympanorum, cymbalorumque, & risum cum strepitu, plausumque manuum audiri manifestò, &c. Plinius quoque Cæcilius lib. 7. Epistolarum, epistola ad Suram, domum quandam Athenis fuisse scribit, in qua senis cuiusdam horrida imago, catenis perstrepsens conspiceretur, quæ maximum incolentibus terrorem, ex quo & mors sequeretur, incuteret; usque adeò ut infamis monstroq; illi uacua relicta esset: inuentumq; postea ibi sepultum hominē, cuius ossa cum catenis superessent. Quia uerò non longa est historia, & lectu non inuicunda, Plinij ipsius uerba apponere libuit. Illud, inquit, non'ne & magis terribile, et non minus mirum est, quod exponam ut accepi. Erat Athenis spaciōsa, & capax domus, sed infamis, & pestilens: per silentium noctis sonus ferri, & si attenderes acrius, strepitus uinculorum

culorum longius primò, deinde proximè red-
 debatur: mox apparebat senex, idólon macie,
 et squalore confectus, promissa barba, horren-
 ti capillo, cruribus compedes, manibus cate-
 nas gerebat, quatiebatq; . Inde inhabitanti-
 bus tristes diræq; noctes per metum uigilaban-
 tur; morbus, & crescente formidine mors se-
 quebatur. Nam interdum quoq; quanquàm ab-
 scesserat imago, memoria imaginis oculis in-
 hærebat, & longioris causa timoris, timor e-
 rat. Deserta deinde, & damnata solitudine, do-
 mus, totaq; illi monstro relicta, proscribaba-
 tur tamen, seu quis emere, seu quis conduce-
 re ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas
 Philosophus Athenodorus, legit titulum, au-
 ditoq; precio, quia suspecta uilitas, percuncta-
 tus, omnia docetur, ac nihilominus immo tan-
 tò magis conducit. Vbi cæpit aduersperascere,
 iubet sterni sibi in prima domus parte: poscit
 pugillares, stylum, lumen, suos omnes in inte-
 riora dimittit: ipse ad scribendum animum, o-
 culos, manum intendit, ne uacua mens audita
 simulachra, & inanes sibi metus fingeret. Ini-
 tiò quale ubique silentium noctis: deinde con-
 cuti ferrum, uincula moueri: ille non tollere
 oculos, non remittere stylum, sed obfirmare a-
 nimum, auribusq; prætere. Tum crebre-
 scere fragor, aduentare etiam, ac iam ut in li-
 mine,

Hieronymi Magii

mine, iam ut intra limen audiri: respicit, uidet, agnoscitq; narratam sibi effigiem. Stabat, innuebatq; digito similis uocanti. Hic contra, ut paululum expectaret, manu significat, rursusque ceris, & stylo incumbit. Illa sribentis capiti catenis insonabat. Respicit rursus idem, quod prius innuentem: nec moratus, tollit lumen & sequitur. Ibat illa lento gradu quasi grauis uinculis. postquam deflexit in aream domus, repetè dilapsa deserit comitem. Desertus herbas, & folia concerpta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniuntur ossa inserta catenis, & implicita, quæ corpus æuo terraq; putrefactum, nuda, & exesa reliquerat uinculis. Collecta publicè sepeliuntur: domus postea, ritè conditis manibus caruit. Et hæc quidem affirmantibus credo. Hactenus Plinius. Scriptum Plutarchus reliquit in Apophteg. Laconicis, Laconem quendam noctu cum iuxta sepulchrum transiret, dæmonem uisum esse sibi uidere. Suetonius in Caligula, literis prodidit, cum Caligulae cadauer clam in hortos Lamianos asportatum, & tumultuario rogo semiambustum leui cæspite obrutum esset, hortorum custodes umbris fuisse inquietatos, donec postea per sorores ab exilio reuersas, erutum, crematum, sepultumque sit.

sit. In ea quoque domo, in qua occubuit, nul-
 lam noctem ab incolentibus, sine aliquo terro-
 re transactam fuisse, donec ipsa domus incen-
 dio consumpta sit. Multa possem huc afferre
 huiusmodi, quæ mea memoria contigerunt,
 suntq; etiam à me audita, & à uiris fidei neu-
 tiquam suspectæ uisa, sed breuitatis gratia il-
 lis supersedeo. Plato in Phædone auctor est,
 animas malorū hominū, et eorum, qui corpori
 obnoxij, corporearum rerū curis semper im-
 pliciti fuerunt, contagione corporea infectas,
 ponderosum quiddam, & graue terrenumq;
 contrahere, quod eas continuò comitetur, &
 degrauet: eamq; ob rem ad uisibilem locum
 metu inuisibilis atque occulti protrahi: &
 quemadmodum & tunc ferebatur, circa mo-
 numenta sepulchraq; uersari, & apparere, et
 circa hæc loca oberrare compelli, ut pœnas
 dent uitæ improbæ actæ. Itaq; tandiu circum-
 uagari, quo ad cupiditate naturæ corporeæ co-
 mitante, rursus induant corpus. Idem in Cra-
 tylo ait mortuorum animas [ut opinor, purio-
 res] suauissimis Plutonis orationibus demul-
 ceri, quòd hic Deus sit sophista proculdubio di-
 fertissimus, qui etiam ingentibus beneficijs
 eos, qui penès ipsum habitant, prosequatur, et
 uirtutis auiditate detineat, ideoq; illos ad nos
 reuerti nolle. Macrobius lib. I. in Somn. Scipio-
 nis

Hieronymi Magii

nis Cap. 9. ad rem quod attinet hæc ex Platone deriuauit, Hinc anima, inquit, quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformauit ex homine, & absolutionem corporis perhorrescit, et cum necesse est, non nisi cum gemitu fugit indignata sub umbras. Sed nec post mortem facile corpus relinquit, quia non facile corporeæ excedunt pestes: Sed aut suum oberrat cadauer, aut noui corporis ambit habitaculum, non humani tantummodò, sed ferini quoque, electo genere moribus congruo, quos in homine libenter exercuit. mauultq; omnia perpeti, ut cælum, quod uel ignorando, uel dissimulando, uel potius prodendo deseruit, euadat. Hæc Macrobius. Non solùm autem malorum, sed bonorum etiam animas, seu potius umbras se pulchra corporum suorum incolere, credebant antiqui: quamobrem Ouidius lib. 2. Fastorum,
» *Vix equidem credo, bustis exisse feruntur,*
» *Et tacitæ questi tempore noctis aui;*
» *Perq; uias urbis, latosq; ululasse per agros*
» *Deformes animas, uulgus inane ferunt.*
Vnde umbras, seu manes tumulo condere, cuius rei suprâ mentionem uidisti in Plinij uerbis. Ouidius infrâ lib. 5.
» *Romulus ut tumulo fraternas condidit umbras,*

» *Et malè ueloci iusta soluta Remo .*
Virgilius quoque lib. 3. Aeneid. ubi de Poly-
doro,

» *Inferimus tepido spumantia cymbia lacte ,*
 » *Sanguinis & sacri pateras , animamq; se-*
pulchro

» *Condimus , & magna supremum uoce cie-*
mus.

Impp. Theod. & Valent. in libro Legum no-
uellarum Tit. 5. dicunt, animas amare sedem
corporum relictorum , & nescio qua sorte ra-
tionis occultæ, sepulchri honore lætari. Lactā-
tius Firmianus lib. 2. Diuin. instit. cap. 2.
sua quoque ætate uulgò creditum fuisse aicit ,
mortuorum animas circa tumulos , & corpo-
rum suorum reliquias errare. Verum non ani-
mæ defunctorum fuerunt , aut sunt , spectra ,
& phantasmata , quæ circa sepulchra aut cæ-
meteria se noctu conspicienda præbebant , aut
præbent, sed Demones. Iamblichus in lib. De
Ægyptiorum mysterijs, segmento. 3. cap. 32.
ex Porphyrio refert , subdolum quoddam ge-
nus Dæmonum simulare animas defuncto-
rum , Deos , & Genios, quos ipse Iamblichus
Cacodæmones , non bonos Dæmones esse con-
tendit. Philostratus quoque lib. 3. De Vita
Apolloniij Tyanei commemorat , Dæmonem
quendam, qui in pueri corpus illapsus esset ,
asseruisse

Hieronymi Magii

asseruisse idolum se esse hominis in bello interfecti. Chrysostomus Concione 2. De Lazaro, ad cap. 16. Lucæ, & Homil. 29. in cap. 8. Matthæi, interfectorum animas, Dæmones fieri, quosdam sua ætate existimasse ait, quod tamen ipse uerum esse negat. Dæmonem uerò rem hanc persuadere studuisse, ut Martyrum, qui uiolenta morte decesserunt, gloriam confoderet, obrueretq; , ac ut maleficos ad tenera multorum adolescentium corpora trucidanda impelleret, ea quidem spe ut in Dæmones illi euaderent, quibus tanquam famulis, & administris mox uterentur. Idem interfectorum animas uel etiam eorum, qui salute donantur, hîc oberrare negat. Ego quoque Dæmoniacos non paucos uidi, in quibus immundi spiritus dum à sacerdote adiurarentur, se interfectorum quorundam animas esse mentirentur, eorumq; ueras uoces, & arcanas quasdam res proferrent, ac sibi iusta fieri orarent. Scriptum Hebræorum Theologi reliquerunt, defunctorum hominum cadauera, in Dæmonis Zazelis potestate relinqui, de quo dictum sit in scriptura, Terram comedes omnibus diebus. & alibi, Pulvis terræ panis eius. Meminiq; me olim in recentiorum quorundam libris legere, eatenus censerî cadauera Dæmoni huic subesse, quatenus adhuc non fuerint iustis

iustis exequijs expiata & sanctificata: eamq;
ob rem non sine causa antiquos patres cadaue-
rum expiationes excogitasse, ut quod ualde im-
mundum esset, lustrali aqua aspergeretur, suf-
fretur thure, sacris orationibus exorcizare-
tur, & funalibus dum super terram esset illu-
straretur, ac demum sacro in loco sepeliretur.
Sed harum rerum plausibiliores ab orthodo-
xæ fidei auctoribus rationes afferuntur. Pau-
sanias ex Delphorum interpretibus acceptum
refert, Dæmonem esse quendam infernum,
quem Eurynomum dixerunt, qui mortuorum
carnes absumat exedatq; ita ut uix nuda su-
persint ossa. Sed hæc anilibus fabulis uix di-
gna sunt. Dæmones ad sepulchra concurrere
uideri, testatur Chrysostomus Homilia 35. ad
Matthæi cap. 10. Theophilactus in explicat.
in Matthæum, alijq; Theologi, affirmant ideò
Dæmones circa sepulchra uersari consueuisse,
ut uana illa hominum persuasio astrueretur,
qua mortuorum animas in Dæmones uerti cre-
ditum est. quamobrem & homines à Dæmo-
nibus obsessos, quos Dæmoniacos uocamus, se-
pulchra incolere coactos. Matthæi nanq; cap.
8. Marci 5. et Lucæ 8. huiusmodi homines do-
micilia in monumētis habuisse legimus. Non
solum aut qui à Dæmonibus aguntur, sepul-
chris obuersantur, sed etiā qui Lycanthropia,

Hieronymi Magii

seu Cycáthropia laborát, ut minùs fabulosum esse uideatur quod est à Plinio scriptum Naturalis historiæ lib. 8. cap. 22. scilicet homines aliquando in lupos uerti. De quo morbo Paulus Aegineta libro 3. cap. 16. in hanc sententiam loquitur, Qui, inquit, Lycanthropia detinentur, noctu domo egressi, lupos in omnibus imitantur; & donec dies illucescat, circa defunctorum monumenta plerunque uagantur. Hæ comites ipsorum nôtæ sunt, Facies pallida, oculi ad uidendum imbecilles, & sicci, lingua aridissima, nulla in ore salina, sitis immodica, tibiæ quòd frequenter impingant, exulceratæ, adeò ut sanari nequeant. Tales quidem sunt nôtæ. Speciem uerò melancholiæ Lycanthropiam esse, existimare conuenit, &c. Auicenna libro 3. Fen 1. Tract. 5. cap. 20. morbum uocat Cutubut, & à bile aduſta, & melancholia prouenire scribit, ac inter cætera hæc habet, Species, inquit, melancholiæ plurimùm eueniens in Februario, quæ facit ut homo diligat fugere ab hominibus uiuis, & cupiat appropinquare mortuis, & sepultis, etc. Hoc ego morbo correptum uidi Anglare Antonium Donchium, qui sæpe ab Augustinianis alijsq; Aedituis, in sepulchris dormiens est inuentus, & qui mortuorum ossibus domum suam planè compleuerat. Verùm ad
dæmones

dæmones redeo. Hos Peripatetici esse inficiantur (his adstipulati sunt Sadducei, qui teste Luca cap. 23. Act. Apost. spiritus atque Angelos esse negabant) non enim alias concedunt esse substantias separatas (ut Philosophorum nostrorum uerbis cum Ciceroniani lectoris uenia utar) præter quàm Deum, Intelligentias, cælestes orbes mouentes, animamq; intellectiuam humanam, ut satis constat apud Aristotelem lib. 12. Metaphys. et 3. de Anima. Phantasmata uerò, & uita functorum simulacra, quæ noctu conspiciuntur, non uerè uideri, sed sensuum potius esse illusiones, quæ accidunt, uel quòd species intrà reuertantur usq; ad particulares sensus, qua ratione nonnunquam aliquid nigrum uel album, uel animal esse uidetur, quod uerè non est, ut patet apud Auerroëm 3. Collect. Gentilis Fulginas nobilis suæ ætatis Philosophus ac Medicus, Quæstione 55. commemorat, quendam amicum suum interdiu cum famulo è uilla reuertentem, semper conspexisse militem nigrum præcedentem, nullumque præcessisse, ut famulus dixit. Mox uerò eum, qui phantasma illud sibi uidere uisus est, in melancholicam incidisse uertiginem. Aristoteles autem lib. 3. Meteor. & alibi, posteritati prodidit, nescio quem debili prædictum uisu, eo quòd uisus ob remissionem, ac de-

Hieronymi Magii

tem in aëre tanquàm constipato & solido corpore obluētante, ueluti in speculo reflecteretur, semper uisum esse sibi uidere idolum aduersum præcedere, nempe sui ipsius imaginem. Epicurus, & ex Epicuro Lucretius atque alij, non omnia nos uerè pati affirmant, sed sensus sæpè decipi. Cuius Epicuri rationibus innixus olim Cassius, ut Plutarchus in M. Bruto scriptum reliquit, in hanc sententiam allocutus est Brutum, qui monstrosam corporis feri imaginem noctu ad se ingressam conspexerat, & uoce etiam se insensam fore prænunciantem audiuerat. Noster, inquit, ò Brute, hic sermo est, quòd non omnia uerè patimur, neque uerè uidemus, sed mutabile, ac deceptibile quiddam noster sensus est. Præterea intellectus est perspicax ad mouendum sensum, illumque è subiecto nullo mutare ad omnem formam. Imaginatio enim ceræ similis est. Animæ uerò hominis, quæ fingens, & ficta pariter habeat, facillimum est per se ipsam idem uariare componereque. Hoc ostendunt somniorum mutationes, quas breui momento phantasia uertit in multiformes passionem, & imaginum species. Moueri semper, naturale hoc est. motus autem uel phantasia est, uel quædam intelligentia. Tibi, ò Brute, corpus naturà triste eleuat intellectum
atque

atque diuertit. Dæmones nullo pacto esse, credibile. neque Dæmones si sunt, hominum habent formam, aut uocem, siue potētiam, quæ ad nos pertranseat. Hæc ille. Verū cū admiratione digna multa in his uideātur, qui uulgò Dæmoniāci, seu fanatici uocantur; Aristoteles in Probl. ea melancholico succo ascribit. Andreas Cattanius Imolensis in Tractatu de Causis mirabilium effectuum, cū atrabilis ad tot tantaque mirabilia, quæ quotidie in laborantibus, eo affectu animaduertimus, patranda satis non sit, ea reijcit in uocatum Intellectum agentem abstractorum infimum, in Intelligentias abstractasque mentes cælestes, quæ homini iungantur, & succum corporis, cælesti (ut eius uerbis utar) dispositioni, ac stellis quibusdam respondentem. Nos uerò cū sacris literis doceamur, Dæmones esse, qui in hominum corpora illabantur, sanctique Patres, & Orthodoxæ fidei Theologi, Dæmones ad antiquorum adstruendos errores, hominesque decipiendos, ac affligēdos circa sepulchra uersari, corporibusque humanis se insinuare affirmēt, Philosophorum Ethnicorumque ablegatis nugis, rectæ fidei inhaeremus, & quæ sanctæ Ecclesiæ scitis prodita sunt, sequimur.

Hieronymi Magii

Musicae in humanos animos inque corpora ipsa uim esse maximam, ex his, quae literis prodita sunt, quaeque indies usuueniunt, demonstratur.

CAP. XIII.

HUMANIS animis musicos cōcentus mirū immodū imperare, usq; adeò ut quorsum nobis libuerit eos permoueant, ac quasi habenis defleant, ex his, quae ab auctoribus literis sunt consignata, quaeque usuueniunt quotidie, satis intelligimus. Plutarchus lib. posteriore de Fortuna, et uirtute Alexandri, musicam ait uiros nos reddere, & eos, qui in ea ritè educati sint, instinctu lymphatico, impetuque replere. Olimque Alexandrum ipsum, Antigenide tibicine Harmation nomon modulante, usque adeò mente captum modulamenti incitatu exarsisse, ut concussis armis proripiens sese, manus in astantes intenderet, testimonium Spartiatis praebens illud canere solitis, *Urget enim in ferrum scitè fidibus canere*. Idem planè nostra memoria Hippolyto Medici, Cardinali amplissimo usu uenit in Pannonia in exercitu Legato. Cum enim aliquando classes procinctae essent, ac tubicines tympanistaeque bellicum canerent perstreperentq;, eò alacritatis generosiue furoris processit, ut

ut bellicum nescio quid inclamans, stricto gladio, equum ante principia, quasi cum hoste congressurus, ad cursum concitasse dicatur. Et tanta est huiusmodi signorum uocalium uis, ut milites itineris tedium his fallant, laboremque solentur, & in prælio alacriores reddantur, magnaque ad pericula impellantur: Ac nullo mortis terrore, quasi alienæ uitæ discrimine res agatur, per cædem & uulnera, socijs hinc inde procumbentibus moueantur. E' diuerso, *Musica* *unius* *unius* musicam animos quoq; sedare compertum est. siquidem Regum lib. 1. cap. 16. legimus Davide cithara personante, Saulis à spiritu malo uexati emollitum esse furorem, adeò ut leuius haberet, spiritusq; ille ab eo recederet. Plutarchus in libro de Cohibenda iracundia, Lacedæmonios pugnaturis, concentu tiliarum, iram adimere consueuisse, testatur. quod antea Thucydides scriptum reliquerat: qua de re & Gellius ex Thucydide libro 1. cap. XI. qui Cretenses quoq; prælia ingredi solitos refert, præcinente ac præmoderante cithara gressibus; Halysatemque Regem terræ Lydiæ, bellum Milesijs inferentem concinentes habuisse fistulatores, & fidicines, fæminasq; etiam tibicinas in exercitu, atque in procinctu.

Quibus de rebus etiam Athenæus Dipnos. libro 12. cap. 4. & libro 14. cap. XI. Idemq;

Hieronymi Magii

hoc eodem cap. x i. complures ex Barbaris legationes de pace cum tibijs, ac citharis ad hostium animos emolliendos obire ac gerere commemorat, quod & Getæ, testimonio Theopompi Historiarum libro 46. factitarint. Aitque musicam, animi mœrorē amoliri ac depellere, & facilitatem, liberalemque hilaritatem operari. quare Homerum in principio Iliadis Deos induxisse musica utentes post de Achille contentionem, cū contentiones seditionesque placari oporteret. Idem suprā cap. 10. ad rem quod attinet, de musica in hanc loquitur sententiam, Comitio interprete, Mores enim instituit, iracundiam mitigat, minusq; rectis mentibus moderatur. Idcirco Clinias Pythagoricus, ut testatur Chamæleon Ponticus, cū & uiuendi ratione, & moribus paulò esset difficilior; si quando ob iracundiam se grauem esse contingeret, lyram accipiens, eam pulsabat. Ad percunctantes autem causam, respondebat, Mitigor. Achilles etiam Homericus cithara leniebatur, quam solam ex Heetionis silijs Homerus illi permisit, quæ illius iracundiam posset cohibere. Sic Athenæus. Eandem rem ex Homero adnotauit Plutarchus in libro De musica; qui & illud ait, Terpandrum seditionem, quæ Lacedæmonios uexabat, musica sustulisse. Tanta autem prorsus est affinitas

tas

tas corporibus hominum mentibusq; , et pro-
 pterea quoque uitijis, aut medelis animorum,
 & corporum, ut non solum animi, uerum e-
 tiam corporis morbos musicam aut sedare aut *Corporis*
profligare, memoriae datum sit. Athenæus *in uerbis in*
tato cap. 10. Theophrastum refert scriptum *sedare*
 reliquisse, in libro de Afflacione numinis, is-
 chiadicos sanos fieri, si more Phrygio harmo-
 niam aliquis indigena illis accinerit. Gellius
 libro 4. cap. 13. creditum esse à plerisque, et
 memoriae proditum dicit, lenibus tibicinum
 modulis, ischiadicorum minui dolores. Mox ue-
 rò ait, se in Theophrasti libris legisse, tibici-
 nem scitè modulateque adhibitum, uiperarum
 morsibus mederi. Quem miror ad fidem con-
 firmandam eius, quod de ischiadicis retulit, e-
 iusdem Theophrasti recens, si credere dignum
 est, ab eo lecti, testimonium minime aduocasse.
 Idem ex libro Democriti, qui inscriptus erat
 περὶ λοιμῶν ἢ λογικῶν κακῶν, idest De pesti-
 bus, aut rationalium malis, plurimis homi-
 num morbis tibiatarum cantum medicinam fuis-
 se, refert. Plutarchus etiam ex Pratina com-
 memorat, Thaletem Crentensem, sorte quadam
 à Pythio edita, adiisse Lacedæmonios, & uten-
 tem ope musica, eos à pestilentia liberasse.
 Huc accedit Galenus, qui libro 1. de Sanita-
 te tuenda cap. XI. se quotannis ægros non pau-
 cos

Hieronymi Magii

cos persanasse testatur solis animi motibus ad debitum modum reuocatis. Atque huiusmodi sententiæ testem minimè contemnendum esse dicit Aesculapium, qui multas scribi cantilenas, mimosque ridicularum rerum fieri, et melodias quasdam instituerit ijs, quibus uehementiores animosæ partis motus, corporis temperamentum iusto calidius efficerent.

Manes, seu potius Dæmones, olim etiam, æris tinnitu fugari, creditū esse, huius rei cum apud nos tum apud Ethnicos quæ ratio adduci possit.

CAP. XIII.

AERIS tinnitu Manes, seu potius Dæmones domo alijsque ex locis exigi, existimasse antiquos, nemini, qui paululum in humanioribus literis fuerit uersatus, obscurum esse arbitror. Ouidius *Fastorum* lib. 5.

» Rursus aquam tangit Temeseaq; concrepat æra,

» Et rogat ut tectis exeat umbra suis.

» Cum dixit nouies, Manes exite paterni,

» Respicit, & purè sacra peracta putat.

Idem manifestius demonstrat Alexander Aphrodis. *Problemate* 43. lib. 2. dum loquitur in hanc sententiam, Mouere, inquit, æs fer-
rumq;

rumque multitudo, quoties Luna, aut Sol deficit, consuevit, quasi spiritus quosdam uitiosos uelint depellere. Haud enim per id tempus lumina benignè terram aspiciunt, neque benefica delibatio inde manat, qua mali, infestique spiritus repelli possint & coërceri.

Hæc Alexander. Huius autem rei illam fuisse rationem puto, quòd Manes silentium amare crederentur, unde & silentes à Poëtis dicerentur. Ouidius lib. citato,

» Mox etiam Lemures animas dixere silentium.

Vnde quoties umbræ huiusmodi loquerentur, exiguo potius murmure quàm clara uoce uti dicebantur. Ouidius eodem libro,

» Umbra cruenta Remi uisa est assistere leto

» Atque hæc exiguo murmure uerba loqui.

Quancquàm suprà lib. 2. manes per urbis uias, & per agros, quòd ipsis non fuisset parentatû, ululasse dicit. Præterea Macrobius Saturn. lib. 5. cap. 19. Græcorum uetustissimos credidisse refert, æris sonos, rem esse ualidissimam. Inibi etiam ait pleraque ænea ad rem diuinam adhiberi solita, præsertim in his sacris, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut denique exigere morbos aliquis nolisset. Pro-

dunt

Hieronymi Magii

dunt Christiani etiam scriptores, Dæmones sacri æris, seu campanarum nolarum'ue tintinnitu & sono depelli. Id Paulus Ghirlandus in Tractatu de Sortilegijs, maleficarum mulierum, quas alij Lamias, nonnulli Striges, quidam Bruxas uocant, historijs recensendis, uerum esse docet. commemorat nanque Dæmones, quibus illæ inuehant, cāpanæ ante diluculum sonitu audito, fugam arripientes, eas statim deseruisse. Huius autem rei illa ratio est, quòd campanæ sacratæ sint, & diuinis destinatæ usibus, adeò ut eo nomine Dæmonibus earum sonus sit inuidiosus, & formidolosus. Quamobrem cum à grandine tempestatibusque, quæ Dæmonum nonnunquam sæuitia cieri aduehi que creduntur, frugibus, uineisque periculum imminet, campanæ non tam ad aërem scindendum & comminuendam tempestatis uim, quàm ad abigendos propulsandosque Dæmones eius auctores, pulsari solent.

Aemylii Probi locus in disquisitionem uocatus.

CAP. XV.

IOANNES Michaël Brutus nobilis nostræ ætatis Historicus, in quo præter antiquitatis cognitionem, multam elegantiam, egregiumque animi candorem admiror, mensibus
supe-

superioribus cum apud Iordanum Ziletum Bibliopolam essemus, me percunctabatur, an adhuc Basileæ cusus esset Aemylij Probi liber de Vita excellentium imperatorum, quem ego ex uetustorum exemplarium collatione à mendis non paucis repurgaui annotationibusque auxili, ac pro uiribus illustraui. Aderat Arnoldus Arlenius uir de Græcis Latinisque literis bene meritus, ac communis amicus; Probi que audita mentione, se eius libri calamo exaratum exemplar, quod Ferrariæ emissit, habere dixit. Huius legendi cum incredibilis me cupiditas incesset, precibus ab eo contendi, ut libri saltem ad tridui tempus, quo percurrendi facultas esset, mihi copiam faceret. Hunc cum ille (quæ uiri est humanitas) ad me misisset, auidè legere cæpi. Titulus erat huiusmodi, AEMYLI PROBI DE IMPERATORIBVS EXTERARVM GENTIVM LIBER. Finis libri, si epigramma Probi eiusdem, quod nos ex uetustis exemplaribus in epistola ad Gregorium Angelerium, & Paulum Ligium posuimus, excipias, qualis in uulgatioribus codicibus. E' scribæ uero penore subiecta uerba, Completum est opus Aemylij Probi Cornelij nepotis. Post prænotatum titulum hæc se mihi statim uerba obtulerunt, Non dubito fore plerosque, qui Atticæ

tica hoc genus scripturæ leue, &c. Quæ le-
ctio probabilior ea, quæ in omnibus reliquis co-
dicibus, quos ego legerim, uideri potest, cum
illi sic habeant, Non dubito fore plerosq; Atti-
ce, qui hoc genus scripturæ leue, &c. Quan-
doquidem neutiquam friuolis argumentis iam
fuit in citata epistola à nobis demonstratum,
Aemylum Probum, Pomponij Attici coæ-
taneum non fuisse: quin opus hoc Theodosio
Imperatori esse dicatum; cuius rei epigram-
ma illud ad Theodosium, præbeat testimo-
nium. A principe autem Græciæ ciuitate
suam scriptionem appellat Atticā, quod Græ-
corum Imperatorum uitas complexura esset;
licet id non admodum propriè dictum uidea-
tur, cum sermone utatur Latino non Græco.
Sed dices, cum duos ille libros scripserit, quo-
rum posterior, ut ipse met testatur, uitas Ro-
manorum Imperatorum contineret, ac præfa-
tio ambobus communis fuisse credi possit,
quos libri uoce appellauerit inquiring, Et in
hoc exponemus libro de uita excellentium Im-
peratorum. ut etiam titulus Aldinorum
exemplarium demonstrat; rationi haud qua-
quam est consentaneum, Atticam dici scriptu-
ram, quæ æquè & Græcos & Latinos Impe-
ratores contineat. Respondeo præfationem
hanc ad priorem duntaxat librum pertinere,
cum

cum in ea nulla Latinorum facta sit mentio, de quibus altera priuatim præfatione, quæ posteriori libro præfixa de more sit, loqueretur. Quod uerò spectat ad illa uerba, Et in hoc exponemus libro de uita excellentium imperatorum. librum ego accipi puto non pro uniuerso opere (quod aliàs fortasse non sine errore feci) sed pro libro uno. Græcorum autem non addi mentionem, quia iam de Græcis agendum esse, sit dictum, nulla tamen muneris Imperatorij facta mentione, quæ modò apponatur, ne de omnium promiscuè insignium Græciæ uirorum uita hîc lector agendum esse crederet. Vides quantum sit collocationis uoculæ unius momentum. Relatio ergo uoci, Atticæ, præposito, omnia rectè habere uidentur, & quædam difficultates facessunt, quæ olim nos circumueniebant, dum Probum Theodosii ætate uixisse affirmarem. Verum candidi lectoris esto iudicium, non enim hæc iudicandi, sed iudicis admonendi instruendi quæ consilio attulimus.

Hieronymi Magii

Carnifices antiquis ominosos, ac magis
quàm nostra ætate inuisos fuisse. Di-
uum Cyprianum, erga carnificem, à
quo erat feriendus, munificum fuis-
se. Caroli V. Imp. constitutione car-
nifices esse inuiolabiles. CAP. XVI.

C^V^M homo hominem, iniuria laceffit, ira-
q; incensus interficit, & si pœnam ad
legum præscriptum meretur; nihilominus,
quòd iram, uindictæq; amorem nobis natura
conciliauerit, delicto, inuidiæ nonnihil dece-
dit. Verùm cùm quis minimè læsus, hominem
quamlibet nocentem pœnæq; addictum, mer-
cedis gratia carnificinæ supplicio excruciat,
aut necat, et si iustitiæ, cuius Deus Opt. Max.
auctor sit, iudicisq; minister est, necessariaq;
eius opera homines iure sociati indigent; ta-
men quia excarnificandos, supplicioq; deditos
misericordia uulgus prosequitur, carnifices ipsi
in hominum odia incurrunt, nefasti q; ac omi-
nosi omnibus sunt. Itaque Romani quanuis iu-
stitiam seuerè colentes, lictores ipsos magi-
stratibus multis concesserint, qui fasces secu-
resq; quibus fontes cæderent ac ferirent,
præferre solerent; Censorijs tamen legibus,
carnifices ipsos, his, ut opinor, magis odiosos
nefastosq;, foro et urbis domicilio priuari si-
uerunt.

uerunt. Cuius rei testis sit Cicero, qui in Rabiriana Orat. sic loquitur, Sed moreretur prius acerbissima morte milies Gracchus, quam in eius concione carnifex consisteret; quem non modò fero, sed etiam cælo hoc ac spiritu Censoriæ leges, ac urbis domicilio carere uoluerunt. Hæc ille. Est etiam à Dione Chrysostomo scriptum in Oratione 31. Rhodiorum lege cautum fuisse, ne carnifex urbem ingrederetur. Adeò autem carnifex infamis inuisusq; erat, ut probri non uulgaris loco homines carnificis nomine ut nunc sit (quod apud Terentium & alios adnotauimus) peterentur. At qui pietatis Christianæ affectu ducuntur, si munus suum carnifex citra iram, et cum sortis humanæ commiseratione obeat, ne utiquam odio dignum censent. Quin non nullæ sunt nationes, quæ carnifices nullo pacto auersentur, nihilque eorum consuetudine dedecoris, maliq; ominis inuehi existiment. Ipse quidem Cyprianus Martyr insignis de rep. Christiana lucubrationibus multis benemeritus, carnifices à quibus etiam cædendus esset, tantum abest ut propriæ uitæ amoræ ductus, odio prosequeretur, ut in eos munificus extiterit. Sic. n. inquit Possidonius eiusdè Cypriani Diaconus in eius Mart. Et cum peruenisset in locum, qui dicitur Sextus, quarto ab urbe miliario, expoliauit se bir

Hieronymi Magii

ro, & tradidit carnificibus. Dalmaticam uerò tradidit Diaconis, & stetit in linteis expectans Spiculatorem: & dum ille appropinquasset, iussit suis illi dare uiginti aureos. Hæc Possidonius.

Quod pertinet ad locum, cui Possidonius Sexto, nomen fuisse dicit (ut hoc obiter adnotetur); Plutarchus in Galba, locum in quo sub Cæsaribus animaduertetur in Sontes, Sestertium appellat. Galbæ autem, inquit, caput, Patrobij Vitellijq; seruis dono dederunt. Quod illi accipientes, ubi multifariam pulsassent, & omni contumelia affecissent, abiecerunt quo solent eos, quos Cæsares supplicio dedunt. is uerò locus Sestertium uocatur, &c. Suetonius de eodem capite, Ab his Patrobij Neroniani libertus, centum aureis redemptum, eo loco ubi iussu Galbæ animaduersum in patronum fuerat, abiecit. Hæc ille. Nunc ad rem. Deos Dæmonibus quibusdam quasi carnificibus uti, Ethnici credebant. Plutar. in Probl. agens de Laribus, An, inquit, illud uerius est, quod à quibusdam Romanis dicitur, & Chrysippus opinatur, Dæmonia quædam mala circum ire, quibus dii quasi carnificibus, & scelerum ultoribus aduersum iniustos, & impios utuntur? &c. Quæ opinio è sacris literis dimanasse uidetur. Sic enim inquit Iesus filius Sirach, Eccle-

Ecclesiastici Cap. 39. Sunt spiritus ad uindictam creati, qui furiosè uibrant flagella sua. Hi tempore perimendi, uim effundunt, & consummant iram creatoris sui, &c. Quàm sint hominum societati carnifices necessarij, optimè intelligens Carolus V. Imp. Augustus, cum eos uulgi iniurijs ob officij uilitatem inuidiamq; maximè expositos cognosceret, ausum eorum, qui ipsos cædunt, aut uim ipsis inferunt, capitis pœna prosequendum decreuit, ut patet in Constit. De Capit. Iudicijs. Artic. 97.

Locus Aristotelis, sapientis Lyrici, Xenophontisq; testimonio restitutus, atque illustratus. CAP. XVII.

ARISTOTELIS librum de Arte dicendi primum cum aliquando Pisis feriatum legerem, in eum incidi locum, quo ille rationem demonstrandi cum absolueret, addebat, χρησέον δὲ καὶ τῶν ἀνζητικῶν πολλοῖς οἷον, εἰ μόνως, ἢ πρῶτος, ἢ μετ' ὀλίγων, ἢ ὁ μάλιστα πεποίηκεν. i. Utendum est & multis augmentatiuis, ut puta si solus, aut primus, aut cum paucis, aut quod maximè fecit. Et paulò post, καὶ εἰς ὃν πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη. οἷον εἰς Ἰππόλοχον, καὶ Ἀρμόδιον, καὶ Ἀριστογείτονα, τὸ ἐν ἀγορᾷ σατῆναι. i. Et in quæ prima commendatio facta fuit, ut ad Hip-

Dd 2 polochum,

Hieronymi Magii

polochum, & Harmodium, et Aristogitonem, in foro statui. Quo loco quantum attinet ad Hippolochi nomen & historiam, statim hæsitare cæpi, ac ideò Petri Victorij summæ eruditionis uiri commentaria consului. Sed me spes omnino fefellit, ille enim ut est ingenio candidissimo, fatetur ingenuè se Hippolochi historiam nunquam incidisse, & quis fuerit hic Hippolochus, aut quid laude dignum publica, & tanto honore gesserit, ignorare. Quare Cyriaci Strozæ de Græcis, si quis alius hodie Italorum est, Latinisq; literis, deq; Philosophia optimè meriti mihi sententiam duxi esse exquirendam. Hic igitur consultus, locum esse deprauatum affirmavit, proq; Hippolocho reponendum esse Antilochum, monentibus Pindaro, & Xenophonte, quorum prior sexta Pythiorum sic scriptum reliquisset,

- » Εγένετο καὶ πρότερον Ἀντίλοχος βιατὰς
- » Νόημα τῷτο φέρων. ὅς ὑπερέφθιτο
- » Πατρὸς ἐναρίμβροτον ἀνα-
- » μείνας ἀρχὸν αἰθιόπων μέμνονα. νεσό-
- » ρειον γὰρ ἵππος ἄρμ' ἐπέδα.
- » Πάριος ἐκβέλεων δαΐχθεις. ὃδ' ἔφεπεν
- » Κραταλὸν ἔγχος.
- » Μεσσανίῃ δὲ γέροντος
- » Δοναθεῖσα φρὴν βόασε παῖδα ὄν.
- » Χαμαπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέριψεν αὐτοῦ
- » Μένων

» Μένων δὲ ὁ θεῖος ἀνὴρ πρίατο μὲν θανά-
 » τοιο κομιδὰν πατρὸς . ἐδό-
 » κησε τῶν πάλα γενεᾷ ὀπλοτέροισιν
 » Ἔργον πελώριον ἑλέσας
 » Ὑπατος ἀμφὶ τοκῶσιν ἔμμεν πρὸς ἀρετάν.
 Idest ,

» Stephano Leono iuvene eruditissimo inter-
 » prete

» Fuit & prius Antilochus generosus
 » Intellectum hunc ferens , qui occubuit pro
 » Patre , homines spoliante ex-
 » pectans ducem Aethiopum Memnona .

Nesto-

» reum enim equus currum detinebat
 » Paridis ex telis sauciatus . hic governa-
 » bat

» Fortem hastam.

» Messenij autem senis

» Agitata mens clamavit filium suum :

» In terram decidens autem verbum nō pro-
 » iecit ipsius ,

» Manens uerò diuinus uir emit quidē mor-

» te curam patris . ui-

» sus est ueterum generatione iunioribus

» Opus ingens perficiens

» Summus circa parentes fuisse ad uirtu-
 » tem .

Xenophon uerò eo in opere , quod de Venatio-

Hieronymi Magii

ne posteris legendum reliquit, de eodem Antilocho sic habet, Ἀντίλοχος δὲ καὶ πατὴρ ὑπεραποθανὼν τοσαύτης ἔτυχεν δ' κλείας, ὥς ἐ μόνος φιλοπάτωρ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναγορεύῃναι. Idest, Antiochus pro patre moriens, tantum gloriæ cōsecutus est, ut apud Græcos solus prædicetur patris amator. Quanquā in Latina Omniboni Leonici uersione, nō Antiochus, sed Antiochus, uitio, ut opinor, typographi, corruptè legitur. Vides quid gesserit Antiochus; unde tantum honorem meruerit. Quamobrem Cyriaco facile assentior, ut pro Hippo- lochum, Antiochum, apud Aristotelem scribendum sit.

An iure apud Ciceronem in libro de Amicitia à Biante remoueatur sententia de amicitia cum futuræ inimicitiae suspitione colenda. CAP. XVIII.

L AELIUS apud Ciceronem in libro de Amicitia, Scipionem Africanum posteriorem negasse dicit, ullam uocem inimiciorem amicitiae potuisse reperiri, quā eius, qui dixisset, Ita amare oportere, ut aliquando esset osurus. Nec uerò illum adduci potuisse, ut hoc (quemadmodum putaretur) à Biante esse dictum crederet, qui sapiens habitus esset unus
è se-

è septem, sed impuri cuiusdam & ambitiosi,
 aut omnia ad suam potentiam reuocantis, suis
 se sententiam. Hæc quidem apud Laërtium,
 qui uitas, mores, et sententias complurium Phi-
 losophorum satis accuratè posteritati prodi-
 dit, non legitur. Quanquàm autem in præsen-
 tia summi sapientissimiq; Imperatoris aucto-
 ritate frangor, illud tamen non censeo omit-
 tendum, quod Cyriacus Stroza eruditissimus
 uir aliquando se animaduertisse narrabat, eius
 sententiæ auctorem hac ratione nixum uideri,
 quòd cum summa non in rebus modò, sed in
 humanis mentibus inconstantia atque instabi-
 litas quotidie deprehendatur, et mutari homi-
 num mores, quod & Scipio dicebat, soleant,
 usque adeò ut qui naturæ arctissimo iure deuin-
 cti sunt, sæuissima inter se odia exerceant, ut
 non mirum sit si amici quandoque mutuas su-
 scipiant inimicitias, consultius facturi uidea-
 mur si mediocritatem seruemus, nos in amo-
 rem minimè effundamus: ac præterea arcanas
 res, quæ cognitæ, ac in uulgus editæ, nobis sint
 damnum allaturæ, non temerè amicis credere
 debeamus, ne si illi aliquando nos odio prose-
 qui cæperint, nostrorum quasi auctores malo-
 rum simus, qui reticenda, fideliq; silentio
 committenda protulerimus. Hanc autem sen-
 tentiam patrociniò dignam, præsertim nostra

Hieronymi Magii

*hac etate, qua, ut inquit Ieremias, omnis proximus mercator incedit, & fraudes intestina-
que odia omnium ferè hominum animos inua-
serunt, usus ipse vitæ optimus magister, ample-
xandam demonstrat. Quòd si auctoritatibus
res firmanda sit, videtur etiam Homerus
Odys. lib. 15. hac de re differens, huic senten-
tiæ adhæsisse, cum ait ad eiusmodi propositum
confirmandum,*

- » ————— νεμεσῶμαι δὲ καὶ ἄλλω
» ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέησιν,
» ἔξοχα δ' ἐχθαίρησιν, ἀμείνω δ' αἵσιμα πάν-
τα.

Idest,

- » ————— irascor autem & alijs
» Viro hospitali, qui eximiè quidem diligit
» Eximiè autem odit: meliora autem medio-
cria omnia.

*Cæterum Euripides & si alia ratione, alioq;
argumento permoueri Phædræ nutricem in
Hippolyto fecerit, eandem tamen eum secu-
tum esse sententiam, eaq; delectatum, versibus
liquet infrascriptis,*

- » χεῖν γὰρ μετρίας εἰς ἀλλήλους
» φιλίας θνητοὺς ἀνακίρνασαι
» καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς.
» εὐλυτα δ' εἶναι σέργηθρα φρενῶν
» ἀπότ' ὠσαδαι, καὶ ξωλεῖναι.

Idest,

Idest,

» Oportebat enim parcius, & mediocres
 » Mortales inter se iungere amicitias,
 » Nec intima animæ medullatenus.
 » Ipsosq; mentis amores faciles conueniebat
 esse,

» Vt & minui, et augeri, ac intendi quirent.
 Verum ad Biantis dictum quod attinet, Gel-
 lius lib. I. cap. 3. sententiam eandem calculo
 suo approbans, non Bianti, sed Chiloni tribuit,
 sic enim ait, Chilonis, à quo disputatiuncula
 huius initium fecimus, cum alia quædam sunt
 monitu utilia, atque prudentia, tum id maxi-
 mè exploratæ utilitatis est, quod duas ferocis-
 simas affectiones amoris atque odij intra mo-
 dum tantum coërcuit. Hac, inquit, fini ames,
 tanquam fortè fortuna osurus: hac itidem te
 nus oderis, tanquam fortasse post amaturus.
 Hæc Gellius. Quem, dum uerba illa suprà, His
 igitur finibus, &c. desumeret, miror non ani-
 maduertisse rem, quam præ oculis habebat,
 scilicet non Chiloni, sed Bianti dictum illud es-
 se tributum: nullumq; ea de re uerbum profer-
 re. Nisi fortè Scipionis ille secutus sit senten-
 tiam, aut Ciceronis locum esse deprauatum exi-
 stimandum uideatur.

Hieronimi Magii

Ethnicorum mos obseruatus, qui sepulchris iam conditos defunctos, funalibus accensis honorare solebant.

CAP. XIX.

DEFUNCTOS, qui iam sepulchris conditi essent, in anniuersarijs & parentalibus, luminum funaliumq; frequentia honorari consueuisse, fuit olim à me apud Suetonium in Augusto obseruatum. sic enim ille habet de eodem Augusto loquens, Huius Masgabæ ante annum defuncti tumulum cum ex triclinio animaduertisset magna turba, multisq; luminibus frequentari, uersum compositum ex tempore clarè pronunciauit,

» Κτίσου δὲ τύμβον εἰς ὁρῶ πυρούμενον.

Idest,

» Conditoris tumulum uideo flagrantem.

Conuersusq; ad Thrasyllum Tiberij comitem contrà accubantem, & ignarum rei, interrogauit, cuius nam Poëtæ putaret esse. quo hæsitante, subiecit alium,

» Οὐκ ἴδεις φάεσσι μασγάβαν τιμώμενον.

Idest,

» Vides luminibus Masgabam honoratum?
Hæc cum subnotassem, incidi postea in Hieronimi p̄ij, & eruditissimi Theologi scripta contra Vigilantium Gallum, in quibus Vigilantiij

lantij illius hæretici impia hæc contra Martyrum reliquias uerba referuntur, Propè, inquit Vigilantius, ritum Gentilium uidemus sub prætextu religionis introductum in ecclesiis: sole adhuc fulgente moles cereorum accendi, et ubicunq; puluisculum nescio quod in modico uasculo precioso est circumdatum, osculantes adorant. Magnum honorem præbent huiusmodi homines beatissimis Martyribus, quos putant de uilissimis cereolis illustrandos, quos Agnus, qui est in medio throni, cum omni fulgore maiestatis suæ illustrat. Hæc ille. Vides quæ piè fiebant fiunt quæ etiam hodie circa Sanctorum Martyrum tumulos, ex Gentilium propè, quem ipse obseruasset, ritu fieri, uesania ac hæresi correptum hominem dixisse. De facibus funalibus quæ, quæ in exequijs olim usurpabantur, nos alibi multa, quæ huc modò transferre non est operæ precium.

Locus in commentariis Iulii Cæsaris, quo ille pontis lignei in Rheno constructionem describit, declaratur.

CAP. XX.

SUBLICIVM Iulij Cæsaris pontem, non tam artis, formæq; nomine, quàm descriptionis obscuritate famosum, quo ille Rhenum iunxit, quæ exercitum traduceret, multi illustrare

Hieronymi Magii

strare nostra, et parentum ætate contenderunt. Qui suas ad hanc usque diem inuulgauerunt sententias, sunt infra scripti, scilicet, Ioannes Incundus, Leo Bapt. Albertus, Hieronymus Cardanus, Iul. Cæsar Scaliger, & Ioannes Buteo nulli eruditione, aut ingenij acumine secundus. Atque ij quidem ut in rempublicam literariam utilitatis non parum inueherent, summa ope contenderunt, sunt q; ea de causa bonorum omnium laudibus prosequendi, qui quod potuerunt sedulo præstiterunt, & si multorū iudicio rem non satis affecuti uidentur. Horum exemplo & nos ducti, in hanc militiam nomen dedimus, eosq; labentes si fieri possit subleuare, pontisq; huius structuram breuibus declarare conabimur. Cæsaris uerba sunt hæc, Rationem igitur pontis hanc instituit. Tigna bina sesquipedalia, paululum ab imo præacuta, dimensa ad altitudinem fluminis interuallo pedum duorum inter se iungebat. Hæc cum machinationibus immissa in flumine defixerat, fistucisq; adegerat, non sublicæ modo directæ ad perpendicularum, sed prona ac fastigiata, ut secundum naturam fluminis procumberent: his item contraria duo ad eundem modum iuncta, interuallo pedum quadragenū, ab inferiore parte contra uim, atque impetum fluminis conuersa statuebat. Hæc utraque, insuper bipedalibus trabi-

trabibus immissis, quantum eorum tignorum
 iunctura distabat, binis utrinque fibulis ab
 extrema parte distinebantur. Quibus disclu-
 sis, atque in contrariam partem reuinctis, tan-
 ta erat operis firmitudo, atque ea rerum natu-
 ra, ut quo maior uis aquæ se incitauisset, hoc
 arctius illigata tenerentur. Hæc directæ inie-
 ctæ materia contexebantur, ac longurijs crati-
 busq; consternebantur. Ac nihilo secius publi-
 cæ ad inferiorem partem fluminis obliquè ad-
 igebantur, quæ pro ariete subiectæ, & cum
 omni opere coniunctæ, uim fluminis excipe-
 rent. Et aliæ item supra pontem mediocri spa-
 tio, ut si arborum trunci, siue naues deijcien-
 di operis causa essent à Barbaris missæ, his de-
 fensoribus earum rerum uis minueretur neu
 ponti nocerent. Hæc ille. quæ ita explicanda
 atque accipienda esse censemus. Sesquipeda-
 lia.] idest sesquipedali crassitudine, ut omnes
 putant. Paululum ab imo præacuta.]
 Non admodum præacuta, eo quòd, ut est ue-
 risimile, alueus fluminis facilè cederet, ac ti-
 gna illa admissurus uideretur. Dimensa ad
 altitudinem fluminis.] Ut tamen habere-
 tur ratio partis tigni cuiusque, quæ in alueum
 adigeretur, & auctus fluminis, si pluuijs for-
 tè excreuisset. Interuallo pedum duorum
 inter se iungebat.] Transuersariis scilicet,
 aut

Hieronymi Magii

aut etiam fibulis è duriore materia, ut diuelli nequirent, in scalarum morem copulabat: tanto intervallo relicto, quantum ad bipedales trabes excipiendas satis esset. Machinationibus immissa.] nam propter magnitudinem ac pondus, sine machinis tigna illa bipedalia iuncta, in flumen immitti non poterant, ut qua oportebat alvei parte locarentur, & consisterent. Fistucisque adegerat.] idest instrumentis ad defigenda altius tigna illa aptis, quæcunque ea fuerint, siue quæ machinis in capita tignorum demitterentur (quas nunc uulgo Mazzacaſtellos uocamus) siue multis ansis à quaternis aut pluribus hominibus sustollerentur ac illiderentur, ut malleis fieri solet. Cum enim alueus Rheni propter limum solidior non esset, ut in multis fluminibus usuuenit, huius etiam organi ui tigna licet sesquipedalia, Buteone quanuis reclamante, adigi potuisse existimamus. Quòd autem alueus ad tigna admittenda minimè esset contumax, ipse met Cæsar innuit, ut diximus, qui tigna illa non admodum, ut alioquì oportebat, sed paululum præacuta fuisse dicit. Sanè uerbi Adegerat, sensus à Buteone, & alijs quibusdam allatus, mihi non uidetur germanus, si apud Latinos auctores eius usum spectemus. nanq; eo significatu usurpant, ut intus agere atque infi-
gere

gere demonstret. Plinius libro 16. cap. 10. in arborem clauus ferreus adigatur. &c. Quæ res satis est manifesta. ut minimè hoc loco audiendus uideatur Buteo, qui putat fistucis, id est palis quibusdam, circa tignorum calces defixis, tigna illa ui ac necessitate adacta dici, hoc est in sua sede coacta, et obfirmata. Quòd nescio quàm facilè fieri posset, ubi flumen altius esset, adeò ut pali supra aquam non extarent, atque ideò tundi, ac in alueum satis agi non quirent. Præterea non uideo cur tigna, quæ sub publicis ex inferiore fluminis parte tanquam antis confirmabantur, his palis indigerent; aut cur infrà opere ferè absoluto, sub publicas obliquas (si ut Buteo facit, & locum illum accipiamus) circa tignorum calces, non Buteonis prænotatas fistucas, siue palos Cæsar defigat. Adde quòd uerbum Adegerat, undè cum uerbo Defixerat, respicit has uoces, Prona, ac fastigata, siue fastigiata; ut Cæsar tigna non ad perpendicularum, ut fieri consueuisset in sub publicis, sed prona ac paululum inclinata, defixa ac in alueum adacta dixerit. Pedum quadragenum.] quadragenum dicit, non quadraginta, ratione multorum iugorum, quibus pons constare debebat, in quorum singulis, paria tignorum inuicem pedibus quadraginta distarent capitibus, non calcibus. ut

trabium

Hieronymi Magii

trabium bipedalium, quæ immittendæ essent, & pontis latitudinem intelligamus. Ab inferiore parte.] hoc est in aquæ superficie, inquit Buteo non sine errore, ut mihi uidetur, cùm Cæsar fluminis partem intelligat post priora tigna, ut post uocem *Quadragenum*, componatur. Bipedalibus trabibus immis- sis.] crassitudine bipedali, quanta posset interuallo prædicto pedum duorum congruè excipi. quod Cæsar met explicat inquiens, Quantum eorum tignorum iunctura distabat. Dixit autem trabibus, in plurali, respiciens ad plura iuga, non autem quòd binæ trabes immitterentur. ne nimis superflua firmitas quæsita uideatur. Nullus enim Mechanicus aut Architetus negaturus est, trabes bipedales in quadraginta pedum spacio, transeuntis exercitus oneri ferendo esse. & si alibi contrarium affirmamus. Binis utrinque fibulis.] Buteo autem non binas fibulas utrinque, sed unicas ponit, quod miror ab eo esse factum, cùm res satis sit aperta. Forma etiam fibularum magis operosa est, et infirma, quàm quæ loco huic conuenire uideatur, licèt fibulæ in alios usus ad subnectendas uestes, ad baltheos, cæteraq; huiusmodi, ea forma ac etiam circulari ferè, fieri consueuerint. Ego fibulas pro clavis è ligno duriore accipio, quibus adactis tigna illa

una

*una cum trabibus immixtis, prius perforata
 configerentur, atque unita continerentur. Fi-
 bulas autem, à figendo dictas suspicor (fixu-
 lam nanq; pro fibula ueteres dixerunt) uel
 quòd axiculum fibulae, qui baltheo, aut rei hu-
 iusmodi per fibulam ductae infigitur, referrent.
 Quod aut clauis non absimiles ab Architectis
 Mechanicisq; fibulae appellentur, satis demon-
 strat Vitruuius lib. 10. cap. 2. dum de trium-
 phorum iunctura loquitur, quam infra cap.
 3. fibulationem uocat (licet Buteo & alij lo-
 ca haec aliter accipiant) & Oribasius in libro
 de Machinamentis, cap. 4. dum ait, fibulam
 in organo Fabri spatham distingere ad testudi-
 nem, & fibulam continendi causa in spatham
 atque radicem pertusam inseri. & infra scri-
 bit, fibulas infixas clauorum usum praestare. Idem
 quoque inferius cap. 8. fibulae meminit, quae
 infigeretur lateribus organi cuiusdam, ad con-
 tinendos dentes tympanorum uersatilium: eo-
 demq; capite fibula utitur tanquam clauo ad
 continendum plinthium in scamno, eadem fe-
 rè ratione, qua fibulis suis Caesar usus est ad
 continendas intra triumphorum binorum interual-
 la trabes bipedales. Capite demum 25. loquens
 de Fabri praenotati organo, sic inquit ex inter-
 prete, Proposita pars radicis peruio forami-
 ne pertunditur, per quod fibula demittitur, ne*

Hieronymi Magii

radix euellatur, sed manens in foramine torqueatur. Hæc ille. Vides fibulas Architectis Mechanicisq; ipsis clauorum usum præbere. Quæ testimonia cum sint satis, reliquis, quæ afferre possem, supersedeo. Sanè Scaliger à nostra sententia non multum secessit, fibulas ipsas trabi ita infigans, ut non ipsas tignorum binorum summas partes cū trabe inserta perfoderent, sed hinc inde trabis duntaxat capita, ut intra fibulas binas utraq; tignorum paria media distinerentur. Quæ fibularum affixio ab hinc annos sexdecim ab Andrea Brugonio Mechanico præcellenti excogitata, licet Cæsaris sententiæ non nihil quadrare uideatur, mihi non arridet, cū non multum præstet firmitudinis, nec ita arctè ut oportuit, tigna trabemque deuinciat. siquidem in Scaligeri fibulatione, si maior uis aquæ se incitauisset, in duas duntaxat fibulas uis omnis incubitura esset, scilicet utrinq; in interiores, exterioribus nihil adiumenti præstantibus: et una solū defracta fibula, iugo pontis multum roboris decessurum uideretur. Quæ prospexisse pontis huius Architectos uerisimile est. Minus etiam constructionis rationi, & Cæsaris sententiæ quadrant Iucundi fibulæ, quæ omnino à fibularum quarumcunq; forma aut imitatione absunt, & magis trabem suffulciunt,

fulciunt, quàm bina tignorum paria reuinci-
 ant & detineant. Igitur, ut ego sentio, dicen-
 dum uidetur, utrinque, idest in utroque tigno-
 rum pari circa extremas, idest summas par-
 tes, prope capita scilicet, ita fuisse fibulas,
 quæ clauorum usum præberent, defixas, ut
 per tigna ac insertam trabem procederent, &
 arctius tignorum trabisq; capita iungerent,
 religarent, ac distinerent. Qua defixione ac iun-
 ctura, nulla in opere huiusmodi, meo iudicio,
 firmior, expeditorq; excogitari potest. Cuius
 etiam hic est usus, ut trabem quauis tigno-
 rum transversarijs utrinque insidentem, ne su-
 perinducto ponderi cedat, ac deorsum prola-
 batur, contineat. Ab extrema parte.] id-
 est suprema, siue summa; nam capita tigno-
 rum significat, ut patet. Distinebantur.]
 idest iuncta ac illigata utrinque detinebantur.
 Quibus disclusis.] Quibus tignis utrinque
 separatim clausis, idest iunctis, ac fibulis illis
 defixis, arctius detentis. Claudere enim pro
 iungere & Vlpianus noster aliquando dixit.
 Quanquàm non me latet & Scaligeri, ac Bu-
 teonis fibulis tigna claudi, sed tamen non ita
 ualidè ac ex usu ut nostris. Sublicæ ad in-
 feriores partem fluminis.] Iucundus, et
 Buteo, perperam locant sublicas. alter enim
 eas forma literæ X. intra bina tignorum pa-

Hieronymi Magii

via pronas, alter circa tignorum calces directas ad perpendicularum defigit, Cæsare quavis reclamante, qui ad inferiorem partem fluminis adactas scribit, idest post inferiorem partem pontis, ad differentiam subiectorum uerborum, Et alia item supra pontem, &c.

Obliquè.] non recta post tigna, sed imis hinc inde partibus diuariatæ, supremis autem mutua inclinatione in tigna conuenientibus, ut non solum uim fluminis nixu exciperent, sed ne tigna ad latera possent deflecti, efficerent.

Nihil etiam prohibet quominus dicamus, sublicas inferiori parte fluminis contra tigna defixas fuisse, ita ut inclinatæ singulæ singulis tignis posterioribus hæerent affixæq; essent supremis partibus. Pro ariete subiectæ.] idest ut quasi arietis ferire uolentis, et in frontem maxima ui incumbentis, uicem, aut potius similitudinem singulæ exhiberent, perinde atque (ut Plauti uerbo utar) contra uim fluminis arietarent. Buteo malè, ut mihi uidetur, exponit Pro ariete, idest ante arietem, ut sit aries machina, quæ robusteum cylindrum ualidè ferratum, è sublimi præcipitem demittit in capita sublicarum, quam Mazzaca stellum nostri Itali appellant. perperam etiam accipit pro quolibet arboris trunco seu rate, uel naui, quæ fluminis impetu ferrentur

tur in sublicas. Cum toto opere coniun-
 &æ.] ut differrent ab ijs, quæ supra pontem
 mediocri spatio defigebantur, et cum opere non
 iungebantur. Vides igitur quæ sint pontis hu-
 ius fibulæ, & sublicæ ad inferiorem partem
 fluminis pro ariete subiectæ: quæ duo, in hac
 pontis constructione difficultatem cõtinebant.
 Potuisssem ichnographia ac scenographia quæ
 dicta sunt, lectorum oculis subiungere, sed allat
 à nobis apertiora videntur, nisi hebes quis o-
 mnino sit, quàm quæ delineationes schema-
 taque requirant.

Apud Clementem Romanum, & Epi-
 phanium per παλμῶν interpretem, &
 obseruationes, quod hominum ge-
 nus, & quæ res significantur.

CAP. XXI.

CLEMENS Romanus Constitutionū Apo-
 stolicarum lib. 8. cap. 28. scriptum reli-
 quit παλμῶν interpretem, probandum esse tem-
 pore, & nisi pareat reiiciendum esse, ut de a-
 lijs multis hominum generibus ibi constitui-
 tur. Cuius uocis eo loco significationem inter-
 pres, uir alioquē eruditissimus, non satis af-
 secutus, palmorum, uertit, nulla planē nisi ab-
 surda sententia.

Hieronymi Magii

Eadem uoce utitur Epiphanius in fragmento libri, quem Panarion appellauit. sic enim ait, ἀποκηρύττει πορνείαν, καὶ μοιχείαν, καὶ ἀσέλγειαν, καὶ εἰδωλολατρίαν, καὶ φόνον, καὶ πᾶσαν παρανομίαν, καὶ μαγείαν, καὶ φαρμακείαν, ἀστρονομίαν, κληδονισμούς, παλμῶν παρατηρήσεις, ἐπαοιδίας, περίπλα, τὰ δὲ καλούμενα φυλακτήρια. Quæ uerba sic interpretatur Io. Hentenius, Scortationem detestatur, & adulterium, ac impudicitiam, & idololatriam; homicidium quoque, & omnem iniquitatem, ac præstigituram, & ueneficium, astronomiam, diuinationes, concussionum observationes, incantationes, appensa amuleta, quæ & phylacteria dicuntur. Idemq; sic habet in uersionis margine, παλμῶν, fortasse chiromantiam significat. Cornarius uerò loco concussionum, tremorum habet. Sed omnes malè uerterunt, cum quid significaretur, non satis essent assecuti. Tu dicas significari extispices seu extispicium. nanq; Aruspices olim, ut ex Ethnicis, ac etià Augustino patet, inspectione extorum & eorum palpitatione, futura prædicebant. quæ res satis nota est. unde, apud Clementem ac Epiphanium, uertendum erat, palpitationum, quæ uox extorum motui, quem antiqui obseruabant, maximè congruit. Et si non me latet uocem græcam alias etiam habere significationes,

tiones, quæ locis his minimè quadrent. Palpitatio nanq; extorum est, præsertim cordis, ac uenarum seu potius arteriarum. Plinius lib. 32. cap. 5. Imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti. Gellius lib. 18. cap. 10. uerba hæc ex antiquis medicis refert, Σφυγμὸς ἐστὶ παλμὸς, ἢ ζέσις φλεβὸς, ἢ ἀρτηρίας. Id est, ut Gaza interpretatur, Pulsus est subsultatio & palpitatio, uel ebullitio uenæ, aut arteriæ. Vides παλμὸν uenæ aut arteriæ tribui. Alijs possem exemplis rem comprobare, quibus supersedeo, cum illa facilè lectoribus in Græcis Latinisq; auctoribus occurrant.

Libri Quarti, & vltimi Miscellaneorum, seu variarum lectionum

F I N I S.

Quædam, quæ in margine ab auctore immutata, non satis animaduertimus, ut infrà scribes.

Honoratum habere. folio. 96. a. linea. 10. Illud, & etiam circa forum. 97. b. 9. etiã & tabernas ad. 97. b. 20. femoralibus, & tibialibus. 130. a. 8. esse tibialibus. 131. a. 15. item. Augustinus. 140. a. 3. eas ait. 37. b. 27.

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM,

Nec non locorum, quæ in uariis au-
ctoribus uel restituantur, uel
explicantur,

Index copiosissimus.

A. frontem, B. tergum significat.

B B A T I S *Panor. error.*

112.b.

Abscissionis libellus. 104.b.

Abyssus quid in sacris literis.
mari subiecta. 161.b

Accursii error. 33.b. 35.b.
41.b. & infra. 75.b. 91.a

*Aceti species garum. Acetum solum, condimen-
tum ab Atticis dictum.* 9.a.b

Achilles cur cithara uteretur. 204.b

Achillis sepulchrũ quibus floribus ornatũ. 109.a

Adam gigas à quibusdam dictus. 15.b. ubi sepul-
tus. *ibid.*

Adamas pro ferri nucleo quibusdam. 89.a

Admittere equum, quid significet. 29.b

αιάζοντες. 45.b

Aedes antiquorũ, colũnã in medio habebãt. 126.b

Aegæa urbs unde dicta. 122.b

Aegidij Columnij ætate bombarda ignota. 5.b

Aegyptus totius Orbis horreum olim fuit. 38.b

*Aegypti regio, Nili aluuiionibus, & adaggeratio-
nibus*

Index

nibus creuisse uidetur.	36.a
Aegyptij fletibus solebant Nili irrigationem implorare.	36.b
Aegyptiorum opinio de aquarum origine.	163.b
αἰμάτιον garum efficacius Græci dicunt.	90.b
Aemylij Probi locus restitutus.	207.b
Aes aut ferrum mouere, Sole aut Luna deficiente, cur multitudo consueuisset.	206.a
Aeris tinnitus Manibus demonibusq; inimicus.	205.b
Aeris uis.	206.a.
Aeris tēperatura quædā antiquis cognita.	130.b
Æreum corpus nullum animatum.	65.b. 134.b
Ærea rustica instrumenta priscis.	130.b
αἰθρία quid.	70.b
Agentia & patientia debent in materia communicare.	62.a. 140.b
Ἀγκύλη, quid.	127.a
Aggeres Nili abrumpi, uetant leges.	38.a
ἀγγείον πυροβόλον Heronis.	3.b
Aiacis ex pede talus maximus.	18.a
Albertus Floralius.	171.a
Alcæi Poëta, & antiquorum error.	55.b
Alciati error. 48.b. 178.a. furtum.	187.a
Alexandri Tralliani locus declaratur.	69.b
Alluiones circa Nilum maxime.	36.a
Amarantho sepulchra ornabantur.	109.a
Amare tanquam osuri an debeamus.	212.a
Ambitus.	188.b
Americus	

Index.

- Americus Vesputius Gigantū insulā inuēnit.* 20.a
Amerinus cucullatus à Damone amatus. 134.b
Amicitia unde dicta. 166.a
Anach uir gigantea proceritate. 14.b. 18.a
Andreas Brugonius. 217.b
Angelos cum mulieribus concubuisse quidam putant. 14.a
Anima magis continet corpus quàm corpus animam. 42.b
Anima à corpore discessura cur metuat. 195.a
Anima post mortem, in corpus redire non potest. 139.b.
Anima generalitatis est Seruio. 43.b
Anima pro uita. pro animato corpore. pro cadauere. 42.a
Anima Algazel & Auicennæ, exteriorē materiam mutare potest. 62.a
Anima à corpore soluta, deductoribus eget. 195.a
Anima est homo, non corpus. 43.a
Anima à corpore soluta, an irasci, & concupisci possit. 139.b
Anima à corpore seiuncta, an specialia cognoscat. 140.a
Animam & non corpus amittere, cur dicantur morientes. 42.b
Animas interfectorum hominum non fieri demones. 200.b. Cur has fieri demones Diabolus persuadere nitatur. ibid.
Animas à corporeis affectibus post mortem destitui

Index.

- tui, existimasse antiquos. 139.a
- Animas interfectorum, & aliorum etiam hinc oberrare, negat Chrysostomus. 200.b
- Animas amare sedē corporū relictorum. 200.a
- Animas circa sepulchra uersari, qui censuerint. 199.a.b.
- Animas hominum, quidam Demones se esse fingunt. 200.a
- Animas ui peremptorum indignari interfecto-ribus, olim creditum. 138.b. & infra.
- Animalia diuersi generis si coëant, quæ generare possint. 60.a.b.
- Animalia cur maiora in mari quā in terra. 27.a
- Animalia aërea Demones Platonici. 65.a
- Animalia duobus duntaxat in elementis. 63.b
- Animalis corpus nullum simplex. 135.a
- Animalium diuisio quadrifida. 64.a
- Animantes ciuiles quæ. 10.a
- Antigenidas. 45.b.
- Antilochus pro patre mortuus. 211.a.b
- Antinomia eliminatur. 183.a.b
- Antonius Döchius Lycāthropia correptus. 201.b
- Antony Iuliani error. 106.a.b
- Antony Iusti Com. in Ariosti Satyram. 8.a
- Apes nec feras nec mansuetas, cur Plinius dixe-rit. 10.b
- Apes feritatem exuere. 10.b
- Apes omnes Iureconsultis cur fera. 11.b
- Apum natura est fera. 8. b. neque placida neque fera.

Index

<i>fera. ibidem. Apes rusticae seu ferae & cicures.</i>	
<i>apum genera.</i>	9.a.b
<i>Apium, defunctorum feralibus epulis dicatum.</i>	107.a
<i>Apij coronae sepulchrales.</i>	107.b
<i>Apio egere, qui dicantur.</i>	107.b
<i>Aqua lustrali templa ingredientes & Ethnici se aspergebant.</i>	194.b
<i>Aqua marina lustrationibus apta.</i>	194.b
<i>Aqua caduca quae.</i>	146.b
<i>Aquae purgationis vim inesse, qui cœsuerint.</i>	194.a
<i>Aquae potu delectatus Horatius.</i>	40.b
<i>Aquae potus lippitudini annuae medetur.</i>	41.a
<i>Aquarum ortum quem esse dicant sacrae literae, & alij.</i>	161.a
<i>Arbam, Hebraeis quatuor signif.</i>	16.a
<i>Ara in sepulchro. 111.a. arae sepulchrorum.</i>	125.a
<i>Arboris appellatione & uites continentur.</i>	185.b
<i>Arbores terminales cum notis.</i>	187.b
<i>Arbores altissimae quibus regionibus.</i>	26.b
<i>Arcades calceis lunatis usi.</i>	132.b
<i>Archidamus uiso catapultae iaculo, quid dixerit.</i>	1.b
<i>Archimedes Architectus.</i>	93.b
<i>Archimedem Siracusanum Bombardae inventorem fuisse, quidam falso existimarunt.</i>	2.a.b
<i>Aries animal errans & uagum.</i>	120.b
<i>Aries inter signa caecus.</i>	123.b
<i>Aries gregis princeps.</i>	121.b. 122.a
<i>Aries sepulchro Isocratis cum Sirene insculptus.</i>	122.a
<i>Arie-</i>	

Index

<i>Arietis signum obscurum.</i>	120. b
<i>Arietis stella, homines uagos reddunt.</i>	120. a
<i>Ariete principatus significatus.</i>	122. a
<i>Arietes Dauidi quid.</i>	122. a
<i>Aristotelis error. 53. a. 130. a. 141. b. locus. 48. a. 56. a. sibi non constat super Austri ortu. 141 a. calumnias in Platonem intorquet. 162. a. eius tractatus ubi quadrifida animalium diuisionis.</i>	64. a
<i>Aristotelis locus restitutus.</i>	210. b
<i>Armellini.</i>	142. b
<i>Arnoldus Arlenius.</i>	207. a
<i>Arrogatio per populum Adriani Imperatoris temporibus.</i>	178. a
<i>Arrogatio per populum sub Imperatoribus non multum uetustis.</i>	178. a. b
<i>Artemon.</i>	93. b
<i>Asterij gigantis cadauer.</i>	18. a
<i>Astrolabium olympus.</i>	155. b
<i>Athenodori Philosophi factum.</i>	198. a
<i>Atteij Capitonis locus.</i>	47. b
<i>Attica scriptura, Latina etiam dicta.</i>	207. b
<i>Aues in caelo nasci, incōsultè dixit Iustinianus. 65. a</i>	
<i>Augustus quibus usus indumentis. 131. a. 142. a</i>	
<i>Augustini error.</i>	17. a. 33. a
<i>Ambus ulceratis nō auspicabātur antiqui. 174. a</i>	
<i>Aulus Gel. quo tempore floreret.</i>	178. a. b
<i>Auli Gellij locus nō patitur emendationē. 103. a</i>	
<i>Gellius parum doctus. 66. b. eius incuria. ibid. locus.</i>	

Index.

cus.

125.b

Auli Gellij locus corruptus restituitur. 102.b.

44.b.error.70.a.locus.179.a.

Auster, qui nostras perflat regiones, unde oritur.

141.a

Azonis error.

145.b

B

BALLISTIS atque onagris olim nullum tormentum ualidius. 2.b

Barbari dicti à Græcis Latini. 156.a

Βαρβαρικόν. Barbaricum. 153.a

Bartholo unde erroris ansa. 169.b

Bartholi opuscula tria improbata, et reiecta. 167

a. & infra. *Bart. error.* 75.b

Bartholomæus Magius. 127.b

Bartholomæus Soccinus mendosam, & adulterinā inscriptionē urnæ Papiniani affert. 95.b

Βαρυξώvous, nobiles puellas Græci uocant. 8.a

Becichemi error. 128.a

Beroaldi error. 9.b. & infra. 129.a

Biliosos siccis lippitudinibus corripiti. 40.a

Blondi error. 149.b. 159.a

Bombarda quo tempore inuenta, non satis constat. 4.a

Bombardæ inuentor, Chimistes Coloniensis. 3.b.4.

b.eius nomen ignoratur. 2.a

Bombardæ usus quando, & ubi primum. 4.b.5.a

Bombardæ, Francisci Petrarchæ tempore. 5.a

Bōbardarū usus apud Barbaros antiquus. 5.a.b

Bos

Index.

<i>Bos olim maxima in Sabinis.</i>	28.a
<i>Briccola, machina bellica. 5. b. usurpata à Turcarum Imperatore.</i>	6.a
<i>Briccolarum usus in turribus.</i>	6.b
<i>Brisca barbarè pro fauo.</i>	91.a
<i>Bruto spectrum terrificum uisum.</i>	202.b
<i>Bubularum carniū esus robur corpori cōciliat.</i>	123.a
<i>Βούλιμος an etiam à calore. 69. a. in qua re à fame canina differat.</i>	ibid.

C

<i>CAD AVER magnitudinis non parue in agro Rhegino repertum.</i>	20.a
<i>Ceruleus color in funere puerorum, & adolescentum.</i>	160.a
<i>Caciliy locus.</i>	110.a
<i>Cadaueris nostri cura nobis insita.</i>	116.a. b. 117.a
<i>Cadaueri uni unum holocaustum.</i>	124.a
<i>Cadauera in potestate esse Zazelis Demonis, aut Eurynomi, qui censuerint.</i>	200.b. 201.a
<i>Cadauera presentibus occisoribus sanguinem è uulneribus emittere.</i>	176.a
<i>Cadauera etiam apud Hebræos aliquando cremata.</i>	150.a
<i>Cadauera cremare, institutum antiquissimum apud Rom.</i>	148.a. & infra
<i>Caderēt ut honestè morituri multi curauerūt.</i>	116.a
<i>Caius diuortij etymologiam absurdā affert.</i>	104.a
<i>Caij Iurisc. locus restituitur, & declaratur.</i>	185.a
<i>Calcei lintei.</i>	129.a
	Calcei

Index

- Calcei mullei alutati.* 131.b
Calcei corrigiarum inflexione adornati, formaliteræ C. 132.b
Calcei lunati. ibid.
Calor augendi corpora uim obtinet. 24.a. 25. b
Calybs, ferri nucleum non uidetur significare. 87
b. 88.a
*Campanarum sono Dæmones depelli. tempeſta-
tes ſedari.* 206.b
Camparma auctoris uilla. 57.a
*Canem ex homine aut ouem, & è conuerſo, gigni
non poſſe.* 60.b
*Capillos in orbem uoluebant mulieres caput or-
nantes.* 128.a
*Capiti non parcere, quid ſignificet apud Lactan-
tium.* 115.a
Capra, Homeri patria an ſignificata. 122.b. &
infra.
Capella cœleſtis quos demittat influxus. 123.b
Capra ſolers animal. Capra index. 122. b. Del-
phici oraculi locum inuenit. ibid.
Capræ Ioui immolabantur. 125.a
Capræ Syriæ præcellentes. 123.a
Capris ducibus Cranaus uſus eſt. 122.b
*Capris albis ſacrum fiebat Apollini Græco ri-
tu.* 125.a
Capreoli in cochleis. 94.b
Carnes aſſæ humide: elixæ ſiccæ, qua rōne. 56. a
Carnifici Rhodum ingredi non licebat. 209.a
Carnifi-

Index.

<i>Carnifices cur in hominum odia incurrāt.</i>	208.b
<i>Carnifices Romæ foro, & urbis domicilio priuati.</i>	208.b
<i>Caroli V. Imp. seruus à pedibus magnæ proceritatis. Eius cadauer et modus Bononiæ.</i>	20.a.b
<i>Caroli Caraffæ morituri cura.</i>	119.a
<i>Κασιτερός.</i>	130.a
<i>Catamitus puer pro concubino.</i>	76.b
<i>Catamiti, pueri cur dicti,</i>	77.a.b. 78.a
<i>Catonis locus.</i>	146.b
<i>Cauda mutila prædita animalia, aut cauda carentia, non mactabantur Dijs.</i>	173.b
<i>Centauri si nascantur statim pereunt.</i>	58.a
<i>Centauri cur quidam populi crediti.</i>	59.b
<i>Centaurorum procreatio cur impossibilis.</i>	60.a
<i>Κάλκεον ferrum dictum, putauit non sine errore Io. Tzetzas.</i>	130.a
<i>Chalamisc Hebrais quid. unde dicatur.</i>	88.b
<i>Christophorus Bathicus.</i>	123.a
<i>Christophorus Rufus.</i>	125.b
<i>Χθονίω Mercurio deducendi animas munus antiqui iniunxerunt.</i>	195.b
<i>Cibi appetentia unde fiat. 67.a.b. dedraua appetentia.</i>	68.a
<i>Ciconia erga uetulos parentes pietas.</i>	189.a
<i>Ciceronis locus declaratus. 34.b. 46.b. 47.b. 63.b. 108.a. in examen uocatus. 211.b. & infra.</i>	
<i>Cippi pomærij.</i>	157.b
<i>Claudius Ubaldinus parricida.</i>	189.a

Index,

<i>Claues à Iano inuenta.</i>	158.b
<i>Clementis Ro. locus declaratus.</i>	219.a
<i>Clementis libri Apostolicarum constitutionum à quo primum Gracè inuulgati.</i>	99.a
<i>Clypeus quo cōtra obtrectatores tegitur Valla.</i>	85.b
<i>Cochlea perpetua antiquis in usu.</i>	94.b
<i>Cochlea lentis speciem referens.</i>	94.b
<i>Cochlea non fuit inuentor Archimedes.</i>	94.b
<i>Cochleam, uitem uulgò dicimus.</i>	93.b
<i>Cochlearum species.</i>	94.b
<i>Cœmeteria, unde dicta.</i>	112.b
<i>Kolías piscis.</i>	91.a
<i>Collicia uel colliquia.</i>	146.b
<i>Color Luteus nouis nuptis in usu.</i>	129.a
<i>Color albus in funere. 159.a.b. niger ibidem. Cyaneus.</i>	160.a
<i>Color niger mortalis.</i>	159.b
<i>Columba fera & placida. colūbarum genera multa.</i>	11.b. 12.a
<i>Columbarum omnium cur feram esse naturam, in iure dicatur.</i>	11.b
<i>Columnā in medio habebāt ædes antiquorū.</i>	126.b
<i>Kόλουρα animalia non sacrificabantur.</i>	173.b
<i>Cononi īmunitas, & statua publicè decreta.</i>	83.b
<i>Constitutio in XI. lib. C. emendatur.</i>	146.a
<i>Constitutio in XI. lib. C. declaratur.</i>	38.a
<i>Constitutio Valentiniani & Grat. illustrata.</i>	153.a
<i>Constitutio Constantini illustratur.</i>	190.b. 191.a
<i>Constitutiones quædam emendatæ.</i>	35.a.b
	Coraulæ

Index.

<i>Coraulæ monumentarij.</i>	45.b
<i>CornaZZani opus de re militari.</i>	3.b
<i>Cornarij error.</i>	219.b
<i>Cornicis Subianensis in Venere obitus.</i>	134.a
<i>Coronæ Lanæ antiquissimæ.</i>	110.a
<i>Coronæ tenijs ornabantur.</i>	109.b
<i>Corpus animæ gratia conditum.</i>	43.a
<i>Corpus solum nostrum esse uidetur.</i>	43.a
<i>Corporis uitia ad animum referuntur.</i>	176.a
<i>Corpora hominum magna in frigidis, & in calidis regionibus.</i>	26.a
<i>Corpora humana an ultra septem pedes excrescere possint.</i>	18.b
<i>Corpora antiquorum, Homerus uastiora fuisse arbitratu est.</i>	18.b
<i>Corpora serui dicti.</i>	43.b
<i>Corpora procera, labori inepta.</i>	25.a
<i>Corpora hominum cur nostra etate quàm apud antiquos breuiora.</i>	13.b
<i>Corporum humanorum staturam paulatim imminui putauerunt Homerus, Lucretius, & Virgilius.</i>	22.a.b
<i>Corporum incrementum immodicum, Hippocratis sententia unde.</i>	24.a. & infra.
<i>Corporũ proceritatis, causæ multæ.</i>	25.b. et infra.
<i>Corporũ incrementum à forma nō à materia.</i>	24.a
<i>Corporũ magnitudinis causæ quæ Auicennæ.</i>	24.a
<i>Corui funus celebre Romæ.</i>	109.a
<i>Crepida unde dicta.</i>	132.b

Index.

<i>Crepida Senatoribus indecora.</i>	132.a
<i>Crepidæ qui gestauerint apud antiquos.</i>	131.b
132.a	
<i>Crescendi lex in corporibus.</i>	27.b
<i>Κρηπίς, basis.</i>	132.b
<i>Κρηπίδας quæ calceamenta Græci appellauerint.</i>	
132.a	
<i>Crudis pilæ ludus cur inimicus.</i>	39.a.b
<i>Crudis quæ præsidia conducant.</i>	39.b
<i>Crurum gracilitas quo pacto repleatur.</i>	100.b
<i>Culeus parricidarum ex qua re fieret.</i>	190.b
<i>Culina, loca sepulture inopum destinata.</i>	112.b
<i>Curtij Paloni morituri factum.</i>	118.b
<i>Cyaneus color in funere.</i>	159.b
<i>Cyprianus in carnificem munificus.</i>	209.a.b
<i>Cyriacus Strozza.</i>	210.b.212.a

D

D AIMACHI commentaria obsidionalia.	88.a
<i>Dæmon circa sepulchrum.</i>	198.b
<i>Dæmones sacri æris tinnitu depelli.</i>	205.b
<i>Dæmones animalia aerea Platonici.</i>	65.a
<i>Dæmones cur circa sepulchra.</i>	201.a
<i>Dæmones esse, Peripatetici negant.</i>	202.a.b. sic et
<i>Sadducei. ibid. & alij</i>	203.a
<i>Dæmones an rebus usi Venereis.</i>	14.a. 134.b
<i>Dæmones omnes hominum osiores.</i>	135.a
<i>Dæmones amore capti. an Zelotypi.</i>	134.a.b
<i>Dæmoniacci cur circa sepulchra, et in sepulchris.</i>	
201.a	

Index.

Demoniacorum effectus quibus causis adscribat
Aristot. 203. a. de his quid senserit Cattanius
Imolensis. ibid.

Dea Viriplacæ sacellum Romæ. 104. b

Debitorum bona non corpora creditoribus obliga
ta apud Aegyptios. 32. a

Decurionum liberis Diuisiones datæ. 74. b

Decurionibus ob statuæ dedicationem Diuisiones
datæ. 74. b. 75. a

Deliciares tegulæ quæ sint. 146. b. 147. a

Deliciæ aquarum. i. deriuationes. 146. b

Delicia tignum. 147. a

Deliciatum tectum. 147. a

D. M. literæ interpunctæ quid in Ethnicorum
sepulchris significant. 101. b. error multorum.
ibidem.

Democriti, & antiquorum error. 193. b

Democriti liber de pestibus, & rationalium ma
lis. 193. b

Dens molaris miræ magnitudinis à Diuo Augu
stino inuentus. 16. b

Dentes gigantis nouenarum librarum. 19. a

Deum peccata maxima purgare, et Seruatorem
esse, Ethnici fatentur. 194. b

Dys quæ sana & perfectæ solùm oblata. 173. b.
& infra.

Dies cur in xij. horas diuisus. 50. b

Diuergia aquarum. 104. a

Diuisiones die natali mortuorum dabantur. 74. a

Index.

Diuisiones à uiuentibus letitiæ gratiâ dabantur.

74. a

Diuisiones ab Impp. letitiæ causa datæ. 75. a

Diuisiones quæ sint apud Marcellum Iurisc. 72. b

quo tempore, & quibus darentur. 73. a. b

*Diuortium primum quando Romæ factum, non
satis constat.* 102. b

Diuortium à Platone permissum. 104. b

Diuortij etymologia. 104. a

Diuortij nomen apud Hebræos unde. 104. b

Diuortijs in ipsis uerba solennia. 105. a

Donati sententia reiecta. 126. b

Δουποδῆκν, quid antiquis. 127. a

*Duodecim Tabulas multa ex legibus Regijs, ex
moribus pop. Ro. & non nulla ex Faliscorum
legibus habuisse.* 32. b

Duodenarius numerus. 50. b

E

ECCLESIASTICI locus emēdatur. 54. a

Echtici cur acutæm uocem edant. 48. a

Elephanto maius animal nullum in terra. 27. a

Εἰς quid sit Athenæo. 93. a. b. unde dicatur.

94. a. b

Enach uir gigas. 14. b

Ennij locus. 149. b

*Ephippium cum stapys Forocornelij in uetusto tu-
mulo inuentum.* 101. b

Epigramma sepulchri Homeri. 124. b

Epiphany error in temporum supputatione. 103

b. locus

Index.

b. locus declaratur.

Epitaphium urnæ sepulchralis Papiniani. 95.b

Erasistrati incuria. 66.b. ignoratio. ibid.

Erasistrati locus declaratur. 70.a

Erasmi error. 97.b

Error quorundam. 151.b. 159.a

Euangelij locus illustratur. 47.a

εὐαερία quid. 70.b

εὐδιος quid sit. 70.b

εὐδία, quid significet. 70.a.b

Eunuchas mulieres quis primus fecerit. 82.b

Eunuchorum quis usus apud antiquos. 82.b. Eu-

nuchi cunnilingi. eorum natura. 83.a

Eupolis prima nuptiarum nocte extinctus. 133.a

Eustathij locus. 127.a

Eurynomus Daemon. 201.a

Exercitij quæ commoda. 39.a

Extincti in Venere. 134.a

Exustio cadaverum Regum Hebræorum qua-

lis esset. 150.b

F

F *AE X aceti raparum condimentum. 92.a*

Faliscorum leges aliquæ in duodecim tabulas

conuectæ. 32.b

Fama Poëtarum clypeus. 152.b

Famæ quas res Virgilius adscribat. 152.b

Fames canina, unde. 68.b

Fames unde. 67.a.b

Fames non naturalis unde. 68.a.b

Ff 4 Fames à

Index.

<i>Fames à calore.</i>	69.b
<i>Fasciæ crinales, & mammillares.</i>	128.a
<i>Fasciæ crurales. 128.b. pedales.</i>	129.a.
<i>Ferrarij, & multorum error.</i>	178.a
<i>Ferri nucleus.</i>	87.a
<i>Ferrum priscis non erat in usu.</i>	130.a
<i>Ferri laminas quo pacto purgarent Hispani.</i>	86.a
<i>Festi error.</i>	168.b. 169.a. locus. 109.b
<i>Fibula quid sit Mechanicis & Architectis.</i>	217.a.b
<i>Finium nota multa. 187.b. spaciū.</i>	187.a
<i>Fistulatores & fidicines in bello.</i>	204.a
<i>Flamini funebres tibias audire illicitum.</i>	46.a
<i>Floribus omnibus sepulchra ornabantur.</i>	109.b
<i>Florentini, patritij uiri morituri cura.</i>	119.a
<i>Flumina cornuta, eorum natura.</i>	168.b
<i>Fœminalib. usi Scythæ. 131.b. item Augustus, & tibial.</i>	131.a
<i>Fossæ in Aegypto Niliacæ.</i>	37.b. 38.a
<i>Franciscus Robortellus.</i>	30.a. 102.a. 139.a
<i>Franciscus Spatarius.</i>	171.a
<i>Franciscus Hotomanus.</i>	178.a. 183.a
<i>Franciscus Forrerius.</i>	88.b
<i>Franciscus Balduinus.</i>	190.b
<i>Franciscus Petrarca quo tempore obierit.</i>	5.a
<i>Franciscus Valeriola.</i>	69.a. eius lapsus. b
<i>Francisci Philelphi error. 30.a. Connani.</i>	81.b
	Fran-

Index

<i>Francisci Aligeri, & aliorum lapsus.</i>	47.b
<i>Frigus cur urere dicatur.</i>	52.b. & infra.
<i>Frondes sepulchris impositæ.</i>	109.a

G

G <i>ALENI locus.</i>	56.a.b
<i>Galeoti Marty error.</i>	53.a. 137.b. 99.b
<i>Galli an uini, & frugum desiderio se Italia super fuderint.</i>	151.b. & infra.
<i>Ganimedes ab antiquis Catamitus dictus.</i>	78.a.
<i>Garum quid sit.</i>	90.a.b
<i>Geminiani error.</i>	112.b
<i>Geometria à quibus excogitata.</i>	36.a
<i>Georgij Castriotæ ensis Pisauri.</i>	87.a
<i>Gigantis caluaria à Guilandino uisa Iulie Cæsareæ.</i>	19.b
<i>Gigantis cadauer in Africa repertum.</i>	19.b
<i>Gigantis cadauer Boccacij ætate in Sicilia inuentum.</i>	19.a
<i>Gigantes Mosi aliquando homines bellicosi.</i>	14.b
<i>Gigantes fuisse, sacra Scriptura testatur.</i>	14.b. 15.a. 16.a.b
<i>Gigigantes cur hodie non generentur.</i>	20.b
<i>Gigantes Anachim, uel Enachim unde dicti.</i>	14.b
<i>Gigantes post cataclysmum.</i>	15.a
<i>Gigantes ex Angelor. coitu an geniti.</i>	13.b. 14.a
<i>Giganteæ proceritatis homo in Syria.</i>	17.a
<i>Giganteo corpore scæmina quedam.</i>	17.a
<i>Gigantū insula cuius proceritatis hoīes alat.</i>	20.a
<i>γίγγας tibia.</i>	46.a

Index.

<i>Græcorum uerborum quæ Gellius habet interpretes</i>	
<i>Gaza.</i>	66.b
<i>Gregorius Angelerius.</i>	38.b
<i>Gregory Giraldi lapsus.</i>	47.b
<i>Guido Morgalantus.</i>	79.b
<i>Gulielmus Budæus è Beroaldi scriptis multa desumpsit.</i>	37.b
<i>Gulielmi Budæi lapsus.</i>	30.a.b

H

H <i>ÆR EDITAS cur in 12. partes diuisa.</i>	50.b
<i>Harmonia Lydia, acuta, & stridula.</i>	45.b.
<i>& infra.</i>	
<i>Harmodij, & Aristogitonis statua Venetijs porphyretica. Athenis Aneæ.</i>	83.b.84.a
<i>Hastæ cur humi in bello defigerentur.</i>	127.b
<i>Hastas quo loco recondere antiqui.</i>	126.a
<i>Hegesippi lapsus.</i>	177.b
<i>Hentenij error.</i>	218.b
<i>Herbæ plantæq; cur frigore ingruente inarescant.</i>	54.a
<i>Hercules cur leonina uestitus pelle fingeretur.</i>	
<i>144.a</i>	
<i>ἱερὰ βοτάνη.</i>	191.b
<i>Hieronimi, & aliorum error.</i>	15.b
<i>Hippocentauri, monstra sunt ficta. an nasci possint.</i>	57.b. & infra
<i>Hippocratis locus declaratus.</i>	25.b.71.a.b.193.b
<i>Hippolyti Medic. Card. factum,</i>	203.b
<i>Homerus in Io insula moritur, & tumultatur.</i>	
	124.

Index.

- 124.b. Iensis. 120.a. 125.a.b
- Homerus Syrus.* 122.b
- Homerus cur pisces Græcorum mensis non appo-
suerit.* 123.a
- Homerus pro Deo habitus.* 121.b
- Homerus cæcus.* 123.b
- Homerus omnis uirtutis pater dictus. 21. a. ho-
minum decreſcere paulatim corpora putauit.
21. a. b*
- Homeri error. 22. b. quo is tempore in humanis
fuerit.* 22. b. 23. a
- Homeri natura uaga.* 120. a. 121. a
- Homeri patriæ incertitudo unde.* 121. a
- Homeri parentes ignorati quã ob cauſã. 121. a. b*
- Homeri manes ab Appione Grammatico cur euo-
cati.* 121. b
- Homo longitudinis nouem pedum.* 17. b
- Homo per dici ſtatura ſimilis.* 17. a
- Homines quo modo in lupos uerſi.* 201. b
- Homines mōſtroſos, unde natos dicāt quidã. 60. a*
- Horatius uini potationes cur laudet, & ſuadeat,
aquæ alioqui potu delectatus.* 40. b
- Horatius qua lippitudine laboraret. 40. a. bilio-
ſus ibidem.*
- Horatij locus declar. 39. b. 40. a. b. 41. a. 172. b*
- Hostiarum delectus tam apud Ethnicos, quã
apud Hebræos.* 174. b
- Hosticum.* 153. a
- Humor incrementi magni cauſa in animalibus,*

Index

& plantis. 26.a.b
Humum accedere aqua, quæ dicatur. 146.b

I

IACOBVS Cuiacius. 103.a.146.a
Iacobi Taurelli error. 40.b
Iacobi Crucei error. 64.b.125.b
Ianus Pomœria excogitauit. 158.a.b
Ianus cur medius ab Horatio, & Cicerone dictus.
 97.a.b
Iani sacellum æreum in medio Fori Romæ. 97.a
Ianitres. 97.a.b
Ianua unde dicta. 158.b
Ienses Homerum sepeliunt. 124.b
Imaginationis uis in nobis. 61.b
Imaginatiuæ uirtutis uis. 140.b
Impossibilia à Poëtis scripta, quot modis defendan-
tur. 152.a
Inclino uerbum obscœnum aliquando. 77.b
Infula hostijs è lana. 109.a
Interfectorum hominum animas, Demones se esse
fingunt. 200.a.b
Ioannes Ricciardescus. 23.b
Io. Andreas Angelerius. 181.b
Ioannes Gallus. 136.b
Ioannes Michaël Brutus. 206.b
Ioannes Tortellius. 99.a
Io. Bapt. Giraldus 50.a
Io. Nicolaus Iustus. 171.a
Ioannis Anny error. 156.a

Ioannis

Index

<i>Joannis Buteonis laus.</i>	171. a. 214. b. lapsus. 18.
	a. b. 215. b. & infra.
<i>Joannis Zetzæ erratum.</i>	130. a
<i>Jo. Manardi error.</i>	71. a. 72. a
<i>Jo. Jucundi error.</i>	217. b
<i>Jo. Caroli Bouij error.</i>	219. a
<i>Joannis Ferrary lapsus.</i>	81. b
<i>Jo. Bapt. Pij error.</i>	107. a. b
<i>Jo in insula obiit, & sepultus est Homerus.</i>	124. b
<i>Isaac Abaruanelli error.</i>	151. a
<i>Ischiadicis musica medetur.</i>	205. a
<i>Isidis sacra cū fletu ab Aegyptijs celebrata.</i>	36. b
<i>Isidori error.</i>	166. b
<i>Isocratis sepulchro aries cum Sirene.</i>	122. a
<i>Jul. Cæs. Scaligeri error.</i>	217. b
<i>Julius Sirenus.</i>	62. a
<i>Julius Paulus Plutarcho recentior.</i>	160. a
<i>Ius unde dictum.</i>	165. a. b
<i>Iustitia unde dicta.</i>	165. b. 166. a
<i>Iustitiæ symbolum ciconia.</i>	189. a
<i>Iusta cur dicta parentalia.</i>	112. a
<i>Iustiniani locus.</i>	12. a. b. 41. b. & infra. 51. a. 65. a. 57. b. & infra. 82. a. 185. a. 186. a.
<i>Iuuenalis locus.</i>	91. a

L

L ACERTVS piscis.	91. a. lacertuli panes. b
L Lactantij Firmiani locus.	111. b. 115. a
L Lampridij locus.	80. a
L Lanisci unde dicti.	109. b
	Lanisci

Index:

<i>Lanisci aurei striati.</i>	110.a
<i>Lapides intra terram oriuntur.</i>	182.b
<i>Lapides alicubi crescunt.</i>	182.b
<i>Latini Barbari dicti.</i>	156.a
<i>Latinis in Latinorum rebus, magis quàm Græcis credendum.</i>	103.b
<i>Laurentius Valla quo tempore scripserit Elegantiarum libros.</i>	4.b
<i>Laur. Vallæ locus restituitur . 76 . b . 85 . b . idem defensus ibid.</i>	
<i>LaZari Bayfii error.</i>	28.b
<i>Legationes de pace cum tibys, qui obirēt.</i>	204.b
<i>Lex Manilia</i>	186.b
<i>Lex Mancipij.</i>	172.b
<i>Lex Numæ posthumia.</i>	148.b
<i>Lex Cornelia de parricidio, Pompeia antiquior.</i>	190.a
<i>Legis Curiatæ in arrogationibus usus etiam sub Impp.</i>	178.a
<i>Legi, Quinque pedum . C. Finium regundorum, qui primi illuxerint. 186.b. & infra.</i>	
<i>Leges sumptuariæ Romæ ex Lycurgi axonibus.</i>	33.b.
<i>Lege Rhodiorum cautum erat, ne carnifex urbem ingrederetur.</i>	209.a
<i>Leges xij. Tabularum à Decēuiris scriptæ.</i>	34.a
<i>Leges duodecim Tabularum quibus ex legibus, ac moribus compositæ.</i>	32.b. 33.a
<i>Legum tituli rubri. 49.b. itē sepulchrorum. ibid.</i>	
	Lesbiari

Index.

<i>Lesbiari quid sit.</i>	115. a
<i>Libitina Dea quarum rerum inspectrix.</i>	112. a
<i>Libri rituales Hethruscorum, quid continerent.</i>	158. b
<i>Libri sacrificandi artem continentes.</i>	175. a
<i>Limites agrorum angusti.</i>	188. a
<i>Limitares viæ.</i>	188. a
<i>Linguae Mercurio à quibus sacrificatae.</i>	196. b
<i>Lippitudo Horatij arida erat.</i>	40. a
<i>Lippis pila ludere cur inimicum.</i>	40. a. b
<i>Lippitudini siccae modica meri potio aliquando cum balneo utilis.</i>	41. a
<i>Lippitudines aridae quos inuadant.</i>	40. a. b
<i>Literarum humaniorum studium immodicum Iu reconsultis obesse.</i>	80. b
<i>Liuij error.</i>	158. a
<i>Liuij testimonium eleuatur.</i>	157. b
<i>Liuij locus declaratur.</i>	106. a
<i>Ludouicus Russardus. 146. a. eius glossema rej- citur.</i>	185. b
<i>Lugentibus pelles in usu.</i>	144. b
<i>Lugubris sonus grauis. 45. a. item acutus, & stri- dulus. b.</i>	
<i>Lycanthropia laborantes cur circa sepulchra.</i>	201. a. b
<i>Lycanthropiae signa.</i>	200. b
<i>Lymbus quid Latinis.</i>	156. a
<i>Lyriceorum mos, uini potationem laudare, seq. bi baces demonstrare.</i>	40. b
<i>Machi-</i>	

Index.

M

- M**ACHINARVM bellicarũ Romani à Græcis artem didicerunt. 3.a
- Magnitudo quot modis accipiat. 25.a
- Manes condere. 198.b. 199.b. 200.a
- Manes silentium amare crediti. 206.a
- Mantua Benavidius. 191.a
- M. Antonius Muretus. 94.a
- Mare omnis humoris fons Solomoni, Lucretio, et Basilio. 161.a
- Marinus Becichemus. 187.a. eius erratum. 48.b
- Martialis locus emendatus. 91.a
- Marcus Maninus. 134.a
- Matthæus Doctõrius. 79.b
- M. Varro Pythagorico more sepultus. 110.b
- M. Varronis epigramma emendatum, ac illustratum. 120.a
- Mechanici multi apud Græcos. 3.a
- Melancholia species Lycanthropia. 201.b
- Melchior Guilandinus. 19.b
- Memoria defunctorum ad monumenta. 73.a
- Mensuræ plurimæ cur in xij. partes diuise. 50.b
- Mercurio terrestri deducendarum animarũ munus iniunctum. 195.b. 196.a
- Mercurius cur animarum deductor dictus. 196.b
- Michaël Archāgelus animarũ ductor. 195. a.b
- Michaël fterus. 83.a
- Miles non à militia dictus. 166.a
- Milites sine pietate, & hominum pessimi. 112.b
- Milesia-

Index.

- Milesiarum uirginum uesania & inhumanitas, quo pacto frenata.* 118.b
- Milites morientes in bello, sepeliebantur sumptibus communibus legionis.* 113.a
- Milites insepultos relinquere, Atheniensium du-
cibus capitale.* 113.a
- Militarium technarum libri auctoris. 92.b. cui
dono dati.* 6.a
- Modestini locus Benavidij emendationem non pa-
titur.* 191.a.b
- Modestini locus declaratus.* 191.a
- Moeri, muri.* 158.a
- Molibus atque exaggerationibus Aegyptus mu-
nita.* 37.a
- Monstra cur rarò in hominibus. 63.a. quibus lo-
cis frequentia. ibid.*
- Monstra à natura præternaturã. 62.b. & infrà.*
- Monstra fato fieri ait Ulpianus.* 62.a
- Monstra unde fiant.* 62.a.b
- Monstra quæ uiuant.* 63.a
- Monstra ex impressione cœlesti gigni, qui censeât.*
62. a
- Monstrorum bifida diuisio.* 62.b
- Monstrosa cur Neptuno tributa.* 27.a
- Monumentarij.* 45.b
- Morbi, qui ex animi motibus proueniunt, quomo-
do arcendi.* 205.b
- Morborum popularium causa.* 193.a
- Morientes cur animam non corpus amittere di-
cantur.* Gg

Index.

<i>cantur.</i>	42.b
<i>Morigerari ore, quid sit.</i>	115.b
<i>Mortuorum uorator Dæmon.</i>	201.a
<i>Mortuis opitulari, magis iustum quàm uiuis, cur sit existimatum.</i>	112.a
<i>Mulier Aethiopem peperit & si Aethiopi non miſta.</i>	61.b
<i>Mulier Auenione foetum semicanem parit.</i>	61.a
<i>Mulieris cogitatio in coitu quid efficere possit.</i>	61.a
<i>Mulieres aluo ampliore præditæ, foetus magnos edunt.</i>	27.a
<i>Mulieres cur bruta pariant nonnunquam.</i>	60.b
	61. a
<i>Mulieres albis uestibus in funere indutæ.</i>	159. a.
<i>nigris. ibidem.</i>	
<i>Mundus finem suum aduentantem quo argumento demonſtret.</i>	13. a
<i>Mundus, fossa.</i>	155.b
<i>Muria quid. 91. b. duplex ueteribus fuit. ibid.</i>	
<i>Murina quid.</i>	92.a
<i>Muri, mœri antiquitus dicti.</i>	158. a
<i>Musæi Poëtæ error.</i>	55.a
<i>Musica mœrorem animi depellit.</i>	204.b
<i>Musica uiperarũ morsibus medetur. 205. a. pestilentiam depellit. ibid.</i>	
<i>Musica seditionem sedat.</i>	204.b
<i>Musica corporis, et animi morbis medetur. 205. a</i>	
<i>Musica animos sedat.</i>	204.a
<i>Musica Lacædemonij iram adimebant pugnantibus.</i>	

Index.

turis.

204.a

Musica quid in nobis faciat. 203.b. & infra.

Mutatio, naturæ inimica.

25.a

Mutationes in nobis pariunt, multa, quæ absunt.

140.b

Mutationes temporum morbos pariunt. 25.a

Myrtæ coronæ sepulchrales. 108.b. 109.a

N

NAENIAE. 47.b

Natalis Comitius. 92.b

Natales dies defunctorum apud Græcos, & Latinos celebres. 76.a

Natalis dies apud Marcellum Jurisc. non est pro die mortis accipienda. 75.b

Navis portatoria, geraria. 28.b

Necti debitores solebant ante ius decemvirale.

32.a

Neurospasta. 94.a

Nicolaus Ant. Grauatius. 171.b

Nicolai Machiaueli error. 5.a

Niger color mortalis. 159.b

Nilus Isidi sacris sistro celebratis exæstuabat.

36.b

Nilus auctu magno quotannis per Aegyptum uagatur. 36.a

Nili statua Romæ Niliaca incrementa præseferens. 37.a

Niliaca incrementa, Aegyptijs copia, aut penuriae frugum argumenta fuisse. 37.a

Index.

- Noba gigante fuisse, quidam dixerunt.* 15.a
*Numæ sepultura à Cicerone allegata in argumen-
tum uetusti moris sepeliendi.* 148.b
Nymphodori organum. 94.b

O

- Oberatis prospexit Solon lege lata.* 32.a
*Obsoniorum parandorum ars medico con-
uenit, de ea medici scripserunt.* 56.b
Ocquiniscere. 77.b
Ocreis usi aratores. 131.b
Oleum præbitum in Diuisionibus. 73.a.b. 75.a
*Olympias Alex. mater, ut honestè caderet, mo-
ritura curauit.* 116.a
Olympus in tēplorum dedicatione fiebat. 156.a.b
Olympus in designandis urbibus. 153.b. 155.a.
156.a.b
*Onagris ballistisq; nullum tormentorum genus
olim ualidius.* 2.b
*Onerariæ naues quædam, olim etiam remis age-
bantur.* 28.b
Oneri ferendo, & gratiæ referenda esse. 85.a
Orbis Romanus. 177.a. cur sic dictum Ro. impe-
rium. ibidem
Orbis pro imperio. 178.b
Orestis corpus giganteum. 18.b
Oribasii locus restitutus. 133.a
Origenis error. 143.b
Orionis corpus maximum. 17.a.b. cur. 27.a
Os femoris diui Christophori miræ magnitudinis
Vene-

Index.

<i>Venetys.</i>	20.b
<i>Ossa humana monstrose magnitudinis Paulus III. Pont. Max. habuit.</i>	20.b
<i>Ossa humana maxima in Phlegre campis reper ta.</i>	17.b
<i>Oua garo condiebantur.</i>	90.b
<i>Quidylocus.</i>	64.b. 149.a. 189.a. 190.a
P	
P ALLANTIS cadaver maximum, quo tem- pore effossum.	18.b
<i>παλμῶν interpretes. παλμῶν observationes.</i>	
219.a.b	
<i>Pandectarum locus.</i>	72.b. 153.a
<i>Pandectarum locus emendatur.</i>	91.b
<i>Papiniani urna. 95. b. quo honore Imppp. eū pro- sequantur.</i>	96.a
<i>Parentalia Harmodio ab Atheniensium Impe- ratore celebrata.</i>	84.a
<i>Parricidū qui primus Romæ patrauerit.</i>	190.a
<i>Parricidij pœna à Platone præscripta.</i>	189.b
<i>Parricida, monstrum est.</i>	189.b
<i>Partim uox, sine geminatione posita.</i>	31.a
<i>Paulus Liginus.</i>	57.a. 134.a
<i>Paulus Manutius.</i>	35.a. 148.b
<i>Pauli Iurisc. locus declaratur. 9. b. 11. a. 186. a. b</i>	
<i>Pauperum sepulture curam an Ethnici suscepe- rint.</i>	111.b
<i>Pedule.</i>	129.a
<i>Pelles sponsis sternebantur.</i>	144.b
Gg 3	Pellium

Index.

<i>Pellium usus in capitijs.</i>	144.a
<i>Pelliceas uestes an, & quibus locis, & temporibus usurpauerint antiqui.</i>	142.a. & infrà.
<i>Peronibus usi aratores, et ciues Romani.</i>	131.b
<i>Pestis, quæ mortales inuadat, an brutis quoque sit exitialis.</i>	192.a.b. & infrà.
<i>Pestilentia, musicæ ui depulsa.</i>	205.a
<i>Pestilentias qui auctores describant.</i>	192.a
<i>Petrus Antonius Ghetius.</i>	164.b
<i>Petrus Baccius.</i>	171.a
<i>Petri Criniti locus.</i>	186.b
<i>Phalandum Hethrusci cælum dixêre.</i>	156.a
<i>Phantasma nigrum, quidam interdum sibi uidere uisus est melancholicus.</i>	202.a
<i>Phrixum & Hellem cur arieti impositos fingant Poëtæ.</i>	120.b
<i>Phrygius modus ad animarum euocationem aptus.</i>	46.a
<i>Pietas in defunctos postrema inter pietatis genera.</i>	111.b
<i>Pij Bononiensis error.</i>	78.b. 79.a
<i>Pila ludo maximè corpus exerceri.</i>	39.b. 40.a
<i>Pila ludus cur lippis obsit.</i>	40.a.b. item crudis. 39.a.b
<i>Pileos Pannonicos, milites Ro. gestabant.</i>	144.b
<i>Pileos ex canina pelle qui gestarint.</i>	143.b
<i>Pisces cur antiquorum mensis non apposuerit Homerus.</i>	123.a
<i>Piscium condimentum.</i>	90.b
	Pisci-

Index.

<i>Piscibus uestigiis, Syri legibus prohibiti.</i>	123.a
<i>Plantæ herbæq; omnes calore præditæ.</i>	53.b
<i>Plantæ cur excrementa non contrahant.</i>	53.b
<i>Platina error.</i>	4.b
<i>Plato defenditur.</i>	162.b. 163.a
<i>Plinius reprehenditur.</i>	148.a
<i>Plinij locus. 109.b. eiusdẽ locus emendatur. 110.b</i>	
<i>Plutarchi interpretis lapsus.</i>	94.a
<i>Plutarchi loca quædam emendantur. 102.b. error. 55.b. 157.b</i>	
<i>Plutarchi testimonium reijcitur.</i>	103.b
<i>Plutarchi de aquis opinio.</i>	164.a
<i>Polydori Vergilij error. 4.a. 5.a. 159.a. oscitatio. 103.a</i>	
<i>Polystratum machinamentum. 93.a. b. eius etymologia. 94.a</i>	
<i>Pollucis locus.</i>	27.a. error. 157.b
<i>Pomœrium apud priscos unum.</i>	157.b
<i>Pomœrium Constantinopol. à quo productum. 158.b</i>	
<i>Pomœrium ubi.</i>	156.b. & infra.
<i>Pomœrij etymologia.</i>	158.a
<i>Pomœrij productio.</i>	158.b
<i>Pomœria quis primus excogitauerit.</i>	158.a
<i>Pompeius Nutus.</i>	171.a
<i>Pompeij error.</i>	158.a
<i>πομπαιον Mercurium antiqui uocabant.</i>	195.b
<i>Pomponij Iurisc. error.</i>	33.a
<i>Pontis à Cesare cõstructi declaratio. 214.a. et infra.</i>	

Index.

<i>Pontis Cæsaris declaratio.</i>	214.a. & infra
<i>Pontifici nefas erat cadauer insepultum relinque re. III. b</i>	
<i>Pontificio in iure error.</i>	15. b
<i>Porticus et tabernæ circa Iani tēplū Romæ.</i>	97. b
<i>Potho flore sepulchra ornabantur.</i>	109. a
<i>Premere uerbum georgicum quid.</i>	185. a
<i>Procedere uerbum quid signif.</i>	172. b
<i>Proycere. 182. b. Proiectum.</i>	183. a
<i>Pubertas in fœminis solūm ex annis cognita.</i>	7. b
<i>Pubertatem fœminarum ex corporis inspectio- ne cognosci uolebat Plato.</i>	7. b
<i>Puella Hethrusca stupri cum cane consuetudinem habuit. fœtum semicanem edidit.</i>	60. b
<i>Pueri Catamiti, à meritorijs differunt.</i>	77. a
<i>Pullopremones, qui dicti.</i>	79. b
<i>Puticuli.</i>	112. a. 113. b
<i>Pythagoræi in myrti, oleæ, & populi nigre folijs defuncti condebantur.</i>	110. a
<i>Pythagoricæ sepulturæ mos partim ex Lycurgi legibus.</i>	111. a

Q

<i>Q</i> uadrigarij locus declaratur.	105. b
<i>Q</i> uintinus Acanthius.	89. a. 124. b
<i>Q</i> uinque pedum spaciū in confinio.	186. b
<i>Q</i> uinque pedum spaciū non in omnibus fini- bus agrorum.	187. a
<i>Q</i> . Sertullius prima nuptiarum nocte extinctus.	133. a

Index.

R

- R**ADICES arboris vicini in meum fundum
 procedentes, recidere an possim. 184.a
 Repudijs in ipsis uerba solennia. 105.a
 Ricinum quid. 159.b
 Ripa fluminis à prædio separatur. quid sit. 169.a
 Rituales libri. 158.b
 Roma quadrata primū constructa. 153.b. 154.a
 Roma cur communis patria dicta. 176.b
 Roma condita in Palatio. 154.a
 Roma totius habitatae terrae compendium. 177.a
 Romanae plebis in se ipsam uesania, & inhumana
 nitas quomodo frenata. 118.b
 Romani, Iurisc. error. 75.b
 Romani bellicas machinas à Græcis habuerunt.
 Græcos in ea re superarunt. 3.a
 Romani ciues, qui Romano imperio subiecti.
 176.b
 Romani quo tempore sub pellibus hyemare cœpe-
 rint. 142.b
 Rosæ in coronis usus olim minimus. 108.b
 Rosis sepulchra ornabantur. 108.b
 Rubigo ferri unde oriatur. 86.a
 Rubricæ quaedam in xi. lib. C. declarantur. 38.a

S

- S**Abellici error. 78.b
 Sacerdotum corpora qualia esse uoluerint Eth-
 nici, & Hebræi. 175.b
 Sacrae scripturae auctores multi, Ethnicis antiquio-
 res

Index

<i>res.</i>	161.b
<i>Sacrificia quæ Deis grata essent.</i>	124.a
<i>Sagmina.</i>	191.b
<i>Salmoneum nescio quid Bombardis simile adinuenisse existimatum.</i>	2.a
<i>Sanguine abundant Septētrionibus subiecti.</i>	25.b
<i>Sanguineæ uirgæ quæ sint apud Modestiniū.</i>	191.b
<i>Saulis, & filiorum eius cadauera cur combusta.</i>	
150.a. 151. a	
<i>Σαυρωτήρ, quid antiquis.</i>	127.a
<i>Scythis calor in intimas partes compulsus.</i>	25.b.
<i>corpora magna.</i>	26.b
<i>Sembro è pisce garum.</i>	90.a
<i>Scoppæ erratum.</i>	77.b
<i>Scortum masculum pro puero concubino.</i>	77.a
<i>Seditio, musica sedata.</i>	204.b
<i>Senatores crepidis usi.</i>	131.b
<i>Sēsus nostros decipi in multis, qui dixerint.</i>	202.b
<i>Sepulchrum ad Milciadis, noctu mira audiebantur.</i>	197.a
<i>Sepulchrum in Lypara prodigiosum.</i>	197.b
<i>Sepulchrum plebi miseræ commune.</i>	112.b
<i>Sepulchro Isocratis aries insculptus.</i>	122.a
<i>Sepulchra an incolant umbræ mortuorum.</i>	197.
a. & infrà.	
<i>Sepulchra quibus fertis, & floribus ornarentur.</i>	
108.b. & infrà.	
<i>Sepulchra tenijs ornata.</i>	110.a
<i>Sepulchra ad ipsa, Dæmones uideri concurrere.</i>	

Index

201. a. cur Demones ad sepulchra. ibid.	
Sepultura cadauerum, pietas prima.	111. b
Sepultura militum, cura in castris.	113. a
Sepultura cadauerum cura etiam ad principes viros pertinet.	112. a
Sepultura genus, pulueris iniectio.	114. a. b
Serenitas frigori iungitur.	70. a
Serpentes plures an cum parricida culeo inderentur.	190. b
Serta quibus tenijs adornarentur.	109. b
Serui cur corpora à Græcis dicti.	43. a
Serui in commentaria additamenta irrepsisse.	
Eius errores collegit Beroaldus.	6. b
Serui lapsus.	8. a. 33. b. 53. a. 196. b
Seth gigas.	15. b
Sextus dicebatur locus extra urbem in quo in damnos animaduvertebatur.	209. a. b
Signorum uocalium in bello quis usus.	204. a
Σεπτάχθεα lex Solonis.	32. a
Siticines qui essent.	44. a
Siticines graue canere soliti.	44. b
Sole aut Luna deficiente æs, & ferrum multitudo cur olim moueret.	206. a
Soleæ quod calceamenti genus.	132. a
Solomon quid senserit de uentorū procursu.	142. a
Solon cur de parricidio legem non tulerit.	149. a
Solium pro sepulchro.	110. b
Soluendo esse quid sit.	85. a
Sonus grauis lugubris.	45. a. 48. a
	Specium

Index.

<i>Spaciū inter parietes uicinorum, quantū.</i>	188.b
<i>Spadonum duæ species.</i>	82.a
<i>Spartæ cadauera in oliuæ foliis condita.</i>	111.a
<i>Sphinctæ qui sint.</i>	79.b
<i>Σφιγκτηρ uox, quid signif.</i>	79.a
<i>Spinther armillarum genus.</i>	80.a
<i>Σπινθηρ.</i>	80.a
<i>Spintheriæ qui, & unde dicti.</i>	79.a.b.80.a
<i>Spiritus duplex.</i>	138.a
<i>Spiritum naturalem aliqui negant.</i>	138.a
<i>Sportulæ.</i>	73.a.b.75.a.b
<i>Stapia mentio apud D. Hieronymum, & in uetusta sepulchri inscriptione.</i>	101.a.b. nullæ apud antiquos stapia.
	100.a
<i>Staty locus.</i>	36.b
<i>Statuæ nullæ pelliceas uestes præseferunt.</i>	143.a
<i>Σταυρὸν, quid Græci appellarent.</i>	127.a
<i>Στομῶς, quid signif.</i>	87.a
<i>Στόμα Græcis quid.</i>	87.a. quo pacto purgetur.
	86.b.87.a
<i>Stomomatis plura fuisse genera apud antiquos.</i>	88.a.b
<i>Substantiæ separate Peripateticis quæ.</i>	202.a
<i>Subueteribus, locus sic dictus Romæ.</i>	97.b
<i>Syri piscibus non uescebantur.</i>	123.a
<i>Syros capræ nobiles reddiderunt.</i>	125.a

T

T ABVLA Parrhasii obscœna.	115.b
T aciti locus declaratur.	105.b

Tacitu

Index.

<i>Tacitum inter, & sacras literas dissidium elimi-</i> <i>natur.</i>	151.a
<i>Tartarus quid.</i>	160.b.ubi.161.b
<i>Tartari motus in gyrum.</i>	162.b
<i>Temperatura antiqui æs obdurabant.</i>	130.b
<i>Temperamenta ferri uaria.</i>	89.a
<i>Teniæ cur Lanisci dictæ.</i>	109.b
<i>Tenys ferta ornabantur.</i>	109.b
<i>Tenys sepulchra, & urnæ defunctorum ornaban-</i> <i>tur.</i>	110.a
<i>Terebra ad ferrum perforandum.</i>	88.b
<i>Termini lapidei Deo Terminò dicabantur. coro-</i> <i>nabantur à uicinis.</i>	187.b
<i>Terra Aristoteli non senescit uniuersa.</i>	21.a
<i>Tertiū'ne Cōsul, an Tertiò dici oporteat.</i>	147.a.b
<i>Tertulliani auctoritas eleuatur.</i>	103.b
<i>Thalmudistarū improba de Adamo opinio.</i>	60.a
<i>Thalmudistarum deliramentum.</i>	15.b
<i>Theodosius Constant. pomærium produxit.</i>	158.b
<i>Thesei corpus magnum.</i>	18.b
<i>Thomas Contarenus.</i>	6.a
<i>Tibiæ in funere maiorum natu, & nobiliorum.</i> 47.a.b	
<i>Tibiæ funebres adunca.</i>	46.a
<i>Tibiæ paratretæ.</i> 46.a. <i>Phrygiæ.</i> ibid.	
<i>Tibiarum usus in legatione, & in bello.</i>	204.a.b
<i>Tibialibus, & femoralibus nullis utebantur pri-</i> <i>sci.</i>	129.a.b
<i>Tituli rubro colore scribebantur.</i>	49.b
	Titulis

Index.

<i>Titulis cur libri antiquorum nonnulli careant, aut adulterinis præditi sint.</i>	49.b
<i>Tituli unde sic dicti.</i>	49.a
<i>Tiraquelli error.</i>	75.b
<i>Tormenta quando longiores certioresq³ emissio- nes habeant.</i>	106.a.b
<i>Trabucchi machinæ bellicæ.</i>	5.b.6.a
<i>Tranquilli locus.</i>	80.a
<i>Triremes onerariæ.</i>	29.a
<i>Trispassum. 93.b. unde dictum.</i>	94.a
<i>Tubæ Siticinū in qua re differrēt à reliquis.</i>	44.b
<i>Tutuli.</i>	49.a
<i>Tymbauslæ.</i>	45.a

V

V ALERII <i>Maximi locus à Cuiacio restitu- tus.</i>	190.a
<i>Valerij Probi error.</i>	152.b
<i>Varronis sententia improbat.</i>	147.b
<i>Varronis contextus emendatur. 155. a. & infra. item.</i>	158.a
<i>Varronis locus declaratus. 173. b. & infra.</i>	
<i>Varronis locus.</i>	110.a
<i>Velo interiecto quæstiones exercere.</i>	98.b
<i>Velo leuato causas cognoscere cur dictum.</i>	98.a
<i>Venereis in rebus quidam casu extincti.</i>	134.a
<i>Vennuleij locus restitutus & declaratus.</i>	185.b
<i>Verba quædam ab antiquis in emptionibus, & uēditionibus pecoris usurpata. 171.b. et infra.</i>	
<i>Vertigine melancholica qui iam corripī cœperat, quid</i>	

Index

<i>quid sibi uisus sit uidere.</i>	202.a
<i>Vestēs albas in luctu non usurparunt antiquioribus temporibus mulieres.</i>	159.a.b
<i>Victimarum probatio.</i>	174.a
<i>Viae limitares.</i>	188.a
<i>Vincula pedum, calcei.</i>	132.a.b
<i>Virgili locus declaratur.</i>	126.b
<i>Virgili locus.</i>	8.a. 115.a. 122.a. 126.b
<i>Virgines uiripotētes nudæ sacerdotibus ostensæ.</i>	8.a
<i>Viriplace Deæ sacellum Romæ.</i>	104.b
<i>Vini meraci potio, oculorum soluit dolores.</i>	40.b
<i>Visu debili præditus, sui ipsius idolum sibi aduersum uidebat.</i>	202.b
<i>Vita animalium tribus rebus sustinetur.</i>	193.a
<i>Vitia corporis ad animum referuntur.</i>	176.a
<i>Vitta alba, corona colligata.</i>	110.a
<i>Vitta purpurea in capite Flaminicarum, & lenarum.</i>	49.a
<i>Ulcera squalida, aqua uida reddit.</i>	57.a
<i>Ulpiani lapsus.</i>	62.a. 165.b. 166.a
<i>Ulpiani ætate arrogatio per pop. fiebat.</i>	178.a
<i>Umbra Caligulæ, circa cadauer.</i>	198.b
<i>Umbra hominis terrificæ domum incolit.</i>	197.b
<i>199.a</i>	
<i>Ungēdi cadauera mos an antiquissimus.</i>	149.a.b
<i>Volaterrani error.</i>	142.b
<i>Vox grauis cur.</i>	48.a
<i>Vrnæ defunctorum tenijs ornabantur.</i>	110.a
<i>Vrnæ, in qua Papiniani conditi cineres erant, inscriptio</i>	

Index.

scriptio.

95.b

X

XENOPHONTIS *locus declaratus.* 156.a
XII. *Tab. quando compositæ.* 148.b

Z

ZAZEL *Dæmon.* 200.b
Zibellini. 142.b

FINIS.

REGESTVM.

a b *ABCDEFGHIJKLMN O P Q R*
STVXYZ, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

TYPOGRAPHORVM ERRATA, VT INFRA EST,
subnotatum, expunges, a. cartæ frontem. b. tergum | si-
gnificat. numerus uerò posterior lineam.

2.b.21. declarandam. 3.b.12. demeris. 5. b.4. Toletum. 7.b.23.
Aegeriæ. 14.a.20. autem talia. 17.b.14. Tyanæi. 17.a.17. quen-
dam in. 19.b.12. Cæsareæ. 21.b.3. *ἐκτορ*. 32.b.15. tabulas. 45.
2.10. possunt. .a.18. tibia loquatur. 48.a.11. eo modo. 48.b.
21. mutuatus. 64.b.9. formæ. 67.a.2. angusta. 68.b.25. inquiēs.
84.a.22. abhorrere. 94.a.11. lyspaston. 100.a.1. uel. 101.b.11.
hac. 106.b.3. quia teli. 107.b.3. bene olentia. 109.a.18. adhibi-
tam. 112.b.20. pōtificii. 117.b.19. feræ. 121.b.4. Appion. 132.
a.10. id genus. 146.b.25. usum. 147. b.18. sequutos. 155. b.20.
Hethruscos. 160.a.11. Cyaneus. b.22. fundamenta. 162. a.16.
quiddam eorum. 163.b.3. Platonem uerbis, hic. 175.b.22. mor-
bum. 189.a.18. Solon legisl. 196.a.10. quædam haustu ueneni.
199.a.27. illas. 201.b.1. Cynanthropia. 219.a.9. allata.

Chr 7
16